

NĀNĀRTHAMANJARĪ
OF
RĀGHAVA

Critically edited

BY

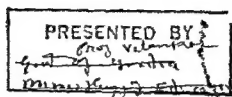
Pr K V KRISHNAMOORTHY SHARMA

DECCAN COLLEGE

Post-Graduate and Research Institute

POONA

NĀNĀRTHAMĀÑJARĪ OF RAGHAVA

CRITICALLY EDITED BY

K V, KRISHNAMOORTHY SHARMA.

Vyāharana Vidvan (Mysore) SHASTRI,
*Department of the Dictionary of Sanskrit
on Historical Principles
Deccan College Post-Graduate and
Research Institute, Poona*

POONA

1954

Code No. L 27

First Edition . 1000 Copies, November 1954.

All Rights Reserved

Price Rs. 15/-

Published by Dr. S M Katre for the Deccan College Post-Graduate and
Research Institute Yervada Poona 5

and

Printed by M. N. Chapekar, Aryasanskriti Mudranalay, Poona 2

किंचिन्निवेदनम्

संस्कृतभाषाया परिनिष्ठिता व्युत्पत्तिं प्रेम्सता कोशग्रन्थेषु विशेषतः परिशीलनं सुतरां नान्तरियरुमित्यत्र शक्तिग्रहोपायेषु कोशरूपान्यतमत्वप्रतिपादकं दाल्वेइता वचनमेव पयोत प्रमाणम् । अतः साप्रतमिदं साप्रतं यदत्र दक्षिणमहाविद्यालये (डेक्न. जॉर्जेज) संस्कृतान्तरमहाकोश-संपादनप्रसङ्गे प्राक्कविसहस्राणां बह्वीयसामग्र्यं यावदप्रकाशितानां कोशानां परिष्कृत्य प्रकाशन-न्यतिकरे निर्वाहकाराणां साधुसारेण पण्डिताः प्रावर्तिष्यत । तत्र नानार्थमञ्जर्याख्यकोशसंशोधने जनोऽयं प्रावृत्तः ।

पयांयशब्दप्रतिपादकत्वेनानेकार्थशब्दसंग्रहस्यतया च कोशा द्वैविध्यं प्रतिपद्यन्ते । अमरकोश-वैजयन्ती-हलसुधप्रभृतयः प्रथमे धर्मे मेदिनीशब्दतानेकार्थसंग्रहादयो द्वितीये चान्तर्भवन्ति । तत्र द्वितीयवर्गे परिगणनीयेयं नानार्थमञ्जरी ।

अस्य कोशस्य प्रणेता राघवः कस्मिन्नभिजने कतमस्मिन्काले प्राणिनि स्मेति शृङ्गग्राहिकतया निर्देष्टुं न किमपि नः प्रमाणमुपलभ्यते । नामान्वयाभिजनोद्देशेनरविजनसमयानुसारेण वा नायं स्वसदर्मस्य प्रक्रमे किमप्युल्लिखति । केवाचित्कोशकाराणां निर्देशोऽप्यत्र विचिकित्सा न शमयितुं प्रवर्त्यते । अद्यापि प्रतिपादयिष्यमाणविषयाणां सूक्ष्मेक्षित्या विमर्शनेन नानार्थरत्नमालायाः प्रबन्धुरिरुगम्पदण्डाधिनाथस्य समकालिकस्ततोऽप्यर्वाचीनो वायं राघवो भवितुमर्हतीति कथंचिन्न-स्तकैः । दण्डाधिनाथसमयस्तु चतुर्दशस्य शतकस्य चरमभागे इति चरित्रविमर्शकाराणां कृतान्तः । छकारान्तानां क्षकारान्तानां च शब्दानां ह्रस्वान्तशब्दप्रपञ्चकोपरि सन्निवेशः राघवस्य दाक्षिणा-त्यत्वं विवरीतुमलम् । दाक्षिणात्यवर्गमालायास्तथात्वात् । विद्वांश्च शब्दानां आदिमवर्णेन वान्तिमवर्णेन वा क्रमिकत्वेन प्रदर्शनं विमुच्य, नानार्थार्णवसंक्षेपवन्नानार्थरत्नमालावचं यथाभिलषितप्रदेशसंवेदन-मप्यत्र साधकं भवति ।

अस्य कोशस्य संशोधनोपक्रमे तदौपयिकतयास्माकं मातृकाद्वयमेव प्रथममुपलब्धम् । ततः किंचित्कालानन्तरं मातृकात्रयमिति पञ्चभिर्मातृकाभिरिदं कार्यं निर्वर्तितम् । तत्र मातृकाणां A B C D E इति विहितसंज्ञानां विवरणं यथा.—

A = Belongs to Oriental Institute, Baroda, Number 7891—size 9×1½ inches palm-leaf Manuscript. Contains 11 leaves written on both sides. Each page contains about 9 lines and 26–30 letters in a line.—Author : Rāghava, Scribe Rāma; Script Grantha.

B = Belongs to Oriental Institute, Baroda, Number 7858,—size 9×1½ inches. Contains 75 leaves (numbered 42–116). Written on both sides. Each page contains about 8–10 lines and 25–32 letters to a line—Author : Rāghava; Scribe Cakkungal Ereccan, Script Malayalam. Handwriting from 7th leaf is hasty

C = Belongs to Adyar Library, Madras 33 I 24, No. 824 in Descriptive Catalogue of Manuscripts, Adyar series No 60 Size 16½×1½ inches. Contains 38 leaves written on both sides. Each page contains the leaf-numbers from अ—अ, क—क. Script Grantha,

D=Belongs to Adyar Library, Madras, 28 A 77, No. 823 in Descriptive catalogue of Manuscripts, Adyar series No. 60. size 15×11 inches Contains 54 leaves written on both sides Script : Grantha

E=Transcription in Devanāgarī from a palm-leaf Manuscript from Oriental Research Institute, Madras

K=A palm-leaf Ms consulted to verify a few readings here and there Belongs to Dr Kuñjan Rāja, brought for a short time through Dr Rāghavan Not collated

‘तत्र प्रथमं प्राद्वनिर्दिष्टानुसारेण AB सञ्चितमातृकाद्वयाधारेण सञ्जीकृते ग्रन्थे CDE सञ्चिता पश्चादुपलब्धा । परं सर्वा अपि मातृका हेतुनप्रमादभूयिष्ठतायामैकरूप्य प्रतिपन्ना. सशोधनकर्मणि न न प्रतीक्षितं साधु वितरीतुं प्राभूवन्निति तासां गतानुगतिरुक्तया समानमूलकत्वं तर्कयाम । तत्र पर्याप्तप्रमाणमन्तरा शब्दानामावापोद्वापविषये न प्रवर्तनमसामप्रतमिति मूलग्रन्थ प्रायस्तथैव निर्दिष्ट । अद्यापि कोटान्तराणां पर्यालोचनतः शब्दाः शब्दान्तरे, न्यत्यस्तीकृता इति शब्दमूनीतोऽवगन्तव्यम् । कानिचिदुदाहरणानि प्रतिपादयाम ।

1 पदसौ सर्वास्तपि मातृकामु ‘सुदातु’ शब्दस्थाने ‘सषा’ इति वर्णद्वयमेवोपलभ्यते । तृतीयवर्णो विरलः । एतद्वर्णस्यास्यकाशश्च विनिर्दिष्ट । इदञ्चोऽनुदणान्तरं चेन्नपुरीतं परीक्षार्थमानीते K सञ्चितकोशेऽपि* तृतीयवर्णस्यैव लोपो हट इति महदिदं विस्मयस्थानम् । ‘सुदातु’ शब्दश्च मेदिनी (14-170), विश्वलोचन (28-169), अनेकार्थसमूह (57-108) कोटानां साक्षेन निर्धारितः ।

271 पदसौ उन्नतोऽप्यय गोनामे इति पाठः अशुद्धः । तत्र ‘उन्नतोऽप्यय व्यङ्ग्यो ना भेके’ इति पठनीयम् । एतत्तत्त्वाद्वारा प्रकाशितनानार्थरत्नमालागोपयुक्तः * A2 मातृकायामपि गोनामे इति पाठो दृश्यते (१५ पुटे) । वस्तुनस्तु मातृकालेखनानामनवधानमूलिकेयमपूर्वा ‘गोनामे’ इति शब्दस्यष्टिः । परसवर्णपठितनया निर्देष्टव्यशब्दानामवगन्तव्यमपि अनुस्वारवत्तायां लिखतां, वर्तुलानाराणां चानुस्वारणां शब्दप्रमनन्तरमेव निर्दिशता प्रमादेन ‘य’ वर्णं पारिषज्य भेकशब्देकदेश ‘भे’ वर्णस्य द्विरादेरेन च ‘गोनामे’ इति शब्दामासः समुदभूदिव । अतश्चात्र ‘उन्नतोऽप्यय व्यङ्ग्यो ना भेके’ इत्येव साधीयान्वाटः ।

365 पदसौ, ‘वृत्ते’ शब्दस्य पीठवाचकत्वं नानार्थरत्नमालायां साक्षेन निरणायि । A2 मातृकायामपि ‘पीठे’ इत्यवशब्दः सट्टरने ।

367 पदसौ, ‘वेदाते’ इत्यवशब्दः सर्वमातृकासाधारणोऽप्यशुद्धः । स्त्री षोडशे चञ्चुरेण्डे इति रत्नमाला (प. 289) । चञ्चुः स्यात्षोडशे ऋरेण्डे इति नानार्थसमूहः । चञ्चुःषोडशे च वेतण्डे इति A2 मातृका । परं अनस्वोऽशोऽकार्यसमूह (7. 59) विश्वलोचन (61 5) प्रभृतिकोशसाक्षेन ‘एरण्ड’ इति पाठः संपुन्येन निरचायि ।

727 8 पदसौ, यनिनाशब्दस्यार्थं प्रमदत्वेन निर्दिष्टः । तत्र हि ‘यनिना जलद्वारादी-स्त्रिवोस्त्रि च यनिना’ इति मेदिनी (65 150), ‘यनिना जनिना ययंरागयादिति’ इति विश्वलोचन (145 156) ‘यनिनोत्पादितात्पर्यानां ययं नार्थे’ इत्यनेकार्थसमूहः

* हा कुचनारण्येव मातृका कुचितरुहिता । स्वयं न निरुद्धः । अनेकारण्येन सर्वमातृ-कायमेवमूलाय विभक्तिरु । * इव A2 मातृका सत्यवगन्तव्यं अन्तर्गतवत्त्वं सत्यवद्वेदे निरुक्ते ।

(73. 312), उत्पादितानुरागा जी इति शब्दतश्च । अतोऽत्र 'जनिता च ते । अबलात्पर्यरागेषु' इत्यन्ताशुद्धो ग्रन्थः ।

922 पङ्क्तौ, 'निपाते' इत्यशुद्धः पाठः । तत्र 'नीवाके' इति शुद्धपाठः विश्वलोचन- (182. 40) मेदिनी (181. 39) साह्येन संहतः ।

995-6 पङ्क्तिद्वयेन व्यत्यस्तेन भाव्यम् । 'अर्जुनी' शब्दश्चात्र मुख्यत्वेन बोध्यः । तत्र च 'उमायां' इत्यत्र 'उषाया' इति भाव्यम् । 996 पङ्क्तौ दृष्टान्ता अर्थानामर्जुनीशब्द-
वाच्यत्वात् । इदं शुद्धिपत्रे द्रष्टव्यम् । इदं शब्दरत्नसमन्वयकोशपर्यालोचनेन निश्चितम् ।

1167 पङ्क्तौ, 'सोमनि' इत्यशुद्धम् । 'कुसुम्भं हेमनि महारजते' इति मेदिनी (107. 15), विश्वलोचनश्च (239. 16) । महारजन कुसुम्भं इति शब्दतश्च । अतः 'हेमनि' इति साधुः ।

1183 पङ्क्तौ, श्यामशब्दः वृद्धदारवचनः । 'वृद्धेषु दारके' इति वृद्धितो ग्रन्थः । अनेकार्थसंग्रह (29. 342) मेदिनी (110. 31) विश्वलोचन (246. 33) कोशैः अयमर्थो निश्चितः । शब्दरत्नसमन्वये तु वृद्धदारौ इति दृश्यते ।

1298 पङ्क्तौ, बुध्ये इति कश्चन संदिग्धः शब्दः । चैत्यशब्दस्य बुद्धिभिन्नार्थकत्वं कोशा-
न्तरतः विज्ञायते । अतः 'बिम्बे' इत्यस्य विशेषणत्वेन कश्चिदयमर्थशब्द इति विज्ञायते ।

1345 पङ्क्तौ, 'निष्क्रिया' इति स्थाने 'निष्क्रम' इति साधुः । यकारान्तप्रकरणे चास्य संनिवेशो न युज्यते । यतः, 'निष्क्रमो, निर्गमे बुद्धिसंपत्तौ दुःकुलेऽपि च' इति विश्व-
लोचनः (249. 50) अनेकार्थसंग्रहश्च (87. 496), 'निष्क्रमो बुद्धिसंपत्तौ निर्गमे दुःकुलेऽपि च' इति मेदिनी (111. 45)-शब्दरत्नसमन्वयौ ('ले तथा, 228. 19) । अजयस्तु 'निष्क्रम' (52. 8) इति पठति । 'धीसामर्थ्येऽपि निष्क्रमः इति नानार्थरत्नमाला (प. 1763) । अमरकोशदीक्षायां भानुजी चोलितवति 'निष्क्रमो निर्गमे ख्यातो बुद्धिसपदि निष्क्रम इति वदः' इति (N. S. Ed. Bombay. 1944, page 393, Sl. 25)

1392-3 पङ्क्तिद्वयं व्यत्यस्तीकृत्य पठनीयम् । शब्दरत्नसमन्वयसाह्येन निर्णयमिदम् ।

1455 अत्र सर्वमातृकोपलब्धोऽपि 'क्षेत्रे' इत्यशुद्धः पाठः । तत्र 'शक्रो' इति मुख्यः
शब्दः शुद्ध इति निश्चितः । यतः, 'शक्रोऽर्जुनतराविन्द्रे कुटजे' इत्यनेकार्थसंग्रहः (38. 472) । 'शक्रो कुटजवासवौ' इति शब्दतः (617) । 'शक्रः कुटजक्षेत्रे च महेन्द्रेऽपि' इति नानार्थार्णवसंक्षेपः (I. 31. 119) 'शक्रः पुमान्देवराजे कुटजारुनभूषदोः' इति मेदिनी (120. 87) । अतश्च 'क्षेत्रे' इत्यस्यैव पाठः ।

1512 विधुरस्वरिते इत्यारम्भः, 1514 पङ्क्तौ 'अपत्तिके' इत्यन्तग्रन्थमध्ये 'विदुर' इति कश्चिन्मुख्यशब्दो निर्गमः । तत्र धीरे (अवग्रहः प्रमादपतितः), नागरे, वीरवामात्ये च विदुर इति अन्येष्वर्थेषु विधुर इति च मुख्यौ द्वौ शब्दौ दृश्येते इति कोशान्तरपर्यवे-
क्षणेनाप्यवसीयते ।

1548 अत्र 'शारीरः क्षोमकरणे' इत्यशुद्धः पाठः 'शारिरक्षोपकरणे' इति स्थाने संभूतः । त्यक्षररेपान्तशब्दप्रपञ्चके चैवमुल्लेखेन सत्यं प्रतारिता वयम् । शारिशब्दः प्रथमं 1481 पङ्क्तौ सकृन्निर्दिष्ट एव । अत्र त्वस्य पुनरुक्तिः । लेखकानामनवधानेन शारीरः क्षोमकरणे इति सर्वमातृकास्वप्नुपलम्भः । शब्दरत्नसमन्वयेनार्थं दोषः कथंचित्परिहृतः ।

1712-3 अत्र पेशल शब्दस्य वाच्यत्वेन प्रदत्तेषु मुसले, हरे, गोविले इति त्रय शब्दाः प्रमादजनिता । 'हरे' इति स्थाने हले इति भाव्यम् । 'गोविले' इति चासबद्ध पाठः । तत्स्थाने च गोविल इति केनचिन्मुख्यशब्देन भाव्यमिति माति । परमुसल हल्वाचकस्य गोविल-शब्दस्य 'मृदुल' वाचरत्वाभावेन, पेशल शब्दस्य मृदुलवाचकत्वेन च ग्रन्थ एव किमपि वैकल्प्यं प्रतिपन्न इति विज्ञायते । यतः

'अथ गोविल । मुसले लाङ्गले चापि' इत्यनेकार्थसंग्रह (101 680-1), 'गोकीलो मुसले हले' इति मेदिनी (151 8) शब्दरत्नसमन्वयश्च (304 16) । 'गोविलो मुसले सीरे' इति विश्वलीचन (344 88) । शब्दरत्नाकरोऽपि । 'गोकीलो मुसले सीरे' इति नानार्थार्णव-संक्षेप (II 18 82) । अतश्चात्र ग्रन्थ परिभ्रमजनकः ।

1776 अनेकार्थसंग्रह (106 742) मेदिनी (106 39) नानार्थसंग्रह (60 42) (366 40) शब्दरत्नसमन्वय (320 18) कोशेषु विस्तरशब्द उपलभ्यते ।

1811 प्रकाशशब्दस्य 'स्पुटे' इत्यर्थं कोशान्तरेषु दृष्टः । अतोऽत्र कोशवत्यपि इति स्थाने काशवत्यपीति समञ्जसम् ।

1827 अत्र पङ्क्तौ मुख्य शब्दो नोपलभ्यते ।

1916 अत्र तृष्णातिरेके इति शुद्ध पाठ विभाव्यते । 'कृष्णातीरे' इति सर्वमातृका-साधारण अशुद्ध पाठः ।

1967 'सरल' शब्दस्य ऋतुरित्यर्थं नानार्थार्णवसंक्षेपे (II 213 1904) अनेकार्थ-संग्रहे (105 727) च दृश्यते । अतोऽत्रत्य 'रजौ' इति पाठ असबद्धः ।

1994 कक्षा स्पर्धापदेऽपि च इति शाश्वत (771) । स्पर्धास्पदे इति तु न साप्रतम् ॥

इत्थं न्यूनातिरेका सर्वमातृकासाधारणा उपलभ्यन्ते तत्र तत्र । दिदमात्रं तु सूचितम् । अस्तिचदम् ।

* नानार्थरत्नमालाख्यस्य इहगण्यदण्डाधिनाथप्रणीतकोशस्यास्य कोशस्य च भूय साम्यं सुपलभ्यते । तत्र न केवल रत्नमालागतं भूयस्य पङ्क्त्य मञ्जर्यामुपलभ्यन्ते किं तु रत्नमाला-प्रकाशनाय परीक्षिताया A2 सज्जितमातृकायामधिकाशतया निर्दिष्टा प्रायः सर्वा अपि पङ्क्त्य मञ्जर्यामुपलभ्यन्ते । मुख्यशब्दानां तदर्थानां च वर्णनावसरे A2 मातृकाया दृश्यमाना पाठभेदा अप्यधोनिर्दिष्टा मञ्जर्यामुपलभ्यन्ते । इदं सर्वं परिशिष्टे प्रदर्शितनोष्ठिकाया प्रदर्श्यते । एतेनोद्भूते यदिच A2 मातृका कोशद्वयस्यास्य समष्टिरूपस्य कस्यचिन्मूलकोशस्य प्रतिष्ठितिरिति । अपरः कश्चिद्विशेषः । दण्डाधिनाथस्य रत्नमालाया दृश्यमान पष्ठा काण्डानां विभागक्रममुत्सृज्य एका-क्षरकान्ता द्व्यक्षरकान्ता इत्यादिक्रमेण प्रसरणविभाग प्रतिपन्ना A2 मातृका विशेषतः मञ्जर्या सज्जन्धमनुभवति । इदं च प्रतिप्रसरणोपसहार पुष्पिकाभ्योऽवगम्यते । एवमादि निष्प्रायता न. प्रस्फुरति यत्कोशद्वयमिदं संपुष्टितं स्वमूलभूतं कोशान्तरं निश्चिदासीदित्यनुमापयतीति ।

तत्र मञ्जरी-रत्नमालयो साधारण्यं पङ्क्त्य प्रथमं प्रदर्श्यते । तत्र प्रथमसप्तम्या मञ्जर्या द्वितीयाश्च रत्नमालाया इति विभेदः । ता यथा —

एकाक्षरशब्देषु समाना पदक्य —

12=26 21=35 30-1=44 5, 35 6=49 50, 39=53 331=66,
345=68 371=72 383=74, 385-70 437 8=82 3, 535=93, 537=94A,
828=101, 832=104, 1087=112, 1089 90=114-5 1123-24=120-21,
1135=123 1137-125 1370-1=13-6 1725-7=147 9 1729=151,
1934-5=169-70; 1985-6=173-4

किंचिन्मात्रभेदेन साम्यभाजो यथा —

18-30 23-37, 25=39 27-9=41-3 32-3=46-7 37-8=51-2
41 2=55-6 332=67 382-3=73-4 499=86 502=88, 536=94
830-1=102-03 880=107 1086=111 1114-6=116-8, 1121=119
1134-5=122-3 1170-3=126-9 1256 7=130-1, 1259=133 1372=137
1374-9=139-44 1614=145 1731-32=153 and 155 1932-5=167-70,

एवं व्यक्षरशब्दप्रकरणेषु साम्यभाजो यथा —

70=197 81=205, 82=206 272=267 280=237, 305=256
306=257 354=279 356=281 372=294

किंचिद्वेदेन यथा —

72=198, 80=204, 83=207 84=208 88=213 224=218,
236=229 337=274 380=295, 388=299, 1631=1001

विस्तरभयादेव दिद्मान् सञ्चित न तु सर्वे प्रपञ्चितम् । नानार्थमञ्जरीमुपलब्धा कोशान्तरे-
ष्वनुपलभ्यमाना केचन शब्दा तवक् (157) चातुरीक (201) आहस (1913) रागराज (424)
ककरञ्जट (483) पट्टण (1368) इत्यादयः । अस्मिन्कोशे मदिरेऽऽश्रमे (वे) (72) युति-
रक्षणे (692) इम्येन्द्र (180) उद्गतौत्तानिते (787) अवधूतोपेक्षिते (795) राजदेयेम (1437)
इत्यादयः सधियोऽ, यशसिर्वार्तयो (706) रहसिदम्भयो (1279) इत्यादयः
समासदोषा पतिशब्दसप्तम्येकवचने पत्नी (679 963 1162 1290 1433 1464, 1744
(1824) इति 'विद्वासे (1157) इति, राजाना (1034) इत्यादयः शब्ददोषा तथा रचनादोषाश्च
बहवो दृश्यन्ते । सर्वास्वपि मातृकासु सर्वास्वपि पुष्पिकासु राघवीये नानार्थमञ्जर्यामित्येव दृश्यते ।

श्लेष (72) दीदृष (81) पनि (224) स्यान् (287) इत्यादयः केचन शब्दाः
नानार्थमञ्जर्या A2 मातृकाया च दृष्टा, अथापि तेषां स्थाने शब्दान्तराणि 'रत्नमाला' साहो-
निवेशितानि । रत्नमालायामदृष्टा मञ्जर्या A2 मातृकाया च केवलं दृश्यमाना केचन शब्दाः
" लक्षण, निदाघ, चक्षुष्म, उदत, मङ्गल्य, निम्नय (निम्निया) उपस्वर्गन इत्यादयः ॥

अकाराद्यनुक्रमेण शब्दसूचीसंग्रहविषयेऽपि नव्य कश्चित् यथा अनुसृत । ऊर्ध्ववर्णपरकाणां
मनुस्वाराणामिव शब्दद्वयमध्यपतितानां तेषां कदाचिदिच्छानुसारेण परस्वर्गान्तररूपदाक्षिणा-
त्पार्श्वजर्तीयसरणिं परित्यज्यानुस्वारा एव प्रदर्शिता । अनुस्वारोद्देशेनपदव्यनुसारेणापि तेषां
परस्वर्गपदितोच्चारणस्मरणवास्तव्येन तत्तद्गानुसारेण शब्दानां सन्निवेशसम्प्रदायं यदादृतोऽपि
निष्प्रमाणत्वं तस्योत्पत्त्यद्विरस्माभिर्नाहत । अतश्च सौवर्णानुसारेण सानुस्वारवर्णानामेकश्रेष्ठं
सन्निवेशं नव्यतरसम्प्रदायानुरोधीति स एव स्वीकृत । तत्र च प्रथम शब्दास्ततो रिङ्गमयः

पट्टि संख्या चेति क्रमः । परिशोधितशब्दाश्च कुण्डलीकृताः । तत्र कुण्डलान्तर्गतशब्दानुसारेण चार्थाः प्रदर्शिताः । मुख्यशब्दाः स्थूलाक्षरैरर्थनिर्देशकशब्दाश्च लघ्वक्षरैर्मूर्ध्निताः । संदिग्धानां चार्थानां आह्वलभाषाया नानुवादः कृतः । तत्र प्रभविहृतोक्त(?)रेखा प्रदर्शिता । पट्टि संख्याश्च केवल प्रदत्ताः । विशेषतः शोधन तु परिशिष्टतया योजित (Critical Notes) स्पष्टेनावगन्तव्यम् ।

अमरकोशादिविषय शब्दानां याथातथ्येन लिङ्गविशेषनिर्णायकावारिभाषिकश्लोकानां मस्मिन्कोशेऽनुपलभ्येन पुचिःकुचिलिङ्गनिर्देशस्य चास्फुटत्वेन, वाच्यशब्दानां च निर्णयं वाचकानां पूर्वं पश्चादा निर्देशेन बहुधा भ्रमापादकस्यास्य कोशस्य संशोधने मानुष्यकं न्यूनत्वं प्रेक्षमाणाः सखपावन्तः क्षन्तुमर्हन्ति । परिशिष्टप्रकरणे यावच्छक्यं प्रमादपरिहाराय यत्ने कृतेऽपि संदिग्धार्थशब्दानामाङ्गलानुवादराहित्य संशोधनस्य सावशेषत्वं पिश्रुनयति ।

अन्ते चैतद्ग्रन्थसंशोधनविषये बहुधा औचित्यप्रदर्शनेन मार्गप्रदर्शनेन चोपकृतयता श्री. सु. भं. कप्रे महोदयानां तथा श्रीयुत ए. द. कुमर्गी-म. मं. पाटकर महोदयानां-प्राचार्य V. A. रामस्वामिशास्त्रिणा, तथा मानूषाप्रदानमहाकृता, यथोचितकालं चार्य संमुद्रणेनोपकृतयत्वं आर्यसमृतिमुद्रणाधिकारिणा च नितान्तं कृतज्ञता प्रदर्शयन्नुपगमिदीर्षामि ।

इस्य विद्वज्ज्ञतायधेयः,

क. ये. शृण्णमूर्तिशर्मा

We note below a few readings as found in A2 MS. (collated for the critical edition of N R)
showing close affinity to N M

Lines N R		Lines NM = A2		Lines N R		Lines N M = A2	
35	प्राङ्गणो	21	प्राङ्गणो	198	मरु दु	72	भक्तोऽहो
43	भक्तो	29	भक्तो	201	विपु	78	वरे
59	प्राङ्गणो	44	व प्राङ्गणे	204	दशाननासाये	80	द शासनापदे
69	वारे	346	वारे	210	न शिष्यां	74	निर्मम (ने)
70	शोभिते तु	347	शोभितयो	213	विपु	88	माम
71	प्राङ्गिस्तारपादनायेपु	370	उत्साच्छतनेऽने व (or तु)	229	साम	236	सामि
73	जये	382	जये	246	सर्ग	297	रामे
86	हये	499	हये	247	दुपम खोषये व ना	278	विषमोऽये व (or व)
87	राज्यतो	500	राज्यत्वे				देववि व
94	रवनी	536	रवितो	266	व्यक्तो ना भेते	271	गोमामे भेके
103	पुष्टि	831	प्राप्तो	332	सुर्वेके	459	सुर्विके
111	पत्ने	1086	पत्ने	347	पष्टि	458	पदो
129	विप्र	1173	विप्र	350		453	वाट is found
130	वातरि	1256	वातरि	567		676 7	व्यक्ति with meaning
131	विद्वो	1257	विमिता				ings
139	मे	1374	वन्तो	620	द भिक्षुक	898	[निर्व]
163	हरे स्व	1867	पक्षिप	69	कृणिते	1119	शयसामयो
164	सर्व	1869	सर्व	842	विलसे	1294	कुटिले
168	गवे	1933	गवे	1061	वाणी व	1763	विनायो
181	गुमे	46	गुमे	1179	विप्रो व	194	वाणोऽहो
	तर्क	47	तर्क	1307	विप्रो वृमसावको	323	सारथो वेषमोऽपि तो
				1790	वर्णितये	1236	वर्णितये

List of lines from the N M shown as additional lines in A2 (or NR)

Mañj.	Rat.	Mañj.	Rat	Mañj	Rat	Mañj	Rat.	Mañj	Rat.
10	46	290	243	652	472	1155 6	1785.1-2	1352	2355.1
53	182 3	303	1316	664	466	1174	722	1392	966
54	" 4	311	1325	723	1599 5	1178	749	1446	936
67	195	319	1309 1	748	" 2	1185	747 3	1506	1876
90	199	320	" 2	750	" 11	1191	758	1512	1973.3
134	1302 1	322	1318 1	751	" 9	1200	763	1524	1960.2
139 A	" 8A	326	" 3	752	1599 10	1206	740	1525	1923
150	" 10	336	.75	753	" 3	1216A	771A	1527 8	1933 1-2
151	" 13	343	1335	799	2253 2	1231	1816	1531 2	1973 8-7
153	" 11	357	281	829	101	1238	1806	1535 6	1912 1-2
158	" 16	387	76	925	1653	1242	1808	1555	1973.4
159	" 12	413	1354A	930	2270	1244	1800	1655	1024
160	" 17	414	13 57	931	2277	1269	838	1657 8	1030.1-2
161	" 18	452	3 67	932	2272	1289	789	1675	2014
162	" 7	462	360 2	1023	1739	1290A	807.1A	1718	2398
167	1270	492	320	1029	1667	1336 3	1873 2 4	1775 6	2053
182-3	1302	515	387	1063	2321 5	1339	1873 5	1777	2037
187	1210 1 2	610	1486 2	1064	" 3	1341	" 7	1803	1100
237-9	1306	615 6	2208 2 3	1065	" 6	1342	" 8	1911	2107
240	1304	617A	" 4A	1066	" 7	1343	" 6	1993	1168
267	250 2	646	564	1098	682	1345	" 1	2004B	1164 2B
286	237	649	530	1109	2326	1360	2355 2		

A = prior half. B = Posterior half.

I indicates the lines slightly different in Ratnamālā from Mañjarī

श्रीराघवरिचिता

नानार्थमञ्जरी

समस्तविद्यावेत्तार सुमुख श्रीविनायकम् ।
अज्ञानतिमिरादित्यं विघ्नन्न नोमि सततम् ।
त्रिश्वादीनि समाहृत्य बालानां ज्ञानसिद्धये ।
कविना राघवेणाद्य कृता नानार्थमञ्जरी ।
विश्वप्रकारो गोपालः शेषकारो धनजयः ।
शब्दार्णवो वैजयन्ती सूर्यो रुद्रश्च धादवः ।
प्रतापो भागुरिर्वण्डी रमसश्च हलायुधः ।
सुमूर्तिर्हरिविष्णू च वररुच्यमरोत्पलाः ।
अजयः शाश्वतश्चेते उच्यन्ते पण्डितैः पुरा ।
ॐ प्रभेऽङ्गीकृते रोपे प्रोक्ते ब्रह्मणि चान्ययम् ।
अः स्याद् ब्रह्मणि विष्ण्वीशकूर्माङ्गणरणेषु च ।
गौरवेऽन्त पुरे हेतौ भूषणेऽङ्गावुमेज्ययोः ।
आ प्रगृह्ये स्मृती वाक्ये परितापे पितामहे ।
घटे मावे च आस्तु स्यादव्यय कोपपीडयोः ।
आङ्गीपदर्थेऽभिधायी सीमार्थे धातुयोगजे ।
इवितर्के स्मरे हारे कणरत्नद्युतौ पुमान् ।

5

10

15

C reads at the beginning on a
rapph. fol

भूमिपुत्रसप्तमीपक्षशाङ्करगर्भोद्भवो
भूक्षिन्नान्दरूपभिराग्निजममपूषाद्रिमस्तत्पित ।
कुर्वन्कृतकौस्तुभपुनिरारम्भे स्वयं भूषिता
कारभ्यारण्यद्रुनां शुभनम प्रहृदयन्नेते ॥
भूमिपुत्रसप्तमीपक्षशाङ्करगर्भोद्भवो
भूमिपुत्रसप्तमीपक्षशाङ्करगर्भोद्भवो
भूमिपुत्रसप्तमीपक्षशाङ्करगर्भोद्भवो
भूमिपुत्रसप्तमीपक्षशाङ्करगर्भोद्भवो

Before line 1, B reads हरि नानार्थमञ्ज-
रिणः on margin

3 A सनातन्य for 'इत्य
7, BCE गार्हपत्य for 'रि'. AD रामभद्र
for रमसश्च
9 AD भद्रय for भद्रव
12 A 'न्ययो for 'न्ययो
13, AD प्रगृह्य C प्रगृह्य, E प्रदायी for
प्रगृह्य
15 E 'न्ययो for 'न्यायी A रमन्ते for
रमन्ते

अग्रे करेणुकदयान्ते गुहायां शशितेजसि ।
 ईर्वारिजदले लक्ष्म्यां वाण्यां कमलकेसरे ।
 उः शंभौ सत्रिये नेत्रे हरमौलौ हरावपि ।
 20 ऊः स्याच्छुचीन्द्रोः पुरुषे राजपुत्रे गले सुरे ।
 प्राङ्ग[ङ्ग]णोपमयोः पूर्णकुम्भे वणिजि रक्षणे ।
 ऋः कुञ्जरे शिखरिणि विभेदे देवमातरि ।
 माये देवरिपौ नद्यां सुरायां विवरे दिवि ।
 ऋ दृष्ट्यां चिकुरे वाताशने विगतसपादि ।
 25 हिमपद्मदितिस्वर्गधनभूषामुजाम्बुपु ।
 लृः कुलीरे कपेर्दन्ते हस्तिनामपि दंष्ट्रके ।
 स्वर्गादित्योर्लिप्तगात्रे मतनस्रि रक्षसि ।
 लृ तु स्यात्कृकलासेन्द्रावङ्केऽक्षिण मकरे सुरे ।
 लीलागते लोचनास्त्रि नागमातरि मातरि ।
 30 एकारस्तेजसि जले राज्ञौ हर्म्योदरे हरौ ।
 व्योम्येकादशसंख्याया दिनादौ मणिकुट्टिमे ।
 ऐ हस्ते विड्मुखे वाते हरेऽद्रिशिखरे त्वचि ।
 ओ वारिजे जले फुड्ये श्रीदमेवेन्दुयोनिपु ।
 शके जीवे विरिञ्चे स्यादौः स्कन्दे गणनायके ।
 35 विशुद्धाङ्गेन्दुकलयोरनन्ते सिद्धपुष्पके ।
 अंशब्दो वक्रवाक्येऽतिदीर्घेऽञ्जलिनियोगयोः ।
 सप्तस्वरादिमाने च परज्योतिषि च स्मृतम् ।
 अः शिखाया सिद्धमन्त्रे प्रगाहेऽर्के रथार्धणि ।

18. Mss read कक्ष्या, but A (after corr.) लक्ष्म्या (as in text). cf. notes 20 C शुचीज्यो (न्दौ above line). E गनेश्वरे for गले सुरे 25 AD -रपरे- for -स्वर्ग- AD (both before corr) E -भाषा- for -भूषा- BCE [अ]डुगाडुगु 26 A कपो दत्त-	28 A (before corr) D अर्के, A (by corr sec m) अगे for अङ्गे 29 SI no AD 15 32. AD कचित् for त्वचि 33 E -मेघेज- for -मेवेन्दु- 35. A पुष्करे, C पुष्पके for पुष्पके 36 BE शयौ, D शये for -शब्दो 37. E -मन्त्रे for -माने 38. D डर्के- for अर्के

चक्रो कुक्ष्यमूर्ध्निन्दुविम्बे ब्रह्मेशविष्णुषु ।

इति राघवीयनानार्थमञ्जयां अज्वर्गः परिसमाप्तः ।

को ब्रह्मण्यर्कवाय्वग्निरामनस्वर्गकिपु ।

40

विष्णावाहतशब्देऽर्धौ धियां शुक्ले वसौ द्युतौ ।

कं शिरोम्बुमुखेषु स्यात्तत्रैव च कमन्ययम् ।

किं प्रभाक्षेपकुत्सासु वितर्के क्लीबमन्ययम् ।

कुः स्त्री भूम्यां च पापेऽल्पे कुत्सायां वारणेऽन्ययम् ।

इत्येकाक्षरकान्ताः ।

अर्कोऽर्कपणे स्फटिके ताम्रे सूर्ये दिवस्पतौ ।

45

ज्येष्ठभ्रातरि शुक्लेऽर्कपादपे च पुमान्मवेत् ।

मर्कस्तु काङ्क्षोहाकर्मभेदे पुष्करवायुषु ।

कर्को कर्कटके राशौ स्त्रिया कर्कस्तु मल्लके ।

घटभेदाधिमुरसिताम्बकृपणेष्वपि ।

कङ्कस्तारङ्गे गुप्ते च गृध्रे काके युधिष्ठिरे ।

50

कूले मधुरियौ कोके पिके वैवस्वतेऽप्यय ।

मुनिवल्मीकयोः शैले नानुः स्यात्पुंलि कथ्यते ।

त्रिलिङ्गे काफुराब्दस्तु ध्वनिवैकल्पसंभवे ।

गायकानां फण्टदोषे कञ्चिदर्थेऽन्ययं पुनः ।

अङ्कः स्थानान्तिकक्रोडमूषणोत्सङ्गलक्षमसु ।

55

मन्तौ नाटकविच्छेदे चित्रयुद्धे च रूपके ।

टङ्कणेऽस्त्री टङ्कणे गुल्फे काणान्तरखनित्रयोः ।

39. AD -विम्ब-, SI no ABCD 20.

Col. ACD 'ज्याः भासा'

40. A को ब्रह्मणि समोपार्क, B को वा

“ ब्रह्मैवायमग्नि-; CE को ब्रह्मात्मैवायमग्नि-
for prior half

42. ACD किम् for कम्

45. AD सुदे for मूये

46. D शुद्धे. AD अय for भवेत्

47. Cf notes for this line. AB
मर्कस्तु for मर्कस्तु. C -भेद-

48. ll. 48 and 49 are transposed in all

Miss., cf notes AD कर्कि. AD

कर्कस्तु or कर्कस्तु

50. E शुक्ले for शुद्धे

51. E कूले for कूले

53. B स्यात् for तु. HC -वैस्व for वैष्णव-

54. BCE कञ्चिदर्थे

55. AD 'मोत्याद for मोत्याद-

56. AD मन्तौ for मन्तौ. Miss. नयक
for नाटक

57. B सुदे for गुल्फे

- कोशेऽश्मदारणेऽपि स्याज्जहायां मासि कथ्यते ।
 न्यङ्कुर्गुरुकुलस्थाधिशिष्ये नेममुनी मृगे ।
 60 शङ्कुः पर्णसिराजाले यादोभेदसुसंख्ययोः ।
 स्थाणौ शक्तित्रये कीले मेहने च पुमानयम् ।
 शङ्कातिरेकयो रेकः पाको जरसुनिष्ठयोः(?) ।
 अर्भके पचनेऽपि स्याल्लोकस्तु भुवने जने ।
 श्लोको यशसि पथे च शोकः शृङ्गानुक्रोशयोः ।
 65 दुःखे पादरसेऽपि स्यान्नाकः स्वर्गान्तरिक्षयोः ।
 चक्रवाके वृके फोकः शको गोमयदेशयोः ।
 किंकी चापे द्रव्यभेदे स्त्रियां फेका शिखिस्वने ।
 मुष्कोऽण्डकोशे मोक्षे द्रौ रोको रसमौ बिलेऽपि च ।
 शङ्का वितर्कभययोरस्पर्शनविनाशयोः ।
 70 लङ्का रक्षःपुरीशाखाशाकिनीकुलटासु च ।
 दका कुल्याशीघ्रवायामृगाङ्गाङ्गेषु गौरवे ।
 अकोऽद्रौ दुरिते क्लेशे ओकोऽस्त्री मन्दिरेऽऽश्रमे(ये) ।
 शल्कोऽस्त्री शमले पापे डम्पे च शकलेऽपि च ।
 निष्को निर्गमदीनारस्वर्णोरोभूषणेषु च ।
 75 साष्टे शते सुवर्णानां गाङ्गेयेऽपि पुमान्पले ।
 बलकं तु बल्केऽपि स्याच्छीकं गतिशुक्रौषयोः ।
 भेकस्तु कातरे भेको मण्डूकेऽपि च कथ्यते ।
 चन्द्रे भूम्यां त्रिकः पुंसि त्रये पृष्ठाधरे त्रिकम् ।

58. Sl. no. ABCD 30

59. AD नेमिमुने; C नेममुने

60. Mss. पर्ण- for पर्ण-. D om.
the post. half of l. 60 and
prior half of 61

61. A कृपा for प्रये, Mss. मोहने
for मे°

64. Mss. शृङ्गाश्रकोशयोः

65. Lines 65-6 are omitted in AD.

66. BCE द्वाको गोमय- for शको गोमय-,

cf. notes

68. Sl. no. C 35

71. Cf. notes

72. Mss. क्लेशे for क्लेशः; cf. NR
l. 198. A औनखी; BCE शोकः स्त्री;
D लौकली

73. Cf. notes.

77. ACDE शोकस्तु; E शिकस्तु; cf.
notes

78. Sl. no. ABCD 40

पुष्पभेदे वक्रो रक्षःपक्षियक्षानलेषु च ।	
कीरे दुःशासनापत्ये शोणके व्यासनन्दने ।	80
शुकः शुकं तु शैरीषकुसुमग्रन्थिपर्णयोः ।	
त्रिध्वले चातके पुसि स्तोमो राकस्तु पूषणि ।	
राका नवरजाकान्त्योः पूर्णचन्द्रतिथ्यवपि ।	
भाकः पक्तौ वृक्षभेदे भूपद्वीपविशेषयोः ।	
काका तु स्त्री हरीतक्या पङ्कोऽस्त्री कर्दमैनसोः ।	85
किष्कुर्हस्ते वितस्तौ च प्रकोष्ठे कुत्तितेऽपि च ।	
नल्वेऽथ पापे कल्कोऽस्त्री गुल्मे विट्किट्ट(?)दम्भयोः ।	
छेकोऽभिज्ञासगृहासक्तपक्षिमृगेषु च ।	
अवाचि वानरे मूक एके मुख्यान्त्यकेवला ।	
शुल्कं घटाविदेये स्याज्जामातृर्बन्धकेऽपि च ।	90

इति त्र्यक्षरकान्ताः ।

आलोको दर्शने द्योते प्रबोधे वन्दिमापणे ।	1
करकः पक्षिभेदे स्यात्कमण्डलुकरङ्गयोः ।	
डाडिमाक्रोशहस्तेषु पु स्त्रिया तद्धनोपले ।	
करङ्गे मस्तकाश्चि स्यान्नालिकेरकलास्थनि ।	
क्षेपचसातकयोः (?) खड्गे कङ्कपत्रे च सायकः ।	95
जम्बुकः क्रोटुवरुणनीचेष्वप्यथ पेचकः ।	
उलूके करिणः पुच्छमूलोपान्ते च कथ्यते ।	
पृथुकश्रिपिटे बाले चानकः स्वनदम्बुदे ।	
मेर्या मृदङ्गे पट्टेऽप्यथ लोहापवादयोः ।	
कलङ्कोऽङ्गे कीटके स्यात्तक्षकस्तु मुजंगमे ।	100

80. Mss कोयले for शोणके

81. ABCD शकुनौ, E शुक्ल for शुकल
Mss शैवले for शैलीष cf notes

84. AE पत्तौ for पत्तौ

87. B गुल्मेपि किट्टदम्भो for post half

88. Mss दम्भिङ्ग- for दम्भिङ्ग-

90. Sl no CD 45

91. C 'नेद्योते for 'ने द्योते

94. ACDE 'कलास्थिने for 'स्थनि

95. B क्षेप्यासातकयो, E क्षेप्यापान

96. D om l. 96

100. Sl no, ABC 50

वर्धकावथ पिण्याकस्तिलकल्के च कुङ्कुमे ।
 हिङ्गौ च सिल्हकेऽपि स्याद्वाह्नौको विषयाश्वयोः ।
 देशभेदे च तत्क्रीब हिङ्गौ कुङ्कुमवीरयोः ।
 गाण्डीवेऽपि पुलाकस्तु सक्षेपे मक्षसिक्थके ।
 105 तुच्छधान्ये वृश्चिकस्तु राशयोपधिविशेषयोः ।
 शूककीटेऽपि प्रतीकः प्रतिकूले स्त्रियामयम् ।
 एकदेशे तु पुस्येव भूतिक तु नपुसके ।
 स्याद्भुनिम्बे भूस्तुणे च खर्जूरतृणदीप्ययोः ।
 [ज्योत्स्निकाया च घोवे च कोशातक्यध्वनि स्मृतम् ।]
 110 कौशिको मुनिभेदे च ननुले राक्षसूकयोः ।
 उद्गातरि कुशाजीवे कोशावत्याहितुण्डिके ।
 गुग्गुलावप्यथ नदीकात्यायिन्योस्तु कौशिकी ।
 रुक्तापराङ्गास्वातङ्कः स्तवकोऽध्यायगुच्छयोः ।
 स्वल्पे दरिद्रे नीचे स्यात्सुष्टुफस्तु त्रिलिङ्गके ।
 115 स्याद्वर्तिके नवदले वर्तकोऽश्वसुरे विशि ।
 दीपकः स्यादलकारे यवान्या जीरकेऽपि च ।
 दीपे च दीपनीया(?) चाजमोदशिखिचूडयोः ।
 पीडार्थेऽपि व्यलीक स्यादपराधेऽप्रियेऽनुते ।
 कामजे पीनसे क्रौर्येऽकार्ये बलक्षयतथ्ययोः ।
 120 अलीक त्वप्रिये स्वर्गे सधेऽनृतललाटयोः ।
 अनुक्रमस्त्रिषा वरो शीले च गतजन्मानि ।
 पिनाकः शिवशूले रयात्तस्य बाणासनेऽपि च ।
 स्त्रिया स्याद्देनुका बाजियोपित्यपि पशौ गवि ।

101. Mss वर्धक्यामथ

102 Mss सिल्हके for सिल्हके C वाह्नौ

104 D गाराले

105 C सच्छः; E शच्छः for तुच्छः
C राशयो

108 BCE मृतो BC -दिव्यो for -दीप्यो

110 AD प्रक्षपूयो, B वक्षपूयो for
प्रक्षपूयो, SI no ACD 55

111 E वृष्टिके for वृष्टिके

115 E वर्तक for वर्तक

116 For II, 116-7 see notes

119. SI no A 60

120 E transp II, 120 and 121 A
om I 120 CE त्रिदे for त्रिदे,
SI no BCD 60

- मवान्या च कृपाण्या च प्रसूताकरियोपितो ।
 क्षुरिकाया कालिका तु दिवाकीर्त्या च शिल्पके । 125
 मेघजाले यातनाया वृत्तौ नटनयोपिति ।
 दोषे स्वर्णादिधातूनां कृष्णावृद्धिसुरासु च ।
 क्रमदेये वस्तुमूल्ये योगिन्याम्बिकयोरपि ।
 पटोलशाखारोमालिमांसीज्याकालिमाचिषु(?) ।
 धूसर्यां नवमेघे च ततः कर्णविभूषणे । 130
 फार्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि ।
 सूक्ष्मवस्तुन्यग्निमान्धे क्रमुकादिच्छटाशुके ।
 ताटके वर्तुले पद्मबीजकोरया त्रिपूतरे ।
 कटकोऽस्त्री राजधान्या रारौ सानुनितम्बयोः ।
 सूच्यग्रे बलये वन्तावलाना वन्तमण्डले । 135
 सामुद्रलक्षणे चाय जलपाको मुकुरे पुमान् ।
 मेघकस्तिमिरे कृष्णवर्णे स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
 ताटङ्कोऽस्त्री परीणाहे विटङ्के कर्णवेष्टने ।
 लम्पाको लम्पे देशे ज्योतिषग्रन्थसंज्ञिते ।
 किंपाकस्तु फले मूले पावक पावनेऽनले । 140
 विपाकः कीर्त्यते स्वादौ परिणामे च दुर्गतौ ।
 निपाक पचने स्वेदेऽप्यसत्कर्मफलेऽपि च ।
 पालिकाङ्कुरपात्रे स्यादुलूको राजधूतयो ।
 बालिका पिच्छजाले स्यात्कन्याया कर्णभूषणे ।

124 A च कृपाण्या E चक्रवाक्या for च कृपाण्या	133 AB ताटके
127 AD -विधि, BCE विधि for वृद्धि	135 E दन्तमण्डले
129 AD -मांसि, BCD -मांसि E काम CE -काक- for -कालि-	136 AD (before corr) आका for चाय
130 A क्षुरिक D सूक्ष्म (both corrupt). AD वन for नव SI no C 65	139 E ज्योतिषे for च BCE -सङ्के for संज्ञिते
131 Cf Med. 6 60ab	140 A lacuna for मूले B पचने for पावने SI no ABCD 70
132 Mss बहुकेद्री (E चिद्र) for चक्री AD चन्द्राङ्के for चच्छा	142 Mss साराध for निपाक cf notes
	143 BC वा पिच्छजाले (C पिच्छे, E वापे वाटाले) for पिच्छजाले स्यात्

145

मोचकः कदलीशिशुनिर्मोचकविरागिषु ।
 अशोको वज्जुले माने द्रमणि-शोकयोर्मतः ।
 वर्तते कटुरोहिण्यामथ क्रूरे च कामुके ।
 मयहीने कलो पु स्याद्भीकः प्रोच्यते ततः ।
 आह्निकं नित्यवृत्तौ स्याद्राजने नित्यकर्मणि ।

150

हुहुको वाद्यभेदे स्याद्वात्यूहे मदवर्तने ।
 सुदातुरनिले वज्रे वृवानौ प्रतिसूर्यके ।
 तूलिका कथिता लेख्यकूर्चिकातृत्ताप्ययोः ।
 अनीकस्तु रणे सैन्ये सदेहेऽपि च कथ्यते ।
 नवके दुर्जनेऽपि स्याद्दंशुक नेत्रवस्त्रयोः ।

155

वार्धकं वृद्धसघाते वृद्धत्वे माववृन्दयोः ।
 कौतुकं त्वमिलापे स्यादुत्सवे नर्महर्षयोः ।
 हस्तसूत्रे च कुतुके तरकः कपटेऽपि च ।
 भूमिका रचनाया स्यान्मूर्त्यन्तरपरिग्रहे ।
 नायको नेतरि श्रेष्ठे हारमभ्यगणावपि ।

160

पताकोऽस्त्री वैजयन्ता तत्पञ्चश्रेष्ठयोरपि ।
 आग्रह्णा नारासकोपभयतर्कश्रेष्ठे च ।
 फौरकं कुड्मलेऽपि स्यात्तद्योलङ्घ्यमृणालयोः ।
 शङ्खक वलये कम्बुनिधिसत्त्वानखेषु च ।
 मणौ शीर्षा शिपुवने नरकं मयभाजने ।

निरये चाथ पुसि स्याद्वासिक्तो दक्षिणेऽपि च ।	165
वर्णकोऽस्त्री प्रकारे स्याच्चन्दनेऽङ्गविलेपने ।	
चन्द्रको मेचके चन्द्रे भूषणे बर्हन्निन्दुके ।	
नालीकं कमले शल्ये बाणेऽपि स्यादथोच्यते ।	
वंशनाले च द्रोणीनो निर्मोक्तः परिमोचने ।	
तमालपत्रे श्रेष्ठे च पादपे तिलकः पुमान् ।	170
स्याद्दाम्भिकः कौवकुटिके वञ्चकेऽप्यथ गैरिकम् ।	
स्वर्णेटकादावलकः पुरोलम्बनकुन्तले ।	
फलिका कोरके हर्षे लासकः पञ्चरेऽस्त्रियाम् ।	
नटयोपित्कुपो(१) धूर्ते जम्बुके भाषितेऽपि च ।	
अव्यक्तमधुरे श्रेष्ठे वञ्चकः परिकीर्तितः ।	175
घुटिका तु महारत्ने पिण्डे वद्वरसे मणौ ।	
लुब्धकः पुसि शवरे चान्द्रायामभिलाषिणि ।	
पर्यङ्कश्चापि पर्यङ्के मञ्चे परिकरेऽपि च ।	
फलङ्कः कृष्णवर्णे स्यात्तमाले तिलकेऽपि च ।	
अंशुक सूक्ष्मवस्त्रे स्यात्परिधानोत्तरीययोः ।	180
किरणानां समूहे च मुखवस्त्रे तदिष्यते ।	
जालकं पद्मके व्यूहे आनाये भूषणेऽनूते ।	
बिन्दौ वागुरिके पुसि गवाक्षे क्षारकेऽपि च ।	
कनीनिकाया नक्षत्रे मोक्षे म्यात्तारका स्त्रियाम् ।	
पिटकस्त्रिषु वृन्देऽपि पेटके चाथ जालिकः ।	185
किराते धीवरे हर्म्येन्द्रजालादियुतेऽपि च ।	
खेटकौ ग्रामफलकौ गुरौ देवने च दोशिकः ।	
किञ्जल्कः पद्मरेणौ स्यात्केसरेऽपि च कथ्यते ।	

165. E रसिको

166 A पथ्यको for वर्णको

167 CE चिन्दुके for चिन्दुके

168. नाडीक

170 SI no AD 85

171 E दाम्भिक for दाम्भिक . C कौवकुटिके

172. B पुणः. CE पुना for पुते . E -कुटे

174. CE अवके

178 BE पल्लवे

180 SI no ACD 90

181 AD करणानां for किर

182 AD चिन्दुके for पेटके AD चानूते

185 AD पिण्डेऽपि A विरे; B विरे B जाटकः

186 B किरानो ह्वरे for चि चिरे

189 BC पुष्क(च ?)रेणो, E पुसि रेणे

अन्धेऽप्यनेहमूकः स्यात्कीचको दैत्यवंशयोः ।

कुलिकः स्यात्कुलश्रेष्ठेऽप्यंशभागौ तु वण्टकः ।

कूर्चिका क्षीरविकृतौ कर्पयां दार्विकापि च ।

भूतिका चापि भूनिम्बे पुष्पकं कुसुमाञ्जने ।

पुष्पकं तु रथे वृक्षे चातको हरिणे खगे ।

कञ्चुकी वारवाणेऽहावुत्सुको द्वेपगर्वयोः ।

स्यान्मृगाङ्कः कालकण्ठे सितकैरवचन्द्रयोः ।

प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात्प्रतिकूलेऽपि चार्थवत् ।

गुलिको मन्दतनये रसबद्धास्त्रदेशयोः ।

दिङ्नागे चाथ गणको ज्योतिषज्ञलिपिज्ञयोः ।

गणिका वृक्षभेदे स्यात्त्रिया वारास्त्रियामपि ।

कटुतुम्बा शुभ्रवेणाविश्वाफुर्नृपती स्मृतः ।

इति त्र्यक्षरकान्ताः ।

कलहसे च कारण्डे चातुरीकः पुमानयम् ।

मातङ्गिकः करिशिखी भवान्यामपि तत्त्रियाम् ।

ज्योतिष्काया पटोले च घोषे कोशातकी ततः ।

सालावृकः कपिकोटुश्वानेषु खदिरे सिते ।

श्रीपण्यां सोमवल्कः स्यादथ बुद्धे विनायकः ।

गुरौ च गरुडे विभ्रराजेऽप्युत्कालिकः पुमान् ।

स्यात्कल्लोले कुड्मले च बल्लर्युत्कण्ठयोरपि ।

लालारिकः प्रमोर्मावदर्शी कार्याक्षमश्च यः ।

189 AD "भ्येनक" for "भ्येनद"; cf notes
AD वेगुवशयो, II वशदैत्ययो C
blank for को दैत्य

190. BC कलिक स्यात्कल्लोले for prior
half, AD "भागे for "भागौ SI no
ACD 95

191. AD कुचिका B कृचिका for कृचिका
AD "प्रचको for "विकृतौ AD कर्पयां;
B कर्पयां

192 B भूतिकापि च CE "कामपि for "का
चापि CD पुष्पिक E कुसुमाञ्जरे

197 ABCD गुलिको D रम्भबाह्वदेशयो. for
post. half

200 SI no AD 100

202 AD पयन्याम् for भवान्याम्

204 AC -कोटु for कोटु-

206 AD om राजे AD उत्कीलक. for
अशक्ति. , XIV in f gend

208 CE प्रमो. and कार्याक्षे

पुण्डरीको व्याघ्रभेदे दिग्गजेक्षुद्रुभेदयोः ।
 पुनपुंसि सितच्छत्रे सिताम्मोजेऽपि कीर्तितम् । 210
 जैवातुकः क्रुरो चन्द्रे भैषज्यायुष्मतोरपि ।
 सौगन्धिकं तु चाक्षुष्ये(?) कल्हारेऽपि प्रचक्ष्यते ।
 नर्मवावपरिहासे च स्त्रियामेव मधूलिका ।

इति चतुरक्षरखान्ताः ।

अथ कामजले(?) खः स्यात्स्त्रा स्त्री नखरतीक्ष्णयोः ।
 खमिन्द्रिये सुखे स्वर्गे शून्यबिन्दौ विहायसि । 215
 कृपानक्षत्रसंवेशतन्त्रीशान्तरसेषु च ।
 कुणिसंभेदगरुडक्षेत्रखङ्गपुरीष्वपि ।

इत्येकाक्षरखान्ताः ।

शिखा स्यादग्रमात्रेऽभिज्वालायां च स्त्रियां भवेत् ।
 लाङ्गल्ययां शिफायां च केकिमीलिशिखण्डयोः ।
 शैलपादपयोरग्रे कचबन्धे घृणावपि । 220
 शङ्खो निधौ ललाटास्त्रि कम्बौ सानौ भुजंगमे ।
 नखरे बलयेऽपि स्यात्संख्यायां पुनपुंस्यथ ।
 शिबिरे मन्दिरे बह्वौ मयूरे कुक्कुटे द्रुमे ।
 पोत्रिमूपिकयोराखुः शास्त्री पादपवेदयोः ।
 शाखा स्कन्धे सूत्रभेदे वृक्षे पशान्तरे भुजे । 225

209. A 'जेक्षुद्र'; BCE 'जक्षुद्र'; D 'जेक्षुद्र'
 for 'जेक्षुद्र'

210. ABD तत्र for पुन. Sl. no. C 105

211. ACD तुषे, B क्रुरो; E क्रुरे for क्रुरे.
 cf. AS

212. E कल्हार चाक्षुष्येपि for चाक्षुष्ये कल्हारेऽपि.
 B प्रचक्षते, D प्रचक्ष्यते

213. ACD मधूलिक

214. ACDE अथ कामजलक. स्यात् for
 prior half. A शाखानखरती. C

शाखानखरती; D शखानखरती, E शासने
 नखरती for post. half

218 A शिखः, CD शिख for शिखा

219. E-कौलि- for -मोले-

221. AC कल्हारेऽपि, D कल्हारेऽपि. Sl. no.
 ACD 110

223. Cf. notes

224. Mss. read पवि- for पोदि-

225. D क्रुरे for क्रुरे

निकटे छन्दसां भेदे पादपाद्वेऽपि च स्त्रियाम् ।
 पुङ्खः श्येने शरादौ च सुखं स्वर्गाम्बुशर्मसु ।
 रेखा लेखा श्रेणिदेवलिपिलेखनराजिपु ।
 सुस्मांशके सुन्दरे च मर्यादायां च पुंसि वा ।
 230 वरुणस्य नगर्यां तु स्त्रियां द्रव्ये सुखे नपुम् ।
 सुसहेती सुखं क्रीडे लिङ्गस्तु गतिनाट्ययोः ।
 प्रेङ्खः पर्यटने वाजिगतौ निःसरणे मुखम् ।
 प्रारम्भे द्वारि बाणाग्रे प्रधाने ताम्रवक्त्रयोः ।
 उपायेऽपि ततो मित्रे सहायेऽपि सखा त्रिपु ।
 235 नखोऽस्त्री नखरेऽस्त्रीवे पण्डे कौलदलेऽपि च ।
 न्युङ्खो मनोऽज्ञेन्यलिङ्गः साम्नि पट्प्रणवेषु च ।

इति व्यक्षरखान्ताः ।

सुमुखस्ताक्ष्यतनये फणिमेव च पण्डिते ।
 मनोज्ञवदने विघ्नराजेऽपि स्याच्च दुर्मुखः ।
 नागराजे च भकरे तुरंगे च पृथगमे ।
 240 विशिखस्तोमरे बाणे परिघ्राज्यग्निसूर्ययोः ।
 स्त्री रथ्या क्षारिकाया च खनित्रे पुनपंसके ।
 गोमुखं कुटिलाकारे वाचभाण्डे विलेपने ।
 भूमुखस्त्विदंकरज्वालास्वपि स्कन्देऽपि पण्मुखः ।

इति व्यक्षरखान्ताः ।

शिवे सिंहे पञ्चमुखो अलिबाणो शिलीमुखौ ।
 245 बहिर्मुखो द्विजे देवे मल्लाते चित्रकेऽपि च ।
 कुड्मुख तु दर्शदौ कोकिलोत्पातयोरपि ।

227. Miss, रेख (B रेखा) for सुख

228 BCE -राजह for -राजिषु

229. BCE सुस्मांशके

231. SI, no. AC 115

232 B प्रोखः for प्रेङ्ख, A मुख, D पुङ्खे
for मुखम्

233. AD प्रक्षे नम्रवक्त्रयोः for post. half

236 AD ण्डिने

237 C पिङ्गे for पण्डिते

240 SI no. C 120

243 B दि- for स्वि

इति चतुरक्षरगान्ताः ।

स्यात्सर्वतोमुखं यज्ञे चान्तरिक्षे च पाथसि ।
क्षेत्रज्ञविधिरुद्रेषु पुंसि तत्परिकीर्तितम् ।

इति पञ्चाक्षरगान्ताः ।

स्वर्गद्वग्बाणवज्राम्बुदिग्वाग्मूधेनुलोमसु ।
चन्द्रार्कवृषनागेषु पशोः करणवस्त्रयोः । 250
कृत्वार्जुनीप(?) अर्वाथमृगस्त्रीश्रवणेषु च ।
लक्ष्यदृष्ट्योः स्त्रिया पुंसि गौर्गं गमनगीतयोः ।
गा च गाथायां स्त्रीलिङ्गो गो गन्धर्वगणेशयोः ।

इत्येकाक्षरगान्ताः ।

भगः श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्नार्ककीर्तिषु ।
ह्रीन्ने स्त्रीयोनौ धर्मेच्छातपःसपत्सु पुस्त्ययम् । 255
ज्ञानधराग्नयोः कान्त्या मोक्षे चाप्यथ पञ्चमे ।
नगा अगा. पर्वतेऽर्के पादपे स्थान्मृगो गजे ।
कुरङ्गपशुश्लेषु स्त्री याचना तस्य योपितोः (?) ।
भोगः सुखे स्त्र्यादिरतौ भुजगफणकाययोः ।
कौटिल्ये पालने राज्ये भोग्ये च द्रविणेऽपि च । 260
निर्वेशे पण्यनारीणामुत्साहाम्यवहारयोः ।
प्रबन्धे रूपकार्थे चार्थलेशे भोज(मञ्ज?)नेऽपि च ।
चतुर्थांशेऽथ सर्वार्थप्राप्तौ क्षेमार्थसिद्धयोः ।
योगः संनहनोपायध्यानसंगतियुक्तिषु ।
योगसूत्रे द्रव्यलामे विष्कम्मादौ च भेषजे । 265

250. B -वि- for -वृष-

251 CE कृत्वार्जुनीपदीर्घं for prior half

252. B -दृष्टो, C -दृष्ट्या A गं

253 Mss गादाय for गाथाया cf notes

B गन्धर्वेषु for गो गन्धर्वे

255. Mss स्त्रि metrical shortening !

257. AD नगावन्तौ, BC जगावन्तौ, E नगावन्तौ
for नगा अगा, cf. notes, Sl. 20

ACD 130

258 AD -वृष्टे for -कृष्टे Post. half
corrupt

259 II कृत्यो, for कृत्ययो

261 AD निर्वेशपण्य- for निर्वेशे पण्य-

262 Cf. notes E चार्थ for चार्थे

263. CE -वृष्टो for -माष्टो

265 AD भेषजे for भेषजे

- वपुःस्थैर्ये प्रयोगे कार्मणे विसन्धपातिनि ।
 इङ्गं स्यादद्भुते ज्ञाने जङ्गमेद्धितयोरपि ।
 भङ्गस्तरङ्गे रुग्मेदे भेदे जयविपर्यये ।
 रागभेदे च खड्गे च भङ्गः तु शणसंज्ञिके ।
 270 भङ्गे प्रकारे तुङ्गस्तु शैलपुनागयोस्त्रिषु ।
 उन्नतेऽप्यथ गोनाभे मेके हिंसार्थके त्रिषु ।
 अङ्गं गात्रान्तिकोपायप्रतीकेष्वप्रधानके ।
 देशभेदे तु पुंसि स्यादङ्गेत्यामन्त्रणेऽव्ययम् ।
 लिङ्गं संगमने चित्ते माने शोभे(श)मूर्तिषु ।
 275 सांख्योक्तप्रकृतौ हेम्नि शिवमूर्तौ प्रचक्षते ।
 शृङ्गं विषाणे सानौ च प्रभुत्वे कूर्चशीर्षयोः ।
 क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे स्यादुत्कर्षप्रधानयोः ।
 शृङ्गी विषाया वृषमे विषमोण्ये बटेऽपि च ।
 गजमीनसुवर्णेषु कुरङ्गेऽपि च कथ्यते ।
 280 रङ्गो रणे खले रामे नृत्तादौ च त्रपुण्यपि ।
 जले रथे क्षेत्रभेदेऽप्यथ भृङ्गं तु कुन्तले ।
 अलिघूम्याटपिद्रेषु पुंसि वर्गस्तु संतती ।
 देशभेदे नपुंसि स्यात्सीतभेदफरङ्गयोः ।
 भृगुः शुके प्रपाते च जमदग्नी पिनाकिनि ।
 285 रागोऽनुरागे मात्सर्ये लाक्षादौ रक्तिमत्विषोः ।
 [सारङ्गादौ च माधुर्ये प्रणयेऽनुचरेच्छयोः ।]
 गान्धारादौ रज्जने च बह्वुःछागमनोज्ञयोः ।
 भाषितेऽपि च भोगी स्याद्राजपन्नमयोरपि ।

267, SI, no, ACD 135

268 Mss. कवेदे, cf. notes

269 B रण- D नग- for राग . ABD रा .

CE चण- for राण B सवते

270 AD 'पुत्रयोस्' for 'पुत्राण्योस्'

271, Cf. notes A 'वेदे' च for 'वेदे'

वि

272, B 'प्रधान'

274 Cf. notes

275. AD om. 1 275

278 ADE वृषावा for वि. E पदे for बदे.

279 AD गजे मने सुवर्ण for prior half

280 SI no AC 140

282 B पणसु CE वससु for वर्णसु

283 Cf notes

234 - VL 49, 16cd. ACD प्रभावे CE
 प्रभावे for प्रभावे, cf. notes

286 Cf notes

287. Mss. read स्थान for स्थ

- मार्गो मृगमदे मासप्रभेदेऽन्वेषणेऽध्वनि ।
 बौद्धोक्तज्ञानभेदे च गुदसौम्यसंधोरपि । 290
 नागः सर्पे गजे वृक्षे मृगे मुस्तकमेघयोः ।
 नागकेसरपुंनागक्रूराचारानिलेषु च ।
 श्रेष्ठे च नागदन्तेऽक्षसीसे रक्ते रतान्तरे ।
 खगः शरार्कविहगामरमेधेन्दुवायुषु ।
 राजहसे ग्रहेऽपि स्यान्मृगभूदेशयोर्लघुः । 295
 वेगः प्रवाहजवयोर्महाकालफलेऽपि च ।
 जले स्वर्गे प्रियेऽपि स्याद्विण्मूत्रादिविनिर्गमे ।
 पूगः स्यात्कमुके वृन्दे नृपाधिकृतरेखयोः ।
 सर्गः स्वभावनिमोक्षनिश्चयाध्यायसृष्टिषु ।
 उत्साहस्यागयोश्चाथ त्यागो वर्जनदानयोः । 300
 यानाद्यङ्गे युगः पुंसि युगं युग्मे कृतादिषु ।
 अपि हस्तचतुष्के स्यादौषधे वर्षपञ्चके ।
 खद्गो मृगान्तरे हेत्या गण्डकेऽथ शिवे रुचाम्(चि?) ।
 लोके वाममिलिपिषु शिल्पी भर्गः प्रव(च)क्ष्यते ।
 दुर्गा गौर्या कालिकाया दुर्गा तु नरके पुरे । 305
 शैलाविदुर्गमस्थाने त्रिषु स्तेषु दुरासदे ।

इति अक्षरगान्ताः ।

- परागः कौसुमे रेणौ स्नानीयादौ रजस्यपि ।
 गिरिप्रभेदे विख्यात उपरागे च चन्दने ।
 मतङ्गस्तु गजेऽपि स्याच्चण्डालमुनिभेदयोः ।
 अपाङ्गो नेत्रयोरन्ते तिलकाङ्गविहीनयोः । 310

289. B मार्गे for मार्गो AE मासे प्रभेदः,

C मासे***, D मासे प्रभेदा for मासप्रभेदे

290. AD बौद्धोक्तौ

291. E मस्तक- for मृ

293 D ऽक्षसीसे; E दिसीसे for ऽक्षसीसे

294 B चारिषु for चारिषु

295 Cf. notes

298 H कुसुमे for कसुमे

304 CE रणगनि-

306 Mss. देवे for स्तेषु. SI no. after the col. A 152, C 153

307. D कुसुमे for कौसुमे

309 B मातङ्गस्तु

310 SI No AC 155

सारङ्गः पुंसि हरिणे चातके गजमृङ्गयोः ।
 रागभेदे मृगौ नृत्ते शबले तु त्रिषूच्यते ।
 वराङ्गः स्याद्गजे मूर्ध्नि स्त्रीयोनौ च गुद(ह?)त्वचि ।
 पतङ्गः शालिभेदेऽनौ मार्जलि पारदे शरे ।
 315 विहंगे शलभे सूर्ये त्रिवर्गस्तु दिनत्रये ।
 वृद्धौ च धर्मकामार्थे त्रिफलायां त्रिषूरुपे ।
 स्थानक्षये सत्त्वरजस्तामसेषु पुमानयम् ।
 उदसर्गो वर्जने त्यागे सामान्यन्यायदानयोः ।
 रक्ताङ्गो विद्रुमे भौमे विधौ कम्पिह्वरियोः ।
 320 जीवन्तीशूकभान्येषु रोचन्या तत्रपुंसकम् ।
 उद्वेगः भित्तिते क्लेशे भयेऽमन्थरगामिनि ।
 सुन्दरेऽपिकामयांशे दुर्दिनेतरवासरे ।
 प्लवंगो वानरे भेके सारथी चोग्दीपितौ(तेः) ।
 संवत्सरेऽपि सुभगस्तुरीयांशेऽपि श्रीमतौ ।
 325 आशुगः पत्रे वाणे जङ्घालेऽपि पुमान्मवेत् ।
 उत्सङ्गो मुक्तसंयोगे सविधन्यूर्ध्वकलाङ्गयोः ।
 भुजंगोऽहो विटे वृक्षे तरङ्गो वीचिकम्पयोः ।
 अनङ्गो मन्मथे बाधो विशानुच्छाद्ययोरपि ।

इति द्यक्षरगान्ताः ।

अभिषङ्गस्तु शपथे शापे सङ्गे परामर्शे ।
 330 आक्रोशेऽथ गजश्रेष्ठे महामृग इतीरितः ।

इति पत्ररसरगान्ताः ।

मेघे निदापे किङ्किण्यां घण्टायां घट्टने च मूः ।
 घं वायामृतयोर्घा भूवार्ताचोरेषु च त्रिषु ।

312. B भृगे for मृगौ, BD हस्ते

314. ABCD वदे for परदे

318. AD सान्धेयर्थः. B 'सन्धेय' for
 'सामान्यवय', Miss 'व' for 'सन्धेय'.

319 ABD क्लिप्त for क्लिप्त

320 E रेवन्दा for रो, SL no. ABC 160

321. B हवे for भवे

325 C पत्रे, E पत्रे for पत्रे

326 E 'व' for 'व'

330 AC व for व SL no. AC 165

332 B व for व E व वट्टरदेनाम् for
 prior half

इत्येकाक्षरचान्ताः

ओघः प्रवाहनिबहोपदेशातिशयेषु

वेण्यां परंपरानृतद्रुतेष्वपि पुमानथ ।

त्रिष्विष्टेऽल्पे मनोज्ञे च निःसारेऽगुरुशीघ्रयोः ।

335

कृष्णागराणि स्पृकायामोजःक्षणयोर्लघुः ।

मोघा स्त्रियां पाठलायां त्रिषु निष्फलदीनयोः ।

नीरवेऽथ मघो यज्ञे पुं नक्षत्रे स्त्रियामपि ।

इच्छाप्रशंसयोः श्लाघा मे मघा भेषजे मघी ।

अर्घः पूजाविधौ मूल्येऽहोदुःखव्यसनेष्वधम् ।

340

इति द्व्यक्षरचान्ताः ।

परिचः काचकलशे घटे प्राकारगोपुरे ।

परिघाते योगभेदे भृद्गारगलयोरपि ।

प्रतिबन्धे निदाघस्तु ग्रिष्मोष्णस्वेदवारिषु ।

[सरघा स्यात्कण्टकारिमधुक्षुद्रनदीषु च ।]

इति त्र्यक्षरचान्ताः ।

हं ह्रीवमञ्जने ना तु भैरवे विषये जने ।

345

इति चान्ताः । इति राघवीये कवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

चान्तद्व्यक्षराद्यप्रसिद्धम् ।

चतुर्लुक्श्वरे चापे चकारे चन्द्रमस्यपि ।

336. AC सक्तायाम् for स्पृकायाम् B कृष्णाग-
रासृक्काया (corrupt) for prior half

337. Mss. wrongly मेघो for मोघा, cf. notes

339. Mss read -प्रशंसयो for -प्रशंसयोः
Mss. दे मघा (E °दा) हेपवे मघे for
post. half

340. Cf. NR. 1 273. SI. no. ABC 170

343 E ग्रिष्मोष्ण-

344. AD सप्तः for °वा. AE °नदीषु for
°नदीषु

345. Col. After राघवीये, BE read
नानार्थमजयो

346. E चापि for चापे

चा स्त्री शोभाशोणितयोश्च क्लीबे विमले त्रिषु ।
चान्वाचये समाहारेतरेतरसमुच्चये ।

इत्येकाक्षरचान्ताः ।

- शुचिः पावकचन्द्रार्कशुक्रशृङ्गारमन्त्रिषु ।
350 षण्डशुद्धहरश्वेतग्रीष्मानुषहतेषु च ।
स्थिताद्युपधमांसेषु (?) त्रिप्यर्चिः शोचिषि स्मृतम् ।
ज्वालामरीचयोः काचाः शिष्यमृद्भेदद्वयजुः ।
रुचिः स्पृहाया कान्तौ स्यादमिषङ्गमयूखयोः ।
अर्चा पूजामतिमयोश्चर्चा स्थासकचिन्तयोः ।
355 पुं स्याज्ज्वालामासविट्सु शोचिः शुद्धशुगंशुषु ।
सूचिः सुरतभेदेऽभिनये सीवनधावने (?) ।
केतकीमुकुलाग्रे च भेदके दुर्जनेऽपि च ।
क्रौञ्चो द्वीपे खगे शैले काञ्ची मेखलपट्टयोः ।
पिचुः सुरान्तरे तूले कर्षे च वृषभाश्वयोः ।
360 मपन्नगुदकुष्ठेषु भैरवेऽप्यथ कुन्तले ।
यीचिः स्वल्पेऽवकाशे च तरङ्गे नरके सुखे ।
वीथ्यां कचः शुष्कव्रणे बन्धे केशे व्रणेऽपि च ।
कुष्ठे गुरोः सुते दन्तावलयोपिति तु स्त्रियाम् ।
नाचः प्लवेऽधमे खर्वे मोचा शस्मलिरम्भयोः ।
365 मोचः शोभाञ्जने मोक्षे कूचं केतवर्षातयोः ।
ध्रुवोर्मध्ये कुष्ठे श्मश्री कुशग्रन्थिविशेषणे ।
चञ्चुस्रोटी च वेदान्ते मञ्चः क(ख?)प्तेऽपि कथ्यते ।

इति द्व्यक्षरचान्ताः ।

348. SI no AC 174

350 SI no C 175

351 A त्रिषात्पयमामेषु E त्रिषात्पयमामेषु for prior half

354 Cf NR SĀS. AT etc ACD वचो for चचो B वचेश्चात्वासात्तयो for post half. E reads for the whole line

अर्चामतिमयोर्वाचामरथामर्चिन्तयो (corrupt)

355 Cf notes ACDE शोच for शोचिः

356 Mss read -भेदेषि for -भेदेऽभि-

358 C -पृष्ठाया, E -पृष्ठाया for -पृष्ठयो

359 Mss रय्ते for रूते. cf notes

360. AD मपन्न- SI, no. ABCD, 180

362 ABCD च्चो, E च्चो for च्चो, cf. notes

विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्च सचयेऽपि च ।

श्वेतरोचिस्तु लावण्ये चन्द्रे गर्भे हलायुधे ।

इति त्र्यक्षरचतुरक्षरछान्तौ ।

छ इत्याच्छादनेऽञ्जे च छ क्लीबे सवृत्तौ पुमान् ।

: 370

त्रिष्वय निर्मले नित्ये मलिने मेदकेऽपि च ।

इत्येकाक्षरछान्ता ।

गुच्छस्तु स्तवके स्तम्बे हारभेदकलापयो ।

कच्छस्तटेऽम्बरमान्ते प्रस्थेऽनूपस्थलेऽपि च ।

गुह्ये पार्श्वे नपुंसि स्यादबृहन्मत्स्ये च कूर्चके ।

स्कन्धे कूर्मेऽप्यथो मूर्छा मोह-यापारयो स्त्रियाम् ।

375

तदेव बल्लकीनादे त्रिष्वच्छो निर्मले तु ना ।

मल्लुकेऽप्यथयं(?) स्वच्छ स्याच्छुद्धजलमेवयो ।

पुच्छ शून्येऽवसाने च, पश्चाद्भागोऽपि बालधौ ।

तुच्छं तु दु खे क्षुद्रे च शून्ये स्याद्गर्हिते त्रिषु ।

पिच्छा शास्त्रमलिनिर्यासेऽप्यन्ध(?)श्वचरणामये ।

380

पिच्छ खड्गच्छदे बर्हे उच्छस्तु स्यात्परिग्रहे ।

इति द्व्यक्षरछान्ता । त्र्यक्षरचतुरक्षरछान्तावप्रसिद्धौ ॥

जो जये विजये मेरी शब्दे जेतारि मत्सरे ।

जा स्त्रिया देववाहिन्या योनिसागरवेलयो ।

ज्या भूमिमौ र्यो शम्बाया वाहिन्याः पृष्ठमागके ।

जं कटीभूषणे पत्न्या तेजस्यम्बुनि जमनि ।

385

368 Cf AK I 2391 AD सचरे for सचय

369 C गर्भे E गर्भे for गर्भे

370 SI no C 185

376 AC छेन तु for छे तु ना

377 E om स्यात्

380 D शून्य for शम्बाये SI no ABC 190

381 A पछ BC पिछ E पिछ for पिछ

BD उच्छत् for उच्छम्

384 For line 384 cf notes

जुः कीर्त्या संगरे व्योम्नि जवपैशात्तयोरपि ।
जूराकाशे बृहद्वानि भारत्या जीवनेऽपि च ।

इत्येकाक्षरजान्ताः ।

- मासोत्साहबलेपूर्जो व्याजः साक्षापदेशयोः ।
छन्नन्यथ कुजो वृक्षे नरकेऽङ्गारकेऽपि च ।
390 घ्रजो गोपे च गोष्ठे च समूहेऽध्वनि पुंस्थयम् ।
अजो हरी हरे कामे विधौ छागे रघोः सुते ।
अञ्जस्तु निचुले शङ्खे पद्मे घन्वन्तरावपि ।
वेद्येन्दोरपि तेजस्तु पुंसि दीप्तिप्रभावयोः ।
कुञ्जो वृन्ते निकुञ्जेऽपि न स्त्रियां संततो जने ।
395 मजा स्यादथ दन्ते च विप्रेऽहौ पक्षिणि द्विजः ।
स्त्रियां मासारेणुकयोर्राजिः पङ्क्त्यु(?)क्षभूमिषु ।
क्षणेऽपि स्याद्विजं नित्ये स्वके धर्मेऽपि च त्रिषु ।
गाम्भीर्येऽपि च बीजं तु हेतावङ्कुरकारणे ।
वीर्येन्द्रिये च बाजं स्यादाज्ययज्ञानयोरपि ।
400 पुं यवागौ जले कीर्त्या मुनौ निस्वनपक्षयोः ।
जेवे च बाजी तुरगे कङ्कपत्रे च पक्षिणि ।
पिञ्जस्त्वाधानपटलग्याकुलेषु हरिद्रके ।
तूले बले वधे युग्मे कञ्जः केशविरिञ्चयोः ।
पीयूषपदयोः ह्रीवं ध्वजश्लिष्टपताकयोः ।
405 कीर्तिशौण्डिकरोकेषु श्रेष्ठखट्वाङ्गयोरपि ।

386. BD सागरे, E सगरे for संगरे

387. AD आकारे for 'शे. AE भाज्याः; CD doubtful

390. E कुष्ठे for गोष्ठे. CE देवि for इवलि

391. Miss. रितोः for रघोः !

392. ACDE 'वन्तरेपि च

393. D वेप- वेप- वेप-

396. II भासा- for भासा-. AD पत्तुद-; E

पत्तुद- for पङ्क्त्युद (?); cf. notes

399. E -यञ्जंगयोर

400. CE जवे for जले (both possible); see below. SI no. ABCD 200

401. ABCD जवे for जले. A बाजि-; CE

बाजि- for बाजी

402. CE -पटले

403. ACE कुले; D कूले for कूले, D पदे

for को. A -विरचयोः

405. AB 'येषु for 'येषु

न्युञ्जं तु कमठेऽपि स्यात्पुनपुंसि कुराभुवि ।
 अधोमुखे च कुञ्जे च वक्त्रे वाच्यवदिष्यते ।
 गुञ्जोऽस्त्री गह्वरे बृन्दे घण्टायामथ कथ्यते ।
 रजो गुणे च धूत्यां च राजा चन्द्रे नृपे प्रभौ ।
 उपचारार्कहंसेन्द्रयक्षेऽपि पुमानयम् ।
 पुञ्जस्तु बहले तुल्ये गञ्जा तु मदिरागृहे ।

410

इति द्व्यक्षरजान्ताः ।

भ्रम्भोजं कमले मत्स्ये विश्वामित्रसुतेऽपि च ।
 जलजः कौस्तुभे मीने तत्क्षीर्वे राष्ट्रपद्मयोः ।
 मुरजस्तु मृदङ्गे च ढक्कामुरवयोरपि ।
 बलजः स्यात्त्रिपु क्षेत्रे पूर्वारे धान्यराशिषु ।
 तत्क्षीर्वे गोपुरे सस्ये संगतावपि तत्त्रियाम् ।
 बल्लगुवर्शनभूसव्यजोत्तमस्त्रीषु कथ्यते ।
 वाणिक्करणमेदेऽपि वाणिज्यायामपिष्यते ।
 अङ्गजं रुधिरेश्नङ्गे केशो पुत्रे मदे पुमाद् ।
 नागरे नखरेऽपि स्यात्सामजस्तु गजे स्मृतः ।
 काम्बोजो हास्तिमेदे च राष्ट्रदेशविशेषयोः ।
 अश्वे पुनागवृक्षे च सोमवल्के तदिष्यते ।
 काम्बोजी माषपर्ण्या च हिङ्गुपर्ण्यामपि स्मृतम् ।

415

420

इति त्र्यक्षरजान्ताः ।

रागराजो रतिपती दिवानाथनिशेधयोः ।

400. A न्यञ्ज II कमठेशी, CE कमरे* for कमठेऽपि, cf notes
 407 AD श्वे° for श्वे° (ष and ण are often confused in Grantha script)
 411 C तुले, E तुले for तुल्ये AD गुत्रा for गत्रा
 418. A पाणी-, BCDE बाणी for बाणिक

- 419 BCE पुत्र- for पुत्रे
 420 E समाजस्तु for सप्त° SI. no. ABC 210
 421 ACD कामोजो probably a Southern spelling cf L. 423 also
 423 ACD कामोजी II बाण्या for पर्ण्या
 424 ADE -निरीधयो, C -निरीधयो

425

राजराजः कुबेरे स्यात्सर्वभौमे धनाधिपे ।
 द्विजराजस्तु विप्रेन्द्रे राशाङ्के तार्क्ष्यशेषयोः ।
 धर्मराजः कृतान्ते स्याद्बुद्धदेवे तदिष्यते ।

इति चतुरक्षरजान्ताः ।

ज्ञः पुमान्भ्रमणे नष्टे प्रतापे हंसचोरयोः ।
 धातरि स्यादधो ज्ञा तु मदवाध्वोरपि स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरज्ञान्ताः । द्व्यक्षरादयांऽपसिद्धाः ।

430

ज्ञः प्राज्ञे चन्द्रतनये विषये चात्मगर्वयोः ।
 व्यूहे लेपे मूर्ध्नि खरध्वाने क्ली भयपचयोः ।
 उत्ताने मूढरूपे च पाण्डितैस्त्रिषु कथ्यते ।

इत्येकाक्षरज्ञान्ताः ।

दक्षिणे सरले प्राज्ञो विदग्धोदारयोरपि ।
 संज्ञा स्याद्भानुभार्यायां गायत्र्यां चैव नामनि ।
 चेतनायां च हस्तादेः सूचनायां च वस्तुनः ।

. 435

इति द्व्यक्षरज्ञान्ताः ।

नामस्मृत्योरभिज्ञा स्यात्क्षेत्रज्ञो निपुणात्मनोः ।

इति त्र्यक्षरज्ञान्ता । चतुरक्षरमप्रसिद्धम् ।

इति राषवीयनानार्थमञ्जरीयां चवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

425. ACDE कुबेरः

426. CE om. lines 426-7

428 ACDE ह्युः for ह

429 Col C इति क्षाराः. ॥ अक्षरादिज्ञातोऽ-
 प्रसिद्ध

430 ॥ 'वर्गयोः' for 'गर्वयोः'

432 E मूढे for मूढ

433 Mss (wrongly) प्रज्ञे. AD
 'ग्येदयोर'

435 E हस्तापि A वस्तुनि

436 Col. ADE 'रक्षाताः B चतुरक्षरोपसिद्ध.,
 Mss. राषवीये, A om. नानार्थमञ्जरी

टः पुमान्करटे धूमे चापेऽर्ककिरणे ध्वनौ ।
कवाटावर्तयोः सूनौ भूव्यावृत्त्योस्तु त्वा स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

देवाशिल्पिनि सूर्ये च त्वष्टा दिष्टं तु दैवते ।
दिष्टः साक्षात्स्थिते काले मुष्टिर्दित्ये प्रमाणजे । 440
अष्टं भित्तिचतुष्के स्यात्क्षामेऽत्यर्थे गृहान्तरे ।
याष्टिर्दामनि दण्डे स्याद्वाप्यवत्कलकेऽपि च ।
जटा सटा लग्नकचे लतामूलेऽपि केसरे ।
फोटिरग्राश्रचापाग्रसंख्योत्कर्षाश्रयेषु च ।
व्युष्टिः फले समृद्धौ च स्तोत्रे दृष्टिस्तु दर्शने । 445
ज्ञानेऽक्षिण स्रष्टुं क्रीवे स्यात्प्राज्यनिश्चितयोरपि ।
त्रिषु स्यान्निमित्ते मुक्ते कष्टं गहनकृच्छ्रयोः ।
दक्षामन्दागवेषु स्यात्पटुः कूर्टं तु न स्त्रियाम् ।
मायानिश्चलयन्त्रेषु कैतवान्तराशिषु ।
अयोधने शैलशृङ्गे सीराङ्गेऽप्यथ शोमने । 450
अमावक्षेमयो रिष्टमिष्ट्रियमिच्छयोरपि ।
इष्टं संस्कारयोगे च यागे पूज्यतमेऽपि च ।
आशंसिते प्रियतमे वाटो वृत्तौ स्थलाध्वनोः ।
गृहारामप्रदेशे चावटे रोधसि पुंस्ययम् ।
कुटीं तु स्यात्कुम्भदास्यामल्पवेश्मनि पुंसि च । 455
पट्टः पेषणपायाणे व्रणादीनां च बन्धने ।

437. Before 1.437, B reads इति:

438. E मुष्पा^१ for मुष्पा^२ Col. A इति टैक

439. AD वेद- for देव- ABC गुह्य for लघा

440 E दिष्ट for दिष्ट.. SI. no BC 220

441. BC महातरे

442. B वाच्यवत्. E व्याप्यवत्कलकेषु च for
post. half

443 D जटासटौ

444 D -साख्यो-

445 Cf AK. I. 2411. [B फल- for फले
AD स्तोत्रे for स्तोत्रे

445. AD ज्ञानेक्ष्ण-, B ** क्षिण

449-50. = var. AK. 2407-8

450. CE सिरागे

451. AD रिष्टेरिष्टि. B रिष्टेरिष्टि. C रिष्टः
रिष्टि for रिष्टमिष्टि. ACDE यागे
चयेषु च

452 AD योगे for यागे

453 Mss वृत्तौ for वृत्तौ, cf. notes

454 D वेदे for अष्टे

455 BCE वा for च

456-7. = MED. 35.21

चेतुष्पथे च राजादिशांसनान्तरपठितोः ।

पट्टी ललाटभूषायां पट्टी लाक्षाप्रसावने ।

विटोऽद्वैतलवणे पिद्वे मूषिके खदिरेऽपि च ।

460 कूटो यन्त्रेऽनृते राशौ निश्चले लोहमुद्ररे ।

मायादिशृङ्खयोस्तुच्छे सीरावयवदम्भयोः ।

दिवाकरे तत्किरणे पुरद्वारे मतङ्गजे ।

ध्रुवी लेशे संशये च कालात्पिलाप्रमाणयोः ।

कटोऽतिरेकशवयोः क्रियाकारिभ्रमज्ञानयोः ।

465 गजगण्डे शवरथे शय्यायां च स्त्रियां मतः ।

किलिञ्जे समये पुंसि कटिः श्रोण्यां कटौ स्त्रियाम् ।

वर्षे चावरणे ह्रीवे कटुर्मत्सरतीक्ष्णयोः ।

मधुरादिरसे कट्वकार्याकार्यं(?) प्रियेषु च ।

क्षवे प्रियङ्गौ गन्धे स्यात्त्रिषु स्त्रीलिङ्गकेऽप्ययम् ।

470 रोहिण्या पूतनायां च रटस्तु गतिशब्दयोः ।

घटः कुम्भे राशिमेवे मणौ ह्लादिनि(?) वृन्दयोः ।

स्त्रिया तु घण्टालम्बिन्योश्चदुश्चादुः प्रियंवदे ।

छटा समूहे कान्तौ च वेष्टने च वटस्तरो ।

पिष्टादिना त्वमाङ्गल्यधामकुड्याङ्गणेषु च ।

इति व्यक्षरटान्ताः ।

475 धूर्जटिर्धूर्तचिह्ने स्याच्छङ्करे चाथ संपुटः ।

समुद्रके कुरबके चारिष्टं सूतिकागृहे ।

457, AD om., lines 457-8

458, Cf VL. 77 20 cd

459. = MED. 35.27 cd E लिगे for विद्वे

460. AD रूप-; BCE रूपे for कूटो

462, Sl no. BC 230

464. A om. the whole line and II

the prior half, B क्रियाकारि-, CE

क्रियाकारी-

4-6. AC कटि for कटी

467, ABD कटु for कटु

468 B कटुकार्यकार्यां; C कटुकार्यकार्यां

469. AD गन्ध for गन्धे. Mss. read
केवल्य (प and व being indistin-
guishable in Grantha and
Malayalam scripts)

472 ACD लिङ्गिनोद्

474 cf. notes

475 D रङ्गरे for रङ्गरे

476. AD पुस्तके, II वरचरे, CE पस्तके for

कुरबके

अशुमे निम्बवृक्षे च शुमे तक्राङ्गयोः पुमान् ।
 काके च फेनिले नीचे व्यसनेऽनर्थलम्बयोः ।
 माग्यहीनेऽथ करटः कुसुम्भगजगण्डयोः ।
 काके च वायमेदे च आद्धे चैकादशेऽपि च ।
 सूगाले निन्वजीवे च कपटः कैतवेऽपि च ।

480

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

शिपिविष्टस्तु दुश्चर्मखल्वाद्हरिशंभुषु ।
 तुलाकोटिस्तु मञ्जीरे क्रकचे कृकरच्छटः ।

इति चतुरक्षरपञ्चाक्षरदान्ताः ।

ठः शंकरे बृहद्व्याने वृत्ते वर्णेऽपि वाच्यवत् ।
 स्तम्भने साहसे चन्द्रमण्डले कर्णवेदने ।

485

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

ज्येष्ठोऽग्रजे स्त्रियां ज्येष्ठा देव्या नक्षत्रशस्तयोः ।
 फाष्ठा दिक्कालहारिद्रिथत्युत्कर्षेण तु स्त्रियाम् ।
 दारौ क्लीबमथो निष्ठा निष्पत्तौ यज्ञकर्मणि ।
 नाशान्तयोश्च निष्कर्षं कोष्ठोऽन्तर्जठरेऽपि च ।
 कुसूलेऽन्तर्गृहे फण्डोऽन्तिके शब्दे गलेऽपि च ।
 कामवृक्षे च मूर्खे च गृढविप्रियकारिणि ।
 अलसे धुस्तुरे धूर्ते मध्यस्थपुरुषे शठः ।
 मठश्चात्रादिनिलये बलात्कारे हठः पुमान् ।

490

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

478. E नमे- for ऽनर्थे. B °टम्बने

479. AD -जगदण्डयोः

482. B -खर्वाट-

483. A कृकरच्छटः, B ककरच्छटः, C ॥ करच्छटः.

Sl. no. ACD 240. Col. BC इति

चतुरक्षरदान्तौ, D चतुरक्षरपञ्चाक्षरदान्तौ,

E चतुरक्षरदान्ताः

484. E मते for वृत्ते

485. Col. A इति ठेकम्

486. B -समयोः for -शस्तयो

487. B काष्ठो. A स्थित्युत्कर्षेण तु च, BE स्थितो-
 त्कर्षेण तु D स्थित्युत्कर्षेण तु

492. ACD इत्येतेः ॥ धूर्ते, E इत्येते for
 धुस्तुरे. C (by corr.) तीर्ते, (before

corr.) तीर्थे for धूर्ते

493. Sl. no. AC 243. Col. A रुदिः

- इभस्तम्भेऽपि च स्त्री वा तु स्यात्पिप्पलिचव्ययोः । 510
 भाण्डमस्त्री नदीपात्रे भाजने चामरेऽपि च ।
 स्यादध्वामरणे मूलवाणिगद्रव्ये च मन्त्रके ।
 चण्डा धनहरीशङ्खपुष्पोः पुंस्यतिकोपने ।
 चण्डी कात्यायनीहिंसकोपनस्त्रीषु सभता ।
 क्रीडा केलिप्रकारे स्यात्खेलावज्ञानयोरपि । 515
 गुडः स्याद्गोलके हस्तिसंनहेक्षुविकारयोः ।
 व्याळ(ड) : सर्पे पशौ मासे भूगोवाक्षु त्विडा इळा ।
 बुधपत्न्या यज्ञपात्रे क्ष्वेडा वशशालाकयोः ।
 दन्तोष्ठवाये शब्देऽस्त्री पुंसि कर्णमले विषे ।
 नाडी काले पटक्षणे स्यात्तिराया मरुदादिषु । 520

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

- वरणहस्त्वन्तरावेद्या युध्यतोर्मजयोर्द्वयोः ।
 संदोहे मुखरोमे च काल्यावर्ता(र्त्य) सिधेनुषु ।
 करण्डो मकुटे पात्रे कारण्डस्तु खयान्तरे ।
 कोदण्डो राशिभेदे स्यात्कार्मुके च न तु स्त्रियाम् ।
 तुलादण्डो मानदण्डे चर्ममुण्डा तु चर्चिका । 525

इति त्र्यक्षरचतुरक्षरदान्ताः ।

- ढः पिशाचे भये काले जडे गायकरागयोः ।
 ध्वनौ पान्थे नपुंसि स्यात्तूर्ये च ज्ञानमूर्खयोः ।
 दक्षायां स्त्री गुणे सर्पे त्रिषु स्याद्गूढसौम्ययोः ।
 इत्येकाक्षरदान्ताः ।

510 ABD °स्तम्भे for °स्तम्भे E -चाव्ययो	half CD साराया for सि°
513 E °पुष्पोरस्यति° for °पुष्पो पुस्यति°	521 Mss almost पटमनरा° (corrupt)
514 E कोपनस्त्रिषु समत for post half	522 B कल्यावर्ताति°, E काल्यावसाति° for कल्यावताति°
515 Mss (wrongly) खय- for खेला-	524 A तु न तु B तु न तु [ख] for च न तु
516 A गुड. Mss (wrongly) इस्ते for इस्ति-	524 After this line, E reads इति त्र्यक्षरदान्ता
518 E षटा for क्ष्वेडा	525 M no ABCD 260
520, AD षोडशे पटक्षणेपि स्यात् for prior	526, ABCD पिशाच- for °वे

वाढोऽण्डजे दृढे पुंस्त्री प्रतिज्ञायां भृशे नपुम् ।
 शुभावहेऽनुमाने च गूढं तु त्रिषु ना दृढः ।
 शक्ते स्थूले च व्यूढस्तु विन्यस्ते संहतावपि ।
 ब्राह्मणे पृथुलेऽपि स्याद्वाढं ध्वान्ते दृढेऽपि च ।

इति द्व्यक्षरदान्ताः ।

मगाढं तु भृशे कृच्छ्रे मुखण्डिः राक्षमूर्खयोः ।
 समूढः पुञ्जिते भुग्नेऽपस्मारे च धुरंधरे ।

इति त्र्यक्षरदान्ताः । चतुरक्षरमप्रसिद्धम् ।

535 " णशब्दस्तु पुमाञ्जारे भैरवे कण्ठके ध्वनी ।
 णा स्त्रियां ध्वजिनीशय्याधेनुनासाकृपासु च ।
 णं सरोजदले ज्ञाने त्रिषु निस्तुपवस्तुनि ।

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

गुणोऽपधाने ज्यासूतस्पादिषु वृकोदरे ।
 स्तम्भे संध्यादिसच्चादिशब्दादिहरितादिषु ।
 540 अभ्यासेन्द्रियविद्यादिषुद्रुत्वाद्यर्जुनेषु च ।
 द्रव्याश्रिते नीतिशास्त्रे साख्यादिविनयादिषु ।
 शौर्ये धैर्ये च गाम्भीर्ये कूपके दधिलक्षणे ।
 न स्त्रियां स्यादौदनिके चाथ द्रोणस्तु पर्वते ।
 आढकानां चतुष्के च वायसे नीवृदन्तरे ।
 545 कृपीपत्नी च द्रोणी तु गवा घासपरिस्थले ।

529 E मृशं for मृशे

530. ■ त्रिषु वा, CE त्रि०, D त्रिषु न

531. B स्थूले च शक्ते (by transp.), B संहते-
 पि च, E संहतावपि metathesis

532 E गाढ- for गाढ. B गाढरवाते मेढेपि च
 for post. half

533 AB मुखण्डि, C मुखण्डि; D मुखण्डि,
 E मुखण्डि. (all these words being
 peculiar are not traceable)

534 E समूढ. पूजिते भुग्ने for prior half

536 ABD धेनु- for धेनु-

538. Miss. प्रथाने for प्रथाने

540. A सम्पसेन्द्रिय°, B अभ्यस्ते स्त्रीव°. AC
 DE षट्(E 'ट्')वात्तर्जुने°

543. E श्रेष्ठस्तु for श्रेष्ठस्तु

544. AD अपे for च. E निवृत्तरे (sic)

545. Miss. कृषीपत्नी (corrupt), E वात-
 for वात-

स्त्रियां काष्ठान्मुवाहिन्यामथ भ्रूणोऽर्भकेऽपि च ।
 स्रैणगर्भेऽथ बाणस्तु बलिसूनौ शरे पुमान् ।
 कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे पिप्पल्यां जीरके शरे ।
 वेणी स्यात्कचबन्धे च जलस्रोतासि चाल्पके ।
 घोणी मूदारकेऽपि स्यादेणी तु मृगयोपिति । 550
 गणः समूहे प्रमथे गणनायामपि स्त्रियाम् ।
 सेनाविशेषे वितते मणी रत्नेऽपि कथ्यते ।
 पणो घृतादिपूःसृष्टे मृतौ मूल्ये धनेऽपि च ।
 ताम्रिके कार्षिके कुक्कुटायुधादिपरिग्रहे ।
 कुणित्त्वौषधभेदे च कुकरेऽपि च पुंस्ययम् । 555
 स्थाणुः शर्वे स्थावरादौ स्थिरे कीले प्रकीर्तितः ।
 वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ वर्णं तु वासरे ।
 विलेपने कथायां च गुणरूपयशःसु च ।
 निर्व्यापारस्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः ।
 रवे युद्धे रणः पुंसि ध्वनिमात्रे कणकणौ । 560
 ऊर्णा मेवादिलोम्नि स्यादावर्ते चान्तरा भ्रुवोः ।
 स्थूणा रतम्भे गृहस्थ स्याल्लोहादिप्रतिमासु च ।
 स्पृहापिपासयोस्तृष्णा जुगुप्सा करुणा घृणे ।
 तीक्ष्णं समुद्रलवणे विषे लोहादिसैन्ययोः ।
 युद्धे त्रिषु खरे क्षारे क्रदौ चात्मनि पुंसि वा । 565
 प्राणो हन्मारुते बोले कान्ये जीवेऽनिले बले ।
 तार्णं तु तृणजाले स्यात्क्रीवे त्राणं तु रक्षणे ।
 कुण्णस्तु केशवे व्यासे कोकिलेऽर्जुनकाकयोः ।

549. E चाहके for चाल्पके

550. ACDE वेणी for मणी

551. E प्रमथे for प्रमथे

552. Mss. मणिरत्नेति

553. — AK. l. 2427

554. Mss. transp. 11, 554 and 555 ताम्रिके

555. AC कुणसु; D वृणीस् for कुणिम्. AD

इको, E कुकरे for कुकरे. Sl. no. ABC

270

557. E चाश्वे

558. E विलेपयत्रयया

560. Mss कुणः कुण्ये

564. Sl. no. A 280 ; C 275

566. Mss. बाले for बोले and डाले for
डाले

567. E वृणराळे

568. E कोकिलार्जुन-

- शूद्रे तामिस्रपक्षेऽन्निकलिनीलगुणेषु च ।
 570 कृष्णा तु द्रौपदीनीलीहरकूरेऽपि त्रिषु ।
 पिप्पल्यां च तुलस्यां च क्लीबे लोहमरीचयोः ।
 दुरिते मेचके, द्रव्येऽथो श्रेणिः कारुसंहतौ ।
 रथ्यापङ्क्तौ सेकपात्रे नितम्बे श्रोणेरिष्यते ।
 वृष्णिस्तु यादवे मेघे जयन्तेऽपि च कथ्यते ।
 575 कर्णः श्रोत्रे सूर्यपुत्रे तूर्णं शीघ्रे तदव्ययम् ।
 नेष्णुर्जैतरि देवेन्द्रे विष्टरश्रवसि स्मृतम् ।

इति द्वाक्षरमन्तरः ।

- तरुणस्तु नवे युनि मये प्रथम उत्कटे ।
 अरुणः कपिले कुष्ठे संध्यारामेऽर्कसारथौ ।
 अव्यक्तरामे निःशब्दे द्रव्ये त्रिषु निरूपितः ।
 580 स्त्रियामतिविषांश्यामाम्निज्ज्वालिनीवृत्तासु च ।
 द्रविणं तु बले वित्ते काञ्चनग्रहमेदयोः ।
 शरणं गृहरक्षित्रोर्वधे च करणः शिशौ ।
 शूद्राविशोः सुतेऽपि स्यात्करणं रतिबन्धने ।
 प्राणे च साधकतमे नृत्तसंस्थानकर्मणोः ।
 585 क्षेत्रगात्रेन्द्रियेषु स्याद्वादावङ्गहारयोः ।
 संवेशोऽप्यथ मन्त्राणां बन्धने रक्षणेऽपि च ।
 ग्रामणीर्नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिषु ।
 हरिणः स्यात्कुरङ्गे च पाण्डरेऽपि प्रकीर्तितः ।
 हरिणी स्यान्मृगीहेमप्रतिमाहरितादिषु ।
 590 वृत्तभेदे भूमिकायां दूर्वादो मुखोपविति ।
 दक्षिणः सरलोदारपरच्छन्दानुवर्तिषु ।

569. E -नीले गुणेषु च

570. E -कृष्णेऽपि for -कूरे

574. Sl. no. C 280

577. II प्रमथ

578. A (before corr.) बर

584. ABC सप्तम्यनेः (च and य are con-

fused in Grantha script)

585. C क्षेत्र. AD वदा (D वा) दाव (D वा)
 द्वापरयोः ; B वादा ; CE पदादा for
 ववदा

588. B च for ज्ञे

589. E मृगे for मृगी-

दानद्रव्ये हर्षणं तु योगभेदे भेदेऽपि च ।

आद्धेदेवे विषाणं तु पशुशृङ्गेभदन्तयोः ।

क्रोधे वराहदंष्ट्रे च पुंनपुंसकयोरपि ।

प्रवणः क्रमनिम्नोर्वा प्रहे ना तु चतुष्पथे ।

595

संकीर्णौ निचितारुद्धौ श्रीपर्णं कमलेऽपि च ।

विल्वेऽथ ईरणं शून्ये ऊपरेऽपि प्रचक्ष्यते ।

प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु ।

प्रतीच्यां च मुरायां च चारुणी स्याद्वणिक्पथे ।

विषाणिश्च करेणुस्तु धारणानां च योषिति ।

600

कारणं करणे हेतुवादयोः रोखरेऽपि च ।

यातनायां हस्तिसूत्रे मण्डनाङ्गणयोरपि ।

मार्गणो याचके ब्राणे प्रार्थनेऽन्वेपणेऽपि च ।

लवणो रसरक्षोन्धिभेदेषु त्विषि चेप्यते ।

करिणी हस्तिपिप्पल्यामभिप्रायमजस्त्रियोः ।

605

सारिणी अल्पसरितां (ति ?) रोहणो रत्नपर्वते ।

निर्वाणं निर्मिते मोक्षे सुखे नानेऽपि हर्षणे ।

सुवर्णप्रतिमायां च नाशे च गजमज्जने ।

चारणो नित्यसंचारे पुंति स्याद्देवगायके ।

लक्षणं नास्ति चिह्ने च गुणे निर्वाचनेऽपि च ।

610

पद्यादौ सुन्दरे भाग्ये भूषणादावपीभ्यते ।

इति त्र्यक्षरणान्ताः ।

तमोमणिस्तु खद्योते नीलमण्यामुडौ शरौ ।

परायणमभिप्रीतौ तत्पराश्रययोरपि ।

592. II च लग्ने, CE युरेपि च

594. CD क्रो (प्रो ?) ये

596. C निशितां

597. B ईरणं AD प्रचक्षते, C प्रचक्षते

598. = NSK. 2,35,45 ACD चत्ताप्रमादिषु,

E यत्ताप्रमादिषु

599. SI. no. A 290, C 280

600. A च for तु

606 Mss. read (wrongly) रोहणे

609. Mss --संचारी

610. E निर्वचने

611 E दृष्टादौ

612. B शिथो for शरौ

613. E प्रीतौ for प्रीतौ

- पारायणं समासङ्गे कात्स्न्ये पारगतावपि ।
 615 सरोजिन्यां पुष्करिणीं हस्तिन्यां च जलाशये ।
 रोमावल्यां शिखरिणीं वृत्तभेदरसालयोः ।
 स्त्रीरत्ने मालिकायां च स्यादुद्गिरणमुन्नये ।
 वान्ताञ्जेऽथ रणारम्भे गोपुरे पुरार्निर्गमे ।
 घण्टापथे संसरणमसंवाधे चमूगतौ ।
 620 प्राण्युत्पादे मेघमाणिर्भेलाम्बुमलिनाम्बुनोः ।

इति चतुरक्षरणान्ताः ।

परिभाषणमालाये नियमे प्रतिभाषणे ।
 निन्दोपलम्भवचने ग्रन्थमेदावलम्बयोः ।
 क्रोडीकरणमालेपे आलिङ्गनवराहयोः ।

इति पञ्चाक्षरणान्ताः ।

इति राचवीर्यनानार्थमञ्जरीं दृग्गन्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

- तः पुंसि कोपे पुच्छे च संभोगे निश्चयेऽपि च ।
 625 धातुवादविधौ चोरे प्रकृतार्थं तु त्रिष्वयम् ।
 कलुषायां तु ता स्त्री स्याद्धातुवादे तद्व्ययम् ।
 ते क्रीडने चामिधेये तृद् विपासेहयोः स्त्रियाम् ।
 स्वित्प्रभे च वितर्के च तुः स्याज्जेवेऽङ्गधारणे ।

इत्येकाक्षरतान्ताः ।

614. —AT, 76, 122; cf. AS, 119, 89. 623. Col. AD रापताये (omitting नानार्थ-
 MED. 52, 103. E समासङ्गे. Mss मञ्जरी), C om. रापताये
 कात्स्ये पर (E 'रि') गतावपि
 615. C सरोजिन्यां
 617. AD उद्गिरणम्, BCE उद्गिरणम् Sl. no.: 624. E पुच्छे for पुच्छे
 CD 290 625. II त्वयं श्रितु (by transp.)
 619. ABE चमूगता
 620. CD मेक, II मेक for मेक 626. CE नरण धनुता स्त्री स्यात् for prior
 half
 627. Mss. 'सत्ये' for 'सिद्धे' . . Sl. no.
 C 295

रीति प्रचारे स्यन्दे च प्रकारे लोहकीटके ।

आरकटे प्रवासे च डिम्बे गमनदुःखयो ।

630

अतिवृष्टावनावृष्टौ शलभे मषिके शुके ।

अत्यासने च राजानश्चाथो जातिस्तु जन्मनि ।

छन्दोलकारसामान्यधात्रीगोत्रेषु कीर्तितः ।

पराध्यजन्मनि श्रेष्ठे मालत्या स्यादर्थो रतिः ।

स्मरप्रियायामिच्छाया सुरते कीडरागयो ।

635

जात स्यादुन्नते वृद्धेऽप्युच्छित्तोन्नद्धयोरपि ।

रीति स्वभावे सवणे वृत्ति(१)प्रकृतिसौख्ययो ।

धृतिर्योगे धारणे च प्रवृद्धौ प्रीतिसौख्ययो ।

प्रज्ञानाध्वरधैष्येषु पुष्टे स्याच्छन्दसि स्त्रियाम् ।

भूतिर्भस्मनि मातङ्गशुद्धारे जन्मसपदो ।

640

सत्तायामपि वृत्तस्तु वर्तुलेऽतिवृद्धे पुमान् ।

स्वरूप चरिते पथे जीवने वर्तनेऽपि च ।

स्याद्वचिर्नाट्येन्द्रजाले कौशिक्यादिकृपायु च ।

विचारे स्तम्भने ज्ञाने स्नेहे वर्तनजीवने ।

लो(ला?)भे ऋवीनौ रचनाभेदे कृत्रिमे तदुच्यते ।

645

चित्तं ख्याते धने लब्धे कृत्रिमे ज्ञाते विज्ञारिते ।

ऋतिर्गती जुगुप्साया स्पर्शमङ्गलसाधके ।

गतिर्मृत्पणार्या(?)च ज्ञाने यात्राभ्युपाययो ।

धूर्त स्यात्खण्डलवणे शठधूर्तयोरपि ।

629 Miss रति (B रति) for रति
cf notes, II ओदकण्डके

630 A दवे for उद्वे

636 जात is doubtful. B "प्युचितो" C
"प्युक्षितो" D "प्युच्छितो"

637 ACDE सवणे B सवणे for सवणे II
दुःप्रकृति AB -सौख्यो SI no
ACD 300

633 Bom lines 638-9

639 E वृष्टे स्याच्छन्दसि स्त्रिया for post half

640 B जन् for जन्म-

641 E "यामप्रवृत्तिस्तु corrupt

642 E पत्ने for वतने

643 E स्याद्वचिर्नाट्येन्द्रजाले कौशिक्यादिकृपायु वा
corrupt

646 D वित्ते for विच BC खाते E धाने
f r ख्याते A लब्धो

647 Miss read गतिर् for रतिर्, see
notes

648 E मानस्यार्थं cf notes

649 CE on (hapl) lines 649-50

AD "दुःखार्थ" for "धूर्तयोर"

- 650 दन्त उन्नतपापाणे सानौ दष्टनिकुञ्जयोः ।
 दन्ती तु वारणे क्रोडे श्वाने व्याघ्रे मृगाधिपे ।
 ओषधीनामहेरम्बसोमेष्वप्यथ गौरवे ।
 प्रस्तावादी च सेवाया भक्तिः स्याद्भाग्यकृतयोः ।
 अन्तस्तु मागेऽवसिते रचनाया च तत्परे ।
- 655 मृतौ निषेवणे रम्ये समाभावग्रमध्ययोः ।
 स्वरूपे च समीपे च पुलङ्गेऽपि प्रकीर्तितः ।
 हन्त हर्षेऽनुकम्पाया वाक्यारम्भविपादयोः ।
 लिप्तं विपाके मुक्ते च वाच्यवत्स्याद्विलेपिते ।
 भ्रान्तिर्भ्रमणमिथ्यानवस्थितास्वथ ब्रह्मणि ।
- 660 मन्तुर्गानि मनुष्यापराधयोः स्यात्ततोऽन्वयम् ।
 वतामन्त्रणसतोपस्तेदानुक्रोशविस्मये ।
 हरिद्वर्णविशेषेऽश्वे दिशि तृणदिनेशयोः ।
 तित्तो रसे मदे मन्थे रोहिण्या च कपायके ।
 सेतुः स्थलविशेषे स्याज्जलबन्धेऽपि पुंस्ययम् ।
- 665 हेतिर्जालाशुखन्त्रेषु तुरङ्गे हेतु चार्त्तियाम् ।
 यावत्तावत्परिच्छेदे स्यात्साकन्यानिपातयोः ।
 फेतुर्ध्वजे घृती श्रेष्ठे ग्रहोत्पातामिलक्ष्मसु ।
 वार्त्तं फलगुन्यरोगे तु स्त्री कृष्या दूतदन्तयोः ।
 घार्त्तं वृत्तिजनश्रुत्योस्तिप्पप्तु च घृतामृते ।
- 670 पत्तिः पदाती भुक्ति स्यात्सैन्यभेदे गती स्त्रियाम् ।
 पङ्क्तिश्छन्दसि वीध्यो च दशकेऽपि प्रचक्ष्यते ।
 स्यात्प्रभावे प्रकरणे धारणे प्रियसौख्ययोः ।

650 A दन्त, B दन्त for दन्त, AD-निकुञ्जयोः

652 E om य गौ

654 ACDE रत्नमणि

656 Sl. no ACD 310

658 B विगतं AD विनेपिते

659. E om भ्रमण and रव

660. ACD स्यात्, BE सद्यस्य

662 Com तु and E शिदृग् Sl no
C 313

667. ABD घृते

668 E om दन्

671 BC दशकेषु, E दशकेषु for दशकेषु

BE पचष्टने

672 Cf notes E प्रभावे

श्रुतिः श्रोत्रे श्रुते वेदे वार्तायां श्रोतकर्मणि ।
 श्रुतं शास्त्रावधृतयोः स्मृतिर्ज्ञानपुराणयोः ।
 हस्तो नक्षत्रभेदे स्यात्करेभकरयोरपि । 675
 व्यक्तः प्राज्ञेऽपि स्पष्टार्थे प्रपञ्चे विशदे पुमान् ।
 व्यक्तिः स्वरे च बीजे च श्रेष्ठे मूर्तौ दृढेऽपि च ।
 यन्ता हस्तिपके सूते भर्ता धातरि षोडश्रि ।
 पतौ योतौ यानपात्रे शिशौ चापि पुमान्भवेत् ।
 मृते प्राण्यन्तरे म्रेतः पार्थिवे तनये सुतः । 680
 भूमद्राजनि शैले स्यादनन्ते कमठेऽपि च ।
 श्रुतः स्त्रीकुसुमे हेमन्तादिष्वप्यर्थः पारदे ।
 सूतः स्याच्चवृट्सारथ्योर्वन्दिमुठूतयोरपि ।
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जाते क्षत्त्रा स्यात्सारथावपि ।
 क्षत्रियायां शूद्रजेऽथ शक्तिः प्रभ्वादिषु स्मृतम् । 685
 कासुसामर्थ्ययोश्चाथ मूर्तिः काठिन्यकाययोः ।
 सातिर्निर्वन्साने स्यादतिश्चापाम्पीडयोः ।
 धातुर्वागादिशब्दादिगैरिकादिवकादिषु ।
 श्लेष्मादिरसरक्तादिभूवादिकनकादिषु ।
 महाभूतादि त(स^१)द्भावे योनौ च स्यात्पुमानयम् । 690
 उदयेऽधिगमे प्राप्तिस्त्रेता त्वमिनये युगे ।
 सिद्धिर्भूम्या गृहे नारो द्वयोः स्याद्भास्ति रक्षणे ।
 शौर्ये दीर्घे च भूगर्ते युगपर्याप्तयोः कृतम् ।
 फले क्रियाया विहिते हते वाच्यवदिष्यते ।
 भूतं क्षमादावृते युक्ते प्राण्यतीति समे त्रिषु । 695
 पुंसि देवलके प्राप्ते कल्पिते गुह्यकेऽपि च ।

673. B om. (hapl) this line and prior half of the next AD शस्त्रे for श्रोत्रे CD स्वरे for श्रुते

676. SI nō ACD 320

677 A धृते for मूर्तौ

681. CE शैले for शैले

686. AD शक्तिः for चाप

689 AB भूपादि (प and व are indistinguishable in G and M scripts)

692 BC भेदे

695 ACD प्राण्यातीति, SI. no CD 330

696. AC देवलके

- न्यायोपमानयोस्तृती महत्पृथुलपूजयो ।
 राज्ये चात शुक्लमर्थे श्वेतं रजतनागयो ।
 द्विषाद्रिकुष्ठकुम्भीषु पुलिङ्गे स्याद्वराग्रे ।
 700 कपर्दिनाया स्त्रीलिङ्गे स्याज्जगद्विष्टे पुमान् ।
 इष्टे वायौ ना जङ्गमे मृगपण्डेऽप्यय त्रिषु ।
 रक्तं नील्यादिरागे स्यादसृक्कुङ्कुमयोरपि ।
 भृत्ये वर्णे त्रिषु सित शुक्ले श्वेतेऽर्जुने पुमान् ।
 वस्त्रेऽपि स्त्री शर्कराया कपूरे कथ्यते त्रिषु ।
 705 शुक्तस्तु परये चाम्ले शुक्ते कज्जलभाजने ।
 मुक्तासमवपात्रे स्यात्कीर्तिर्यशसि वार्तयो (?)
 प्रदेशे कर्दमेऽपि स्याच्छिखरी अवलम्बिका ।
 सत्ये साथी विद्यमाने प्ररास्तेऽभ्यर्हिते च सत् ।
 भवान्या तु सती स्त्री स्यान्नरने तु नपुंसकम् ।
 710 भास्वान्कान्तिमति सूये वीरुल्ली गुल्मवातयो ।
 प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणादौ प्रयागत ।
 इति हेतुमन्तरणप्रकारादिसमाविषु ।
 स्वस्त्याशी क्षेमपुण्यादौ प्रकर्षे लङ्घनेऽप्याति ।
 सकृत्सहैकवारे स्याद्वारादूरसमीपयो ।
 715 प्रतीच्या चरमे पश्चादुताप्यर्थविरूपयो ।
 पुन सदार्थयो शश्वत्साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययो ।
 फ्रुतस्तु निह्वने प्रश्ने पञ्चम्यर्थेषु साथु तत् ।
 अलिङ्ग प्रतिशब्दादौ नित्य सूतिभिरीरितम् ।

इति द्वचक्षुरतान्ताः ।

697 E ततो for ततो

699 AE द्विषा

701 Mss कमे for चम

703 CE विने for विने

704 E (by mistake) कपूरे for कपू

705 Mss (wrongly) पुन for परने

AC चाम्ले for चाम्ले

707 A (before corr) प्रादये AB क्षान्ति

CD गानि for विनी

708 A व्यापो for साथी

710 BCDE व्यापयती (metrical length
 chening)

713 A रागे for नृने

715 SI no BCD 340

717 E चम्य तु for चम्य

718 E क्षति

- अमृत वारिसुरयोर्निर्वाणे चातिसुन्दरे ।
 अयाचिते यज्ञशेषे पुष्टि धन्वन्तरेऽपि च । 720
 पीयूषे च घृते दीप्तावाचार्ये किनुषेऽपि च ।
 हरीतक्यामामलक्या गळूच्यामपि तत्स्त्रियाम् ।
 ग्रथितं गुम्भिनाक्रान्तसहितेषु समीरितम् ।
 अनन्त शेषविष्णवोश्चानवधौ क्लीबमम्बरे ।
 स्त्रिया स्याच्छारिबावूर्वाविशल्यालाङ्गलीषु चं । 725
 हैमवत्या गळूच्या च निश्चान्तं गृहशान्तयो ।
 उप काले नपुंसि स्याद्वनिता जनिता च ते ।
 अबलात्यर्थरागेषु क्लीब याचितदुर्गयो ।
 स्त्रेणे जलाशये चाथ गोपातिः शकरे वृषे ।
 सूर्यमेधेन्द्रकुण्डेषु पण्डे मर्तरे पार्थिवे । 730
 आकृतिस्तु शरीरे स्याद्रूपसामान्ययोरपि ।
 समितिः समरे साम्ये सभायामपि च स्त्रियाम् ।
 आहतं गुणिते नाट्ये ताडिते ऽ मृपार्थके ।
 नववस्त्रेऽङ्गभेदे च नामके चाथ रोहित ।
 रुधिरे शक्रघनुषि धीरे वणे कुचन्दने । 735
 गोशीर्षे ऽ मदे भौमे कुङ्कुमे च ऋजौ तरी ।
 अरित्रया मीनमृगयो प्रकृति पाञ्चभूतिके ।
 प्रधाने कारणे गुह्ये जन्तौ छन्दसि मातरि ।
 अमात्ये च स्वभावे च पूजाया परमात्मनि ।
 विभूतिः सगृहीते स्याद्भस्मनि उन्नसपदो । 740
 विविक्त स्यादसृष्टके रहस्यूर्णितपूतयो ।
 अव्यक्त शक्रे विष्णौ क्लीबे तु महदादिके ।
 परमात्मन्यात्मनि च त्रिषु स्यादस्फुटेऽजित ।

719 E -सुरयोर् for -सुरयोर्

720 B धन्व° CE धेन्व° for धव°

721 A ऽपि for वि

724 CE -विष्णोन् for -विष्णोन् B अव्यय
for अम्बरे

726 B निशात ग्रह C निशातग्रह°

727 E om (hapl) lines 727-8

Cf notes.

730 A मृव for सर्व- B -जलेषु for -वृणेषु

BCE कर्तरे for सर्वरे

733 E मृत्त° for मृत्त°

735 E -रे for धरे SI no CD 350

737 E °मृगपके for °मृगिके

738 A ऽत्मन for -न्तौ

740 A सा गृही° C नयही° B छद- for छन-

741, CE विविक्त.

अपराजितविष्णवीशपरमात्मसु कथ्यते ।
 745 मनोज्ञतथ्यसुस्पष्टप्रियवाक्येषु स्मृतः ।
 क्लृप्तं तु मद्गलेऽपि स्यादुद्धतः साधुवार्तयोः ।
 उद्धते स्याद्विधूतं तु प्रतीतो ज्ञातदृष्टयोः ।
 सुकेतुः सुपताकाया यस्यसेनानिवेशयोः ।
 प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्याद्व्यापारे 'आन्तिवार्तयोः ।
 750 मुहूर्तमल्पकाले च घटिकादितयेऽपि च ।
 ललितं त्रिषु ना भावभेदे सुन्दरनृत्तयोः ।
 अस्त्रियां प्रमदारामे क्रीडिते जातपल्लवे ।
 संपातस्तु वशे योगे प्रवेशे वेदसंविदोः ।
 आसारे विजनेऽभ्यस्ते आचनाधारणार्थयोः ।
 755 पुंसि स्यादुचितं न्याये सीमान्तः केशवेशने ।
 स्मार्तकर्मणि सीमान्तः प्रमाणे ग्रामभूमिनाम् ।
 किरातो लुब्धके देववाहिनीमत्स्यभेदयोः ।
 सरस्वान्नदमानेऽन्धौ कुरुक्षेत्रकुबेरयोः ।
 रसिके च विवस्त्रास्तु देवतासुर्पयोरपि ।
 760 पक्षिमात्रे च गरुडे गरुत्मानथ कीर्तितः ।
 जीमूतः पर्वते मेघे शकुन्तौ भासपक्षिणी ।
 मरुतः पवने देवे स्पृकायां तु स्त्रियामपि ।
 स्थपतिः कारुभेदे च कञ्चुकिन्यपि वर्तते ।
 घृत्तान्तः स्यात्प्रकरणे प्रकारे कात्स्न्यवार्तयोः ।
 765 आनर्तः समरे नृत्तस्थाननीवृद्धिशेषयोः ।
 कृतान्तो यमसिद्धान्तदेवाकुशलकर्मसु ।
 शुद्धान्तः कश्यपभेदे च नृपस्यासर्वगोचरे ।
 गुह्ये चान्तःपुरे दृष्टान्तः शास्त्रे च निवर्त्तते ।

745 E हस्तिन for मरुतः

 747. E उच्यते for उद्धते D विष्णु त्व- for
 विष्णु म Miss. प्रतीते B इतस्तयोः
 E आ-दृष्टयोः

751. B गलित

753. A -संस्तोः

755. SI. no. CD 360

756. ABD भूमि

757. AC चोदति. E om. नीम

761. E शप- for भय-

765 E 'नृदृष्टे'

767. ACD व श्रे- B व श्रे- for व श्रे-

विस्तारवल्ग्योर्ग्रतातिः वसती रात्रिवेश्मनोः ।
 महती पूजने वीणाभेदे स्यान्नारदस्य तु । 770
 जगती छन्दसि भुवि पक्षतिः पक्षमेदयोः ।
 मूले हंसमयूरादौ (दिः?) सिकता वालुका अपि ।
 आयतिस्तूचरे काले स्याद्दीर्घत्वप्रभुत्वयोः ।
 बृहती शुद्रवार्ताकी छन्दोभेदे महत्यपि ।
 वासिता स्त्रीकरण्योश्च कृतवासे नपुंसकम् । 775
 भाविते स्तम्भितेऽपि स्याच्छादिते च त्रिपूच्यते ।
 निमित्तं कारणे चिह्ने रजतं हेमरूपयोः ।
 सिते त्रिषु स्यान्नक्षत्रे हारवारणदन्तयोः ।
 संस्कृतं लक्षणोपेते कृत्रिमे च प्रकीर्तितम् ।
 निवातस्त्वाश्रयेऽवाते रास्त्रामेघे च बर्म यत् । 780
 जातोन्नद्धप्रवृद्धेषु द्वौ स्यादुच्छ्रित उत्थितः ।
 वृद्धिमत्योद्यतोत्पन्नावा(०नेष्वा)द्वौ सादराचिंती ।
 लोहितोऽङ्गारके रक्ते विहितं युक्तकर्मणोः ।
 अभ्यस्तेऽप्युचितं न्याये तथा परिचितेऽपि च ।
 आवर्तः सलिलभ्रान्तौ संभ्रान्तौ तुरगागमे । 785
 प्रचेता वरुणे श्रेष्ठे धीमत्यपि च वर्तते ।
 उद्धर्तोत्थानितेऽपि स्यात्कीलितं बन्धितेऽपुमान् ।
 पुरस्तात्प्रथमे प्राच्यां पुरोर्थेऽग्न इत्यपि ।
 अभितः शीघ्रसाकल्योभयता(तो?)भिमुखेषु च ।
 समीपे च पुरस्ता(?)दावलिङ्गं स्यात्ततः पुमान् । 790
 मूर्छितस्तु स मूढे स्यात्सोच्छ्रये च तदीरितम् ।

770. After line 770, Mss. ins. (cf. l 732)

* समितिः सगरे सङ्गे समयां च स्त्रियामपि ।

771. CE छदसी. BCE भूनी for भुवि

773. BCE उचरः for उचरे SI, no B 340; CD 370

775. ABD वासिता

776. B om. (hapl) from छादिते up to त्रि (in line 778)

777. E हेन्नि for हेम-

780 E निवातस्त्वाश्रमेवाते for prior half, D र्भा for र्द्वा

781 स्यात् ungrammatical. ACD वदिन; II उरिणः; E उद्वन

784 Mss उचित(E ता)न्याये

785. AD गद्ये. BC गद्ये (both corrupt) for गद्ये; cf notes

मोक्षकारणयोश्चास्या स्थानालम्बनयत्नयोः ।
 अपेक्षायां च संस्था तु स्थितौ नाशे चरेऽपि च ।
 मङ्गलानन्तरारम्भप्रक्रात्स्न्येष्वाथो अथ ।
 कथमादौ तथाप्यन्ते यत्ने गौरववाढयोः ।
 पश्या स्त्री स्याद्वरीतक्यां पुनपुंसकयोर्हिते ।
 तीर्थं पात्रे दर्शने च पुण्यक्षेत्रे च पावने ।
 योनी जलावतारे च स्त्रीरजस्यध्वरेऽपि च ।
 अष्टादशोऽमात्यसेनापतिपैरोहितेषु च ।
 निपानागमयोर्मले ऋषिजुष्टजले गुरौ ।
 वीथिः पङ्क्तावध्वगतौ नाट्यभेदे गृहाङ्गणे ।
 मार्गे प्रस्यस्तु सानौ स्थान्मानभेदे नपुंसके ।

815

820

इति द्व्यक्षरथान्ताः ।

सत्पथं दिवि सन्मार्गे तारमार्गे च विश्रुतम् ।
 समर्थस्त्रिषु शक्तिष्ठे संबन्धार्थे हितेऽपि च ।
 खण्डार्थं(?) तु समांशे स्याद्व्यवस्था कृत्यनिर्णये ।

825

इति त्र्यक्षरथान्ताः ।

कर्गारिथः प्रवहणे मन्त्रे राज्ञां स्वयंवरे ।
 दशमीस्थः क्षीणरागे वृद्धे मरणसंशये ।

इति चतुरक्षरथान्ताः ।

दः पुंसि दातरि छेदे दा स्त्रियां क्षान्तिदानयोः ।

812. ACDE ^१ 'योक्षकारणयोश्चा' ; B ^२ 'मोक्षकारण-
स्थानल'

813. CE स्थिते for स्थितौ

814. = AK. I. 2329

815. Sl. no. CD 390

817. AD स्त्रे

818. CDE मन्त्रे for मन्त्रे

821. CE दातरि for दातरे. A दातरि

823. A दातरि for दातरे

824. CD दातरे. E दातरि for दातरे B दातरि
(more correct)

825. A दातरि. cf. notes

826. ABCD दातरि for दातरे. E दातरि for
दातरे

828. = NP. I. 101 E दातरि for दातरे

- 830 शुद्धी दूः गरितापे स्त्री दुष्टे दिः क्षय उच्यते ।
दं क्रीत्रे दानवैराग्यकलत्रेष्वलोकने ।
मेघलिङ्गस्त्वय मूढे ग्रहान्ते द्रावके शुची ।
दर्शनज्ञाननेत्रेषु दृक् स्त्री द्रष्टरि तु त्रिषु ।

इत्येकाक्षरदान्ताः ।

- 835 वादी मङ्गलवाचे सख्याया वैतालिके ध्वनौ ।
नन्दी वन्दी द्वौ वृषभे वंशज्ञे स्तुतिपाठके ।
क्रन्दस्तु सुरणे सस्ये मूले जलधरेऽपि च ।
छन्दोऽभिप्रायवशयोर्हृदाल्याचित्तवित्तयोः ।
उक्तादौ वृत्तशास्त्रे स्याद्वेदे च परिकीर्तितम् ।
स्त्री संविज्ञानसंभाषाक्रियाकाराजिनामसु ।
प्रतिज्ञाया च सकेते तोषणाचारयोरपि ।
840 भेदो द्वैते विशेषे च उपजाते विदारणे ।
मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षमदानयोः ।
कृष्णवस्तुनि मयेऽपि पादः प्रत्यन्तपर्वते ।
तुरीयाशे वृक्षमूले चाशौ चरणभ्रशयोः ।
पूज्ये चाथ पदं शब्दे व्यवसायोपदेशयोः ।
845 वाक्ये पथे पदव्यासे स्थाने स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
त्राणे व्यवसिते चिह्ने वस्तुन्यथ गुणाधिके ।
संपद्भूती हारभेदे वैभवे च मदोऽस्त्रियाम् ।
आयुधे धनेदे रोमे पुंसि कृष्णानुजेऽपि च ।
स्वेदस्तु धर्मसलिले अब्दो मेघे च दर्पणे ।

829 B ३. CE दुः for दू

830. II क्षीत्रे for क्रीत्रे. CE °लेचने

831 CD गृहति, E गृहणे

832. Mss are corrupt

834. AD नन्दिनन्दी C नोदवन्दी E नन्दिनन्दि,
E वृषभौ

835. Sl no. CD 400

837. B °कीर्तित

838 AC -कस्याकार°

839 AC तोषणा°

842 AB पर्वत°

843 B -मृगयो

847 A हारमे* D हारभेदे A गतो for गदो

■ 48 After line 848 Mss ins :

* खेदुपनिषद्भेदे वेदान्तेऽपि रहस्यपि ।

(which is an extra line, cf.
line 875)

प्रमवादी पर्वते च श्रादो जम्बालशाययोः ।	850
सूदस्तु व्यञ्जने पुंसि हिसासंहारयोः स्त्रियाम् ।	
ककुच्छ्रेष्ठे वृषस्याङ्गे राजचिन्हेऽपि कीर्तितम् ।	
स्वादिते मधुरे हृद्ये मृदू चातीक्ष्णकोमली ।	
मन्दः शनौ तामसे च कुण्ठेमस्वैरकारिणोः ।	
निर्माणे चापटौ पुंसि चाल्पपूरुषमूढयोः ।	855

इति अक्षरदान्ताः ।

दायादौ बन्धुतनयौ तपोनुबन्धसूर्ययोः ।	
वैश्वानरे च निर्वादो जनवादे च निश्चिते ।	
वादाभावे चाप्यय स्यादामोदो हर्षगन्धयोः ।	
गोविन्दः स्यात्सुरगुरौ गोष्ठाध्यक्षमुकुन्दयोः ।	
गोप्यद् सेविते माने प्रतिष्ठाकृत्यमास्पदम् ।	860
शारदः सप्तपर्णे स्याच्छरत्कालोद्भवेऽपि च ।	
लाङ्गल्यां शारदी नव्ये वाण्यां कान्तौ च शरिदा ।	
प्रसादोऽनुग्रहे कार्ये माणस्वास्थ्यप्रशान्तिषु ।	
नैर्मल्यहर्षयोश्चाप आक्रन्दो दारुणे रणे ।	
आरावे रोदने प्रातर्यङ्गन्दो बालिनन्दने ।	865
नपुंसि बाहुबलये नर्मदः परिहासके ।	
नदीभेदे विपादस्तु दुःखे गरलदायके ।	
विपाद्री शंकरे दुःखयुक्ते गरलभोजने ।	
कुमुदः पृथगार्थीशे कैरवेऽपि पुमान्मवेत् ।	
विमोदः शास्त्रतात्पर्ये परिहासे च धन्वनि ।	870
निषादस्तु स्वरे व्याधे अक्षरं चापि कीर्तितम् ।	

इति अक्षरदान्ताः ।

852. B 'स्वाके. B च स्त्रिया. CE blank for कीर्तितम्. SI no CD 410	878 B वदमने E गणपदे (by transp.)
855. A निर्माणे	863. Mss. (D missing) read कार्ये but कार्ये is possible
856 Dom. lines 856-71: the entire portion of words of three syllables is missing	871. BCE अनुग्रहने कार्ये (CE om. it) निषादस्तु शोभ्ये

मेघनादो मेघशब्दे ओषधौ रावणात्मजे ।
 मुचुकुन्दो नृपे वृक्षे चापवादस्तु निन्दने ।
 आज्ञायां स्यात्परीवादस्तन्वीनादापवादयोः ।
 धर्मे रहस्युपनिषत्सुप्रगल्भो विशारदौ ।
 विनोदविन्दुः शास्त्राणां तात्पर्यज्ञे च लुब्धके ।
 मेळमन्दो मणिघटे मेळामन्दमपि स्मृतम् ।

875

इति चतुरक्षरधान्ताः ।

धः पुं शिलीमेन्द्रोप्यनि श्रीदे धन्वन्तरे घटे ।
 धं वेश्मनि धने धान्ये बुधे धीस्तु धिधि सियाम् ।
 धूर्ता धूपे स्त्री तु कन्ये वित्ते भारे युगाभ्रयोः ।
 शंभोर्जटायां हेरम्बे धिङ् निर्भर्त्सननिन्दयोः ।

880

इत्येकाक्षरधान्ताः ।

सिद्धं नित्ये प्रसिद्धे च निष्पन्नापन्नदीक्षिषु ।
 गन्धो गन्धक आमोदे लेशे संबन्धगर्वयोः ।
 मृत्यौ च सरभेऽपि स्यात्संघिः सङ्गसुरङ्गयोः ।
 मेदे संघट्टने मोक्षे लाभे नाट्याङ्गद्वयोः ।
 धेनौ रन्ध्रे च सिद्धिस्तु योगभेदसुरेड्वयोः ।
 सुधा पयसि पीयूषे मूर्वायां स्नुहिलेपयोः ।
 गङ्गायामिटकायां च साधुः सज्जनयोग्ययोः ।
 पात्रे पूज्ये पाचके नामात्ये पूजाविधाकपि ।
 प्रागल्भ्ये चात्ययं क्लीप्तं चारी वार्धकिरेऽपि च ।
 सिन्धुर्नद्यां नदे स्त्री स्याद्देराभेदेऽम्बुधौ गजे ।

885

890

873. E नन्दने

876. Mss. transp. lines and 877

877. Col.: ACD इति पञ्चाक्षरः BE चतुरक्षरः

878. A यः प्रसिद्धिमेन्द्रोप्यनि; B यः प्रसिद्धिमेन्द्रोप्यनि, CD यः पुंसिद्धिमेन्द्रोप्यनि; E यः पुंसिद्धिमेन्द्रोप्यनि (all corrupt for prior half). B अविच for घटे

879. ACDE बुधे (?बुधे?). AD भी तु धिधि;

C शीतु धिधि, E वीतु धिधि: for भीतु धिधि

880. SI, no. D 423

884. B सगररन्ध्रे

885. B भेदे; E लोभे for लोभे

887. AD दूर्यां for मूर्वायां

888. E सु- for सङ्-

889. AD पाल्के for पाचके; both readings uncertain

891. CE अन्धे बुधमने

मोक्षे समाप्तौ लामे च पुंसि निष्पत्तियोगयोः ।
 मधु मये पुष्परसे वैशाखे माक्षिके मुडे ।
 क्षीरे जले दैत्यमेदे मदवृक्षविशेषयोः ।
 वसन्ते जातिमधुरे जपाक्षोरो द्वयोरपि । 895
 विधुर्विष्णौ चन्द्रमसि कर्पूरे राक्षसेऽपि च ।
 विधिर्विधाने नियतौ दैवे काले विधातरि ।
 कल्पे नेमौ प्रवृद्धौ स्यात्पश्चाद्भागानितम्बयोः ।
 वृद्धिरानन्दने वृद्धौ वर्धनेऽपि कलान्तरे ।
 वधूर्जायास्नुषाम्नीषु प्रियङ्गौ शठिनामानि । 900
 स्पृक्काया च नवोढाया वन्धुर्वन्धूकपुष्पके ।
 वल्लभेते आतरि च पुंसि तत्परिक्लीर्तितः ।
 न्निग्धस्तु त्रिषु सान्द्रे च ह्रीन्ने मसृणतेजसोः ।
 इदं स्याद्वर्धने कान्तौ मुग्धः सुन्दरमुदयोः ।
 सौम्ये नवेऽत्रलाभेदे चार्थं खण्डे समाशके । 905
 बुद्धस्तु सुगते वृद्धः पण्डिते च वयोधिके ।
 स्तब्धः समुदये वृक्षे सैन्ये रूपाक्षिपञ्चके ।
 समीहने शीर्षभुजप्रकाण्डगमनेऽपि ।
 विधावृद्धिप्रकारेषु गजान्ने वर्तने त्रिधा ।
 संधा प्रतिज्ञामर्यादासधानेष्वपि च स्त्रियाम् । 910
 स्पृहाया प्रत्यये श्रद्धा स्याद्वन्धस्तिभिराजयोः ।
 चक्षुर्हनिऽप्यलिङ्गः स्यान्निमयोऽन्योन्ये रहस्यापि ।
 वृथा निरर्थकाविष्यो (ग्रान्थि?) पर्वण्यनार्जवे ।

इति द्वयश्रधन्ताः ।

892. Cf. notes. B लोमे for लामे All
 Mss. गच्छते- for निष्पत्ति- cf
 notes

893. E माक्षिके for माक्षिके

896 AB विधिर् for विधुः

898. AD वृद्धे. E प्रवृद्धे for प्रवृ

900 B स्नुषा च ह्रीन् A प्रवर्धने. C प्रवर्धने

905. AD सौम्येन

909 AD विष्णुर्हनिः, C विष्णुर्हनिः

910. ACD -वन्ध-

911. ACD स्तब्धः, B स्तब्धः, E स्तब्धः-
 for स्तब्धः

912 C इत्यर्थः, D इत्यर्थः A वपुर्विहनेत्यर्थः

913 B वृथा A वृथा II वृथा C वृथा

ABCE वृथाः; D वृथा for वृथा

- विवधो विषये पुंसि पर्याहारा(रि?)ध्वमारयोः ।
 915 न्यग्रोधः काष्ठवेण्वोश्च व्यामे वटतरावपि ।
 विबुधौ सुरविद्वांसवुत्सेधः काय उन्नतौ ।
 अवधिस्त्ववसाने स्यात्सीमि काले विलेऽपि च ।
 उपाधिर्धर्माचिन्तायां कैतवेऽपि विशेषणे ।
 कुड्मुन्मवतवक्रेषु व्याजे पुं प्रणिधिः पुमान् ।
 920 अतिनिक्षेपचरयोः प्रार्थितेऽथ रथस्थिते ।
 वरूयो रथगुप्तौ स्यात्तिरोयत्ते(?) विवर्तने ।
 समाधिर्निधमे स्थाने निपाते च समर्थने ।
 प्रसिद्धः स्याद्भूषिते च ख्याते तूर्यतृतीयके ।
 परिधिर्याज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके ।
 925 फवन्धोऽस्त्री जले दैत्येऽप्यपमूर्धकलेबरे ।

इति त्र्यक्षरधान्ताः ।

- अवरोधस्तिरोधाने राजदारेषु तद्गृहे ।
 समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितमन्यद्वसयोः ।
 अनुबन्धः प्रकृत्यादौ दोषोत्पादे विनम्बरे ।
 मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्थानुवर्तने ।
 930 अनुबन्धेऽपि हिक्कायां भ्रटायामपि कथ्यते ।
 गजबन्धस्तु सुरते आलाने ग्रहणेऽपि च ।
 ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशोऽथावलम्बने ।

914, For prior half cf. notes. Mss.
 read विविध and °द्वाराण्य°

915. B वट° for वट°

918. E कर्म° for कर्म°

919. ABC -वृत्- for -वृत्-; E -वृत्तु

920. AD प्रवने, C प्रवने; E प्रावने for प्रावने

921. D वरूयो. B -वि वरेते, CE विवर्तने, D
 -वि वरेते

923. AD तूर्यत्रि°; B तूर्यत्र° for तूर्यत्र°

924. -NSK. 2. 24. 156, VL. 182.

36 ab; SĀS. 424 ab, Var. MED.

81, 33.

925. BCE °मूर्ध्नि

926. Mss. °वारेषु (E °वारेषु) for °दारेषु

928. For 928, cf. AK. I. 2531:

VL. 183. 43. B दोषोत्पादे

929. =AK. I. 2532, SĀS. 65cd;

MED. 81. 41 cd

930. AD हिक्कायां for हिक्कायां, B मृष्टायाम्

931. CD लब्धजे.

932. B लब्धजे

अविदूरेऽप्यवष्टुब्ध रुन्धे(द्धि?) क्रान्ते तिरस्कृते ।

इति चतुरक्षरधान्ताः ।

नः पुंसि नाभौ हेरम्बे क्लीबे नं ज्ञानवाचयोः ।

सुक्ष्मपद्यापरिक्लिष्टरून्धभिन्नेषु तत्तन्निषु ।

935

धनुःशब्दे स्तुतौ स्त्री स्यान्नौः काले तरणावपि ।

नु पृच्छायां विकल्पे च निर्निश्चयनिषेधयोः ।

इत्येकाक्षरनान्ताः ।

गमने वाहने यानं मित्रं मित्रे पृथक्कृते ।

जनस्तु पामरे लोके घनं स्याल्लोहमुद्धरे ।

कांस्ये तालादिके नृचे विस्तारेऽग्रे दृढेऽधिके ।

940

सान्द्रे स्त्रियां तु मुस्तायां त्रिषु मूर्तिगुणे मरे ।

दानं गजमदे त्यागे बालनच्छेदवृद्धिषु ।

स्यानं स्थितौ च सादृश्ये संनिवेशावकाशयोः ।

युक्तार्थे कारणार्थे च युद्धनृत्तार्थयोरपि ।

तनुस्तु विरले काये क्रूरोऽग्रे च कश्चित्त्रिषु ।

945

सूनुः सुतेने सहजे वधस्थानोपजिह्वयोः ।

गळशुण्ठिकमेदे च सूनः स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।

पुष्पगसवयोः क्लीबं स्वप्नः सुषस्य संस्पृतौ ।

ननु प्रश्नानुनययोस्तोके संबोधनेऽपि च ।

मानं कोपेऽभिमाने च विमाने मददण्डयोः ।

950

शून्ये प्रमाणे प्रस्थादौ पुंसि चित्तोज्ञतावपि ।

933. SL. no., CD 450

934. E भनौ for नाभौ

936. CE स्तुते नौ for स्तुतौ खौ

937. B नुः

940. B कास्यः; CD ताला

941. C (before corr.) मुस्तायां

942. A (by metathesis) चाद

944. C om. (hapl.) lines 944-6

945. B कित्ते

946. AD नय- (य and य being indistinguishable in Grantha script)

947. Mss चले (E चल्थ) for चलः

948. D स्वप्न. A संस्पृत

950. After l 950, all Mss. ins. (cf. lines 954-5).

*नाम प्रसिद्धे सम्भवताया नामनि पूजने (AD 'के)

951. Mss. चित्ता (E, ° रथा) री

स्तानीयेऽभिपवे स्तान योनिः स्यात्तान्त्रिके पणे ।
स्त्रीणां गुह्ये कारणे च जन्मस्थानेऽपि कीर्तितः ।
नाम क्लीबे नामधेयेऽन्यथ स्यादवधारणे ।

955

स्यात्प्रकाशे प्रसिद्धे च क्रोवोपगमकुत्सने ।
भानुर्दिवाकरे रश्म्या ग्रावाणेऽद्रो पुमान्मवेत् ।
पत्नी बाणे पक्षिभेदे वृक्षादौ वाहयुक्ते ।
शिखी चह्नी मयूरे च ओषधौ पर्वते द्विजे ।
कुक्षुटध्वजयोश्चाथ सादी स्यात्सारथावपि ।

9.0

गजारोहे हयारोहे वाजी तुरगवाणयो ।
विहङ्गेऽथ धृतौ बुद्धिस्वभावब्रह्मवर्षसु ।
यत्ने जीवेन्द्रिये वायौ चात्मा स्यादथ भूपतौ ।
राजा चन्द्रे क्षत्रियेन्द्रे क्षयरोगे पती द्रुमे ।
इन सूर्ये प्रभौ पुंसि ब्रह्मा वेदे द्विजेऽपि च ।

965

तत्त्वे तपसि योगेन्दौ सूर्ये ब्रह्मणि वैशसि ।
वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे मीनो राशौ श्वेऽपि च ।
पक्ष्माक्षिलाम्नि किञ्जल्के तन्वायशोऽप्यणौ गुरौ ।
पर्वस्तु तिथिभेदे स्यादुत्सवे लक्षगान्तरे ।
दर्शप्रतिप्रदो सधौ विपुलप्रभृतावपि ।

970

ग्रन्थिप्रस्तावयोश्चापि वर्ष्य देहप्रमाणयो ।
धाम त्विपि प्रभावे च गृहे देहे च जन्मनि ।
लक्ष्म चिह्ने प्रधाने च रत्नं श्रेष्ठे मणावपि ।
स्वजाते पद्मरागादौ पुन काननवारिणी ।

952 D अभीपवे C तान्त्रिक, A पा

954 SI no C 460 D 461

955 II प्रसिद्धे

956 Post half corrupt A प्रकाश

957 CE वायु°

958 AC (orig as text) D आर्ये II

आर्ये E वनते for वन

961 E -वर्मसु

962 A वने

965 II om. lines 965-6

967 D ° इ- (for लाम्नि) ABC तरवारो
CE मार्गे for अप्यणौ

968 पा तु would be better

969 ACD सूर्यौ

970 AD सपि- for प्र-वै

971 C प्र.

972 SI no CD 470

973 ACDE read post half वने सति-
वाने also

हीनन्पूनावृणगर्हो ज्ञानी सर्वज्ञसौम्ययोः ।
 दाम रज्जौ राक्षसे च कर्म सत्कृत्यपापयोः ।
 जीवस्थानेऽथावमाने संयोगप्रतिलोमयोः ।
 स्थाने गतौ चानुशब्दः पश्चात्तादृश्ययोरपि ।
 पुनरप्रथमे भेदे नूनं तर्केऽर्धनिश्चये ।
 अनः प्राणयुतेऽपि स्याद्ज्ञानानेकोमयार्थयोः ।

इति द्व्यक्षरान्ताः ।

भुवनं विष्टपे लोके सलिलेऽपि वियत्यपि ।
 शयनं सुरते निद्राशय्ययोरपि बोधितम् ।
 मदनः सिक्थके मारे दुर्धरे शक्रपादपे ।
 वसन्तशत्रुमूलेषु काठिनो दुर्जने दृढे ।
 जीवनं जीविते तोये संदानं दामदानयोः ।
 लोचनं स्यान्मुकुलिते सुखिते शूषणे दृशि ।
 यत्ने निरूपणेऽपि स्यान्मननं त्वबोधने ।
 कर्तनं छेदने माह नारीणा तूलसेवने ।
 शकुनिः पक्षिभेदे च नरभेदेऽपि चेष्यते ।
 अवनं खण्डने त्राणे गतौ तृप्तौ च याचने ।
 श्रवणे च क्रियायां च अवाधिप्रीतिद्विष्टिषु ।
 तलिनं विरले स्तोत्रे स्वच्छे तुच्छेऽपि वाच्यवत् ।
 तलुनः पावने घूर्नि स्त्रिया तु तलुनीं विदुः ।
 अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्तवीर्यमयूरयोः ।
 मातुरेकसुते वृक्षे धवले नयनामये ।
 तृणभेदे गवि स्त्री स्याद्वयनं लोचने गतौ ।

980

985

990

995

975 D राजौ

977. E स्थानौ

979 ACD अन

982. B सीक्थे D दरे A दुर्धरे. B दुर्धरे,
 CE दूर्धरे. D दुर्धरे for दुर्धरे

984. B सतान

986. A यसे

997. AD कीर्तन- Miss कुल for कुल

989. A वृण तु (corrupt), C वृणी च.

D वृण तु

991. D transp स्वच्छे and तुच्छे

992 B तलिनो SI. no C 480.

993 E ककुभे

994 D नामके

995 B वयन for वृण

स्तम्भने मानभेदे संमाने मत्तानिकृन्तयोः ।

सीमन्तिन्यां मदस्यन्यां मानना मानिनी समा ।

चन्दिनी क्षेपणे नग्ने दुद्रे प्रेते दिगन्तरे ।

भूतात्मा धातरि तनौ शिखरी तरुशैलयोः ।

1025

अपामार्गे हायनस्तु व्रीहिभेदेऽर्चिर्वर्षयोः ।

वृजिनं कल्मषे क्लीबं क्लेशो ना कुटिले त्रिषु ।

वाहिनी तु स्त्रियां नद्यां सेनायां कीर्तिशुक्ले ।

रजनी नीलकालासाहरिद्रायांभिनीषु च ।

हादिनी वज्रतठितोः कामिनी योषिति स्त्रियाम् ।

1030

श्यामापारावतीचक्रवाकीवन्दासु चेध्यते ।

फेतनं तु गृहे कृत्ये ध्वजे चोपनिमन्त्रणे ।

व्यञ्जनं लाञ्छने श्मश्रुनिष्ठानावयवेष्वपि ।

कादिकान्तेऽथ राजानां दूतलोकापवादयोः ।

कौलीनं स्यात्कौलीनत्वगुह्यजन्यकुकर्मसु ।

1035

कौलेयकविहंगाहिपशूनां संगरेऽपि च ।

स्यादुद्यानं निःसरणे वनभेदे प्रयोजने ।

देघनं व्यवहारे च द्युतौ मोदे मदेऽपि च ।

स्तुतौ च विजिगीषायां क्रीडास्वप्नप्रगतिष्वपि ।

उत्थानं पौरुषे तन्त्रे संनिविष्टोद्गमे मुदि ।

1040

मलत्यागे समाप्ती च व्युत्थानं वैरपूजयोः ।

समाधी च निवृत्तौ च प्रतिरोधेऽथ मारणे ।

साधनं मृतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्पदापने ।

निर्वर्तनोपकरणानुव्रज्यासु च मेहने ।

चिह्ने सैन्ये च करणे व्यसनं कित्तिषेऽशुभे ।

1045

निष्परोद्यमने सकौ दोषे अंशे विषयापि ।

1022. B विरंभने मानभेदे साने मर्तनि? (sic)

1023. E मनना मनिनी

1025. AD गतौ for तनौ

1027. B कृत्ये for कल्मषे

1032. BC प्रहे

1033. B लण्ठनं; C लण्ठनं. SI. no. C 500

1035. E कृत्तिनं

1036. DE -विहंगादि-

1040. E संज्ञानं for सङ्गानं. A मुरा; BCDE

मुदे for मुदि

1044. AD निवृत्तौ; C निवृत्तौ; E

निवृत्तौ. AC -वृत्त्या

- कामजे कोपजे चाथ मैथुन संगतौ रतौ ।
 मिथुनं राशिभेदे स्याद्युग स्त्रीपुंसयोगयोः ।
 कौपीनं चीरखण्डे स्याद्गुह्ये कार्ये तदिष्यते ।
 1050 प्रमूनं पुष्पफलयोः प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः ।
 क्रन्दने रोदनाह्वाने संस्थानं तु चतुष्पथे ।
 सनिवेशे च मृत्या स्यादाकृतौ केतनेऽपि च ।
 समानो वायुभेदे च समे चैके च सज्जने ।
 तरस्वी वेगिनि शूरे वृद्धौ छेदे च वर्धनः ।
 1055 आसनं तु गजस्कन्धे पीठेऽपि च नपुसके ।

इति त्र्यक्षरनान्ताः ।

- वैरोचनस्तु सुगते बलिकर्णयमेपु च ।
 शनौ विरोचनस्तु स्यात्प्रह्लादतनयार्कयोः ।
 अग्नौ चन्द्रे च कान्तौ स्यादथ नेने विलोचनः ।
 अन्धके विषये स्त्रीवे अभिज्ञान स्मृतावपि ।
 1060 गर्वे ज्ञाने च हिंसाया प्रणवे च सपीरितम् ।
 उपासनं शराभ्यासे शुश्रूषाया च हिंसने ।
 अग्रजन्मा द्विजे ज्येष्ठभ्रातरि ब्रह्मणि स्मृतम् ।
 निबन्धनं तु ससर्गे हेतौ सयमनेऽपि च ।
 कीतुके चानुरागे च लक्ष्येऽभिज्ञान उच्यते ।
 1065 उपधानं विशेषे स्याद्गुह्ये प्रणयेऽपि च ।
 रसायनं विहङ्गे स्याद्वायुधीना च कृतीपथे ।
 प्रतियत्नस्तु सस्कारे चोपग्रहणलिप्सयोः ।
 शक्रपातुकमत्तेमनीरदेषु घनाघनः ।
 नियातनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च ।

1047. E कामजे for कामजे

1048. ABCD युग for युग

1049 D 'दुच्यते for 'दिष्यते

1053. C सज्जने

1054 CD वेगिनी metrical lengthening

1055. B नपुसके

1060 B प्रणये for 'दे

1061 AC 'सना A मिदने for हिंसने

1062 श्रेष्ठ for 'ज्येष्ठ'

1064. AC लक्ष्ये B लक्ष्ये

1069. ACDE नोक्तयो

संपिधानं तु वस्त्रे चाच्छादनेऽपि प्रकीर्तितम् ।	1070
आराधनं साधने स्यादवासौ तोषणेऽपि च ।	
अधिष्ठानं चक्रपुरप्रभावाध्यासनेऽपि ।	
अभिषेक्षोऽपराद्धेऽभिग्रस्ते व्यापद्रतावपि ।	
विश्वकर्मा दिगकरे सुरशिल्पिनि पुस्त्ययम् ।	
महासेनस्तु सेनान्या षण्मुखे वासवेऽपि च ।	1075
दुःशासनस्तु दुर्दण्डे सुयोधनसुते पुमान् ।	
विकर्तनश्चोद्धलने माताण्डे नृपतावपि ।	
संकेतनं लालने च सज्ञाध्वजगृहेषु च ।	
आतञ्जनं प्रतीवापे जवनाप्यायनार्थयोः ।	
आलोचनं दर्शने स्याद्यतिनुद्ध्या निरीक्षणे ।	1080
विष्वक्सेनोऽच्युतः पुंसि घृष्टिगन्धफलिन्ययोः ।	

इति चतुरक्षरपान्ताः ।

इन्द्रे तु गोत्रोद्धलनः कुलघ्ने गिरिदारणे ।	
लाक्षाया च हरिद्राया फलिन्या वरवर्णिनी ।	
स्त्रीरत्ने रोचनेऽपि स्यादुपस्पर्शनमुच्यते ।	
स्पर्शे स्नानाचमनयोश्छादने त्वपवारणम् ।	1085

इति राघवीयनानार्थयञ्जयां तवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

प० पुमान्पचने शैले प्रकारे कौस्तुभे क्षणे ।	
शुभलघ्ने च प क्लीबे हेमि पाः पातृपानयोः ।	
स्यात्स्त्रियामन्धुधाराया सुधाया समितावपि ।	
पुस्त्रिन्वार्ते प्रपन्ने च पूः स्त्री पुररारीरयोः ।	

1070 BE सविधान	चतुरक्षरपान्ता
1072. E, च कर्तु- for चक्रसु- AD	1081 AB -जष्ट फलिन्ययोः is a wrong form
-प्रभावध्या°	
1075 AC महासेनस्तु	1085 Col D om राघवायनानार्थयञ्जयां, E om परिसमाप्ता
1077 BC ° तनेद्रेल्ले च E °तनेद्रेल्ले च	
1080 BCE पत्र for यति- Miss read	1087. AD पत्र° BCE पात्र° for पातृ°
wrongly after this line	1089 पु स्त्रीचा°

1090 पूरणे चाथ पुंशब्द पुरुषे परमात्मनि ।

इत्येकाक्षरपान्ता ।

रूपं शब्दे पशौ श्लोके ग्रन्थावृत्तौ सितादिषु ।

सौन्दर्ये च स्वभावे च मृगे स्थाने च नाविके ।

आकारवपुषोश्चाथ गोपो गोष्ठपतौ शिवे ।

ग्रामीषकृतकीटेषु(?) बल्लमाब्धिन्दुराजसु ।

1095 गोपी गोपालमहिलाशारिवाराशिकासु च ।

फलपः स्यात्प्रलये न्याये शास्त्रे ब्रह्मदिने विधौ ।

क्षेपो विलम्बे निन्दाया वाप्नो नेत्रजलोष्मणो ।

नीपः कदम्बे निम्बाया पुलके च हरिप्रिये ।

अन्ववायप्रभेदे स्यादपि प्रश्नविरोधयो ।

1100 समावनाया गर्हाया समुच्चयवितर्कयो ।

तत्परं शय्याद्वदारेषु पाप कुत्सेपदर्शयो ।

इति द्व्यक्षरपान्ता ।

फलापो भूपणे बर्हे तूणीरे सहतावपि ।

आच्छादनेऽने पक्षिपुरावापः परिनिन्तने ।

वृक्षस्कन्धोर्ध्वशाखाया तृणगुच्छे द्रुविस्तृती ।

1105 पल्लवे विटमुरये च विटप पुनपुसकम् ।

सुकृपा मञ्जुवृक्षयोर्व्यघ्रपीत्यवधारणे ।

कच्छपी कूर्मयोपाया वीणाभेदेऽपि च स्त्रियाम् ।

इति त्र्यक्षरपान्ता ।

अवलेपस्तु सर्वे स्याद्वेपने द्व्यक्षरेऽपि च ।

1091 B रूप B हरे for श्लोके A गयी

BD ग्रन्थे C ग्रन्थे E ग्रन्थे for ग्रन्थ-

1092 E गृध-

1094 Prior half corrupt

1097 D निद्रया for निन्दाया

1099 D अन्वद-

1101 A तल्ल

1102 E (by metathesis) बगले for

बल्लया BCE सहनेयि च

1103 A द्रविस्तृती C द्रुविस्तृती E द्रुविस्तृती

1105 AD पुसक

1108 AD रूपे

वित्ताधिपः कुबरे स्यात्प्रमौ धनिकयक्षयोः ।

परिवापः परिच्छेदे पर्याप्तौ सलिलस्थितौ ।

1110

वृषाकपिः शिवे विष्णौ जिष्णावञ्जलिनी पुमान् ।

प्राप्तरूपाभिरूपौ द्वौ विद्वासे सुन्दरेऽपि च ।

वंशदीपो यष्टिदीपे परिधापी तु वत्सरे ।

इति चतुरक्षरवान्ताः ।

स्फो जञ्झानिल आस्फोटे फूत्कारे वारणेऽपि च ।

फा स्त्रियां निष्ठुरोक्तौ च कलाकेलीकुटीषु च ।

1115

अथ स्फारे परोक्षे च फः शब्दो वाच्यलिङ्गकः ।

इत्येकाक्षरफान्ताः ।

शिफा तरुजटाया च शाखामांसीनदीषु च ।

शर्फ तरुणा मूले च गवावीना खुरेऽपि च ।

रेफः शब्दे रवर्णे स्यादधमे क्षयकामयोः ।

कफः श्लेष्मे कफी तु स्यात्श्लेष्मलेऽपि पुमान्मवेत् ।

1120

इति द्व्यक्षरफान्ताः । त्र्यक्षराद्यप्रसिद्धम् ।

वः कुम्भे वरुणे विन्दौ विकले च गुरौ मदे ।

विभूतिकारे कलहे पक्षे गर्भे च पर्वणि ।

वा स्त्रिया काहलीवल्लीशृङ्खलास्वमले त्रिषु ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

निम्बस्तु पिचुमन्दे च पारिमद्रतरावपि ।

विम्बोऽस्त्री मण्डले सोमसूर्ययोर्मुखलक्ष्मणोः ।

1125

प्रतिबिम्बे प्रतिकृतौ स्त्रिया स्याद्विम्बिकाफले ।

शुम्बः स्यान्मुसलाग्रस्थलोहमण्डलके पर्वौ ।

शुमान्विते शुभंयौ च कम्बुर्वलयराह्वयोः ।

1114 A फट्टे, B फट्टे, C फट्टे D फट्टे;

E फट्टे for फूत्कारे

1117. A शाखामासि-; B शाखामास-; CDE

शाखामासि-

1120 B शुम्भे the rest शुम्भे for श्लेष्मे.

ACD मय, E मय for मये. Col

AD 'सिद्ध', CE 'सिद्ध'

1122 B मये for मये

1124 A transp lines 1124 and 1125

BCE read 1 1124 after 1132

(wrongly) CE वारिभदे

लीवं नपुंसके षण्डे वाच्यलिङ्गमधिक्रमे ।

इति द्व्यक्षरवान्ताः ।

1130

कादम्बः कलहंसेस्वोर्द्धिजिह्वे मार्गणेऽपि च ।
कदम्बः पुंसि नीपे स्यात्तिनिशे वरुणद्रुमे ।
धूल्या समूहे गन्धे च विडम्बस्तथागनिन्दयोः ।
नितम्बः पश्चिमयोणीभागेऽद्रिकटकेऽपि च ।

इति त्र्यक्षरवान्ताः । चतुरक्षरमप्रसिद्धम् ।

1135

भः शभौ भ्रभरे भावे शुक्रेऽशे जलवे पुमान् ।
भा भुव्यलंकृतौ दीप्तौ स्त्रिया भाः किरणे द्युतौ ।
भं क्रीवे गगने राशौ नक्षत्रे च सुदर्शने ।
भीः स्त्री भीत्या खगे पुंसि स्यान्भूम्योस्तु भूः स्त्रियाम् ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

1140

जम्भो दैत्यान्तरे दम्भे जम्बीरे भक्षणेऽपि च ।
कुम्भः म्यात्कुम्भकर्णस्य पुत्रे नेत्रयापतौ घटे ।
गुग्गुलौ गजमुर्धारे राशौ त्रिवृतमानयोः ।
कुम्भीमपाटलावारिपर्णीपिठरकटफले ।
शिशुवालिशयोर्हिम्भः स्तम्भस्तु स्यूज्जाह्वयोः ।
निश्चेष्टालानकाष्ठेषु श्रुभ्रज्जहेशभिष्णुषु ।
शर्भोऽपवरकेऽन्तःस्थे सुते नग्रे च कन्दरे ।

1145

कुक्षौ कुक्षिरपजन्तौ च ब्रूणे पनसकण्टके ।
सुम्भो दैत्ये बालके च नाभिः प्राण्यङ्गजे पुमान् ।
क्षत्रिये मध्यकोष्ठे च शुक्रारतचक्रवर्तिनोः ।
क्षेत्रे प्रधाने चक्रस्य मध्ये कस्तूरिकामदे ।
सभा ससदि सभ्येन्दीवरसामाजिष्वपि ।

1150

द्युते दुरोवरे कान्तियुक्ते त्रिष्वपि विश्रुतम् ।

1131 II तिनिशे CE तिन्नेशे D तिनिमिने

1132 After I 1132 BCE read I

1124

1133 ABE दिष्टके

1137. A om. I 1137 with foll col

1140. E वृत्त- for विवृ-

1141 Prior half is corrupt in E

C -षीय- D -षाय- for -षिड-

1144 E प्रकटे

1147 B शुक्रारत, C शुक्रारत for ° रत-

1148 D वरुणा मता

1150. AC नातिवृत्ते

कदल्यप्सरसो रम्भा शोभा स्त्री कान्तिरागयोः ।

इति द्व्यक्षरमान्ताः ।

कौस्तुभः स्यादेवमणौ कण्ठावर्तेऽपि वाजिनाम् ।

आलम्भमवसाने च कलभः करिपोतके ।

अङ्गलेपनवस्तूना विशेषेऽपि पुमान्मवेत् ।

सुरभिश्चम्पके स्वर्णे जातीफलवसन्तयोः ।

1155

गन्धोपले कामधेनौ सल्लकीमातृभेदयोः ।

सुगन्धे च मनोज्ञे च विद्वासे घ्राणतर्पणे ।

विष्कम्भो योगभेदे स्यात्संरम्भः सभ्रमे क्रुधि ।

ककुभस्त्विन्द्रवृक्षे स्यादिक्षु पाक्षिण्यपि द्वयोः ।

आरम्भस्तु त्वराया च दर्पे चोद्यमने वधे ।

1160

शरमः शलभे चाष्टपादे वनमृगान्तरे ।

चल्लभो दयितेऽध्यक्षे पतौ सर्वकलावति ।

अतिप्रीतेऽतिसौन्दर्ये कुलीनेऽश्वे मनोहरे ।

मधानेऽल्पे च वीरेऽथ मणये चापि हिंसने ।

विस्त्रम्भः केकि(लि) कलहे विश्वासे च प्रकीर्तितः ।

1165

दुन्दुभिर्द्वैयभेदे च वाधे वर्षे त्रिकद्वये ।

कुसुम्भं सोमनि क्लीबे स्यान्महारजने घटे ।

सनिभं तु समीपे च पुसि वा साम्यवस्तुनि ।

इति त्र्यक्षरमान्ताः ।

अवष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि ।

इति चतुरक्षरमान्ताः ।

1151 BCE ०रोगयो

1152 BCE कर्णावर्ते

1153 ॥ आरम्भम् CD कल्लभ

1155 E खगे for खणे

1156 AC सत्यकी- E -मात्र- for -मातृ-

1157 E विदुषि (on marg sec m)

1158 E om from कुषि up to the end
of line 1165

1159 E om । 1159 C स्यादिक्षु

1167 CE सोमनी D सोमिनी BD ०रजते

1168 E ०रजतुनि

1169 ॥ सत् for च D स्तम्भप्रारम्भयोरपि

- 1170 मः शंभौ धातरीन्द्रे च चन्द्रे मासे च पुंस्ययम् ।
मा स्त्री माने मृती वेलामेषापन्नासु च स्त्रियाम् ।
अव्ययं प्रतिषेधे च जने तु स्यान्नपुंसकम् ।
मुः पुंसि बन्धनेऽपि स्यात्पिङ्गलाभिधवर्णयोः ।

इत्येकाक्षरमान्ताः ।

- 1175 दमस्तु दमथे दण्डे कर्दमे दमनेऽपि च ।
क्रमः शक्तौ परीपाठ्यां रीत्यां चलनकम्पयोः ।
ग्रन्थे च पादक्षेपे च पर्याये च पराक्रमे ।
क्षेमं स्यान्मङ्गले लब्धे क्षेमः कुरालचोरयोः ।
क्षेमा द(ध)नहरीगौर्योः क्षमः पुंसि क्षमान्विते ।
क्षमा धरित्रीक्षान्त्योः स्त्री युक्ते शक्ते हिते सहे ।
1180 युक्तादौ वाच्यलिङ्गः स्यात्क्रामः काम्ये मनोभवे ।
इच्छायां रेतसि क्लीबे निकामे व्यसनेऽव्ययम् ।
रागाभ्यनुज्ञयोश्चापि त्रिषु श्यामस्तु मेचके ।
हरित्प्रयागान्यग्रोधघटवृद्धेषु दारके ।
मारे शुके पिके कुण्ठे मंरीचे लवणे नपुम् ।
1185 अपस्तुताङ्गनायां स्त्री सोमवल्ग्यां महोपधौ ।
कृष्णाप्रियङ्गवोर्गुन्द्रायां निशाशारिबयोरपि ।
नील्यां शोभात्रिवृतयोस्तृणभेदेऽपि कथ्यते ।
भामः क्रोधे रवी दीप्तौ नरकग्रहमेदयोः ।
धर्मः पुण्ये यमे न्याये स्वमावाचारयोः कृता ।

1172-3. = var. NR. l. 176

1173. E मः for मुः

1174. A (wrongly) मदस्तु. E दमने for
, ये. Mss. read मदने for दमने

1176. E दृष्टे for द्रष्टे

1177. ACE दक्षे; D दक्ष्म for क्षेमः

1178. B दनुहरी. Mss. (wrongly) क्षेमः
for क्षमः

1179. B सहे for सहे

1180. E °लिङ्ग for °लिङ्गः स्यात्. E काय
for कामः

1182. BCE चाय for चापि

1184. E शुके for चुके

1185. A महोपधं

1186. B °प्रिङ्गो; CE °प्रिङ्गो. AD चंद्रार्वा ;
E चंद्रार्वा. Mss. निरिष्टा (E ° शि शा)-
रिवर्षा

1188. Mss. (except D) क्रामः for कामः ;
cf. notes

1189. E क्मे for क्मे. (य and ष are often
being confused in Grantha
Script)

- उपमायामहिंसायां भावे चापे च यज्वनि । 1190
 स्वरेपू०निषद्राज्ञोर्वामं सन्येऽतिमुन्दरे ।
 प्रतीपे द्रविणे पुंसि वामस्थे रम्यचक्रयोः ।
 गहिंते योषिति हरे वामी तु बडवामृजोः ।
 रासभीकरभीमृङ्गेष्वथ सोमो धनाधिपे ।
 दिव्यौषधौ श्यामलताचन्द्रयोर्वसिरे जले । 1195
 वसुभेदे च कर्पूरे समे स्त्री योषितीति च (?) ।
 स्यात्पद्मा लाञ्छनेऽभिख्याविध्योर्लोकेश्वरार्कयोः ।
 धनदे च सरस्वत्यां तारालक्ष्म्योश्च वाच्यवत् ।
 पद्मं स्यात्पद्मकव्यूहे निधौ संख्यान्तरेऽम्बुजे ।
 ऊर्मिस्तरङ्गे पीडायां वेगे मङ्गप्रकाशयोः । 1200
 उत्कण्ठवस्त्रसंकोचरेखेषु परिचक्ष्यते ।
 लक्ष्मीः संपत्कान्तिरमारूपभेदप्रियङ्गुषु ।
 रामो मनोज्ञे शरभे जामदग्नौ (न्ये?) बले सिंते ।
 त्रिषु नीले राघवे च परशौ रमणेऽपि च ।
 क्लीबे तु वास्तौ कुष्ठे स्त्री स्याद्रमायां च योषिति । 1205
 शुष्मा तेजोर्कयोः पुंसि शुष्मं क्षरि नभस्यपि ।
 पद्मके बिन्दुजाले च पद्मा मार्द्धीभिर्योरपि ।
 भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कान्ताख्ये शिल्पयन्त्रके ।
 भीमो भये भीमसेने मूक्षमभ्यात्मद्वयोः ।
 भ्रमोऽभ्यास उपाये च सूर्मिः स्यात्सालभाजिके । . . . 1210
 यमः कृतान्ते यमने युग्मजाते हिते त्रिषु ।
 आनृशंस्यक्षमासत्थाहिंसार्जवद्वेषु च ।
 ज्ञानप्रसादमाधुर्यमादिवे पुनपुंसकम् ।

1190 CE सवे for भावे

1191. BCE स्वरे सपनिषद्राज्ञोर् (E °द्रावे)

1193. B °नाक्षयो

1194. B रसभी-; E (by metathesis)

सात्मी AD-°शेषे AD सोसो for °मो

1195. Post. half corrupt

1197. D पद्. BC-विष्योर्; E-विष्यो

1201. E °चक्षते

1205 B वास्तौ, D वास्तु

1207 CE अपि for च. A मागी, BD मागी,
C मायु-; E मगी for मार्द्धी-

1211. B युष्मे for युग्म-

1212. D अनृशंस-

- 1215 आमोऽपके रोगभेदे समस्तक्राट्कार्थयोः (?) ।
 यामो दिनस्याष्टमाशे भ्वाङ्क्षे संयमनेऽपि च ।
 घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मे प्रवर्ग्ये देवतान्तरे ।
 किरणे प्रग्रहे रश्मिग्रामिः शब्दादिवृन्दयोः ।
 षड्जादौ स्यात्सवसथे चाथ सेनाभुक्ते रुजि ।
 स्तम्भेऽपि गहने गुल्म ऊप्य स्वेदाम्भसोरपि ।
 1220 धाम कान्त्यामथालस्ये जामी स्वसृकुलस्त्रियोः ।
 जिह्वस्तु कुटिले मन्दे रसनाया तु तत्तिनयाम् ।
 न पुसि कपटे वक्त्रे सिंहः श्रेष्ठमृगेन्द्रयोः ।
 अमा सह समीपे च सामि त्वर्थे जुगुप्सने ।
 नाय प्रकाश्यसभाव्यक्रोधोपगमकुत्सने ।

इति व्यक्षरमान्ताः ।

- 1225 ललाम च ललामं च भूपाप्राधान्यवाजिषु ।
 विह्वमभावपुण्ड्रेषु पुच्छे कान्तौ त्रिषु ध्वजे ।
 शृङ्गे च पुरुषश्रेष्ठे मध्यमस्तु त्रिलिङ्गके ।
 मध्यदेशे स्वरे राज्ञी छन्दोभेदेऽन्तरे नले ।
 अङ्गुलौ कर्णिकाया च तथा दृष्टरज स्त्रियाम् ।
 1230 सत्तमश्चान्यवत्पूज्ये श्रेष्ठसाधीयसोरपि ।
 नियमो यन्त्रणाया च प्रतिज्ञाया च सयमे ।
 शौचाध्वरतपःसत्यस्वाध्यायेषु व्रतेऽपि च ।
 उपस्थनिग्रहे स्नाने पुसि मौनोपवासयोः ।
 कुट्टिमं बद्धभूमौ स्याद्विभ्रमो भ्रान्तिशोभयोः ।

*1214 E क्रमो for आमो The post half

prior half

* corrupt BE तक्राट्कार्थं (E ° व्य) यो

1223 C सामी त्वर्थे E सामीव्यर्थे

1217 D ग्रामा, E ग्राम-

1225 E ललामश्च for °म च

1218 E सु- for स-

1220 B छिन्न- for विह्व-

1220 ACDE धामा

1227 CE पुच्छे for °ष-

1222 A कपटे (व and प indistinguishable in Grantha) D क पटे C

1228 नले || not traceable

वक्त्रे for वक्त्रे E नपुंसके पटे वक्त्रे for

1229 A कर्णिकाया

- संशये मयसौन्दर्यविलासेषु प्रकीर्तितः । 1235
 निगमोऽस्त्रीं पुरे वेदे वाणिज्ये च वणिग्धने ।
 नैगमो नागरे वैश्ये पुंसि स्याच्छ्रौतकर्मणि ।
 परमः स्यात्प्रधानाद्योरोकारेऽपि पुरातने ।
 अनुज्ञाने च कुसुमं नेत्ररोगे फले सुमे ।
 स्त्रीणां रजस्यथो तले ता(च)न्द्रमासे वितानके । 1240
 कुष्ठिमे तलिमं प्रोक्तं सुपमा परमद्युतौ ।
 सुपीमः शिशिरे चारौ सुपिरे पन्नगान्तरे ।
 सुपमं चारुसमयोरजिह्वः सत्कृतावृजौ ।
 व्यायामो मानभेदे स्याद्दीर्घव्यापारयोः कृतौ ।
 आगमः शस्त्रभेदे स्यात्कल्पागमनयोरपि । 1245
 अधमः कुत्सिते न्यूनं अधःस्थध्यानयोरपि ।
 विक्रमः स्याद्दर्पभेदे चाक्रान्तौ च पराक्रमे ।
 पूर्वे तिथौ च प्रथमः सुकर्म पुण्ययोगयोः ।

इति त्र्यक्षरमान्ताः ।

- परिणामस्तु संतोषे वायिके नमनेऽपि च ।
 सार्वभौमो दिग्गजे च चक्रवर्तिनिशीरायोः । 1250
 पुवंगमः कपो भेके शौर्योद्योगौ पराक्रमौ ।
 उपक्रमश्चिकित्सायां प्रारम्भे विक्रमेऽपि च ।
 उपायपूर्वोपधासु वत्सरेऽपि इहैपमः ।
 जीर्णे च परिमुक्ते च यातयामं प्रकीर्तितम् ।
 अथ म्रियद्गुह्यामा स्यात्त्रियामसुरयोषिति । 1255

इति चतुरक्षरमान्ताः ।

इति राघवीयनानार्यमञ्जर्यां पवर्गान्तवर्गाः परिसमाप्ताः ।

1236. A छेदे (व and म are indistinguishable). E -ज्जे for -यने

1240. E तंदिमासे; चन्द्रमासे in K/R. l. 1804

1241. CD वज्जि. Mss. सुपुना

1242. Mss. सुपुनः for सुपीमः

1243. ACE सुपुनं. AD तावृजौ; B तावृजौ;
 C तावृजौ, E तावृजौ for तावृजौ

1246. A अथस्ताच्छान्?; B अथस्ताच्छान्?;
 D अथस्ताच्छान्?

1247. E वर- for वर-

1248. ACD सुपुनं

श्रुत्याग्निं निलये वायौ यामे दातरि यातरि ।
 या स्त्रियां यानमक्षर्योः शोभालक्ष्म्योश्च निर्मितौ ।
 त्रिषु स्यात्सर्वनामाख्ये व्यये हेतावथो स्त्रियाम् ।
 ख्या ख्यातौ च प्रकथने ज्या मौर्वीमातृमूमिषु ।
 घौर्ना दिव्याहि वह्नौ च स्वव्योम्नोः पुंसि च स्त्रियाम् ।

1260

इत्येकाक्षरयान्ताः ।

संध्या तु कालभेदे स्याद्भवहारान्मनोरपि ।
 काव्यासुरस्त्रियां स्त्री स्यात्पुंसि रामायणादिषु ।
 स्मयो बले प्रवत्से च दर्पशौण्डीर्ययोरपि ।
 मृत्युः किंपाकमरणलक्षणेषु यमेऽपि च ।
 नयो नीत्यां पृथ्वणे(?) वेध्यं लक्ष्येऽपि कीर्तितम् ।
 चित्त्यं चैत्थं चित्ताकम्बोरुदेशे द्रौ सुरालये ।
 सख्या युद्धे हस्तिविन्दोर्निधिब्यूहान्तरादिषु ।
 गणनाया घयो यूनि कथ्योद्गमरुपार्हयोः ।
 कक्ष्या वैकक्ष्यके काञ्च्या रज्जौ मध्येमन्वन्धने ।
 हर्म्यादेश्च प्रकोष्ठे च स्त्रियां बृहतिकच्छयोः ।
 वरत्रायां श्रयस्तु स्याच्छयालौ सुसहस्तयोः ।
 मुजगमेऽपि शय्याया दायो वित्ते च यौतके ।
 भाषणे सोल्लुण्ठने च विमकव्यपितुर्धने ।
 जनितव्ये रणे कृविऽपवादजनजल्पयोः ।
 अक्षी वरवधूनातिप्रियतुल्यहितेषु च ।
 जन्यस्त्रिषु जने राधौ जनितोत्पादनीययोः ।
 जन्या तु मातृसख्यां च मदे हृष्टे जनेऽपि च ।

1265

1270

1275

*1257. = var. NR. I.131

1258. Mss. अयो (E अयो) for अये, cf notes

1259-60 are omitted in A

1260 BC दिव्येति

1263 E दध- for दध-

1265. Prior half corrupt Mss. निरप

for नीत्यां, II पृथ्वके, D मृत्युणे, E यमेऽपि

1266. E सुदानहे

1271 D वरत्राया; E वरित्राया. ABD सुति-
for सुत-

1274 A जनकलपयो., D मगकलपयोः

1275. B om. II 1275-6. Mss. प-
for प-

1277. B मुदे for भदे

लोके जन्तावथो वीर्यं प्रभावे शुक्लतेजसोः ।	
सामर्थ्येऽपि च शुद्धं तु योनौ रहसिदम्भयोः ।	
कूर्मे, शैलान्तरारोग्यसोढव्येषु नपुंसकम् ।	1280
पुंसि स्यादङ्गभेदे च कुमार्येऽस्वैरिषक्षयोः ।	
स्त्रियां तु शाखानगरे छेकरूपितयोरपि ।	
सत्ये तु राषथे तथ्ये साधुसप्तमलोकयोः ।	
चोद्यं तु चोर्दनाहं स्यादद्भुतेऽपि च तत्त्रिषु ।	
पद्यः शूद्रे पुनपुंसि सुतौ श्लोकेऽपि गद्यते ।	1285
भव्यं सत्ये शुभेऽरोगे कर्मरङ्गतरो स्त्रियाम् ।	
शुद्धे करिकणायां च मेघवद्योग्यभाविनोः ।	
छायां स्त्री सूर्यभार्यायां प्रतिबिम्बे अनातपे ।	
पालनोत्कोचयोः कान्तिसुच्छोभाकाव्यपङ्क्तिषु ।	
मध्यस्तु मध्यभागोऽल्पेऽवलग्नोपरिदेशयोः ।	1290
*न्याम्येऽपि प्रायस्तुल्ये च बाहौ मृत्यौ क्षये मृते ।	
*वयस्यनशने भूम्नि पुण्यं विक्रयंवस्तुनि ।	
अष्टे च व्यभिचारे च पुण्यं धर्ममनोज्ञयोः ।	
कृत्या क्रियादेवतयोः कुटिले कीर्त्यते त्रिषु ।	
सामन्ते परसेनायाः पतौ चापि पुमानयम् ।	1295
शल्यं शङ्खौ शरे वंशे योग्याभ्यासार्कयोरपि ।	
अयि प्रभानुनययोश्चैत्यमायतने पुमान् ।	
उद्यानपादपे बिम्बे बुद्ध्यै चार्यस्तु बाहुजे ।	
मुख्यं मृपालान्त्यमण्योरयः पुंसि गतावपि ।	
शुभावहे चाभ्युदये तादर्थ्यश्च गरुडाश्वयोः ।	1300

1278 A कोक्ते; D corrupt for लेक्ते

1280. Miss. -सापथ्येषु for -सोढ

1281. Miss. स्वर- for स्वैरि-

1284. Miss. बोध° for चोद°

1285. Miss. (except B) खनौ for खनौ

1286. CDE सत्वे for सत्ये. E ये for चुपे.

B अपि for स्त्रियाम्

*1287. Miss. योत्र- for योग्य-

1288. ABCD विव अनातपे, a wrong

samdhi

1289. B भक्तिषु for पङ्क्तिषु

1291. ABD न्याये. B चारो. B अरे च
for ये

1292. AD पुण्यं for पुण्यं

1294. AD कोटिते

1296. Miss. योग्य° for योग्य°

1300. CE व for (the second) च

रथेऽनूरावश्वकर्णे पुंसि स्यान्न रसाञ्जने ।
 क्षयो रोगे गतौ हिंसामृहहानिषु कथ्यते ।
 तिप्यः पुण्ये कलियुगे दीप्त्यामलकयोः स्त्रियाम् ।
 पूज्यस्तु श्वशुरे मान्ये मन्युर्दैन्ये कतौ क्रुधि ।
 द्रव्यं भव्ये त्रिषु युग्मे कृत्रिमे जतुनि भेषजे ।
 गुणाश्रयेऽपि धिष्यं तु शक्तौ मे निलयेऽनले ।
 यज्ञे होत्रादिपुरतः स्थिते स्यात्पुनपुसकम् ।
 क्रिया कर्मणि चेष्टायां चिकित्साया च निष्कृतौ ।
 आत्मोपायशिक्षासु पूजनेऽपि च पुंसि वा ।
 समधारणसत्काररचनासु स्त्रियामपि ।
 धात्वर्थाख्यातयोर्माम्यं शुभे चारुमकर्मणोः ।
 फल्यो निरामये सज्जे दक्षे साधौ कलासु च ।
 प्रमातेऽपि नृपुंसि स्यादर्शस्तु विबुधेऽपि च ।
 आत्मवाननपेतार्थशिलाजतुषु पुंस्ययम् ।
 रूप्यः प्रशस्ते रूपेऽपि रजते तन्मपुसकम् ।
 सौम्यं तु सुन्दरे सोमदेवते पुंसि वा बुधे ।
 दस्युः स्यात्तस्करे पुंसि द्वेषणेऽपि प्रकीर्तितम् ।

1305

1310

1315

इति द्व्यक्षरयान्ताः ।

फुलायः परगेहे स्याल्लुलायो मटिपेऽपि च ।
 कौण्यो राक्षसे वायावीशानानलयोरपि ।
 तपःस्थिते फान्गुनिके पुंस्येवाप्युच्छयो नगे ।
 उच्छ्रायेऽपि जघन्यस्तु सुस्ते नीचकर्मणि ।

1320

1301 Miss प्रसा (E °सा) जने

1302 CDE -प्रद- for -गृह-

1303 ACDE दीप्त

1306 ABC शौची, D शौके for शरी

1307 E दह- for दहे

1310 Miss °सारज- for °धारज-

1311. Post half °कर्मणे is wrong

1312 Miss. कल्या for कल्यो E वायो
for सारो

1313 E प्रमावे ACD अर्थस्तु ■ आत्मस्तु

E अर्थस्तु for अर्थस्तु

1314 ABC अनुपेना

1315 CE रूप्य

1316 BE °देवने

1319 Cf notes, A कोनेयो D कोनेयो

1320 AD °वाप्रणय्यो; BCE °वाप्रणय्य

Miss नेवे for नेवे

1321. B उच्छ्रायेति

अधमेऽन्त्ये च लिङ्गे च पुनपुंसकयोरपि ।
 कपायो मधुरे स्निग्धे तिक्तेऽपि सुरभिण्यपि ।
 अङ्गरागे च निर्यासे लोहिते च विलेपने ।
 रञ्जकाश्मकशक्वाथविप्रवेपु च रूषिते ।
 आश्चर्यहाहागन्धर्वनिगर्वेष्वपि विस्मयः ।
 अनयो व्यसने दैवे चाशुमे चापादि स्मृतः ।
 अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डविनाशयोः ।
 अभिरुद्धा कीर्तिमाहात्म्यनामशोभास्वपि स्त्रियाम् ।
 प्रलयो मृत्युकल्पान्तमूर्छालेपु प्रशस्यते ।
 विषयः स्यादिन्द्रियार्थे देशे जनपदेऽपि च ।
 गोचरे च प्रबन्धादेर्यस्य ज्ञातस्य तस्य च ।
 प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे विश्वासाचारहेतुषु ।
 प्रथितत्वे च संनादावधनि ज्ञानशब्दयोः ।
 गाङ्गेन्यः पण्मुखे भीष्मे जातरूपकरोरुणोः ।
 मुस्तायां पुनपुसि स्यान्मङ्गल्यस्तु मसूरके ।
 बिल्वेऽश्वत्थे त्रायमाणे दधिकन्याणयोरपि ।
 मनोज्ञे रोचनायां च प्रियङ्गुशतपुष्पयोः ।
 अधःपुष्पे शङ्खपुष्पे शमीशुक्लवचासु च ।
 हृदयं जीविते वित्ते भावे मनसि वक्षसि ।
 पुत्रे मातरि सौभाग्यं सौन्दर्यं शोर्मनेऽपि च ।
 संपत्तिज्ञानमाहात्म्यपुण्यमुक्तिषु कथ्यते ।
 शरव्यं सायके लक्ष्ये मृगयासाधनेऽन्यवत् ।
 प्रणमः स्पर्शपरिचये पाञ्चाभाः सौहृदेऽपि च ।
 निष्क्रिया बुद्धिसामर्थ्ये उन्मूले निर्गतेऽपि च ।
 भुजिष्यः किंकरेऽपि स्याच्छत्रशूर्यौ स्यालदेवरी ।
 पर्जन्यौ रसदधेन्द्रौ भ्रातृव्यौ भ्रातृजद्विषौ ।
 स्यादर्यः स्वामिवणिजोः पर्यायोऽवसरे क्रमे ।

1325

1330

1335

1340

1345

1323. AD मधुरो

1326. AD आश्वय

1327. BCE चाण्डोग्ये

1336. A मुस्ताया for मुस्ताया

1340 CE वृत्ते for वित्ते

1343 E om line 1343

1347 AD शत्रु for भ्रा

1348 Cf. notes

निर्वाणि च प्रकारे च समयो नियमे पुमान् ।

1350

शपथाचारसिद्धान्तकालसंवित्सु पुंस्ययम् ।

संकेतेऽवसरे चाथ समवाये च संनयः ।

पश्चादवस्थायिबले संस्त्यायः संनिवेशने ।

संघातेऽवयवेऽपि स्याद्विशल्या तु महौपधेः ।

त्रिपुटालाङ्गलीदन्तीगतशल्यामृतासु च ।

1355

वक्तव्यो वचनीयेऽपि गर्होऽधीने नपुंसकम् ।

वार्तिके चावदानी तु वाचि बलवत्प्रयोः ।

इति त्र्यक्षरयान्ताः ।

सां(सं)परायः स्मृतो युद्धे विषदुत्तरकालयोः ।

भयेऽप्यनुशयो द्वेपे पश्चात्तापानुबन्धयोः ।

1360

पौरुषेयो विकारे स्यात्पुरुषस्य पदान्तरे ।

पुंसां समूहवन्धयोः पुरुषेण कृतेऽपि च ।

व्यवसायः कारणे च व्यापारे कृषिकर्मणि ।

स्थूलोच्चयस्त्वसाकल्ये नागानां मध्यमे गते ।

गन्धशाले चानुशयो दीर्घद्वेपानुतापयोः ।

समवायः समूहे स्यादयोर्ध्वश्रयणेऽपि च ।

1365

उन्नत्यां च विरोधे च स्यात्प्रतिश्रय आस्पदे ।

साधारणे चाश्रयणे समार्यां च प्रकीर्तितः ।

करतोयः सदानीरे नदीभेदेऽपि कथ्यते ।

अवश्यायो हिमे गर्वे बहुधान्योऽब्दपट्टणयोः ।

इति चतुरक्षरयान्ताः ।

वृषाफपायी श्रीगौर्योरिन्द्राणीवह्निभार्ययोः ।

इति पञ्चाक्षरयान्ताः ।

1370

रः पुमान्वावके कामे क्षये वज्रे शयेऽप्यरौ ।

रा स्त्रियां हेम्नि शालायामाशंसायां गतावपि ।

रं कृत्रि रूधिरं मूर्ध्नि ध्याने व्योमाण्डकुक्षिषु ।

1350 AB सवत्सु

1353. B महौपधे

1354 Mss read श्रुत्य for वि, cf. MED

120 107

1356 Corrupt

1364. A अश्वनेपे च, E अश्वनेपि for

अश्वनेऽपि च

1372. AC ॥ for ६, CD ध्यान- B व्योमाधि-

त्रिषु स्याद्वक्त्रमययोर्विरसे त्यागतीक्ष्णयोः ।
 रास्तु द्वयोर्ध्वनौ स्वर्णे रिराब्दस्तु सवे क्षये ।
 स्त्री रुग्ज्वालेच्छयोः कान्तौ रूर्ना युद्धे मये ध्वनौ ।
 स्त्री कामिनीवृद्धिकयोर्दुः स्वर्णे पादपेऽपि च ।
 श्रीर्वेपरचनावृक्षमासंपत्तरपामु च ।
 वाणीलक्ष्मीलवङ्केषु विषे बिल्वेऽप्ययं त्रिषु ।
 जटायां पूरणे सुक्ली होमाङ्गे च गतौ स्त्रियाम् ।
 धूः स्याद्यानमुखे भारे कम्पने च तदिष्यते ।
 दर्शनज्ञाननेत्रेषु दृक् स्त्री द्रष्टरि तु त्रिषु ।

1375

1380

इत्येकाक्षररान्ताः । *

वारः समूहेऽवसरे सूर्यादिविद्वसे क्रमे ।
 संभागे वरणे शीघ्रे हरे कूपकवृक्षके ।
 मद्यपात्रे कुन्तले च द्वारे करिणि पुंस्ययम् ।
 आवृत्तौ क्लीवारिषट्ठे जलवारणवृन्दयोः ।
 गजबन्धिनि वारी स्यान्मारौ पन्मथशात्रवौ ।
 पत्रं तु वाहने पक्षे पर्णे स्याच्छरपक्षिणोः ।
 पट्टे च तिलके पुंसि पात्रं माजनयोग्ययोः ।
 नाटकादिप्रवेशोर्हावध्वा(?) स्त्री राजमन्त्रिणि ।
 पर्णे सुवादी विभवे न पु तीरद्वयान्तरे ।
 वित्तनिक्षिप्तपात्रे स्याच्चित्रमालेख्य अद्भुते ।
 मङ्गले तिलके हेम्नि न्योम्नि पक्षे नपुसकम् ।

1385

1390

1373 AD वक्तु-; C वक्- for वक्तु-; D

-पयसोर् for -मयसोर् E विशये for विरसे

1374 CE ध्वने, D धने for ध्वनौ

1376 H वज्रिक°, D यज्रिक°, E वज्रिक°
for वज्रिक°

1377, E मासपत्तरपामु च for post half

1378, A वाणी-न्याल-ङ्केषु for prior half

1379 A *स्त्री, BE सक्ली; CE सुक्ली for
सुक्ली

1381, Col. BE *रेफान्ता for *यन्ता

1382 B (ong) बदने, and (after corr)

बदरे

1383 D संभागे, E समगे for संभागे ACD

रूपक°

1384 A चारे for हारे. B किरिणि for क°

1385 B छा for डी

1386 ABD °वपनि

1390 B °चका° for °द्वया°

1392 E हेति for हेम्नि

स्त्री त्वाखुपर्णीगोदुग्धासुमद्रादन्तिकासु च ।
 नक्षत्राप्सरसपेषु पुंसि स्याद्वह्निसप्तके ।
 कर्बुरे च रिपौ वृत्ते घने ध्वान्ते च दानवे ।
 शैले चक्रे सुपर्णे च चारः स्यात्पिप्पलिट्रुमे ।
 गतौ सपे च मन्थाने प्रियालस्पर्श(श ?)योरपि ।
 नपुंस्युपाये रन्ध्रे च तारस्तरलशुद्धयोः ।
 मुक्ताहारे नेत्रमध्ये नक्षत्रे शुद्धमौक्तिके ।
 गुरुसुग्रीवभार्याया बुद्धयोपित्यपि स्त्रियाम् ।
 पाते च शेखरे स्वर्णे पलानामयुतद्वये ।
 विविधे पुंनपुंसि स्यात्पणवे रजतेऽपि च ।
 उच्चस्वरेऽप्यनववि मित्रः स्नेहितसूर्ययोः ।
 शूरः पराक्रमे सूर्ये वीरः शूरे रतिप्रिये ।
 कविसामर्थ्ययोर्धार्थ्यक्रं सैन्यरथाङ्गयोः ।
 जलावर्ते च ससारं व्याजे यन्त्रान्तरेऽपि च ।
 छन्नन्यस्त्रान्तरे सधे चक्रवाके पुमानयम् ।
 तैलिकीये कौम्भकारे ग्रामजाले च राट्के ।
 सग्रामे कुम्भकारस्य भाण्डे स्यात्साधनान्तरे ।
 चक्री तु पद्मनामे च कुलाले चक्रवर्तिनि ।
 परः स्यादुत्तमानामवैरिदूरेषु केवले ।
 पुनपुस्त्यव्ययेऽपि स्यात्परमात्मन्यनात्मनि ।
 पुरं तु नगरे गेहे देहे पुंसि तु गुग्गुली ।
 पुराव्यय पूर्वकाले पुरस्तात्पाटलीसुते ।
 प्रवन्धेऽपि चिरातीते निकटागामिकेऽपि च ।
 वभ्रुर्विराले नकुले कुरानो यादवेऽपि च ।
 शूलिन्यञ्जे पिङ्गले च यथावत्कथितो बुधेः ।

1394 AC °सपेषु for °सपेषु E °सपिडे

1396. ACD पपलिट्रुमे

1397 E सधे for सपे E-प्रियाल for प्रियाल-

1401 AD शेखरे E शेखरे for शेखरे

1404. ACE पराक्रमी

1406 E om. from व्याजे up to कौम्भकारे

(in line 1410)

1407 E om । 1407

1408. E om. the prior half. ACD

तैलिकीये A कासि° for कौम्भ°

1414 CE पुरव्यय D पुर व्यय

1417 ACD °°वत्, E वत्सरे for यथावत्

चन्द्रः शशाङ्गे कर्पूरकम्पिहृस्वर्णवारिषु ।
 रम्ये शुभकरे क्लीबे दरोऽर्द्धी भयरन्ध्रयोः ।
 शङ्खे चालिङ्गमत्यर्थे मात्रा कर्णादिभूषणे । 1420
 औपधेऽवधृते कात्स्न्येऽक्षरावयववृत्तयोः ।
 परिच्छेदे च मानेऽल्पे प्रत्ययेऽरोऽवधारणे ।
 वरोऽभीष्टे देवतादेः श्रेष्ठे जामातृषिद्धयोः ।
 अथ काश्मीरजे वृत्ते वोढरीपत्त्रिये त्रिषु ।
 त्रिकलायां शतावर्था स्त्रीलिङ्गे स्याद्द्वारावरी । 1425
 शरं दध्नि जले पुंसि बाणे शैलेऽम्बरे खगे ।
 दन्ते तेजनके मूले कारो कमठवंशयोः ।
 कार्पासि चास्त्रशस्त्राश्रुशोणितेषु प्रकीर्तितम् ।
 नेत्रं पथि गुणे वस्त्रे तरुमूले विलोचने ।
 नद्यां रथे मत्कुणे च बल्के नान्यन्तरेऽपि च । 1430
 त्रिषु स्यान्नेतरि क्षेत्रं शरीरे पुरगेहयोः ।
 केदारयोनिभार्यासु सिद्धस्थानेऽपि चेष्टते ।
 फारो वेधे निश्चये च बले यत्ने पतावपि ।
 तुषाराद्रेः स्त्रियां दूत्यां बन्धने बन्धनालये ।
 प्रसेवके कालिकायां हेतावथ करः पुमान् । 1435
 नर्माशुहस्तकरणोपधाघनशिलासु च ।
 राजदेयेभशुण्डायां कर्तर्यथ कुलेऽचले ।
 गोत्रं नाम्नि वने मार्गे चित्रे चोरे भुवि स्त्रियाम् ।
 संभावनीये गोवृन्दे बले त्रातरि च त्रिषु ।
 सारं वरेण्ये वानीरे धने च कचिदिष्यते । 1440
 द्वारं पुरानिर्गमनेऽप्युपाये रन्ध्रमुच्यते ।

1418. AB -कपिह- for -कम्पिह-

1422. B om. lines 1422-3

1423. C शिष्टयोः; D शिष्टयो

1424. D वस्त्रे for वृत्ते

1425. Mss शरावरी, ADE बरावती, B बरासने
for बरावरी

1428. E शोणितेषु for शोणिं

1430. AD मद्रुणे for मत्कुणे. B बल्कनन्त्यतरेपि
च for post. half

1434 E om the post. half of this
line and prior half of the
next

1435 D प्रसेवके कालिकाया च for prior half

1436 D नयाद्यु

1438 AD क्षेत्र for यो

1440. AD सारा वरेण्ये, B सार वरेण्य-; CE
सार वरेण्या-

1441. ABCD चार for दार. AD शोणितेषु

गौरः पीतेऽरुणे श्वेते विरुद्धे मृगमोदयोः ।
 आधिक्येऽपि नपु पद्मकेसरे सितसर्पे ।
 स्त्रियां शशिनि गौरी तु नागकन्योमयोर्मता ।
 1445 रोचनीरचनीपिङ्गीप्रियङ्गुवसुधासु च ।
 नदीभेदे च वरुणयोपित्यथ मखे वने ।
 आच्छादने सदादाने दम्भे सद्रक्षके त्रिषु ।
 सादने च क्वचित्पात्रे सदेये सन्नमव्ययम् ।
 गृहे पशौ च तन्त्रं तु करणे च परिच्छदे ।
 1450 तन्तुवाये प्रधाने च शास्त्रसिद्धान्तयोरपि ।
 तथाष्टीसायकोपाये श्रुतिशास्त्रान्तरेऽपि च ।
 कुडुम्बार्धे च कर्तव्यताया मुख्ये घटोत्तमे ।
 सिरायाममृताया च तन्त्री धीणागुणे तनौ ।
 शुकः काव्येऽनले ज्येष्ठे केतौ शुभ्राक्षिरोगयोः ।
 1455 क्लीब क्षेत्रे महेन्द्रे च कुटजेऽर्जुनमूले ।
 भद्रं स्यान्मङ्गले हस्ति मुस्तके करणान्तरे ।
 वृषे पुंसि त्रिषु रुद्रे वाच्यवच्छ्रेयसाधुनो ।
 गजभेदे नृभेदे च मन्दाकिन्यां स्त्रियामपि ।
 कट्फलानन्तवृष्णासु रास्नायामथ कथ्यते ।
 1460 क्षुद्रस्त्रिष्वधमे क्रूरे स्वल्पे कृपणवर्णयोः ।
 व्यङ्गावेश्यानटीकण्टकारिकासरघासु च ।
 स्त्रिया, पुंसि वरिद्रे स्यात्क्षुद्रकर्मणि चेप्यते ।
 क्षौद्र मधुनि पानीये चेन्द्र शतमस्त्रार्कयोः ।
 योधेऽन्तरात्मनि पत्नी श्रेष्ठेऽपि स्यात्फणिज्जके ।
 1465 स्वरुर्वज्रे यूपस्रण्डे यज्ञपात्रे शिलीमुखे ।

1443 पत्रे for पत्र-

1444 CDE °कन्यामयोर्

1446 ACDE मने for मने

1447 ACD सद्रक्षके B सद्रक्षके B पुनन्
for त्रि

1448 B सरेये for सरेये

1449 BC भरे for भरे ABCE वन for
°न

1451 B तथाक्षि°

1457 E °साधयो for °साधुनो

1458 E गव -for गव-

1459 ABD वर for क - BE भवि for भव

1461 E कटकारिका

1463 B क्षुद्र for क्षौ°

1464 AC वनीजो, DE °क्षे for °भरे

1465 B transp वृस्रण्डे and वररात्रे

निपादादाबुदात्तादावकारादावपि स्वरः ।

गुरुर्वृहस्पतौ पितृमात्रादौ दुर्भरेऽधिके ।

• निपेकादिकृतिस्थूले त्रिषु मात्राद्वयेऽपि च ।

• हरिर्वार्तार्कचन्द्रेन्द्रयमोपेन्द्रमरीचिषु ।

सिंहाश्वकपिभेकादिशुकलोकान्तरेषु च ।

1470

स्वर्णे मणौ च कपिले त्रिष्वय प्राज्यहोमयोः ।

विधिदामोदरेशेषु भूरिश्वन्द्रेन्द्रयोरपि ।

धात्री जनन्यामलकीवसुमत्युषमातृषु ।

वधः प्रासादतटयोः साले सानौ विदारणे ।

रन्ध्रं छिद्रे निम्नगेऽवकाशे समयदोषयोः ।

1475

पार्श्वेऽय कन्दलीतुलस्यो रिन्ध्रः(?) स्याद्भरो धरे ।

मारे लामे दुर्मरे च रागभेदे रणेऽपि च ।

वज्रं तु कुलिरो शस्त्रेऽप्यशनौ रचनान्तरे ।

मणिभेदे सूचिभेदे योगे चामलके स्त्रियाम् ।

वज्रवल्लभां ग्लूच्यां स्यात्सुरः सूर्येऽमरे पुमान् ।

1480

सुरा देवस्त्रियां मद्ये शारिः पर्याणपक्षिणोः ।

क्रीवे द्यूतगुणेऽपि स्याद्ग्रमालम्बनेऽधिके ।

पुरोपरिप्रान्ताद्येषु न पुंसि प्रमिताशने ।

मरुर्निर्जलदेशोऽद्रावद्रिः शैलेऽर्कवृक्षयोः ।

वृषस्तु दानवे शत्रो ध्वान्ते चक्रघने गिरी ।

1485

अस्स्तु कुन्तले कोणे रक्ते नेत्राम्बुनि स्मृतः ।

शारो वायौ नरी (?) पुंसि कर्बुरे वाव्यलिङ्गकः ।

मन्त्रो वेदे गुप्तवादे देवादीन्साधनेऽपि च ।

वभ्रर्हिरण्यगर्भेऽनौ विपुले नकुलेऽपि च ।

पिङ्गले त्रिषु विष्णौ चायौ सारस्तु वरे त्रिषु ।

1490

1468. A om. from the post. half of
line 1468 up to prior half of
line 1471

1469. E पार्श्व- for बाह्यार्क-

1475. D छिद्रे निम्नगारेवासमव°

1478. AD रचनान्तरे

1480. AD ग्लूच्याः B गळ्याः E पुद्वी

1481. CE शैरिः for शारिः

1486. B आस्स्तु कुन्तले कोणे for prior
half

1488. cf. notes

1489-90. cf. notes

- 1495 क्लीबे न्याये बले पुंसि स्थिराशेऽपि तथा भवेत् ।
 यात्रा स्याद्यापने याने देवतादिमहोत्सवे ।
 इरा मूवाक्सुराप्सु स्यात्स्त्रियामप्सरयोपिति ।
 तन्द्री निद्रापमीले च तन्द्रापि च समार्थके ।
 मात्रा परिच्छेदेऽल्पे च परिमाणे च पुंसि वा ।
 कात्स्न्येऽवधारणे क्लीबे स्त्रिया स्याद्भूषणे घने ।
 वर्णवृत्ताशयोश्चापि स्वरौ बालेयवर्षयोः ।
 निदेशग्रन्थयोः शास्त्रं शस्त्रमायुधलोहयोः ।
 1500 मुख्याग्रे क्रोडहलयोः पौत्रं क्षीरं पयोऽम्बुनोः ।
 राष्ट्रोऽस्त्री विषये चोपद्रवे च्यग्रस्तु नाकुले ।
 अव्यासक्ते च देशे च क्रूरौ कठिननिर्दयी ।
 मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरः शुभ्रमुद्दीप्तशुक्रयोः ।
 धारा सपातपुरयोर्नरोऽजे मानवेऽर्जुने ।
 तिरोऽन्तर्धौ तिर्यगर्थे ऊरी विस्तारसंमती ।

इति द्व्यक्षररेकान्ताः ।

- 1505 शृङ्गारः सुन्दरे नाट्ये रसेऽपि गजमण्डने ।
 नपुंसि चूर्णसिन्धूरलवङ्गकुसुमेषु च ।
 गान्धारः स्वरभेदे स्यान्न स्त्री देशे रतान्तरे ।
 मुर्मुरस्तु तुपाग्नौ च किशोरस्तुरगेऽर्भके ।
 कुटीरं क्षुद्रभेदे स्याच्चत्वरं तु चतुष्पथे ।
 1510 शीघ्रे च शम्भरो दैत्यभेदे क्लीबे जले पुमान् ।
 विष्कारो धनुषः स्वाने प्रभूते जृम्भितेऽपि च ।
 विधुरस्त्वरितेऽधीरे कटविश्लेषयोरपि ।
 नागरे कीरवामात्पथे विवशे विकलेऽन्यवत् ।

1492. E धात्रा

1496 E om न्याय

1497 E बाले च यययो

1500. AB चोपद्रव्य

1502 ■ रैर E रोयु for रैरः

1505. CE गुप्ते for सुन्दरे

1510 E दैत्ये for दैत्य-

1511. C विष्कारे

- अपत्नीके. सुन्दरी तु पल्लवे विद्रुमस्त्रियोः ।
 सिन्दूरं तु शिलाभेदे नामसंभववृक्षयोः । 1515
 केसरोऽस्त्री स्कन्धरोम्णि किञ्जल्के वकुले तु ना ।
 पुनागे च नपुंसि स्यान्नागकेसरहिङ्गुनोः ।
 कर्पूरस्तु कपाले, स्याच्छस्त्रे घटकपालके ।
 फान्तारो दुर्गमे मार्गे दुर्भिक्षे पातके वने ।
 संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे वर्षरः पामरे पुमान् । 1520
 कुन्तलानां च विन्पासनीवृद्धन्तरयोरपि ।
 स्त्रियां तु कञ्जिकायां च पुण्यदेवन्द्वयोरपि ।
 बन्धुरं मङ्गले रम्ये नम्रे हंसे तु पुंसि तत् ।
 बन्धूके च विहङ्गे च बन्धुरापण्ययोरपि ।
 दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यमाण्डाद्रिभेदयोः । 1525
 फरीरः कलशे वृक्षभेदे धंशाङ्कुरेऽपि च ।
 फरीरुश्चौरिकायां च दन्तमूले च दन्तिनाम् ।
 फरीरं कोणमध्यस्थपुलिने दर्दुरे तटे ।
 शर्करा खण्डविकृतावुपलार्कपरांशयोः ।
 शर्करान्वितदेशे च रुमेदे शकलेऽपि च । 1530
 कावेरी स्यात्सरिद्वेदे पण्यनारीहरिद्वयोः ।
 गाङ्गेरी बृहतीर्हिंसामाशिकामातृकेषु च ।
 पिञ्जरं कनके राजभेदे पीते च पुंसि तत् ।
 शिखरं शैलवृक्षभेदे रसापुलकफोडिषु ।
 पक्कडाडिमवीजाममाणिक्यकलरोषु च । 1535
 पुंलिङ्गे तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे द्वारपालके ।

1514. A अपत्नीके for 'पत्नीके E विद्रिन् for
 - विद्रुम°.

1516. ACDE स्कन्ध(A before corr.
 °न्ध)रोम्णे. E न for ना

1518 E कर्पूरस्तु. ABCD शास्त्रे; E छत्रे for
 छत्रे

1520. E संस्तर for संस्तरः

1521. A कुन्तलानां

1523. A om. lines 1523-4. E नाभे

for नाभे

1525. ACDE °माणादि°. B भेदयोः

1527. CE कर्पूर

1530. E शर्करान्वितदेशे च for prior
 half

1531. A दंटे- for पण्य-

1535. A माण्ड-; BE माण्ड-

1536. B शिखर- for शिखा-. B पक्ष्मदेवि च for

द्वारपालके

ईश्वरो दैवते चाद्वये शंभौ स्वामिनि मन्मथे ।
 समर्थेऽध्वेश्वरीच्छाया पार्वत्यामीश्वरा मता ।
 तमिस्त्रं तिभिरे रोमे तमिस्त्रा तामसीनिरि ।
 1540 कुमारो बालके स्कन्दे पुत्रे नामनि वाच्यवत् ।
 नमेरुः सुरपुंनागे सुमेरुः कनकाचले ।
 आधार आलवालेऽम्बुवन्दे च किरणेऽपि च ।
 स्थानात्मीयान्यतादर्थ्यरन्धान्तर्धिषु चान्तरम् ।
 परिधानेऽवधौ मध्येऽन्तरात्मनि नपुंसके ।
 1545 विनावसरबाहोषु चाम्बरं व्योम्नि वाससि ।
 सुगन्धिनि च कार्पासे गोपुरं द्वारमात्रके ।
 पुस्तके च पुरद्वारे पुरे सौधेन्द्रियेऽपि च ।
 शारीरः क्षोभकरणे शुक्रे शकुनिकान्तरे ।
 युद्धार्थे गजपर्याणे व्यवहारे च वाच्यवत् ।
 1550 आसारः स्यात्पहरणे वेगे वृष्टौ सुहृदले ।
 प्रवेशे च प्रसारे च कुञ्जरः कुन्तले पुमान् ।
 मस्तके भूषणे नागे पुष्करे द्वीपसर्पयो ।
 तीर्थे खड्गफले तोयकरिहस्ताग्रयोरपि ।
 वाद्यमाण्डमुखे पक्षे व्योम्नि मार्गे तिथावपि ।
 1555 विहारो भ्रमणे स्पन्दे लीलायां सुरतालये ।
 रुधिराङ्गारके छाये कुङ्कुमे शोणिते पुमान् ।
 प्रकारो भेदसादृश्यकृतिष्वस्त्रीक्षितेऽपि च ।
 द्वापरो युगभेदे स्यात्सशयेऽपि पुमान्मवेत् ।
 किंशारुर्धान्यशूकेषुकङ्कपक्षिषु कथ्यते ।
 1560 भद्रो मङ्गनारीरुग्बाणभीर्दारणेपु च ।
 दीर्घे स्वय चावटे स्यात्तूवरस्तु प्रवक्षते ।

1537 CE ईश्वरे

1539 E रागे (probably more correct)

1543 AD स्थानात्मन्यायं for °त्मायान्य° A
चातरे E चातरा

1545 E विनावसन°

1548 E शारीर

1549 AD °हारेण for °हारे ॥

1552 ABCD पुष्करद्विप°

1557 ACD °श्यश्रित्यु B °श्याक्रीय

1560 E गग- for गङ्ग-

1561 Mss स्वदे। B द्वापरस्तु, CE

वसरस्तु

- अजातशूङ्गेऽप्यशमश्री संगरस्तु विपापदो ।
 शमीफले क्रियाकारे प्रतिज्ञासविदाजिषु ।
 विष्टरो विष्णो दर्भमुष्टौ पीठाद्य आसने ।
 मत्सरोऽन्यशुभद्वेषे तद्वत्कृपणयोस्त्रिषु । 1565
 क्रोधे च मक्षिकाया च कलत्रं श्रोणिभार्ययोः ।
 नृपतिप्रभृतीनां तु दुर्गस्थानेऽपि च स्मृतम् ।
 अजिर विषये काये चाङ्गणेऽपि तदिष्यते ।
 अक्षरं स्याद्ब्रह्मणि च वर्णे मोक्षेऽप्यनाशने ।
 गह्वरं तु गुहादम्भनिकुञ्जगहनेष्वपि । 1570
 औशीरं चामरे दण्डे चासने शयने भवेत् ।
 पिठरो मन्यदण्डे स्यात्स्थाल्या स्त्री मुस्तर्हिंसयोः ।
 नागरः सुरते सज्ञा चान्तर्जाति नपुंसकम् ।
 राजीवकन्दे चर्या(?) प्रवीणाकुत्सितयोर्विना ।
 शार्वरं त्वन्यतमसि घातुके भेद्यल्लिङ्गकम् । 1575
 शबरे कुञ्जरे वाच्याल्लिङ्गः स्याद्विंसनेऽपि च ।
 कुक्षौ तु जठरो न स्त्री त्रिषु वृद्धकठोरयो ।
 अधरस्तु निकृष्टोष्ठायादेशेष्वपि(?) वाच्यवत् ।
 एकाग्रमेकतानेऽनाकुले चोत्तरमुच्यते ।
 उपर्युदीच्यश्रेष्ठेषु प्रतिवाक्येऽप्यपुङ्गवे (?) 1580
 विराटतनये ऋक्षे स्त्रिया पुंसि च शस्यते ।
 मधुरस्तु पिये स्वादी रसभेदे पुरे स्त्रियाम् ।
 उदारो दातृमहतोरितरस्त्वन्यनीचयो ।
 उररी चोररी द्वे च विस्तारेऽङ्गीकृतेऽपि च ।
 विकारि (री ?) वर्णेऽङ्गहीने शार्वरी रात्रिवर्षयो । 1585
 क्वरी केरापारो च हिङ्गुपत्रेऽपि च द्वयो ।
 इति अथशररेफान्ता ।

1562 E शबरस्तु for सम°
 1565 AD शुभे for शुभ°
 1566 E भेदयेः for भेदये°
 1572 E दृष्टो B धन-
 1575 ADE रत्ने for रा°

1578 All Mss read अरस्तु for अशस्तु
 Post half corrupt
 1579 B दुस्तये for दुष्टये
 1581 A ° B ° CE जये for
 जये

- अर्धचन्द्रस्तदाकारे बाणे बह्वे शिखण्डिनः ।
 शतपत्रं पक्षिभेदे दारुघाते कुशोशये ।
 घनसारस्तु कर्पूरे महामेघे च चन्दने ।
 1590 अलंकारः शास्त्रमेदे मण्डनेऽथ जवे पुमान् ।
 उच्छ्राये चातिमात्रः स्यान्मद्गुरौ तु भयंकरः ।
 भये सहचरी तु स्यादनुचारे सहाशने ।
 तुलाधरस्तु वणिजि श्लक्ष्णराशौ दिवाकरे ।
 संपहारो हते युद्धेऽश्वतरः सुरवाजिनोः ।
 1595 कुलाङ्कुरो मूलदेशे चोरे करवेऽपि च ।
 धार्तराष्ट्रो हसभेदे दुर्योधनकुलेऽपि च ।
 गिरिसारं तु लोहेऽपि लक्ष्मीपुत्रस्तु मन्मथे ।
 धनाढ्येऽप्ये परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ।
 प्रगाढे मात्रिकावन्धे ज्ञाते चारम्भसङ्गयोः ।
 1600 हस्तसूत्रे मत्तिसरो मान्यमन्त्रविशेषयोः ।
 विभूषणे सैन्यपृष्ठे प्राणशुद्धौ च कङ्कणे ।
 पयोधरः स्तने मेघे नाळिकेरे च सामरे ।
 इक्षुभेदे कशेरौ च धेनौ च परिचक्षते ।
 अवस्करस्तु विद्याया गुह्ये चाढम्बरोऽस्त्रियाम् ।
 1605 तूर्यशब्दे च सरम्भे गजेन्द्राणां च गर्जिते ।
 अभिहारोऽभियोगे च चौरे सनहनेऽपि च ।
 स्याज्जङ्गमे परीवारः खड्गगङ्गोरो परिच्छदे ।
 द्वारि द्वा स्ये प्रतीहारः प्रतिहार्यप्यनन्तरे ।
 राजस्त्रीणामलंकारः कृतायामपि च स्त्रियाम् ।
 1610 दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते नपुंसि वा ।

1584 C चैव for हे च

1590, E जये for जवे

1593 CDE कक्षिण for श्लक्ष्ण-

1595 CDE करवे

1597 CE गिरिसार others गिरिसार

1598 AC धनाढ्ये D धनाढ्ये, E धनाढ्ये
for "ढेढे

1599 AC प्रगाढे for "ढे

1603 E "वश्वे

1604 B अवस्तदस्तु

1605 CE सारमे B गर्जने for गर्जिते

1606 CE "योगे न for "योगे च

1607 B "जे for "कु-

1608 AD परीहार D प्रतीहार

1609 E "कारज्जनायाम्

1610 B धनरे

अरुह्यकरो घातुके च वणकार्येऽप्यनुत्तरः ।
 नोदीच्यां नोपरि श्रेष्ठे चोपह्वरमुदाहृतम् ।
 हायने सर्वघारी स्याद्गुधिरोद्गारि वत्सरे ।

इति चतुरक्षररेफान्ताः ।

लः खण्डने त्रिष्वाधाने स्त्री नेन्द्रे लवणे तु लम् ।

इत्येकाक्षरलान्ताः ।

हली कृषीवले पुंसि कृष्णस्यैवाग्रजन्मनि । 1615
 पलं स्यान्मत्सरे मांसे मल्लो मल्लकशक्तयोः ।
 स्थली खनित्रे कुदाले क्षेत्रभेदे नपुंस्यपि ।
 खलो नीचे दुर्जने च कुलटायामपि स्त्रियाम् ।
 हर्वितेऽन्यक्तमधुरे रवे स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
 कला शिल्पे कालभेदे चन्द्रांशे शकलेऽपि च । 1620
 विचवृद्धौ च भूले च सुपुमाविद्योस्तथा ।
 तत्तदागमसिद्धासु गुरुणि स्त्रीरजस्यपि ।
 कलं शुक्रे वाच्यलिङ्गमन्यक्तमधुरे ध्वनौ ।
 कामशास्त्रे च संगीते मन्त्रशास्त्रेऽपि च स्त्रियाम् ।
 फलिः स्यात्कलहे शूरे देशेऽप्यन्तपुगे पुमान् । 1625
 पापे च कैतवे शोके कालस्तु यमकृष्णयोः ।
 महाकालेऽपि समये मृत्युमक्षिष्ठयोः पुनः ।
 काली गौर्या क्षीरकीटे नीत्यां त्रियति(?) च स्त्रियाम् ।
 तलं क्लीबे तालतरी पेटे ज्याघातवारणे ।
 खड्गमुष्टौ वितस्ती च स्वरूपेऽधरपृष्ठयोः । 1630
 तालः कालक्रियामाने फरास्फोटद्रुमेदयोः ।
 वाद्यमाण्डेऽपि कांस्ये च तालं तु हरितालके ।

1616, ABCD छं for वं

1618, B न् for च

1621, E १७° for वि७°

1625, B म् for पुगे

1627, ॥ पुमान् for पुनः

1629, CD ताव्यपे, AC पेटे; E पेटे for पेटे

1630 AD वितस्ते for वितस्ती

1632, CE कांस्य for कांस्ये च

- वलं गन्धे रसे धूपे स्वामिनि स्थौल्यसैन्ययोः ।
 शक्त्यामिमानयोः क्लीबे पुंसि तु स्याद्वलायुषे ।
 1635 वलिस्तु दैत्यमेदे च बलवत्काकयोः पुमान् ।
 अस्त्री चामरदण्डे च त्वक्कोचे गृहदारुणि ।
 जेवेद्ये गन्धके पाणौ वली चापि प्रकीर्तितः ।
 वाथ्यालफे वला तूका वलं चोन्मादमानयोः ।
 चालो मूर्खेऽर्भके व्यालप्राहावश्वेमपुच्छयोः ।
 1640 ह्रीवेरकेशयोर्बाष्ठा योषिद्रूपात्रुटीषु च ।
 शुक्लः शुभ्रे रेतसि च रोगमेदे च वत्सरे ।
 कुलं वर्गे समूहे च देहे गोत्रे गुणेऽपि च ।
 सजातीये जनपदे मन्दिरे च नपुंसकम् ।
 मूलं तु रोगे नक्षत्रे शिफायामन्तिकाययोः ।
 1645 स्वीये वशीकृते चाथ जालमानायवृन्दयोः ।
 गवाक्षे क्षारके दम्भे कोशातक्या स्त्रिया भवेत् ।
 वेष्ठा काले जलनिधेस्तीरनीरविकारयोः ।
 अक्लिष्टमरणे रामे सीम्नि वारिवुधस्त्रियोः ।
 मर्यादायां चाथ फलं फले मांसे धनेऽपि च ।
 1650 भोगे लाभे च निष्पत्तौ बीजवाणाग्रयोरपि ।
 सस्ये हेतुकृते जातिफले च फलकेऽपि च ।
 कर्कोले त्रिफलावार्क्षु मुक्ताधान्यकणेषु च ।
 मुष्टौ कर्षचतुर्के स्यात्फलं चापि प्रयोजने ।
 लीला तु विभ्रमे हेतौ क्रियायां भाविलासयोः ।
 1655 फीलो धूर्ते रथाक्षे च शङ्को ज्वालामहीधयोः ।
 स्त्रियां कपोनिनिर्घाते प्रहारे रतिसंभवे ।
 पुलः स्यात्पुलके चापि विशाले महतीप्यते ।

1633. D -रूपयोः for -सैन्ययो

1636 B ग्रहदारुणि

1638. ABD बले for बल्य

1641 AD रामेदे

1644 B °का द्वयोः E °काययो for °काययो

1646 B कुदे for दम्भे

1647 BCDE तरे for तीर-

1648 E वार- for वारि-

1653 D पत्त for पत्त

1655. Om. in A. B ग्राह- for ग्राह-

- खिलमप्रहते शून्ये उत्तसौ केवले त्रिषु ।
 मौलिः किरीटे चूडायामशोके संयते कचे ।
 पीलुर्गजे शरे पुन्ये परमाणुद्रुमेदयोः । 1660
 व्यालः पुंसि शठे सर्वे श्वापदे दुष्टकुञ्जरे ।
 मलोऽस्त्री पापविट्किट्कृपणेषु त्रिषूच्यते ।
 वसायामपि शूलं तु ध्वजे योगान्तरे रुजि ।
 आयुधे विक्रये वध्याशङ्कौ गर्भेऽपि योषिताम् ।
 आलिः पङ्क्तौ वयस्ये स्याद्दृढ्ये पालिस्तु पुंसि वा । 1665
 अंराभेदे च पङ्क्तौ च संजातश्मश्रुयोषिति ।
 असे च कर्णतालाग्रे यूके प्रस्ये च कथ्यते ।
 शील स्वभावे सद्रूते चेलं वस्त्रेऽधमे त्रिषु ।
 जिपि (?) स्त्रियामथ स्यूलं पीवरे च जडेऽपि च ।
 एला सूक्ष्मे त्रुटौ स्त्री स्याल्लोलश्चलसतृणयोः । 1670
 भल्लो मल्लकशरयोर्वार्तासंभाव्ययोः किल ।
 अलं भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचके ।
 निषेधवाक्यालंकारे जिज्ञासानुनये खलु ।

इति अक्षरलान्ताः ।

- कुण्डलं वलये पाशे क्रीने कर्णविभूषणे ।
 मलूच्यां स्त्री काञ्चनाद्रीं सर्वे पुंसि तु कुण्डली । 1675
 मण्डलं वर्तुले राष्ट्रे कुटे द्वादशराजके ।
 देवतायतने विम्बे स्थले वृन्दे पुमाञ्शुनि ।
 मेखला खड्गवन्धे स्यात्काञ्चीरीलनितम्बयोः ।
 मुञ्जरञ्जौ शाङ्खलस्तु पुंसि कर्दमदेशयोः ।

1658 E खलम् for खिलम्

1659 BE सयत for °ते

1663 CE वासायाम् for वसा° E कचे for रुजि

1665, Cf. notes

1667 A भास्ये, B असे, D कासे for असे A प्रस्ये

1668, BE सद्रूते, E वने for असे, व and ध being often confused

1670 E लोकद्वालसतृणयो for post. half

1673 ABCD °भ्रारत्रि°

1678, ABD काञ्चिरेल°

1679 CE मत for मुञ्ज-°, E °भेदयो for °देशयो

- 1680 अचलः पर्वत वृक्षे कीलावसुधयोः स्त्रियाम् ।
 चञ्चलः कामुके वायौ तस्म्य तथिति च स्त्रियाम् ।
 जाङ्गलं मासमिलिते स्त्रियां स्याच्छारदीजले ।
 गृह्णन् त्रिषु संदर्भविशेषे निगलेऽपि च ।
 गोपालः पशुपाले स्याद्विकुण्ठे च जितेन्द्रिये ।
 1685 सृगालो दैत्वभेदे च क्षुद्रशत्रौ च जम्बुके ।
 न्यूने हीने च विकलो दुष्टे च ननियन्त्रके ।
 नकुलः पाण्डुतनये सर्पमुक्कुलहीनयोः ।
 उच्छालो भीषणे मत्ते विलालो विकटस्थले ।
 लाङ्गली नालिकेरे च जामदग्नौ च पुंस्ययम् ।
 1690 लाङ्गलं वानरे पुच्छे फल्गुन्था लवली स्त्रियाम् ।
 अनलं राक्षि नाले च पुंस्यान्यौषधिभेदयोः ।
 दुष्कलं सूक्ष्मवस्त्रे स्यादुत्तरीये सिताशुके ।
 चपलः प्रस्तरे रत्ने चारुमरूपमृदि स्त्रियाम् ।
 ऐसवे चपलः शीघ्रे दुर्नीतावस्थिते रसे ।
 1695 स्त्रिया विद्यति चामीलः कृच्छ्रे भीतेऽथ वातुलः ।
 वातासहेऽपि वात्याया पुस्त्यन्मन्त्रेऽपि च त्रिषु ।
 कमलं सलिले ताम्रं जलजे क्लोम्नि भेषजे ।
 कुरङ्गभेदे कमलः स्त्रिया तु श्रीवरस्त्रियोः ।
 कम्बलो नामराजे च सास्नाया ममरोमजे ।
 1700 यजप्रावरणे चैव निष्कला विमतातवा ।
 कलाहीने चावलित्स्तु रेखायामपि कथ्यते ।
 महुलो बह्वचसितयोः कृत्तिकाया गवि स्त्रियाम् ।
 बलाया कृष्णपक्षे च कीलालं शोणितेऽम्भसि ।

1686 E -नियन्त्रे

1689 A गगली, D गगले for लाङ्गली

1691. A पुत्तियौ^०, B पुत्तियौ^०, DE पुत्तियौ^०,
all corrupt1694, E देशर for देशरे A दुर्नीतावस्थिते, B
दुर्नीतावस्थिते: CE दुर्नीतावस्थिते

1695, B तपजुल E स्य वातुल for स्य वातुल

1697 BCE नलिले for सलिले

1698 A करय B कुरकु- for कुरङ्ग DE क्षी-
for श्री-1699, B चपराजे for चपरे C लाङ्गले, E
ममरोमजे for ममरो

पटलं नेत्ररोमे च परिच्छेदसमूहयोः ।
 तिलके पुनर्पुंसि स्याच्छादिः स्त्री पटलीति च । 1705
 पाताल वडवानौ स्याद्वलिस्रानि चेष्यते ।
 कुकूल राङ्गुमिः कीर्णे श्वमे ना तु तुषानले ।
 निर्णीति केवलमिति त्रिलिङ्ग त्वेककृत्स्नयोः ।
 पर्याप्तिकेमपुण्येषु कुञ्जल शीक्षिते त्रिषु ।
 भारवाहे प्रवालं तु वीणादण्डे च विद्रुमे । 1710
 भङ्कुरे स्यात्किसलये फरालो दन्तुरे पुमान् ।
 तुङ्गेऽथ पेशलो दक्षे चारौ च मुसले हरे ।
 मृदुले कोकिले प्रोक्त अनिलस्तु प्रमञ्जने ।
 विमलो निर्मले शुभ्रे हिन्तालः पादपान्तरे ।
 उन्नते उत्थितेऽपि स्यादुत्तालः परिकीर्तितः । 1715
 शाण्डिल्यो भूमिभेदे च शिल्पे च परिकीर्तितः ।

इति त्र्यक्षरलान्ताः ।

गण्डशैलः फपोले च द्रोणपापाणमेवयोः ।
 महानिलो भृङ्गराजे मणिनागाविशेषयोः ।
 उत्कोचेऽस्त्री फटफलः फर्मशीलस्तु कर्मठे ।
 अनुकूलस्त्वनादेशे विधेयेऽनुगुणेऽपि च । 1720
 महानली दैत्यभेदे बलवत्पि कथ्यते ।
 वनपङ्क्तौ विष्णुदाम्नि वनमाला प्रकीर्णिता ।
 गौलाङ्गूलः कृष्णकपौ पशुपुच्छे नर्पुसकम् ।
 तृणशालो राजतालयां वेणौ रतिकिलः शुनि ।

इति चतुरक्षरलान्ताः ।

- 1706 BE वङ्कुरे for चष्यते
 1707. AD कुकूल E कुङ्कल B श्वमे न तु
 तुङ्गभेदे for post half
 1708 CE निर्णीति for ०पानि CDE केवल्मिति
 1711. AD कुङ्कले E विमल्य CE वरादे .
 1713. E मरकत्
 1716 B om line 1716. Cf notes
 1717. A न्ते B दट- for गट-.
 1718 D om. line 1718 E महानिले
 1721 CDE वङ्कुरे a peculiar word
 1723 Mss. गेङ्गुष्ट E ०पानि for ०कति
 1724 Cf notes

- 1725 वः पुमान्सान्त्वने वायौ सयमे वरुणे स्मरे ।
 वा स्याद्विकल्पोपमयोरेवार्थे च समुच्चये ।
 विश्वक्षुपि व्योम्नि वाते परमात्मनि पक्षिणि ।
 विट् पुरीषे जने वैश्ये क्रमात्पुंसि द्वयोः स्त्रियाम् ।
 स्वोऽस्त्री धने पुमाञ्ज्ञातो त्रिष्वात्म्ये स्वमात्मनि ।
 1730 स्वः स्वो परलोके च त्विट् कान्तिज्वालयोः स्त्रियाम् ।
 बल्के लवङ्गबल्के त्वग्द्वाद्वारोपाययोः स्त्रियाम् ।
 रमायां देवपूजाया शक्ती शोभावरेण्ययोः ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

- भवः ससारसतमिश्रेयःशकरजन्मसु ।
 उपादाने भस्मनि च सत्ताप्राप्त्योश्च वत्सरे ।
 1735 भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु ।
 क्रियालीलापदार्थेषु विभूतिबुधजन्तुषु ।
 रतिवेगे शब्दवृत्तौ निमित्ते रसबन्धिनि ।
 प्राप्ती च भवसबन्धे योनौ च स्याद्विकल्पने ।
 त्रिषु भ भामवति भे (?) प्रभावे च पुमान्भवेत् ।
 1740 नवस्तु नूतने सौम्ये सख्याश्रामपि तत्त्रिषु ।
 सूर्ये समुद्रतरणौ पटे नावा स्त्रियामपि ।
 जीवो वृक्षे सुरगुरौ तन्तौ प्राणे च जीविते ।
 जीवा जीवन्तिकाभूम्योर्वचामौर्ध्वोऽश्विपूच्यते ।
 धवः पत्नी नरे धूर्ते धूतपादपयोरपि ।
 1745 हवो यज्ञे तथाह्वाने स्यान्निदेशाज्ञयो. पुमान् ।
 ध्रुवः कीले शिवे शङ्खौ वंशे योगे वसो मुने ।
 निश्चिते निश्चले तर्के नक्षत्रे शाश्वते वटे ।

1729. Mss, read खे for खो. CD त्रिष्वार्ये

1731 B वत्कलेवङ्ग

1732 Cf. notes A रामाया

1733 AD °सतप्त-

1735-6 = MED. 159-20-1

1735. E °वेष्टा- for °वेष्टल-

1736 E °जमसु for °जन्तुषु

1741 AE नाव-, B वानरा for नावा

1744 फनी a wrong form

1745 E हरा for हवो

1746 E दिव for वटे Mss वसे for वनी

1747 AB पटे for वटे

सुचि मौल्यां तालमेदे स्त्रियामथ शिवं शुभे ।
 मोक्षे सुखे च सलिले माने योगे मनोहरे ।
 शिवो हरे गुगुलौ च कीले चालुकि (?) वालुके । 1750
 पुण्डरीकद्रुमे स्त्री तु भवान्यां जम्बुकेऽपि च ।
 अमयायां नदीभेदे चामलक्यां महीपथो ।
 श्लाघाशम्योश्रामयायां चाथ देवः सुरे धने ।
 राज्ञि क्लीबं त्विन्द्रि स्त्री तेजनीस्पृक्षयोरपि ।
 भट्टारिकाया द(दा ?) र्त्री तु देवदारुहरिद्रयोः । 1755
 सुचि दारुहरिद्रायां सत्त्वं द्रव्ये बले गुणे ।
 स्वभावे च पिशाचादौ व्यवसायेऽपि प्राणिषु ।
 चित्तसद्भावधोर्जन्तावैश्वर्यामोदयोरपि ।
 विश्वं सप्तस्ते जगति विश्वेदेवेषु नागरे ।
 वा पुंसि स्यात्स्त्रियां विश्वातिविषाकरशब्दयोः । 1760
 द्वंद्वं रहस्ये फलहे युग्मे पात्रप्रसाधने ।
 दिवं स्वर्गेऽन्तरिक्षे च लवो रामात्मजे कुशे ।
 विनाशे छेदने दावदवौ वनवनानली ।
 नीवी स्याद्वन्धनागरे धने स्त्रीवस्त्रबन्धने ।
 अविगिरी रवे मेघे मूपिके कम्बलेऽपि च । 1765
 पूर्वोऽन्यलिङ्गः प्राचि स्यात्पुं बहुत्वेऽपि पूर्वजे ।
 पुत्रो मेके कपी वर्षे नावे चेवेत्यमर्थयोः ।
 एवं चाथ पुत्रो वर्षभेदे युनि पुमान्मवेत् ।

इति अक्षरवान्ताः ।

फैरवः कुमुदे क्लीबे पुंसि स्यात्पिशुनेऽपि च ।
 सुग्रीवस्तु सुकण्ठे च वालिप्रातरि कथ्यते । 1770

1748. C सचिमौल्यां, D सचीमौल्यां, E सुचि-
 मौल्यां
 1750. AB हरी for हरे. A चालुकि
 1754. AD blank; B च for स्त्री
 1756. E सावित्रा
 1758. A चित्तखण्डयोर
 1760. A विश्वि for विषाति
 1763 E जनानि
 1769. E कनेव for कैल. B कुमुदे for पिशुने
 1770. E सुकण्ठे for ७६

- गन्धर्वस्तुरगे दिव्यगायके शेखरेऽपि च ।
 धन्तरामवसत्त्वे च मृगे पुरुषकोकिले ।
 प्रभवो जन्ममूलेऽब्दे जन्ममूमौ पराक्रमे ।
 आद्योपलब्धौ ज्ञाने च विभवोऽब्दे धने वृत्तौ ।
 1775 पल्लवोऽस्त्री किसलये शृङ्गारपदगर्भयोः ।
 पवने विद्ये पिद्रे रत्नविस्तारयोरपि ।
 कितवो धूर्त उन्मत्ते वज्रवके कनकाह्वये ।
 प्रसवस्तु फले पुण्ये प्रभवे गर्भमोचने ।
 माधवस्तु वसन्ते स्याद्वैशाखे गरुडध्वजे ।
 1780 आहवो युद्ध आह्वानेऽध्वरे होमनिदेशयोः ।
 निहवस्तु नमस्कारे विश्वासेऽपह्वरेऽपि च ।
 निहृता चाथ सचिवः स्यात्सहाये च मन्त्रिणि ।
 उत्सवः प्रसवेच्छाका(?)मर्षोत्सेधमहःसु च ।
 द्विजिह्वः सूचके सर्पे पार्थिवो हायने नृपे ।

इति व्यक्षरवान्ताः ।

- 1785 अनुभावः प्रभावे च सतां च मतिनिश्चये ।
 घण्टारवः शण्मुमे घण्टानादे च पुंसि वा ।
 परामवः प्रभावे च वर्षभेदेऽपि वर्तते ।

इति चतुरक्षरवान्ताः ।

इति रापवीरनानार्थमञ्जर्या यवगादिवर्णान्ताः परिसमाप्ताः ।

- शः परोक्षे त्रिलिङ्गे स्थाच्छ सुखार्पाक्षशक्तिपु ।
 ४ शिः शिवे शिवकान्ताया स्वाप्ते निर्वाणहिंसयोः ।

इत्येकाक्षरवान्ताः ।

1774. AD व्यये for धने इति (= निश्चितः ?)

1176. BE भवेत् for पवने

1783 AD = वेच्छाछामर्षो, B = वेच्छाछाकर्षो,
 cf notes, ABD = महत्सु

1784. E सूचके for सूचके

1785 E रतिनिश्चये

1787 Col E वीररापवीर^० for रापवीर^०.

BCE वन्नखान्तवगां, for यवगादिवर्णान्ता

1788. After this line should come

1 1732

दशा वर्ताविवस्थायां वस्त्रान्ते समयेऽपि च ।	1790
पाशः क(के ?)शान्ते संघार्थे कर्णान्ते शोमनार्थके ।	
छिद्राद्यन्ते च निन्दार्थे पुमान्पक्ष्यादिबन्धने ।	
पलायने च रज्जौ च निधानावु(?)पलम्भयोः ।	
वशः प्रभुत्वेच्छायत्तगजेषु त्रिषु तद्वति ।	
स्ववशायां वशायां च स्पृहायां च जनेऽपि च ।	1795
वशा बन्ध्यासुतायोषाज्ञानिकुञ्जरनारिषु ।	
वंशः पृष्ठास्त्रिं गेहोर्ध्वकाष्ठे वेणौ गणे कुले ।	
नासादण्डे चाथ कुशं जले दर्मान्तरे नपुम् ।	
योक्ते रामात्मजे द्वीपे पुमानौदुम्बरे स्त्रियाम् ।	
छन्दोगस्तोत्रगणनाशङ्कास्त्वथ कुशीप्यते ।	1800
पापिष्ठमत्तयोर्बाले भल्लायामयसि स्त्रियाम् ।	
केशो दैत्ये भगे बाले हीबेरे च प्रचेतसि ।	
कोशोऽस्त्री मुकुले दिव्ये शस्त्रार्थेवे गृहे तिथौ ।	
शिरने जातिकने खड्गविधाने योनिवित्तयोः ।	
काशः साम्ये दर्भभेदे प्रकाशेऽपि पुमानयम् ।	1805
आशा दिग्भूत्यासितृणास्त्वथ राशिस्तु पुंसि च ।	
मेघादौ ध्रुवबाहुल्ये विशो वैश्ये नरे द्वयोः ।	
स्पशस्तु चारे संग्रामे भीमरे पवनेऽपि च ।	
बाधने प्रणिधी शुद्धे पुंसि प्रांश उपाङ्गके ।	
निशा रात्रीशारिवयोरश्वादेस्ताटने कशा ।	1810.

इति त्र्यक्षरशान्ताः ।

प्रकाशोऽतिप्रसिद्धे स्यादातपे कोशवत्यपि ।

प्रहासेऽथ पलाशस्तु हरिर्त्किशुकयातुषु ।

1791. B करते for क[के?]शान्ते. C कर्णार्थे, 1805 ACD सौम्ये for साम्ये
E कर्णार्थे for कर्णान्ते 1806 A वा for च
1793-6 E om. these lines 1808 A भयम्भवेने
1796 °नारिषु (metrical shortening?) 1809. B प्राश, E प्रागु for प्राश
1802. E हविरे for हवेरे 1810 CE करो for कश
1803. cf. line 1844 BC भे for गृहे 1812. CDE महते

पत्रे नपुंसि कलशः पयस्यमृतमन्द्रयोः ।
 घटे निवेशः गिविरे बाह्व्यासगृहेऽपि ।
 1815 कीनाशस्तु यमे पुंसि सुदुर्कर्मकयोस्त्रिषु ।
 उनांशुघातिनि कर्कशे निदेशस्तु मापणे ।
 शासनोपान्तयोश्चाथाभीष्टः प्रमहराग्निनोः ।
 विमर्शः साध्वसाधुत्वविवेकेषु प्रसस्यते ।
 कर्कशः कठिने क्रूरे कृप(पा?)णे निर्दये दृढे ।
 1820 आयुर्वेदे द्रव्यभेदे कृष्णेऽसौ खर्वकाण्डयोः ।
 अपीवरे साहसिके निस्त्रिंशः क्रूरखड्गयोः ।
 निकाशस्तु प्रकाशे स्यात्सदृशे रदसि स्मृतः ।
 निर्वेशो भोगभृतयोः शिरावज्ञेऽपि बालिशः ।

इति व्यस्तरशान्ताः ।

जीवितेशः पत्नी काले जीवता जीविताधिपे ।
 1825 उपस्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि ।
 अपदेशः पदे लक्ष्ये स्यात्प्रसिद्धनिमित्तयोः ।
 श्रौदार्यशौर्यधिपेषु निःसीमव्यपदेशयोः ।
 आश्रयाशो वीतिहेत्रे पुमानाश्रयबाधके ।
 लतावंशस्तु वेत्रे स्याद्वल्लीसंघेऽपि च त्रिषु ।

इति चतुरस्तरशान्ताः ।

1830 पः पुमान्विषये स्वर्गे वा श्रियां च विरामके ।
 गर्भमोक्षे मरणे च परोक्षश्रेष्ठयोस्त्रिषु ।
 त्विद्वद्गीता व्यवसाये च जिगीषायां च धन्वनि ।

इत्येकाक्षरशान्ताः ।

1813. A ०भरको, B ०भरिखे:

1814. BCD ०भेखे

1815 B ०भे for वि

1816. E ०भेनि (metrical lengthening)

1817. ABCD ०भेदे for ०भेदने

1821. Some MSS. निरुद्धः

1822 AD सृनी, BE सृन

1824. AD उचने, B उचनु: CE ०भेदी
 for ०भेदी, supported by AS.
 and VL.

1830. E ०भे for सने, CDE ०भे for च

1831. B ०भे for वि

वृषो धर्मबलीवर्द्धश्रेष्ठमूपिकराशिषु ।
 शुक्रले च पुमान्स्त्री तु कपिकच्छ्वारूपयोः ।
 मुरसधेऽक्षिण जिष्णौ च तुरंगे जलजेऽपि च ।
 शृङ्गचामपि वृषा स्त्री स्याद्व्रतिनामासन वृषी ।
 कर्पूर्वार्ताकरीपाशिलेखनेषु च खातने ।
 कुल्यायां तु कर्पू चाथ कर्पस्तु कर्पणे फले ।
 वरस्तु वृष्टावधे स्याल्लोके धान्यशमेषयोः ।
 क्लैव्यजम्बूद्वीपयोश्च विषं गरलवारिणोः ।
 उपानिरुद्धपत्न्यां च कालभेदेऽपि पुंसि वा ।
 प्रेयः प्रेयः प्रेयणे स्यान्मर्दनोन्मानमानयोः ।
 श्लेषः स्यादुभयार्थे च अलाताङ्गारयोः पुमान् ।
 कोपोऽस्त्री कुड्मले खड्गपिधानेऽर्थोऽधिव्ययोः ।
 दोषः स्याद्दूषणे पापे दोषा राज्ञो भुजेऽपि च ।
 शेषोऽप्रधानेऽनन्ताख्ये त्रिषु स्यादवशेषिते ।
 शेषा प्रसादनिर्माल्याक्षतादानेषु तु स्त्रियाम् ।
 तूष्णीमर्थे मुखे जोषं पुण्यकालाब्दयोर्विषुः ।

1835

1840

1845

इति अक्षरपान्ताः ।

महिषी राजपत्न्या च महिषस्य च योषिति ।
 पुरुषो मानवे साख्ये ज्ञे च पुनागजीवयोः ।
 पुराणपुरुषेऽपि स्यान्नृमाने पौरुष त्रिषु ।
 पुंभावे तत्क्रियाया च प्रभावे संततावपि ।
 आमिषं सुन्दराकाररूपादिविषये भवेत् ।
 संभोगलोप(म?)ग्रोमसि पुंसि चोत्क्रोचलाभयोः ।
 पारावारे च कनके निकषात्म(पौरम?)परीक्षके ।

1850

1855

1834 Mss. °कच्छ्वार°

1836 E मनी for वृषी

1837. AD खातने

1838. E च for तु Mss read कर्पू for कर्पू
E कर्पस्तु कर्पणे फले for post. half1842. B मर्दने मान°. ABD °मारयो for
°मनयो1843 CE आलाता° for अलाता°. B °कोपे च
CE lacuna for °यो पुमान्1844 ABCD दोषो for कोपो cf. line
1803

1847 ADE प्रधान- for प्रमद-

1855. E पारावारे for पारावारे

अभीषुः प्रग्रहे रश्मी विपेक्षोऽव्यये नवे ।
 निखिलातिशया-यत्कद्रष्टव्योचमवैतुषु ।
 उष्णीषस्तु निरोवेष्टे किरीटे पुनपुंसकम् ।
 आरुपः शारिकलके द्यूतेऽक्षे कार्मुकेऽपि च ।
 1860 किलिबपं त्वपराधे स्यान्नपुंसि दुरिते रुजि ।
 शुश्रूषा श्रोतुमिच्छायां परिचर्याप्रवानयोः ।
 शैलूपो वाग्जीवे स्यात्किराते नडविल्वयोः ।

इति त्र्यक्षरपान्ताः ।

सुरे मत्स्ये चानिभिषो नन्दियोषो रथे पुमान् ।
 अर्जुनस्य च शङ्खे च वृषमेन्द्रस्य यर्जने ।
 1865 'आत्मयोषो वायसे स्यादात्मस्तुतिपरैऽपि च ।

इति चतुरक्षरपान्ताः ।

सः पुंस्युमासुते वायौ देहभाः श्रीद्रुवाजिषु ।
 सं पक्षिरयन्वने क्लीबे ज्ञाने भ्याने विवारणे ।
 सू प्रेरणे गर्भमोक्षे सेऽभिधेये च सेवने ।
 सत्सत्त्वे विदुषि श्रेष्ठे साथी क्रीममुडो त्रिषु ।

इत्येकाक्षरसान्ताः ।

1870 हंसः सूर्ये मराटेऽभ्ये यती च परमात्मानि ।
 श्रेष्ठे नितोमनृपती शारीरमरुवन्तरे ।
 मत्सरे मन्त्रभेदे च विष्णी राजादिपूर्वके ।
 हिंसा चौयं ताडने स्यादन्धोपद्रवबन्धयोः ।
 वेद्याश्रतुर्मुखे विष्णी पण्डितेऽपि प्रचक्षते ।

1851 AD °कृष्णयो, C °श्वानयो for
 °प्रधानयो (° and ° and ° and °
 are indistinguishable in
 Grantha script)

1863 ABD om lines 1863-5. C नदि°
 for नदि°

1868. E त्रेने for त्रेले

1869 B सरसि for विदुषि

1874 B मचधते D मचधते

स्त्री त्वाशीः सर्पदंष्ट्रे हितारांसायामनुग्रहे ।	1875
हासो हास्यरसे शीघ्रगमनानन्दयोरपि ।	
वसुर्वद्वौ धने रत्नेऽजले मधुरहृदयोः ।	
योक्ते रश्मौ धनाध्यक्षे देवभेदे च वाच्यवत् ।	
ज्योतिः प्रकाशनसत्रद्वक्सूर्याग्निशिखासु च ।	
पुण्यार्थाध्वरपापाणवेदाङ्गेषु विधावपि ।	1880
धनुः प्रियालवृक्षे च राशिभेदे शरासने ।	
धनुर्धरे च शूरे च छन्दः पद्यामिलाषयोः ।	
वेदे त्वाक्ये वृत्तभेदे उत्तवेऽपि नपुंसकम् ।	५
रसो वीर्ये गुणे रागे शृङ्गारादौ द्रवे विषे ।	
जलेऽङ्गघातौ गन्धे च तिक्तादौ पारदे धने ।	1885
आस्वादनेऽथ स्रोतः स्यादिन्द्रिये निम्नगारये ।	
अर्चिर्मयूखशिखयोस्तमस्तिमिरवेलयोः ।	
गुणे राहौ च मायायां ज्ञानेऽपि परिकीर्त्यते ।	
रजस्तु कौसुमे रेणौ गुणधूलीन्द्रियेषु च ।	
स्त्रीणामृतौ च न्यासस्तु निक्षेपार्पणसन्नसु ।	1890
दाने च मन्त्रभेदेऽथ भाषितौषधयोर्वचः ।	
तेजो बीजे प्रतापे च प्रभायां परमात्मनि ।	
कोशदण्डे मयूखेऽनावंशे सूर्ये बलेऽपि च ।	
वत्सस्तर्णकपुत्रादौ वर्षे च कुटजे पुमान् ।	
विष्णोर्वक्षसि वत्सं स्यात्तरश्च बलरहंशोः ।	1895
तपश्चान्द्रायणादौ स्याद्धर्मे लोके हुताराने ।	
माघे ग्रीष्मे धर्मराजे क्लेशे च शिशिरेऽपि च ।	
वयः पक्षिणि बाल्यादौ सामर्थ्येऽवयवे नपुम् ।	
रेतः स्यादिन्द्रिये स्वर्णे निर्यासे स्वादनेऽमृते ।	
शब्देऽथ ओजो दीप्तौ च बले तेजसि पुंस्ययम् ।	1900
अवष्टम्भे च धातूनां विषमर्सेऽपि कथ्यते ।	
प्रसूर्जनन्यां बढबायां लतायां स्त्रियां मता ।	

1880. CE विरावपि

1881. E प्रियाल-

1885. CE उन्मथतो

1887. ABD मयू- for मयू-

1888. AD राशेः CD राशे for राशे

1893. A बंधे for बंधे

वर्चः पुरीषे दीप्तौ च रूपे विद्वांस्तु पण्डिते ।
 प्राप्ते चात्मविदि स्याच्च महश्चोत्सवतेजसोः ।
 सद्गो बले सहा भार्गो हेमन्तज्योतिषोः पुमान् ।
 हासयुक्ते चाथ नभाः श्रावणावपि कथ्यते ।
 नभो व्योम्नि नपुं मेघे द्राणे पुंसि पतद्ग्रहे ।
 मृणालसूत्रे वर्षासु स्यादोक्त्वाश्रये गृहे ।
 पिके पयो जले क्षीरे ज्यायान्वृद्धप्रशस्ययोः ।

इति व्यक्षरसान्ताः ।

- 1910 सारसः कमले शुभ्रे हंसे च जलपक्षिणि ।
 गोनर्दामिधुनिकामिष्वपुंसि तमसोऽस्त्रियाम् ।
 नदीमेदेऽन्धकारे च श्रीवत्सस्त्वावृती विले ।
 आहसो ललिते कृष्णे सुमनाः कुसुमे बुधे ।
 मालत्यां त्रिदशे चाथ कर्नीयाननुजाल्पयोः ।
 1915 अतिपूनि स्त्रियया कामिन्युक्ते मेधुनिभूतयोः ।
 कृष्णातीरे च वाञ्छायामोत्सुक्ये लालसा द्वयोः ।
 चान्ज्यामतिशङ्काया रभसो वेगहर्षयोः ।
 मानसस्तद्भवे स्वान्तेऽप्यञ्जसा तत्त्वतूर्णयोः ।
 पुंस्युत्तंसः कर्णपूरे शेखरे वा नपुंसकम् ।
 1920 द्विचौकाश्रितके देवे स्यान्नक्षत्ररुद्गयोः ।
 स्त्रीलिङ्गे रोदसी भूम्यामन्तरिक्षे नपुंसि वा ।
 योमत्सः स्याद्रोद्रस्ते हिंसे च विवृतेऽपि च ।
 यरीयान्तरुवरयोः साधीयान्तापुवादयोः ।
 पीनसं स्याद्रोगभेदे राससोऽमुक्त्ववर्षयोः ।

इति व्यक्षरसान्ताः ।

1903, E मदेने for ९°

1906, A हन्- for हन्-., AD हन्-., C

वश्ये for कथ्यते

1908, AC स्यमे for स°

1909 ABD °नदन्ते

1917 E om: from अतिपूरा up to
 दं नि in line 1921

1918 pro., half B क्वचनान्तगते
 corrupt

1921 II नृमर्द for नृपति वा

विभावसुर्वर्षभेदे गन्धर्वेऽपि च पुंस्ययम् ।
 आङ्गिरसस्त्वन्दभेदे मुनिभेदे तदीरितम् ।
 अवतंसः कर्णपूरे रोखरे पुंसि वा भवेत् ।
 कुम्भीनसो भुजंगे स्यात्स्त्रियां लवणमातरि ।
 मदालसा दैत्यवध्वां चन्द्रहासोऽसिमात्रके ।
 राजरावणयोश्चाथ सूर्यं वह्नौ विभावसुः ।
 कृकलासोऽनेकवर्णे जन्तुभेदेऽपि कीर्तितः ।

1925

1930

इति चतुरक्षरसान्ताः ।

हः शंकरे हरे हंसे रणरोमाञ्चवाजिषु ।
 गर्भे प्रचेतसि स्त्री तु हा त्यागे गतिवीणयोः ।
 हं क्लीनमस्त्रसुखयोः कणिते मणिरोचिषि ।
 परब्रह्मामन्त्रणयोस्त्रिषु तून्मत्तहास्ययोः ।
 हेतुसंबोधनेऽपि स्यात् हा स्त्रियां परिदेवने ।
 हुं वितर्के परिप्रभे न्यासे च भयदानयोः ।
 ही विस्मये विषादे च हि हेताववधारणे ।

1935

इत्येकाक्षरहान्ताः ।

ग्रहोऽवग्रहनिर्वन्धग्रहणेपु रणोद्यमे ।
 सूर्यादौ पूतनादौ च सैहिकेयेऽपि तत्त्रिषु ।
 पत्नीमन्दिरयोश्चाथ स्नेहस्तु लेपसौहृदे ।
 नवनीतेऽप्यहिर्द्वित्रासुरे सर्पे च दुर्जने ।
 बर्हः पर्णे मयूरस्य पिञ्छे हाहा निवारणे ।
 खेदे मोदे च गन्धर्वे हूहू चापि प्रकम्पने ।
 व्यूहस्तु सेनाविन्वासे चोत्प्रेक्षावृन्दयोः पुमान् ।

1940

1945

1929. Mss. मदालसो

1930. Mss. °वारण°, cf. notes

1933. B गुहा त्यागेतिवीणयोः; E हा त्यागे गीति°

1936. C परिदेवने

1937. E हं for हु

1938. BD हि for ही

1939. ACDE (wrongly) ग्रहो for ग्रहो

1940. ACDE मिहिकेयेपि

1941 Before the line a main word
 गृ° is wanting. B रोहस्तुले च; C
 रोहस्तुले च for स्नेहस्तु लेप-

1942 B °व्यह्वंशानुरे. E °व्यह्व्यानादुर

1944 E हु हु for हू

1945. B सेव्याक्ष° for चो°

कुहूः स्यात्कोटिलालापनटेन्दुकलयोरपि ।
अहो बतानुकम्पाया खेदे संशोधनेऽह्नि च ।
सह साकल्यसादृश्ययोगपथसमृद्धिषु ।
गुहस्तु यन्मुखेऽपि स्यादेवखातविले गुहा ।

इति द्व्यक्षरहान्ताः ।

- 1950 विग्रहः कलहे देहे कोपे विस्तारमागयोः ।
तुलामूत्रेऽन्वादिस्समौ प्रग्रहः प्रग्रहोऽपि च ।
द्वार्यापीडे कापरसे निर्युहो नागदन्तके ।
वरस्त्रियां स्यादारोहो हलाहश्रिनववर्णके ।
अहहेत्यद्भुते खेदे प्रवाहो जववेगयोः ।
1955 सहस्रबाहुर्वाणेऽर्के कृतवीर्यसुतेऽपि च ।

इति त्र्यक्षरहान्ताः ।

परिबर्हस्रपाहेऽर्धे पुंसि स्यात्तु परिच्छदे ।
पत्नीपरिजनादानमूलशापाः परिस्रहाः ।
तमोपहो दिवानाथे वीतिहोत्रे निशाकरे ।

इति चतुरक्षरहान्ताः । एकाक्षरहान्तमप्रसिद्धम् ।

- पात्त्रिभ्री प्रदेशेऽङ्के रेखाया स्यात्सरुच्छदे ।
1960 नलस्तु तृणभेदेऽब्दे कपीन्द्रे भूपतावपि ।
फालिश्रामरवण्डे च जरादिश्रथचर्मणि ।
बलिर्मध्यमरेखोर्मिजीर्णत्वमृहृदासुषु ।
निम्नोन्नते च वक्त्रे च रचनायामपीण्यते ।
मौलिः किरीटे धम्मिल्ले जटायामथ पत्रगे ।

1953. AD ख^०: BC ख^० for व^० BCE

भारेखे for °हे

1954. ACD हहेत्^०. E दहेत्^०

1956 B om. lines 1956-8

1958 AD तपोखो

1961 B दयथादिश्रथचमेले corrupt for
post. half

1962. E पात्त्रि for नत्त्रि

1964 CE मौलि.

दुष्टदन्तावले व्याल अलिः पङ्क्तौ च वृश्चिके ।
भृङ्गे वयस्यां भूमौ स्यात्केलिस्तु परिहासके ।

1065

इति द्व्यक्षरछान्ताः ।

सरलो रसिके रज्जौ बहुलः कृष्णपक्षके ।
नक्षत्रेऽग्नौ पर्णभेदे गवि स्त्री मङ्गलः कुजे ।
शुभे तु मङ्गलं प्रोक्तं काहलो दुर्जनेऽपि च ।
काहली वायमाण्डे स्यान्नपुंसि मृशशुक्रयोः ।
प्रवालोऽस्त्री कसलये वीणादण्डे च विद्रुमे ।
फरालो दन्तुरे तुङ्गे विकृतोज्ज्वलयोरपि ।
विग्रहे भीषणे चाथ वञ्चुलः स्थलवेतसे ।
बानीरे द्रुमभेदे स्याद्विरलं तु तनावपि ।
निचुलो हिञ्जुले पत्रेऽप्यस्त्री मधुफलेऽपि च ।
हिन्ताल उल्लसत्पूगे बकुलोऽशोकपूगयोः ।
कर्पूरधूत्यां द्राक्षादिमधुपूरे तु दोहलम् ।
पिङ्गलो वर्णभेदे स्याद्वर्णभेदेऽपि कथ्यते ।
महिला तु द्रुमभेदे स्यात्स्त्रीभेदेऽपि च कथ्यते ।
फदली वैजयन्त्यां च रम्भायां च मृगेऽपि च ।

1970

1975

1980

इति त्र्यक्षरछान्ताः ।

बृहन्नला तृणे पुंसां स्त्रीवेषे शतपर्वणि ।
वर्णावली मातृकायां तथा स्याद्गमनेऽपि च ।
अरिकेलिः शत्रुलीलास्त्रीरत्यौश्चापि कीर्तितः ।
सुगन्धे स्यात्परिमलो महानालोऽञ्जनद्युतौ ।

इति चतुरक्षरछान्ताः ।

1965 B अलि for अलि.

1973. B बकुलो स्तववेतसौ. E बकुली कलवेतसे
for post half

1974. B बानरे for बानरे. ACE कविः D
कवि for द्रुम

1977. AD अपि for तु

1979 E द्रुमभेदे for तु द्रुमभेदे

1980 ACDE हरिणा मने for च मृगेऽपि च

1932. B गमने, C गमने, E गमने for गमने

1983 E करिकेलि.

1985

क्षः संरोधे विरोधे च क्षेमदुःस्वप्नयोश्च ना ।
 सा स्त्री समायां निद्रायां सं क्लीबे क्षेत्रस्तसोः ।

इत्येकाक्षरक्षान्ताः ।

1990

अक्षो द्यूते वरूथाङ्गे नयवादी विर्मातके ।
 कर्षे व्यासौ कूपे चक्रे आचारन्यवहारयोः ।
 आत्मजे पाशके दैत्यभेदे चेन्द्रियवालयोः ।
 ध्वाङ्क्ष. काके चके वक्षः कर्षे वत्से विभूपणे ।
 कक्षः पार्श्वे परीधाने पश्चादञ्चलपल्लवे ।

1995

बाहुमूले नृणे सौरभे शुष्कनववीरुधोः ।
 स्त्रियां ग्रहणिकाकाञ्चीप्रकोष्ठग्रहरज्जुषु ।
 स्पर्धापदोः स्यन्दनस्य भागे दक्षः प्रजापतौ ।
 पटौ हरद्वये ताम्रचूडे बह्वौ द्रुमे मुनौ ।
 स्त्रियां मुच्यधि⁽¹⁾पक्षस्तु मासार्धे ग्रहपार्श्वयोः ।
 केशादेः परतो वृन्दे बले सखिसहाययोः ।
 पतत्रचुल्लिरन्ध्रेषु देहाङ्गे राजकुञ्जरे ।

2000

साध्ये विरोधे मित्री स्वात्परतन्त्रे कुचेऽपि च ।
 मेक्षा तु नृचे प्रज्ञायामीक्षणे चाथ सेवने ।
 भिक्षा भृती च याज्ञाया नपु भिक्षितवस्तुनि ।
 न्यक्षः परशुरामे स्यान्निषु कात्स्न्यनिकुटयोः ।
 रुक्षः स्यात्पादपेऽप्रेम्ण्यसिद्धिणे पौरुषेऽपि च ।
 शिषस्तु दण्डने चाथ चक्षुरीक्षणनेत्रयोः ।

इति द्व्यक्षरक्षान्ताः ।

1985 E वा for ना

1937. E द्युनौ for द्युने B नयपाद for °वादी

1988. BE तुषे for कूपे

1989 B मालके B चकुके, D क्षिपे द्युने E पञ्चके

for पाञ्चके

1931. Miss. read पञ्चके चक्रे for पञ्चादचक्रे

1993. AE -गृह- for -ग्रह-

1994 D रणपादो

1995 Miss पटौ for पटौ, and 'वृत्ते'
for 'वृष्टे'

19-6. ADE -गृह- for -ग्रह-

2000. Miss. मेक्षस्तु for मेक्षा तु

प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽन्यक्षो गवाक्षो जालके कौ ।
रक्ताक्षी स्याद्वर्णभेदे ताम्रनेत्रास्त्रियामपि ।

इति त्र्यक्षरशान्ताः ।

छायावृक्षो नमेरो स्यान्महिषाक्षस्तु गुग्गुलौ ।
दिव्यचक्षुष्योतिपिके पार्थात्मज्ञानिनोरपि ।
कपलाक्षः पद्मबीजे विष्णावपि पुमान्भवेत् ।

मल्लिकाक्षः पक्षिभेदे नीलाक्षेन्द्रायुधे पुमान् ।

2010

इति चतुरक्षरशान्ताः ।

इति राघवीयनानार्थमञ्जयमिदं वर्गाः परिसमाप्ताः ।

या राघवकृता श्रेष्ठा मातृकावर्गसंयुता ।

सैकाक्षरादिसयुक्ता पूर्णा नानार्थमञ्जरी ।

2005 B om. lines 2005-7

2009. B पक्षि- for पक्ष concl 'SI A
मार्ग for कां' After the colo-
phon with its following Sloka,
A reads :

श्रीशारदाम्बायै नमः । श्रीलोकाम्बायै नमः ।

कलहस्तनपराध क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः । यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा
सादृशं लिखितं मया । अथ वा सुखं वा मनं दोषो

न विद्यते । यद्वत्तत्पदञ्च मात्राहीनं तु यद्वत्तत् ।

तत्सर्वं क्षम्यतां देव नारायण नमोऽस्तु ते । विष्णो

विन्दुमात्राणि पदपादाक्षराणि च । न्यूनानि चातिरि

क्तानि क्षमस्व परमेश्वर । ओङ्कारस्यो नमः । आवेदव्यासाय

नमः । शुभमस्तु । हरिः ॐ । कृष्णाय वसुदेवाय

देवकीनन्दनाय च । नन्दगोपकुमाराय योविन्दाय ॥

[नमो] नमः । स्वर्णैः फलज्जुने ॥ रोहिण्या मृगवासे ।

रामेण लिखितं सम्पदपूर्णं नानार्थमञ्जरी । शारङ्गस्यो

नमः । शुभमस्तु । नमोऽस्तु रामाय सत्सङ्ग- (क्ष-)

णाय देव्यै च तस्यै जनकालम्बायै । नमोऽस्तु रघुदेव्यै

मानिलेभ्यो नमोऽस्तु च शर्करानन्दोभ्यै । शङ्कराय-
साकामिदं वाङ्मूलमूषणम् । कुलदेवनमस्तकं कोरिष्ट-

शरमाण्डितम् ॥ यः शिवो नामरूपम्या या देवी सर्व-
मङ्गला । तयोः सस्मरणायुसा सर्वतोऽयमङ्गलम् ॥

श्रीमानाश्रितकल्पद्रु कल्याणवर्णुलयः । कारणं जगता

शसु कल्याणानि करोतु न ॥ श्रीगोपालकृष्णाय नमः ।

वाहीकृतनक्षत्रेणुगणाधिपिनायको ऽ भवता भवता

मृत्यु पूर्वतापरमेश्वरो ॥ यः पूतनामारणलब्धवर्गः काको-

दरो येन विनीतदप । यशोदयालकृतमूर्तिरभ्यान्नायो

चपूनामथ वा रघूणम् । श्रीरामायनम् ॥

॥ reads: क्षम्यन्तु । इति नानार्थमञ्जरी समाप्ता ।

शरङ्गचरणारविन्दाभ्यां नमः । कोष्ठः १०३९ मत

रुषिपुत्रारविर्वा तुङ्गमासः ३ आ तेदि रविवात्सं मूल

नक्षत्रम् मित्रपञ्च पक्षिः कनु (zbu) तक्षरम् अति-

गणनित्ययोगवु कृष्टि दिवम चक्षिन् प्रेरञ्च प्र-
तितीर्त्तं नानार्थमञ्जरीप्रबन्दिम् । श्रीरामायनम् ।

शुभमस्तु ।

C reads श्रीशारदाम्बायै नमः । हरिः ॐ

शुभमस्तु । गुरुभ्यो नमः । श्रीरामचन्द्रायः ।

D reads श्रीशारदाम्बायै नमो नमः ।

शरङ्गचरणारविन्दाभ्यां नमः ।

E om the concluding Sloka and

ends with the colophon alone.

CRITICAL NOTES

Lines

- 18 All MSS. read कृत्वा, but in A ल is supplied below क by different hand. So लक्ष्म्या is adopted in text supported by AT AS MED, NR. and VL.
- 38 NR कर्त्तव्यान् as one word
- 47 Two main words तर्क and मर्क are confused. The Construction being defective the whole line is retained as found in MSS, NR reads मर्को मन से माहने । काहुँद्वयममेदु तर्क etc. Read the line as ° भेदुचक्र-
वायु
- 48-49 are wrongly transposed in all MSS. The text is therefore corrected consulting other lexicons
- 50 कङ्ग means a brahmin in disguise or pretended brahmin.
- 57 All MSS read कान्तर Can it be कानन्तर ? cf AS 38
- 60 All MSS read जों विराजने and also NR, for परेसितचक्र which is the correct reading cf. SK and MW. Can the post half be कानोभेदस-
सत्ययो ?
- 62 NR reads पाको जसि निगवा.
- 64 NR reads दुहातुकीशयो शीव. The post. half is therefore corrected as नेक जातुकीरयो although it sounds metrically defective
- 66 MSS, read सेको गोनातुरेयो which is doubtful. The reading शको गोमपदेयो is adopted with the help of other lexicons
- 69 For आपर्गविवाहयो main word is doubtful
- 71 The line appears to be doubtful. Read ° वचनवा°
- 72 Meaning वाक्य is found in AS मन्दिरेऽध्वन is an irregular sandhi.
- 73 Not clear. The meanings of वरु are combined with those of
दुःख
- 76 The meaning गति is found in all MSS. Will it be a wrong reading for रति ?
- 77 Most of the MSS read भीक for the first main word भेक. It is probably misunderstood to be an opposite word to अर्क=fearless. भेक is the proper word (cf MW) and therefore adopted in text. The word शीव in post half supports the reading भेक. Sometimes even the main words are found repeated for different meanings in lexicons
- 78 Some main word meaning चन्द्र and भूमि seems to be omitted.
- 80 The reading रोच is adopted after VL NR and MW
- 81 MSS almost read रङ्गरी and शीखरी. But E reading रू • नृ helps us to read रूङ्ग and NR supports it
- 95 ऐन्दवदे appears to be a correct reading as it is partly supported by E.

Lines

- 99 Are we to understand लोह in the sense of लोहमल as suggested by other lexicons ?
- 109 This line does not fit in the section of वधुरs, the main word being कोशावली It again appears in its proper place
- 115 वि means a merchant वर्तक is used in that sense even now in Southern side
- 116-117 A main word दायक is probably wanted as found in K
- 125-30 In these lines meanings of कारिका are also found.
- 129 May the reading कारुमाचिषु found in CE be correct ?
- 132-3 अग्निम थ is probably intended here for अग्निमान् A main word कणिका seems wanting before this line Again as the meanings वतुलवाटङ्क and पञ्चवीजकोशी are attributed to the word कणिका the lines 132 and 133 should have been transposed.
- 135 दत्तमण्डले is corrected to मण्डले according to E The dictionaries also support this reading
- 136 Read समुद्रवणे and सुवरे
- 142 All MSS read सपाक It is probably निपाक which is supported by AS AT NR and partly VL
- 148 For कली read कवी on the authority of MED VL and SRS
- 150 दृडक is found in VL but दृडक is in dictionaries
- 151 ABCD read सुपा The omission of the third syllable in all these MSS (and also in K') tends to show a common source. E also corrupt सदाकु is adopted in text on the evidence of AS VL and MED
- 152 is a defective one in all MSS कु or कू and तु or तू are often confused in Grantha MSS The real text is therefore supposed to be as adopted and supported by NR reading 'स्यद्वेयकाचिकादल-शय्ययोरपि तूलेका Cf VL also
- 153-4 All MSS read wrongly सदेह for सदेह For meanings in line 154 prior half some main word probably स्रवक seems to be wanting Is नवक a wrong reading for कवक ? (cf Bhānuj's Com on AK.). It is not clear whether the main word is अंगुक or अम्बक C is ambiguous
- 157 तवक is not traced in any lexicon or dictionary in the meaning mentioned in the present lexicon
- 164 Before this line a main word seems to be wanting ?
- 165 राशिक not found in dictionaries
- 174 Read नटयोपिष्ये
- 189 अनेन्मूक having five syllables is misplaced here It must come after line 213
- 194 All MSS read उत्तमको but उत्तमेको is the correct reading
- 196 is a repetition of post half of line 106 and prior half of 107
- 201 चातुरीक is not traced anywhere

Lines

- 202 मातृहिक is a new word. For तत्, च is possible as चात्रियां is found in K.
- 213 मधुलिका means "black mustard" but not given here.
- 214 Are we to take कामशलाका found in four MSS, corrected into कामशलाका on the authority of VL,* as a main word? But then the meaning is not given. In a way there is some confusion about this line.
- 223 Before this line a main word शिखिन् is wanted; cf. NR, शिखी केतुग्रहे चक्षो मय्ये वृष्टे हुमे. In lines 958-9 the word is repeated.
- 227 देख although found in all MSS is a mistake for सुख. Compare NR. VL. and SRS.
- 230 This line contains the meanings apparently of the word सुख. Therefore lines 227-28 appear to be abrupt.
- 239 All MSS, read स्कुरे. But सुख "scurrilous" is the proper reading. Compare VL. and SRS.
- 251 Read ब्रह्मर्जुनीवल्लवर्दे for the prior half with MSS, CE.
- 253 For वाधायी, cf. NR. also.
- 257 नय and अय having four meanings for each, the reading नया अया: in text is an emendation for the readings in MSS.
- 258 For ह्रीं वाच्या तस्य बोधितो: which is grammatically incorrect, read either ह्रीं वाच्यानयबोधितो: or ह्रीं वाच्या तस्य बोधिति.
- 262 A main word भाग is wanted; cf. VL. 49, 15 and AS. 5. 40. रूपकार्थे is correct; च and य are easily confusable in Grantha script.
- 268 All MSS. read जम्बेदे. But it appears to be a phonetic mistake for हम्बेदे (=Paralysis, cf. MW.) supported by VL. 49-15 and AS. 5,39.
- 271 After अय a main word व्यङ्ग is wanted.
- 274 For the meaning संगमन, it appears to be some confusion. Lexicons assign this meaning to रङ्ग.
- 278 Two main words वृद्धी f. and वृद्धिन् m are both combined here in different meanings; cf. AK.
- 281 Before this line a main word seems to be missing as the meanings in prior half are not found for रङ्ग. Can the main vocable whose meanings are रय and जम्बेदे, be सुय?
- 283 A main word whose meanings are given in this line is not mentioned. It is probably वङ्ग. The scribes being influenced by these meanings changed कर्त्त in the previous line into वङ्ग, and so, so many variants for the word वङ्ग.
- 284 प्रयात is the correct reading. CE read प्रताय by metathesis; cf. VL.
- 286 Remove brackets for this line.
- 287 Read रचय for हय with one of the MSS. of NR.

F. N. * compare the word मदनशलाका found in VL. and which is equivalent to कामशलाका.

Lines

- 293 अक्षसीस or अक्षिस (as in D) not found in any lexicon or dictionaries The reading may probably be 'दते क्षी सीस etc
- 295 ह्यु is found in NR also But NSK (1140—42) SK and MW read त्रिगु in these meanings Should we therefore read त्रिगु with NSK and SK ?
- 306 खेप is supplied from NR ह्ये although found in all MSS is incorrect
- 313 We read गुह्यवचि with MED and VL
- 316-7 The meanings वृद्धि स्थान and क्षय should have been mentioned in one place as in MED VL SRS Compare वृद्धिस्थानभयेकोक्षौ Two of the MSS read सामान्ये with MED VL and SRS But we have rejected it as सामान्यत्वाय is required to be taken as one meaning
- 318 All MSS read 'वन्धो for 'दानयो which is supported by AS 58 116 MED 24 31 VL and SRS
- 322 There appears to be some confusion about this line as the meanings mentioned here are not found to have been assigned to उदग
- 337 All MSS are unanimous in reading मेवा for मोवा But a main word मेव is wanted to suit the meaning नीर in the next line
- 339 Post half is corrected with the help of NR
- 341 MED and SRS read परिष VL distinguishes परिष from पलिष Compare परिषो मुद्रा वागभे त्रिकुण्ठातयो । परिष काचकल्यो घटप्राकारगोपुरे
- 344 is an extra line cf line 1461
- 351 Read the pr or half of this line as सिताक्षमसासेपु
- 355 NR reads वचांसि आलविद्मास (1284) A main word वचस is wanting here
- 356 सीवनवावने is a wrong reading in all MSS Read सविनसाधने cf NR 1 281
- 359 All MSS read स्थले for तूले Are we to mean सुरान्तर as equal to कृष्ण the meaning which is assigned to विचु in VL ? All other lexicons read असुरान्तर
- 362 Almost all MSS read शुष्कपणे शुष्कव्रण a dried sore is correct व्रण (second time) means Scar It is supported by AT 10 43 VL 60 2 and MED 27 2
- 367 Can the reading be मृच्च खट्वति कथ्यते ?
- 375 स्त्रये कूर्मे is probably a mistake for कूर्मस्त्रय
- 380 अन्ध food for अन्ध ? cf AT
- 381 खट्वति although found in all MSS is a wrong reading for खट्वति (=the feathers of an arrow) cf NR line 296
- 382 For जये, जवे would be better cf NR line 73
- 384 The main word व्या being वज्रपात should come in the section of एकाक्षरपात It is wrongly inserted here in all MSS cf line 1259

Lines

- 388 For साक्षापदेशयोः, read शाखापदेशयो, cf. NR and MED.
- 393 Read वेमे द्वोरपि
- 396 मार्त्तं ■ found for भासा in VL. The word रेणुक्योरानि could be split up as °यो आनि or °रानि Both the words are probably combined रानि (=पङ्क्ति) and आनि (=युद्ध and मृत्ति) cf NR I 305.
- 405 खडाङ्ग only in this lex It is खडाङ्ग in others.
- 406 For कर्मठ, कर्मरत्न in other lex.
- 424 Is रागरान a new word? रागरञ्जु in MW A main word ग्रहरान wanting before post half, cf NR I 2179 and VL 71 30
- 431.2 Main word for the meanings in these lines according to NR is ज (cf I, 79-83), while it is ज in Saśvata, App p 87, SI 29-30 (ed of K G OKA Poona 1918)
- 448.50 The main word कू with all its meanings is repeated in lines 460 61
- 460-1 For the first occurrence cf lines 448-50
- 468 Should the latter half be read कार्याकार्यप्रियेषु च ?
- 471 2 The meanings of words in post half of I 471 and prior of 472 are doubtful
- 474 Read this line as विद्यादिवरत्नभाङ्गल्य etc
- 483 Is कुररच्छट a new word ?
- 501 इदे तिसु in B, is a metrical improvement
- 503 नर्वा कुरित्त इति मुकुट cf footnotes in AK, Bhānujīs com. p 404 (1944 edn.)
- 517 व्याळा misplaced
- 533 मुमुण्डि is apparently wrong Is मुमुण्डि a correct reading? It should come under छन्त section
- 554 All MSS transp I 554 and 555 ताम्रिक is supported by AK and SK The meaning कुक्कामुधादिपिण्डह not traced
- 566 बेले supported by AK, I 1915 and VL 103 23
- 570 हारहूरा is probably a correct reading? The readings हारकूर of our lexicon as well as हारदूर found in AT p 11.51 are doubtful. MW reads हारहारा or हारहूरा in the sense of 'a kind of grape'
- 594 Prior half doubtful The construction seems to have two meanings क्रोद्धष्ट (NR) and ब्राह्मष्ट The meaning क्रोध for विगल is not traceable
- 597 हरिण or हरिण is found in MW, but not हरेण but it is found in Bhīde's Dic (Chitrashala 1926)
- 601 बाद although found in all MSS seems to be wrong वध ■ the correct reading, cf MED 48 43, MW also gives the meaning 'killing'
- 607 निर्वाण in the sense of 'Naked' not found in Dictionaries but found in usage but see निर्वाण = vacuity
- 610 निर्वचन (= accurate description definition) is the correct reading

Lines

- 620 मेघमणि appears to be a new word मेघमणि found in MW in the sense of ink Some MSS read मेळ^० or मेउ^० shortening ए to ण to suit the metre ?
- 629 Although all MSS read इति for ऐति the latter is adopted as a main word supported by other lexicons But a main word इति is required before प्रवर्त्ते in the next line As all the MSS. are equally corrupt the construction of the line seems to be defective, cf also EDKS article VĀK DCPRI No 1, P 72, cf VL 120 4 127 48 also लोहकीटक is found almost in all MSS but the correct spelling is supposed to be लोहकीटक=rust of iron
- 637 Post half corrupt
- 643 नाट्ये+इद्राळे double crasis कौशिक्या^० is incorrect in all MSS कैशिक्यादिदृष्टुः is correct कैशिक्यादयश्च इषा च कैशिक्यादिदृष्टुः तासु कृषी is found in MBH cf Sukthankar's ADIP 186 5
- 644 A main word विस्ति seems wanting cf VL 128 54
- 644-5 The construction of these two lines seems to be doubtful AT reads विस्तिरु समवे । एते शने विचारे स्यात् NR reads विस्तिविचारसङ्गावधानशमिषु MW gives for विस्ति the meanings (1) understanding (2) acquisition (3) existence But for the meaning विचार the main word is supposed to be विच or विन्न Moreover स्वप्न in l 644 is probably a mistake for समव Therefore वृत्ति and विस्ति are intended here The construction is wrong
- 647 कतिः is supported by AS 15 162 and MED 54 5 MSS wrongly read गति
- 648 मातृगणा seems to be a mistake नादीगण is found in NSK 2 12 29 नादीगणसरण्या is in MED 55 15 वदगण is in AS 15 168
- 649 धुर्धुर a different spelling for धुस्तुर धुत्तुर, धत्तुर etc
- 665 Post half not clear
- 668 Read the post half as श्रिया कृष्णपुद्गतयो cf. MED 53 56
- 672 This line seems superfluous here The main word for the first two meanings is not found and a main word वृत्ति for the meanings in post half has already occurred in l 638 cf NR 1 499 also
- 679 पनी is ungrammatical cf l 963 and 1295 also
- 690 Remove (स)
- 692 गुप्तिरक्षणे is an irregular sandhi
- 701 All MSS read अम probably to suit metrical sound, but such word is not found as far as traced अहमे ना would be a suitable change
- 727-8 The Main word is वनिता for meanings वनिता अवला and अलघरागन्त्री The construction seems to be defective
- 729 For prior half main word wanted

Lines

- 734 नामके ॥ an incorrect reading in all MSS मानके (ना + आनके) is preferable The word रोहित gives the meanings of लहित also cf NR lines 1557-9
- 737 पाश्चैतिके ॥ suggested
- 755 For prior half cf 1 784
- 756 आमभूमिना is metrical shortening and incorr ct.
- 781 द्वौ द्यात्¹ ungrammatical
- 784 cf 1 755 prior half
- 785 तुरगागम (= तुरगशस्त्रे) supported by MW अग्न = a lock of hair that curls backward [esp on a horse considered lucky]
- 792 For दद्यात् cf Raghu 12 1
- 312 आस्थान आलम्बन and यन are three different meanings Dual number is therefore ungrammatical
- 816 This line ॥ is misplaced It should come in अष्टादश section
- 825 य and थ are indistinguishable in Grantha script and hence the word खण्ड्य a correct word is misplaced here
- 832 This line is repeated in line 1381
- 835 सस्ये मूले wrongly found in all MSS सस्यम् is the correct reading
- 836 Read वृत्तयो
- 840 All MSS wrongly read उपजाते उपजाये is the correct reading
- 842 पाद=पूज्य Plural form added to proper nouns or titles in token of respect
- 844 All MSS read wrongly वापदेशयो The correct reading is वापदेशयो
- 853 कार्ये प्राणो ॥ a mistake in all MSS and also in one of the MSS utilized for NR edn काम्यप्राण as indexed is correct
- 876-7 Should be transposed
- 892 All the meanings found in this line are of a main word मिद्धि This line should have therefore been composed after line 886 गोपति although found in all MSS ॥ an incorrect reading for निष्पत्ति cf VL 180 2
- 893 वैशाखे ॥ wrong क्षेत्र ॥ correct
- 911 अथ ॥ and अथ ॥ are intended here
- 912 मिथ is misplaced It should come in मध्यस्थ section
- 913 ग्रथि misplaced (as above) कै देव्य is found as a meaning of ग्रथि in VL and SK अनाजवे is therefore adopted although not found in MSS
- 914 विन्धो वीक्ष पुनि for prior half is suggested
- 919 Prior half ॥ corrupt The meaning कुटुम्बव्यापन a man who ॥ careful to support his family for the word उपायि is found in other lexicons as Ak.
- 921 Misplaced Post half doubtful
- 922 निशाने is probably a mistake for नीचाक (=dearth).

Lines

- 928 प्रहत्यादि(= प्रकृति, प्रायय, आगम and अपेक्ष)विनष्ट is supposed to be a meaning दोषात्वाद is another meaning Construction is peculiar
- 930 अथावा is doubtful ; तृष्णाया is found in other lex
- 936 Read मुसम्भस्तु for धनु शब्दे as in NR All the MSS corruptly read धनु शब्दे
- 942 Instead of 'बुद्धिषु' 'बुद्धिषु' seems to be more correct
- 951 प्रस्थादौ supplied from VL 187 17 वस्थादौ in all MSS is an easy mistake, व and प often being confused in southern scripts
- 954 5 For repetition cf line 1224
- 916 द्रुतने Double crasis? (मत्ते + इने)
- 956 आवा should be the main word for आवाण
- 973 Read 'वारिणो' at the end
- 976 After अथ a main word for the next five meanings seems wanting
- 987 For क्लृप्तेने cf VL 192 47,
- 992 पावने is found in all MSS but पवन is the correct reading
- 996 A main word is missing before this line
- 1002 All MSS wrongly read प्रकृत The correct word is प्रहृनी cf NR also
- 1003 There is no main word for the meanings given in this line and next prior half
- 1011 For कटीवस्त्र, कपिवस्त्र is found in some other lexicons
- 1017 बहिर्भूते = Poor
- 1024 Doubtful If चान्दनी is not a main word main word also wanting
- 1027 छे is supported by NR SR but according to other lexicons केचे also seems to be correct cf AK with Bhanujis com, रमसः quotation and MED also
- 1046 निष्परो is a wrong reading Read निष्फलोद्यमन supported by AS NR and MED
- 1076 सुयोधनवृत्त is a wonderful meaning
- 1079 आतञ्जन = प्रतीवाप (that which causes coagulation, as buttermilk which is thrown into fresh milk to turn it MW) The said meaning is found in MW only for the word आतञ्जन but not for प्रतीवाप (which means a disease) प्रतीवाप is however found in the above sense in AK but Bh des Dic (Chitrashala 1926) gives the meaning 'fluxing metals'
- 1081 All MSS read चतुरक्षरनात्ता wrongly after line 1080
- 1080 अयवाण should have been mentioned in पाठ section
- 1111 अज्जलिनी seems to be corrupt अज्जल is suggested
- 1112 पित्रासे ungrammatical
- 1114 The main word is पा in other lexicons The meaning फूलारे is adopted from NR All the MSS read different corrupt readings
- 1141 कुम्भी = कम्पल = kind of plant seeds of which are used in medicine found in NW Province [MW]
- 1165 केकि in all MSS but ककि is found in other lexicons

Lines

- 1188 Before post half मौन is wanted cf MED, 109 21 VL 244-5, 21-2
- 1196 Read the latter half as सोमोऽग्नी योषितीति च
- 1201 Read उत्पन्न Here three words viz (1) उत्पन्न (2) वल्लसकोच and (3) रेखा are intended But SRS (p 222) indicates only two meanings for ऊर्मि viz (1) उत्पन्न and (2) वल्लसकोचरेखा
- 1215 The two meanings of the post half are of यम and not of यम
- 1224 This line is almost a repetition of l 955
- 1240 NR reads चद्रज्ञान which seems to be more correct MSS reading is wrong
- 1255 त्रिपञ्चसूत्राणां a main word of five syllables has crept in this section
- 1258 In Grantha Script य, व, and य are often confused
- 1273 विमलस्य विदुषे is an irregular compound
- 1280 A main word रुक्म is required in this line
- 1281 2 A main word वृक्ष seems wanting अग्नेर is probably a mistake for अग्नेद, cf MED
- 1291 बहो is found almost in all MSS only B reads बाहो which has no meaning बहो (=abundance plenty) is therefore suggested,
- 1294 Before post half some main word is wanting NR reads कुविद for कुविद.
- 1298 With post half cf l 1348 (prior half)
- 1301 अश्वत्थ = a kind of tree cf VL 257 26
- 1311 कामि is preferable
- 1312 All MSS read सख्ये सख्य is the correct reading found in MED 1139
- 1319 कौशिक is a peculiar word not traced कौशिक and कौशिक although found in MW are not in these senses
- 1321 Is सुरमे a mistake for वरय? C reads वरय
- 1348 अयं occurs in line 1298 Here in the section of अद्वयवान् it is repeated
- 1356 Corrupt.
- 1358 MSS read अनुये for अनुयय It is repeated in l 1363 with meanings
- 1363 Read गच्छेत् It means a huge rock thrown down from a mountain by earth quake or storm, cf. APRE.
- 1364-5 A main word हनुवत् is wanted
- 1368 गृह is a new word
- 1370 According to other lexicons and Unadi, the main word for the meaning 'Gold' is द्रु
- 1379 म in the sense of मय doubtful A main word मा in the sense of पूरा is wanting
- 1381 = 832
- 1401 वरयय stands for the meaning Powerful or hero cf Pāṇ 5.2.127 In the sense of Sun it must be सूर्य cf MW

Lines

- 1416-7 वध with all its meanings is repeated in l 1489-90,
 1426-8 The main word वर does not seem to have all the meanings given in these three lines. Only a few of them are traced, while others were not found in other lexicons consulted including SK and MW. All the MSS read these three lines alike
 1429 In other lexicons मयिगुण or मयिगुण (=the string by which a churning stick is whirled round) is found as a meaning of तेज. But all MSS read as found in the text मयिगुण is suggested
 1433 In the place of वेप, वष seems to be more correct. found in other lexicons वरु is found only in NR 1, 912 but in others it is वरि
 1434 वृषाक्षी would have been better
 1436 नभानु (=नभ+अनु) नभ means चर्य cf Nirukta
 1442 All MSS read विरुदे but विरुद्ध is a correct reading found in MED 124 27 and AS 34 425
 1445 Collated MSS read रचना a wrong spelling. But K reads रजनी (=turmeric) which is correct
 1448 All MSS read पात्र पापे is the correct reading
 1451 Prior half doubtful
 1455 क्षेम is a wrong reading found in all MSS. But क्षम is the only correct main word in the senses that follow
 1476 तिष्ठ? not found
 1487 नरी metrical lengthening
 1488 MSS read देवाशान्तापनपि च which is not clear. MED. reads देवादीना च साधने
 1489-90 The main word वधु with similar meanings has already occurred in lines 1416 17
 1505 CE reading सुरत (=sexual union) is more correct than सुन्दर
 1509 सुदमेदे found in all MSS but सुदमेदे is suggested cf SK also
 1510 दीप is the meaning of स. र not of च. र. All MSS wrongly read it
 1513 Is कौरवामय the meaning of विदुः?
 1522 For the word कञ्जिका AS reads कञ्जिका 96 617 MED कञ्जिका 137 209
 1524 Post half वधुरा पण्ययोपि is the correct reading. पण्ययोपि is a mistake. The haplographical omission of lines 1523-4 in A is somewhat an indication that all the MSS come from one source. वधुरा पण्ययोपि is found in AS
 1527 MSS read करीरु or करीर. But करीरी is found in MED 131 125 and one of the MSS of NR (cf B R Sharma's edn p 102 l 1953 notes) MW reads however करीरा or करीरी
 1534 रक्षा is incorrect. Read कथा
 1535 Instead of कल्लेयु read कल्लेयु
 1536 सिद्धाभे is the only correct reading व and स in Grantha script are always confused

Lines

- 1542 अक्षिरणे is the correct reading found only in NR and not even in a single MS of NM¹
- 1547 पुस्तके is a wrong reading in all MSS The correct reading is मुस्तके, cf AK MED, etc. सौषेद्वये double crasis ?
- 1548-9 The reading शरिर seems to be a wrong reading for शरि, cf SRS P 261, lines 1-2, which has all the meanings in these lines attached to it For शोभकरणे read अशोषकरण The prior half of line 1548 should have been शरिरक्षोषकरणे Cf NS 87 30 also The word is repeated here for more meanings, Cf I 1481
- 1550 Read वेगद्वये as one word
- 1557 In other lexicons including AK, अक्षर is found as a main word for the meaning आह्वित and इक्षित But in NM प्रकार seems to have four meanings
- 1573 Read this line as नागर सुरतेऽसले चान्^० etc Can the reading be अन्न-जातौ meaning a sub-caste = नागर Brahmins of Gujrat ?
- 1574 Corrupt
- 1578 य and द are often confused in Grantha Script and या is a scribal error for यो अथदिशेष^० is the correct reading
- 1598 पर्वङ्ग means ' a partic mode of sitting of ascetics
- 1613 A word of five syllables quietly crept in the section of चतुस्वर-रेफात्
- 1614 आपान is found in all MSS The correct reading is आदान अदान in NR is probably a mistake MW gives two meanings ' taking or giving for which see Siddhānta Kaumudī द्वाविंशति शनि च द्वा'
- 1616 एत is wrong एत found only in E but not in the sense of मत्सर
- 1619 For this line a main word कृत् is wanting But it is found in I 1623 of which this line is a repetition. कृत् is not traced in other lexicon* in the sense of इति I 1623 should have been read after I 1618
- 1623 This line should come after I 1618, as कृत् is connected in lines 1620-22 and 1624
- 1628 विदति found in all MSS should we read it विदति ?
- 1632 CE reading वासुस is supported by K It should have been in text
- 1633 वत् गपरसे स्ते रक्षमनि रक्षोह्यमेववा = MED 147.37 वत् स्ते रक्ष मनि रक्षोह्यमेवयो = AS 41.512. So, in this line the reading should be गपरसे and रक्षमनि
- 1649 एत in the sense of नास and वन is not found in other lexicons
- 1652 बहोत्त is a different spelling cf बहोत्त
- 1653 प्रवेजन is a wrong meaning of एत
- 1665 अलि is adopted in text according to B and K. But अलि is wanted to suit the meaning रुद्र, वदस्य रक्षत् is found in all MSS But अलि means only ' a female friend in lexicons and dictionaries वदस्यादा would have been better
- 1667 मय (without distinction of म and य) is here a part of the

Lines

- compound of अग्नि in the sense of "edge." This reading is found only in CE and K.
- 1670 All MSS. wrongly read घृते जुटौ घृत्तजुटौ would have been more clear
- 1712 हरो is possible in place of हरे, cf MW.
- 1716 This line should come in "वधुत्वान्त" section.
- 1724 रतिविल is a new word. रत्नकीलः (= a dog) is found in MW.
- 1728 अक्रमात् = विपरितक्रमात् (1 c in reverse order).
- 1732 This line is not wanted here. In NR, these meanings are found of a main word रा and hence it should have come after line 1788.
- 1739 Prior half corrupt.
- 1755 Other lexicons read दावाँ
- 1765 Only E reads रवौ correctly, others read रेवे
- 1771 श्रेष्ठे is found in all MSS., but it is a wrong reading for श्रेष्ठे
- 1774 वृत्तिः = निवृत्ति = Emancipation
- 1783 इच्छाप्रसव (= rising of a wish) is one of the meanings of उत्सव in MW and other lexicons like AK. The text may probably read प्रसवोत्सवमर्थो etc
- 1788 Cf l 1732
- 1792 All MSS read छिद्रायते. Should the correct reading be छिद्रायते ?
- 1795 BD and K read वचय्या (for वशय्या) which is probably more correct
- 1801 All MSS read बले. But बले seems to be more correct
- 1803 C: l. 1814 for repetition of meanings. शाल्वेऽर्थे is more correct and suggested.
- 1819 कृण is a correct reading. Remove (व ?) from the line
- 1835 वृत्त is intended here
- 1880 पुण्यार्थधर is found in all MSS. पुण्यार्थधर is found in NR (l. 514) meaning "a sacrifice performed for getting a son" (= पुण्यकारिणि) the evidence for which to be traced elsewhere. वाराण (= Sun-stone and moon stone?)
- 1913 बाहस is a new word
- 1915 6 From सिखा up to कृणावति not properly understood.
- 1929 If चन्द्रहास means "The name of a king and Ravana's Sword" राजरत्नयो becomes an irregular compound. But if the word is construed as "a sword of a king and of Ravana the compound is admissible
- 1930 All MSS read "वारण" for "रावण". But AT supports the reading "रावण" as in text.
- 1932 हरे is found in all MSS. हरो would have been better
- 1941 Before this line, गृह is wanted. गृह and ग्रा are sometimes confused
- 1953 हलाह means "variegated colour". Kosalpataru reads हलाहवित्रियो राजी हलाह = a piebald horse, cf. Katre's edn l. 6090
- 1955 The word सप्तशत having five syllables should come after l. 1958
- 1984 Read मङ्गली, for "नाल". The meaning is "a kind of black tree". Cf. SRS for word मङ्गलवृक्ष

INDEX

[References are to the line-number]

- अंश *m* a portion 190, 1422, ३ share 1134, १ 1893
- अंशभेद *m* a partic share 1665
- अणु *m* a ray 355, 665 843
- अंशुक *m* string of a churning stick, garment 154
- अंशुक *n* fine cloth, a garment, an upper garment, collection of rays, a cloth to cover the face 180-1
- अह *n* Sin 340
- अ *m* Brahman, Vishnu, name of Siva, tortoise, courtyard, battle, greatness, female apartments in a palace, object or cause, ornament, foot, name of Pārvatī ? sacrifice 11-12
- अ *n* (1) ambiguous speech, lengthy, cavity of formed by holding & joining the open hands, command, the measure of 7 musical tunes, supreme light, 36 37
- अ *m* flame, a partic, efficacious mantra, अग्निर, the sun, the horse of a chariot, wheel, the head of a cock, the disc of the moon, Brahman, God Siva, God Vishnu, 28-39
- अक्ष *m* mountain, १११, pain 72
- अक्षरानि *m* vowels 14०6
- अक्षरं improper action 119 468
- अक्षरवन्दनं *n* a sinful or inauspicious action 766
- अक्षिप्रमरणं *m* easy or painless death 1648
- अक्ष *m* gambling with dice, axle, lawsuit, name of a plant, a partic weight, pervasion, कृत्, a wheel, support, legal proceedings, आत्मन, a die, name of a demon, organ of sense, a tail 1987-9
- अक्ष *m* a die 1859
- अक्षर *m* a letter 557
- अक्षर (अक्षर) imperishable, *n* Brahman, syllable, final beatitude, 1569
- अक्षरावयव *m* part of a syllable 1421
- अक्षरसि (सीम) *n* lead 293
- अक्षे *n* the eye 28, 44०, 1835
- अक्षिण *n* an eye disease 1454
- अक्षिणेन्द्र *n* an eyelash 9०7
- अक्षेपेन्द्र *f* perception 1009
- अक्षोपम *n* a piece at chess 1548
- अग *m* a serpent, mountain, sun, tree 2००-7
- अगद *m/n* healthy 448
- अगुह *m/n* not heavy 335
- अग्ने *m* fire 40, 49, 240, 3०4, 314, 569, 667 105२, 1459, 1691, 1879, 1893, 1958
- अग्नि-वत् *f* the flame of fire 218
- अग्निव *n* the three sacred fires 6१1
- अग्निद्वय (द्वय) *N* of a plant 132
- अग *n* १7, pair, 444, nearest end 655
- अग्र *n* Resting place, excess, front, top, edge, foremost, a measure of food given as alms 1482

- अग्रज *m* elder brother 486
 अग्रजन्मन् *m* brāhmana, elder brother, brahman, 1062
 अग्रतः *ind* in front, before 788
 अग्रतःकृत *mfn* placed in front 807
 अग्रमात्र *n* point 218
 अघ *n* Sin, pain, suffering 340
 अङ्ग *m* place, nearness or proximity, breast, ornament, lap, mark, fault, an act of a drama, shamfight, a drama 55
 अङ्ग *m* lap 28, 326, mark 100, 1959, sign or symptom 477
 अङ्गन *n* courtyard 11, 474 ? 602
 अङ्गुर *m* a young shoot 1711
 अङ्गुरकारण *n* cause of sprout 398
 अङ्गुरपात्र *n* a kind of vessel 143
 अङ्ग *m* name of a country, *n* body, contiguous means or remedy, a limb, a subordinate division 272
 अङ्ग *ind* a particle implying attention 273
 अङ्ग *n* ? 71; part of a body 585
 अङ्गज *m* god of love, hair of the head, son, intoxicating passion नागर, nail; *n* blood 419-20
 अङ्गु *n* courtyard 1568
 अङ्गद *m* Son of Vālin *n* a bracelet worn on the upper arm 865
 अङ्गपात्र *m* a constituent fluid or essential juice of the body 1885
 अङ्गमेद *m* ? 731 ? 1281
 अङ्गराग application of unguent 1324
 अङ्ग्रेयनवस्तुविदेह *m* an unguent for the body 1154
 अङ्गविलेपन *n* unguent or pigment 166
 अङ्गविहीन *mfn* without limbs 310
 अङ्गहीन *mfn* mutilated 1585
 अङ्गार *m* charcoal 1843
 अङ्गारक *m* the planet Mars 389, 783, 1556
 अङ्गीकृत *n* acceptance 10, 1584
 अङ्गुलि *n* finger 1229
 अङ्गु *m* foot 12
 अचन *m* mountain 1437
 अचल *m* mountain, a tree, (f) the bolt or pin, the earth 1680
 आचिद्वज *mfn* hard 2003
 अच्युत *mfn* spotless, *m* a bear 376
 अच्युत *m* Lord Viṣṇu 1081
 अज *m* god Viṣṇu, god Śiva, N of Kāmadeva, moon, goat or ram son of King Raghu 391
 अज *m* Viṣṇu 1503
 अजनीद *m* N. of a plant 117
 अजातशत्रु *mfn* hornless 1562
 अजित *mfn* not conquered, *m* Viṣṇu, Śiva supreme spirit 743
 अजर *n* object of sense, the body, courtyard 1568
 अजिह्व proper action, straight 1243
 अज *m* ? 1788, ignorant 1823
 अजन *n* collyrium 345
 अज्जन्तुनि *m* a kind of black tree 1984
 अङ्गुलि *m* cavity formed by folding and joining the open hands 36
 अङ्गुली ? 1111
 अत्रस्ता *ind* truly, quickly 1918
 अट्ट *n* निचिचत्तर, dried, overmeasure, an inner apartment 441
 अट्ट *m* tower 1101, a market 1293
 अङ्गुलीवापुः a thin thread 967

- अण्ड *n* an egg 1372
 अण्डकोश *m* the scrotum 68
 अण्डज *m* = bird 529
 अति *ind.* a particle expressing excess, transgression 713
 अतिक्रोध *mfn* excessively angry 513
 अतिक्रम *m* transgression 1328
 अतिदीर्घ *mfn* lengthy 36
 अतिदृढ *mfn* firm 641
 अतिनिक्षेप *m* attention ? 920
 अतिप्रसिद्ध *mfn* famous or universally noted 1811
 अतिप्रोत *mfn* highly satisfied 1163
 अतिमात्र *m* speed, height 1591
 अतियुवन् *m* youngest or very young 494, 1915
 अतिरेक *m* excess 62, 464
 अतिविश *f* a kind of plant 580, 1760
 अतिवृद्ध *mfn* very old 792
 अतिवृष्टि *f* excessive rain 631
 अतिशङ्का *f* ? 1917
 अनिरुध *m* abundance 333
 अनिरुध (बलु) *n* a thing which is abundant 1857
 अतिसुन्दर *mfn* most beautiful 719, 1191
 अतिसूक्ष्म *mfn* a minute particle 548
 अतिसौन्दर्ये *n* extreme beauty ? 1163
 अतीक्ष्ण *mfn* not sharp 853
 अतीत *mfn* past 695
 अत्यय *m* transgression, adversity ? suffering, evil, attacking, danger 1328
 अत्यय *m* overmeasure 441.
 अत्यय (°म *f*) most passionate 728
 अवस्थ *mfn* smallest 494
 अव्ययराजन् *m* a king being too near 632
 अत्याहित *n* a great calamity, a rash or daring deed 805
 अय or अयो *ind* a particle expressing auspiciousness, afterwards, beginning, question, entirety 814
 अशित *f* mother of Gods 27
 अद्भुत *mfn* wonderful 267, 1391; *m* wonder 1284, 1954
 अदि *m* mountain, 72, 459, 699, 956, 1464
 अद्रि *m* mountain, sun, a tree 1484
 अद्रिपट्टक *m* the ridge of a mountain 1133
 अद्रिपेद *m* a certain mountain 1525
 अद्रिशिखर *n* peak of a mountain 32 ...
 अद्रिशृङ्ग *n* peak of a mountain 461
 अधम *mfn* vile 364, 1119, lowest 1322, 1460; bad 1668
 अधम *mfn* contemptible, low; one who is sitting below, one who does not blow 1246
 अधर *mfn* inferior, lip, lower region 1578
 अधर *mfn* lower part 1630
 अधःस्थ *mfn* sitting below 1246
 अधरुण *n* a species of plant 1339
 अधि *mfn* much or excessive 940, 1467, 1482
 अधिराग (भोग) *m* excessive pleasure 322
 अधिरुत *m* Superintendent 2005
 अधिभूत *m* abuse 932
 अधिगम *m* obtaining 691
 अधिष्ठान *n* a province, a town, power, standing over 1072
 अधिन *mfn* ? 1334; dependent 1355
 अधिर *mfn* weak-minded 1512
 अधोदेश *m* the lower region 1578

- अधोमुख *mfn* turned or bent down-wards 407
 अध्मान *mfn* one who does not blow 1246
 अध्यक्ष *m* superior 1162
 अध्यक्ष *mfn* observable, *m* Superintendent 2003
 अध्यात्म *n* Vedānta philosophy 1209
 अध्याय *m* chapter or canto 113, 299
 अध्यास्त *n* standing over 1072
 अध्वन् *m* a way or high road 289 390, 453, 914
 अध्वर *m* sacrifice 639, 818, 1232, 1780
 अन्न *m* endowed with breath or life 979
 अन्नङ्ग *m* God of love air, a devil, shadow 328
 अन्नङ्ग *m* God of love 419
 अन्नन्त *m* Śeṣa or serpent God 35 681 1846
 अन्नन्त *m* Śeṣa, Viṣṇu; *mfn* endless
 " sky. (*f*) शारिषा *n* kind of grass a medicinal plant, various plants N. of Pārvatī, गङ्गोत्री 724-6
 अन्नन्तर *ind.* afterwards 814
 अन्नन्ता *f* N. of a plant 1459
 अन्नेपताय *n* significant or wealthy 1314
 अनय *m* bad conduct, ill-luck, misfortune 1327
 अनयं *m* evil 478
 अनल *m* fire, 79, 140, 1319, 1454 1877
 अनल *n(m?)* N. of a king, शाल fire, a kind of plant 1691
 अनवच् ? 1403
 अनवधि *mfn* endless 724
 अनवरिप्ता ? unsteadiness 659
 अनशन *n* fasting 1292
 अनादुर *mfn* undisturbed 1579
 अनातप *m* shade 1283
 अनात्मन् *m* 1412
 अनादेश ? 1720
 अनास *m* stranger 1411
 अनार्जव *n* crookedness 913
 अनाशुष्टि *f* drought 631
 अनाशन *mfn* imperishable
 अनिमिष *m* a god, a fish 1863
 अनिरुद्धास्ती *f* wife of Aniruddha 1841
 अनिल *m* the wind 151, 566, one of the body airs of the human body 292
 अनिल *m* wind 1713
 अनौक *m* war or battle, army, multitude 153
 अनु *ind* expressing subsequent time and likeness,
 अनुकम्पा *f* pity or sympathy or compassion 657, 1947
 अनुकूल *mfn* अनादेश 'obedient, agreeable 1720
 अनुकोश *m* compassion 64 661
 अनुगुण *mfn* agreeable 1720
 अनुग्रह *m* favour or blessing 863, 1875
 अनुचार *m* follower 1592
 अनुज *m* younger brother 1914
 अनुज्ञान *n* permission 1239
 अनुनाथ *m* repentance 1363
 अनुत्तर *mfn* not northern i.e. southern quarter, not above i.e. low, superior i.e. that to which nothing *m* superior 1611
 अनुत्तर ? 286
 अनुनय 949, १-1297, conciliation 1673
 अनुपद्वन्द्व *mfn* unimpaired 350
 अनुबन्ध *m* indicative letters unsounded, offence or guilt, a child who imitates an example set

by a parent, uninterrupted succession, connection, hiccup, अथ 928-30

अनुबन्ध connection 930; Indicatory letters unsounded 1358

अनुमाच *m* dignity, firm opinion, 1785

अनुमान *n* conjecture 530

अनुराग *m* love 285, 1064

अनुव्रता *f* going after 1044

अनुशय *m* enmity, repentance, indicatory letters unsounded 1358

अनुशय *m* intense enmity, repentance 1363

* अनुक *mn* race or family, character, a former state of existence 121

अनूपस्थल *n* a watery place 373

अनुर *m* २N. of Arupa 1301

अनुत *m* lie, or falsehood 118, 120, 449, 460; deception 182

अनेकवर्णमनुमेद *m* a chameleon 1931

अनेकार्थे *m* having different meanings 979

अनेङ्गमूक *m* a blind man 189

अन्त *m* end or conclusion 489, 815

अन्त *m* part, end, रचनातत्पर, death, सिषेवण, handsome, conclusion, nearest end, inside, nature or condition, near 654-6

अन्तर *n* middle 1228; ? 1267

अन्तर *m* place, property, different, the being intended for that, *m* hole, vanishing, an under garment, period, middle, soul, opportunity, exterior; *ind.* without 1543-5

अन्तरात्मन् *m* the soul 1464, 1544

अन्तरात्मवस्तु *n* the soul after death and previous to its being born again 1772

अन्तरावेदि *f* a rampart separating two combatant elephants 521

अन्तरिक्ष *n* sky 65, 247, 1762

अन्तर्गृह *n* inner apartment 490

अन्तर्जंघ *mfn* abdomen 489

अन्तर्जात(ति) *a* subcaste of Brahmins ? ; *cf.* notes 1573

अन्तर्धि *f* concealment 1504; vanishing 1543

अन्तर्पुर *n* apartment for females in a palace or harem 12, 768

अन्तर्स्थ *mfn* being inside 1144

अन्तिक *n* nearness or proximity 55, 490; contiguous 272, neighbourhood 1644

अन्त *mfn* last 1322

अन्त्यमणि *m* ? 1299

अन्त्ययुग *n* the last yuga 1625

अन्ध *m* a blind man 189

अन्ध (सू ?) 380

अन्ध *m* a blind man 911 (*see* अन्धसू *a* separate entry)

अन्धक *m* a blind man 1059

अन्धकार *m* darkness 1912

अन्धतमम् *n* darkness 1575

अन्ध (or अन्धस्) *n* darkness, food 911

अन्न *n* food 911, 1103

अन्य *mfn* different 89, 1543, 1583

अन्यशुभेद *m* envy 1565

अन्योन्य *ind* mutually 912

अन्योपद्रव *m* injury to others 1873

अन्वयायप्रभेद *m* a partic. regal family
1099

अन्वाचय *m* secondary importance 348

अन्वेष्टन *n* search or seeking 289, 603

अप् *f* water 669 1493

अपक्रान्त *mfn* gone away 796

अपक *mfn* uncooked (not riped) 1214

अपाचिति *mf* loss, adoration, *f* reverence 801

अपड *mfn* sick 835

अपत्नीक *m* a widower 1514

अपत्य *n* offspring 1012

अपदेष्टा *m* pretence 388

अपदेश *m* a place, point, famous ?,
reason, generosity, valour,
bravery, limitless ?, pretext,
1826

अपमूर्धकलेवर *n* a headless trunk 925

अपरजित *mfn* not conquered 744

अपराध *mfn* one who has acted wrong-
ly towards 1073

अपराध *m* offence or fault 118, 660,
1018, 1860

अपरिहिष्ट *mfn* unvexed 935

अपवरक *m* a room 1144

अपवाद *m* a blame or censure 99, 874,
scandal 1274

अपवाद *m* blaming, order or com-
mand 873

अपवारण *n* covering, garment 1085

अपस्मार *m* epilepsy 534

अपधव *m* concealment 1781

अपाङ्ग *m* outer corner of the eye a
sectarial mark on the fore-
head, without limbs or a
body 310

अपामाल *m* a kind of plant 1026

आपि *ind.* a particle expressing
question, contrast, supposition,

censure, tatality, conjecture or
doubt 1099-1100

अपीवर *mfn* not fat 1820

अपुसक ? 1580

अपेक्षा *f* hope 813

अपर्य ? the meaning of अपि 715

अप्रथम *mfn* not first 978

अप्रधान *mfn* subordinate or secondary
538, 1846

अप्रधानक *mfn* a subordinate division
272

अप्रसूताज्ञाना *f* a woman who has not
borne children 1185

अप्रहत *mfn* uncultivated land 1658

अग्रिय *mfn* displeasing 118, 120, 468

अप्सर ? a celestial damsel 1394

अप्सरयोषि *f* celestial damsel 1493

अप्सरस् *f* nymph 1151

अवला *f* a woman 728

अव्य *n* a lotus 370, ? 1417

अव्य *m* The Nicula tree, conch.
N of Dhanvantari physician,
the moon, *n.* a lotus, 392-3

अव्य *m* a cloud, mirror, year, N of
a mountain 849-50

अव्य *m* a year 1368, 1538, 1773-4,
1839, 1848 1960

अव्यमेद *m* a year 1926

अवि *m* ocean 41, 758, 1094

अविभेद a partic. sea 604

अमवा *f* (repeated) a kind of plant
1752-3

अभाव *m* non-existence 451

अमिख्या *f* fame, majesty, name,
brilliance 1329

अमिख्या *f* 1197

अभिग्रस्त *mfn* seized 1073

अभिजात *m* man of high birth, a

learned man 806

अभिज्ञ *mfn* shrewd or clever 88

अभिज्ञा *f* name, remembrance 436

अभिज्ञान *n* remembrance, pride, knowledge, हिता, प्रण 1059-60

अभिज्ञान ? कोटुक, अनुराग, दृश्य 1064

अमितस् *ind* quickly, entirely, on both sides, in the presence of, near, पुस्तदि 789-90

अभिप्रेत *n* meaning 811, ? 1868

अभिनय *m* a dramatic action 356

अभिनीत *mfn* fit, proper, highly finished, impatient 808

अभिपन्न *mfn* one who has acted wrongly towards, seized, dead 1073

अभिप्राय *m* intention 605 836
opinion 1735

अभिप्रीति *f* pleasure 613

अभिमान *m* pride 950

अभिमुख *ind* in the presence 789

अभियोग *m* attack 1606

अभिरूप *m* learned man, beautiful 1112

अभिलाष *m* eagerness or desire 156, 1882

अभिलाषिन् *mfn* desirous or greedy 177

अभिव्याप्ति *f* inclusion 15

अभिपङ्क्त *m* an oath, curse, complete contact or union, defeat, imprecation 329-30

अभिपङ्क्त (पङ्क्त) *m* ? attachment 353

अभिषेच *m* bathing 952

अभिहार *m* attack, robbery, mingling together 1606

अभीक *m* fierce or dreadful a lover, fearless, हृदि, 147-8

अभीष्ट *m* bridle, ray of light 1817

अभीष्ट *m* bridle, ray of light 1856

अभ्यनुज्ञा *f* permit 1182

अभ्यर्हित *mfn* venerable 708

अभ्यवहार *m* eating, food 261

अभ्यस्त *mfn* ? 754; ? 784

अभ्यास *m* repetition 540, exercise 1210

अभ्युदय *m* prosperity 1300

अभ्युपाय *m* expedient 648

अभ्र *n* ? 880; cloud 940

अभ्यगतामिन् *mfn* going swiftly 321

अभ्यन्द *mfn* active 448

अभर *m* god or deity 294, 1480

अभरं *m* passion 1783

अभरिन् *mfn* impatient 803

अभरत् *mfn* ? 1123

अभ्रा *ind* with, near 1223

अभागत्यचारम् *n* = place of inauspiciousness 474

अभात्य *m* a minister 739, one of the 18 tirthas, 819, 889

अमृत *n* nectar, 332, 669

अमृत (*m*) N of Dhanvantari Ambrosia, clarified butter, a ray of light, आचार्य, god, (*f*) the yellow myrobalan tree, emblic myrobalan tree, अमृता, *n* water, spirituous liquor, final emancipation, most beautiful, unsolicited, the residue of a sacrifice, 719-722

अमृत *n* nectar ? 1813 quicksilver 1899

अमृता *f* a kind of plant 1354, 1453

अम्बर *n* the sky 724 ? 1426

अम्बर *n* sky, garment, a perfume, cotton 1345-6

अम्बरान्त *m* hem of a garment 373

अभिका *f* Durgā 128

अम्बु *m* water 25, 42, 227, 249, 385, 1499

अम्बुज *n* lotus 1016, 1199

अम्बुधारा *f* flow of the water 1088

अम्बुधि *m* ocean 891

अम्बुनिर्गम *m* fountain 1208

अम्बुबन्ध *m* a dam 1542

अम्भस् *n* Perspiration ? 1219, water 1703

अम्भोज (*m*) fish, son of Viśvāmitra, *n* lotus 412

अम्ल *mfn* sour 705

अय *m* going or moving, auspicious, prosperity 1299-1300

अवस् *n* wrought iron 1801

अवाचित *mfn* unsolicited 720

अयि *ind* a particle expressing question and conciliation 1297

अवोधन *m* an iron hammer 450

अवात्समियुक्त *mfn* attacked by a foe 807

अरि *m* an enemy 1370

अरिक्केलि *f* sport of a foe, sexual enjoyment 1983

अरिष्ट (*mfn*) unfortunate (*m*) neem tree, good fortune, butter-milk, अङ्ग, crow, a kind of tree the fruits of which are used in washing, नीच, misfortune, evil, रम्भ; *n* the lying-in chamber, ill-luck, 476-9

अरुण *m* reddish brown, tawny, a kind of leprosy, the red glow of twilight, the charioteer of the Sun, the dark-red (the colour of the dawn), dumb, दम्ब, (*f*) a kind of plant, indian madder, विव्वा 578-80

अरुण *mfn* ? 579, reddish brown 1442

अरुणकर *mfn* cruel, wounding 1611

अरोग *m* health 668, 1286

अर्क *m* the Sun 38, 40, 250, 254, 257, 294, 349, 410, 1057, 1206, 1295, 1463, 1469, 1484, 1955, N. of a plant 1197

अर्क *m* leaf of Arka plant, crystal, copper, the Sun, Indra, eldest brother, silver, N. of the sun plant 45-6

अर्ककिरण *m* the ray of the sun 437

अर्कपर्ण *n* leaf of an Arka plant 45

अर्कपादप *m* N. of the sun plant 46

अर्कसारथि *m* The charioteer of the sun 578

अर्कल *m* an iron bar for shutting the gate 342

अर्घ *m* respectful reception of a guest, value 340

अर्चा *f* worship, an image 354

अर्चा *f* adoration 801

अर्चि *m* a ray 1026

अर्चि *f* light, flame, lustre 351

अर्चिस् *n* a ray of light, flame 1887

अर्चित *mfn* respected 782

अर्जुन *m* ? 540, the third son of Pāṇḍu 568, a kind of grass 703

अर्जुन *m* कर्तुव्य, N. of the third son of Pāṇḍu, N. of the king Kārtavīrya, a peacock, the only son of his mother, N. of the tree, slight inflammation of the white of the eye, a partic. grass, (*f*) = cow 993-5

अर्जुन *m* the third son of Pāṇḍu 1503

अर्जुनमूक *m* Arjuna tree 1455

अर्जुनरथ *m* Arjuna's chariot 1863-4

अर्जुनशङ्ख *m* Arjuna's conch 1863-4

अर्जुनी *f* † 251

अर्थ *m* meaning, wealth, substance,
object, prevention, मोक्ष, cause
811-2

अर्थ *m* wealth 1956

अर्थदापन *n* enforcing payment 1043

अर्थनिश्चय *m* certainty † 978

अर्थसिद्धि *mfn* acquisition of desired
object 263

अर्थोप *m* accumulated wealth 1803,
1844

अर्थ *mfn* wise man, intelligent,
significant or wealthy, a red
chalk 1313 4

अर्ध *n* a part, an equal share 905

अर्धे *n* half 1214, 1223

अर्धचन्द्र *m* an arrow with its head
like of a half moon, the semi-
circular marks of a pea-cock's
tail 1587

अर्धपेश *m* half portion 262

अर्पण *n* delivering 1890

अर्पक *m* an infant, child, youth or
lad 63, 546, 1508, 1639

• अर्य *m* a vaisya 1298

अर्य *m* master, a merchant 1348

अर्ध *m* vile, 508, cf. crit notes

अङ्कार *m* a figure of speech 116, 633

अलङ्कार *m* a rhetoric work, orna-
ment or the act of decorating
1590

अलङ्कृति *f* beautifying 1135

अलक *m* lock of hair 172

अलम् *ind*, a particle signifying de-
corating, sufficiency, ability,

prohibition 1672

अलस *m* an idler 492

अलात *n* fire-brand 1843

अलि *m* a bee 244

[अलि *m*] a bee 1665

अलीक *n* displeasing, heaven, group,
falsehood, forehead 120

अल्प *m/n*, little, small or minute 44,
82, 335, 945, 1420, 1495, 1914,
† 1164, † 1290

* अल्पवह्न्यस्तोत्रम् *n* a stream of water 549

अल्पकाल *m* short time 750

अल्पपुरुष *m* a mean man † 855

अल्पमान *n* slight measurement 1422

अल्पवेदनम् *n* a small house 455

अल्पसरोवर *f* a brook 606

अलि(लि) *m* a bee 282

अलि (म) a scorpion, a bee, *f* a row,
line, वयस्या † earth 1935-6

अवकाश *m* interval 361, opportunity
943

अवगति *mfn* blamable, depreciating
shouting of two soldiers in
battle 803-04

अवग्रह *m* instrument of restraint 1939

अवधान = disrespect 515

अवट *m* a vacancy in the ground 454

अवतल *m* ear-ornament, a crest 1927

अवदात white, पीत 606

अवदानी † 1356

अवधारण *n* ascertainment 628, † 954,
1106, 1422; accurate deter-
mination 1496, 1938

अवधि *m* conclusion, limit, time,
hole or pit 917

अवधि *m* period 1544

• अवधौति बलीये in text

- अवधूत *mfn* disregarded shaken off
one of the Āsramas 795
- अवधूत *n* heard, learnt or understood
674 1421
- अवन *n* खण्डन, protecting motion satis-
faction, begging, hearing,
action obtaining joy or plea-
sure, shining 989-90
- अवबोधन *n* understanding 986
- अवयव *m* a part 196 limb 1033, 1856
‡ 1353 ‡ 1898
- अवरोध *m* covering, wives of a king
queen's apartments 926
- अवलम्ब *m* waist 1290 ? 1356
- अवलम्बन *n* resting on 932
- अवलम्ब *m* 622
- अवलेप *m* Pride ointment, दूषण 1108
- अवलोकन *n* looking at 830
- अवशेषित *mfn* remained 1846
- अवश्याय *m* hoar frost pride 1368
- अवष्टब्ध *n* resting on being near,
arrested, कृत, despised 933
- अवष्टम्भ *m* gold, obstruction, begin-
ning 1109
- अवसर *m* opportunity 508 1348 1351
1382, 1545
- अवसान *n* end or conclusion 378, 687,
917, 976 ‡ 998, 1153
- अवसित *n* end 654
- अवस्कर *m* excrement, private 1604
- अवस्था *f* state or condition 1790
- अवाक् *mfn* speechless 89
- अवाताशय *m* ■ place sheltered from
the wind 780
- अवाप्ति *f* obtaining or attainment, 990
1071
- आर्च *m* a mountain the Sun, a sheep
a rat, a wollen blanket 1765
- आर्च्य *m* unmanly 1129
- अविदूर *mfn* being near 933
- अविधि *ind* falsely 913
- अविश्वास *m* mistrust 1781
- अव्यक्त (*mfn*) indistinct, *m* N of
Śiva of Viṣṇu, महदादिक the
supreme spirit, soul 742-3
- अव्यक्त (व्यक्त) *mfn* distinguished 1857
- अव्यक्तमधुरध्वनि *m* a low or soft and
inarticulate tone 1623
- अव्यक्तमधुरमावित *n* a low or soft and
inarticulate tone 175
- अव्यक्तमधुररव *m* a low or soft and in-
articulate tone 1619
- अव्यक्तारण्य *m* the dark red (the colour
of the dawn) 579
- अव्यासक्त *mfn* inattentive 1501
- अशनि *m* flash of lightning 1478
- अशुद्ध *mfn* impure 596
- अशुभ *mfn* ill luck misfortune 477,
1045
- अशुभकर्मन् *n* inauspicious action 1311
- अशुभदैव *n* ill luck 1327
- अशोक *m* A kind of tree, मान with
out sorrow, a kind of plant
146-7
- अशोक *m* The Asoka tree 1659, 1976
- अश्मदारण *m* an instrument for break-
ing stones chisel 58
- अभ्यपरीक्षक *m* touchstone 1805
- अभ्यरूपमृत् *f* solid clay 1693
- अभ्यशु *n* a beardless man 1562
- अश्र *mfn* (*etc* of अश्रि) edge 444
- अश्रि *f* edge 1959
- अश्रु *n* tear 1428
- अश्व *m* a horse (here refers to a horse
of the Balkh breed) 102 422
506 509 662, 1300, 1470,
1597, 1870

अश्वदितावन *n* a whip 1810
 अश्वकर्म *m* a kind of tree 1301
 अश्वसुर *m* a horse's hoof 115
 अश्वगति *f* the pace of a horse 821
 अश्वचरणामय *m* a diseased affection of a horse's feet 380
 अश्वतर *m* god, horse 1594
 अश्वत्थ *m* The holy fig-tree 1337
 अश्वपुच्छ *m* a horse's tail 1639
 अश्वदिरिम *m* a rein 1951
 अश्वामरण *n* horse trappings 512
 अष्टपादवनमृगान्तर *m* an animal supposed to have 8 legs 1161
 अष्टीसायकोपाय *m* 1451
 अस्तंभ *m* nameless 1573; see errata
 अमप्ल *m/f* separated 741
 अमशेषचमूगति *f* the unobstructed march of an army 619
 अस्तकर्मफल *m* result of bad action 142
 अस्तकल्प *n* incompleteness 1362
 अस्ति *n* a knife, dagger 522
 अस्तिन *m/f* black 1702
 अस्तिमात्रक *m* any sword 1929
 असुरपौषि *f* an asura woman 1255
 असुरस्त्री *f* a female fiend 1262
 असुरव *m* a demon 1924
 असृज् *n* blood 702, 1193
 अस्त्र *n* a weapon 1428, 1934
 अश्वान्तर *n* a kind of weapon 1407
 अस्त्रेण *n* 169
 अस्पृष्ट *m/f* indistinct 743
 अस्त्र *m* hair of the head, corner, blood, a tear 1485
 अस्त्र (1/2 of अस्ति) edge 1667
 अस्त्रेण *m* not free, dependent 1281
 अस्त्र *n* day 1260, 1947

अहह *ind.* a particle implying surprise, sorrow 1954
 अहिंसा *f* harmlessness 1190, 1212
 अहि *m* a serpent 134, 327, 395, 1470
 आहि *m* the demon Vṛtra, serpent, a wicked man 1942
 अहितुष्टि *m* a snake catcher 111
 अहो वत *ind.* a particle implying compassion, distress, calling 1947
 अहो (अहस्ते) *n* a day 1947
 आ (म्) grand-father, Jar, State of being; *ind.* (प्रश्न) sentence expressing remembrance, sentence, expression of anger, of pain, expression of repentance 13-14
 आकरावर *m* ? 1760
 आकर्य *m* a play-board, play with dice, a die, a bow 1859
 आकार *m* shape 1093
 आकाश *m* sky 387
 आकुल *m/f* confused 1500
 आकृति *f* body, shape, species 731
 आकृति *f* formation 1052; fashion 1557
 आक्रन्द *m* fierce battle, crying out, lamenting or weeping; protector 854-5
 आक्रान्त *m/f* seized 723
 आक्रान्ति *f* overcoming 1247
 आक्रोर *m* crying 93, imprecation 330
 आक्षेप *m* objection 43
 आगु *m* a hog, a rat 224
 अगुनी *f* a kind of plant 1393
 अग्न्याय *m* a verb 1311
 अग्न (वृत्) ? 620
 आगम *m* a partic. science, alterna

- tive ?, arrival 1245
 आगमन *n* arrival 1245
 आह् *ind.* indicating a littleness, inclusion, expressing limit, धातुयोगज, 15
 आहीरस् *m* N of a year, N. of a muni 1926
 आचमन *n* sipping water from the palm 1085, 1825
 आचार *m* custom, conduct or practice 839, 1189, 1333, 1350
 आचार्य *m* guru 721
 आच्छादन *n* covering, concealing 370; cover 1070, clothing 1103, disguise 1447
 आजि *f* battle, a ground, an instant 396-7
 आजि *f* war, battle 838 1563
 आश *f* command 874, 1745
 आशपत्र *n* notice 1006
 आज्य *n* ghee or clarified butter 399
 आटक *m* N of a tree 1834
 आडम्बर *m* the sounding of a trumpet, arrogance, the roaring of elephants 1604-05
 आढकचतुक् *n* a measure of capacity (= 4 Āḍhakas) 544
 आढ्य *m* a rich man 1537
 आतङ्क *m* sickness disease, fever, doubt, uncertainty or fear 113
 आतन्त्र्य *n* प्रतीकाय ? (cf. crit notes), speed, satisfying 1079
 आनप *m* sunshine 1216, 1811
 आत्मघोष *m*, a crow one flattering himself 1865
 आमज *m* son 1989
 आममन्त्रिन् *m* having divine vision 2008
 आत्मन् *m* firmness, intellect, nature, brahman, body, effort, a life, organ, the wind 961-2
 आत्मन् *m* soul 430 436, 743, meditation 1261, self 1729, 1735
 आत्मन् *m* intelligent 1314
 आत्मविद् *m* a seer 1904
 आत्मस्तुतिपर *mfn* one flattering himself 1865
 आत्महन् *m* self abandoning 565
 आत्मीय *n* property 1543, 1729
 आदान *n* taking or receiving 1957. (cf. l. 1614 also)
 आदि *mfn* 1 815; first 1238, 1 1268
 आदित *mfn* attentive, respected 782
 आद्य *mfn* foremost or first 1483, 1644
 आद्यपक्ष *m* the bright half of a month 351
 आरोग्यलब्धि first recovery 1774
 आपान *n* killing 402
 आपा(दा)न taking or receiving 1614 (cf notes)
 आधार *m* a basin for water round the root of a tree, a dam, location 1542
 आधार *m* ? 1988 (VL आचार 402 2)⁴
 आधिक्य *n* excess 1443
 आनक *m* a thundercloud, a kettle-drum, a kind of drum, a war drum 98-99
 आनन्द *m* mirth 1876
 आनन्दन *n* happiness 899
 आनर्त war, dancing room, N. of a country (northern Kathiawad) 765
 आनाय *m* a net 182 1645
 अनृतस्य *n* absence of cruelty 1212

- आन्दोलिका *f* a swing 501
 आन्द् *f* misfortune or calamity 1327
 1562
 आदत्त *mfn* obtained 882
 आर्षद् *m* a helmet, crest or any similar head-ornament 1052
 आपोनगरी a partic city 1001
 आप्यायन *n* satisfying 1079
 आभिमान pride ? 1034
 आभील *m* misfortune, fearful 1695
 आम *mfn* uncooked, not ripe, a partic disease 1214
 आमन्त्रण *n* calling 273 1935, addressing or inviting 061
 आमलक *n* the fruit of emblic myrobalan 1303, 1479
 आमलकी *f* emblic myrobalan 722, 1473 1752
 आमिप *n* a pleasing or beautiful object, sexual enjoyment, coveting, meat, bribe, gain पारवत्, gold 1853—5
 आमोद *m* joy, smell 858
 आमोद *m* fragrance 883, 1758
 आयनन *n* a place for worship 1297
 आयति *f* future time length, majesty or dignity 773
 आवत्त *mfn* dependent 1794
 आयुध *n* a weapon, cutting or any instrument 848, 1498, 1664
 आयुष्यत् *mfn* long lived 211
 आरकूट *mfn* a kind of brass 030
 आरम्भ *m* beginning 814 undertaking 13.9, preparing 1599
 आरम्भ *m* haste, pride effort, killing 1160
 आरात् *ind* distant, near 714
 आराधन *n* accomplishment, attainment gratifying 1071
 आराव *m* crying out 865
 आरोग्य *n* health 1280
 आरोह *m* a beautiful woman 1903
 आर्षद् *n* honesty 1212
 आर्त्त *mfn* distressed 1089
 आर्ति *f* the end of a bow, injury 687
 आश्रयन *n* support 812, resting place 482
 आलम्भ *n* अवमान (grasping ?) 1153
 आलवाल *m* a basin for water round the root of a tree 1542
 आलस्य *n* Stupidity 1220
 आलान *m* a post to which an elephant is tied 931, 1143
 आलाप *m* speaking 621
 आलि *f* a row, a female friend, a bee 1665
 आलिङ्गन *n* embracing 623
 आलेख्य *n* a picture 1391
 आलोक *m* beholding, light, knowledge, panegyric 91
 आलोचन *n* seeing reflection 1080
 आवरण *n* a screen (of straw) 467
 आवर्त *m* whirlpool 438
 आवर्त *m* whirlpool curls of a horse 785
 आवलि *f* a continuous line 1701
 आराप *m* परिवेष्टन ? 1103
 * आवृत्ति *m* a hole of a partic form made through a wall 1912
 आवृत्ति *f* repetition 1385
 * श्रीवत्सलाक्ष्मी विले is the text.

- आशङ्क / hoping for or desire 1371
 आशंसित / *mf* hoped 453
 आशङ्का / danger सञ्कोच, fear doubt, apprehension 161
 आशा / quarter, earth pervasion desire 1806
 आशीस् / benediction 713
 आशीस / *f* = serpent's fang wishing benefit blessing 1870
 आशुग *m* wind an arrow going quickly 325
 आश्चर्य *m* wonder 326
 आश्रम *m* refuge asylum 72
 आश्रमात्तर *m* = partic kind of Sanyasa-rama 795
 आश्रय *m* ? 444 refuge 613 1908
 आश्रयवापक *m* a forfeiter of an asylum 1828
 आश्रयाद् *m* fire a forfeiter of an asylum
 आश्रयः *m* embracing 623
 आसन *n* withers of an elephant, seat 1055
 आसन *m* a seat 1571
 आनाद *m* a bird shower 754
 आसार *m* attack a hard shower the army of an ally or king प्रवेश, spreading 1550-51
 आस्था / *f* = hall of audience support effort, hope 812 3
 आस्था *n* a hall of audience 812
 आस्पद *n* प्रतिष्ठाप्य 860
 आस्पद *n* place 1360
 आस्फोटः *m* the sound made by striking on the arms 1114
 आस्वान *m* tasting 1880
 आहत *mf* multiplied, नाख beaten uttered falsely; (*m*) a drum
 (*n*) a new cloth or garment बह्ममेद 733-4
 आहतश्चन्द्र *m* a sound from a blow 41
 आह्व *m* battle challenge, sacrifice, sacrificing निदेश 1780
 आहस *m* ललित कृष्ण 1913
 आह्निक *m* everyday duty daily food daily work 149
 आह्वान *n* calling 1051 1740 challenge 1780
 ई *m* conjecture god of love garland lustre of a gem in hood, point the end of the girth of an elephant a cave, lustre of the moon 16-17
 ईश *m* a sugarcane 1130
 ईशुधुम *m* a variety of the sugar cane 209
 ईशुमेद *m* a species of sugarcane 1603
 ईशुविहार *m* dry sugar 316
 ईशुवाकु *m* white bamboo (a kind of plant) N of a king (*f*) = bitter gourd 200
 ईक्ष (*mf*) movable = wonder knowledge an indication of sentiment by gesture 267
 ईक्ष *mf* movable 701
 ईक्षित *n* an indication of sentiment by gesture 267 1557
 ईष्ट / desire 255 286 339 451 635 1181, 1375 1538 1794
 ईश्वर ? passion 1783
 ईशा / sacrifice 12
 ईडा (or ईडा) / earth cow speech, wife of Budha a kind of vessel in a sacrifice 517-8

- इतर *mfn* low, vile, different 1583
 इतरेतर *mfn* mutual 348
 इति *ind* particle expressing reason, प्रकरण, प्रकारादिसमाप्ति, 712
 इत्यनये *m* in the sense of "Thus" 1767
 इक्ष *n* वषट्, refulgence 904
 इन *m* the Sun 946
 इन *m* the Sun, a lord or master 964
 इन्दीवर *n* the blue lotus 1149
 इन्दु *m* moon 20, 33, 294, 393, 809, 878, 965, 1095
 इन्दुकला *f* a digit of the moon 35
 इन्दुबिम्ब *n* The disc of the moon 39
 इन्द्र *m* Indra, 28, 410, 730, 963, 1082, 1170, 1347, 1469, 1472, 1614
 इन्द्र *m* Indra, the Sun, a warrior, the soul, the lord, best or superior a kind of herb 1463 4
 इन्द्रबाण *m* magic 643
 इन्द्रकालादियुत *mfn* deceptive 183
 इन्द्रवृक्ष *m* N. of the tree 1159
 इन्द्राणी *f* wife of Indra 1369
 इन्द्रिय *n* an organ of sense, 215, 540, 585, 962, 1754, 1886, 1989, 1547, seminal fluid 1889, 1899
 इन्द्रिवाचं *m* an object of sense 1331
 इन्कर *m* an elephant's trunk 675
 इन्दन्त *m* the tusk of an elephant 593
 इन्दान *n* rut of an elephant 841
 इमपाटल *f* N of a plant ? 1141
 इमुच्छ *mn* an elephant's tail 1639
 इमद्युष्ठा *f* an elephant's trunk 1437
 इमत्तम् *m* the trunk of a partic tree ? 510
 इमदा *f* quantity 598
 इरा *f* carth, speech, liquor, water N of an Apsaras 1493
 इरायं *m* 1767
 इषु *m* an arrow 1539
 इष्ट *mfn* desired 335, agreeable 853; respected 902
 इष्ट *n* सत्कारयोग, sacrifice, respectable, hoped, beloved 452-3
 इष्टा *f* a brick 888
 इष्टि *f* a sacrifice, desire 451
 इत्थंवर *m* this year 1253
 ई *m* petal of lotus, *f* goddess Lakshmi, goddess of speech or speech, the filament of a lotus 18
 ईक्षण *n* seeing 2000, 2004
 [ईति *f*] travelling abroad, affray, going, distress, excessive rain, drought, a calamity of locust, a calamity of swarm of rats, of parrots, कलालक्ष्मण 630-2
 ईरण *n* a bare plain, saline soil 597
 ईश *m* God Śiva 11, 39 274, 1143, 1472
 ईशान *m* God Śiva 1319
 ईश्वर *m* God, a rich man, God Śiva the master, God of love capable of, N. of one of the 60 years 1537-8
 ईश्वरा *f* Goddess Pārvatī 1538
 ईषी *f* desire 1538
 ईषयिष *mfn* a little dear 1424
 ईत् *ind* a little 15, 1101
 ईहा *f* desire 627
 उ *m* God Śiva, a man of the second caste, the eye, the head of the God Śiva, God Viṣṇu 19

उक्तदिवृत्तशास्त्र *n* metrical science begin
ning with uktā 837

उचित *mfn* fit proper 755 (repeated
in l 784), known 784

उच्चर *m* a high tone 1403

उच्छ्रय *m* a mountain, height 1320-1

उच्छ्रय *mfn* height 1321, 1591

उच्छ्रित *mfn* raised 636

उच्छ्रित *mfn* arisen, high or tall, in-
creased 781

उज्ज्वल *mfn* highly shining 1572

उज्ज्वल *m* gathering (of grains) 381

उज्ज्वल *m* star 612, † 1869

उत्त *ind* a particle indicating
• also •, alternative 715

उत्कटप्रथमनय *n* newly produced strong
liquor 577

उत्कण्ठ *m* longing for 1201

उत्कण्ठा *f* longing for 207

उत्कर्ष *m* elevation 277, excellence
444

उत्कालिक *m* a wave a bud creeper ?
longing for 206 07

उत्कोच *m* bribe 1289 1854 ? 1719

उत्तंस *man* ear ring, *m* a crest 1919

उष्ण *f* excessive heat 1658

उत्तम *mfn* superior 1411

उत्तम (+ वन्तु) *mfn* superior 1857

उत्तमस्त्री *f* a pretty woman 417

उत्तर ? 133

उत्तर *mfn* above northern superior
the answer, अपुत्रक? son of Virāṭa,
(*mf*) N of a constellation
1579-81

उत्तरकाल *m* future time 773 1357

उत्तराय *m* upper garment 180 1692

उत्तान *mfn* उत्तान 432

उत्तानिन ? 787

उत्ताल *mfn* fierce मत्त 1688

उत्ताल *mfn* high elevated 1715

उत्थान *n* energy तन्त्र, standing up,
joy or pleasure, evacuating
(by stool etc), समाप्ति 1040-41

उत्थित *mfn* arisen, high or tall,
increased, increasing, lifted up
born 781-2

उत्थित *mfn* elevated 1715

उत्पन्न *mfn* born 782

उत्पात *n* calamity 246, comet 667

उत्पादनीय *mfn* to be produced 1276

उत्प्रेक्षा *f* conjecture 1945

उत्प्रेक्ष *m* lap 55

उत्सङ्ग *m* one who has left company,
thigh, उत्प्रेक्ष (९२) lap 325

उत्सर्ग *m* excluding, abandoning a
general rule gift or donation
318

उत्सव *m* festival 156 559, 968, 1883,
1904

उत्सव *m* blossoming, passion wrath
height, festival 1783

उत्साह *m* energy 261, effort 300
vigour 388, continuous exer-
tion 1005

उत्सु(त्वे) *क* enmity, pride 194

उत्सेध *m* body, height 916

उत्सेध *m* height 1783

उदन्त *m* a pure and virtuous man
news 746

उदय *m* fortune 691

उदात्तादि *m* Accent of which there
are three kinds 1466

उदार *mfn* Generous 433 honest 591

उदार *m* giver, great 1583

उदीच्य *mfn* northern 1580

उद्वेग *m* ? 1268

- उद्गातृ *m* the partic priest in charge of Samaveda 111
- उद्गिरण *n* eructation, vomitted food 617
- उदीप्त *mfn* Shining 1502
- उद्देश *m* a tree planted for a partic purpose 1266
- उद्भूत *mfn* ? excited ? 747
- उद्यमन *n* effort 1160
- उद्यान *n* The act of going out, a kind of garden purpose 1037
- उद्यानपादप *m* tree in a garden 1298
- उद्योग *m* exertion 1251
- उद्भूतं *mfn* उद्भासित 787
- उद्भूतन *n* ? 1077
- उद्येय *m* steadiness distrusts fear one going swiftly 321
- उन्नत *mfn* high 271, 1715 arisen 636
- उन्नतपाशाण *m* peak of a mountain 650
- उन्नतानत *mfn* elevated and depressed 495
- उन्नति *f* height 916 1365
- उन्नत *mfn* arisen 636, high or tall 781
- उन्नय *m* eructation 617
- उन्मत्त *mfn* mad 1696 1935 *m* a crazy person 1777
- उन्मात् *m* madness 1638
- उन्मानमान *n* a partic measurement 1842
- उन्मीलित *mfn* ? समुकीर्ण, समोभेष completely opened ? 798
- उन्मूल ? 1040
- उपकरण *n* goods commodities 1044
- उपक्रम *m* treatment beginning exploit a plan former a test of honesty 1202 3
- उपगम *m* ? acceptance with jealousy 905 1224
- उपग्रहण *n* making prisoner 1067
- उपचार *m* ? 410
- उपजात(र) *m* disunion or separation 840
- उपजिह्वा uvula or soft palate 946
- उपदेश *n* instruction 333
- उ(अ)पदेश *m* Pretext 844
- उपद्रव *m* a public calamity (plague famine etc) 1500
- उपधा *f* test of honesty 1253, 1436
- उपधान *n* peculiarity, a pillow or cushion affection 1065
- उपनिमन्त्रण *n* invitation 1032
- उपनिषद् *f* Dharma, secret 875
- उपनिषद् *f* upanishad text 1191
- उपमा *f* simile 21 1190 1726
- उपमातृ *f* a nurse 1473
- उपमाने being like any thing 697
- उपराग *m* an eclipse of the sun or moon 308
- उपरि *ind* top 1483 above 1580
- उपरिदेश *m* 1290
- उपल *m* stone, a jewel (f) solid clay refined sugar 1693
- उपलब्धि *f* knowledge 1008
- उपलम्भ्य (?) 1793
- उपला *f* sugar candy 1529
- उपवात *m* fasting 1230
- उपयुक्त *n* halo of the sun 924
- उपस्थानियद् *n* controlling the organs 1233
- उपस्पर्श *m* touching ablution sipping water 1820
- उपस्पर्शन *n* act of touching bath or ablution, sipping water from the palm 1084-5

उपहर *m* [meaning not given]
1612

उपाधुपतिन् *mfn* killing secretly 1816

उपाद्ग *n* a sub-division 1809

उपादान *n* material cause 1734

उपाधि *m* virtuous reflection, deception, an attribute, बुद्धिम्, मत, वक्
fraud 918-9

उपान्त *mfn* vicinity 1817

उपाय *m* means, expedient 234, 264,
272, 1253, 1441, 1731, a means
of success against an enemy
(open assault) 504, effort
1210, remedy 1309, 1398

उपासन *m* exercise in archery,
service, harming 1061

उपेक्षित *mfn* disregarded 795

उपेन्द्र *m* Indra's younger brother
(= Viṣṇu) 1469

उपपतत् *ind* on both sides 789

उपपत्ति double meaning ? 979, 1843

उपा *f* N of Pārvatī 12 1444, (उपा
wife of Anuruddha) 996

उपासुत *m* Son of Pārvatī 1806

उररी *ind* a particle implying ex-
tension or expansion, imply-
ing admission 1584

उरु *mfn* large 1923

उरुज *m* an owl 97, 799

उरुक *m* N of King of Urukās, an
owl 143

उरुसूत *a* partic. tree 1976

उरुव *m* canopy 997

उप काल *m* dawn 727

उप *m* morning 1841

उपा *f* wife of Anuruddha, 1841

उष्ण *n* heat 343

उष्णीषिणिपति *m* the charioteer of the
sun 323

उष्णीष *mn* turban, crown 1858

ऊ *m* God Śiva, the moon, पुत्र
prince, neck, a god, a court-
yard, simile, a full jar, a
merchant, protection 20-21

ऊन *mfn* shortened or incomplete
974

ऊररी *ind*. see उररी

ऊरी *ind*, a particle implying exten-
sion or expansion, implying
admission or promise 1504
= उररी will do ?

ऊर्ज *m* N. of a month, energy,
strength 388

ऊर्जित *mfn* ? profound 741

ऊर्णा *f* wool (of sheep etc) circle
of hair between the eyebrows
561

ऊर्ध्वरुल (र ?) 326

ऊर्ध्ववण *n* growing up 1634

ऊर्मि *mf* a wave, pain or grief,
speed, मह, light, longing for,
a fold in a garment, line or
row 1200-01

ऊर्मि *mf* a wave 1962

ऊपर *m* saline soil 597

ऊषन् *m* vapour 1097

ऊष्मन् *n* warmth, अमत् 1219

ऊष्म *f* supposition 47, cf notes

ऊशु *m* an elephant, a mountain
separation, being, enemy of
gods, heaven; (*f*) mother of
gods, river, liquor, (*n*) a hole
22-23

ऊशु *m* a bear 258, (*n*) a constella-
tion 1581

- कजु *mfn* straight 1243
 कजुतर *m* a straight tree 736
 कत *n* true 695
 कृति *f* going, censure, emulation, prosperity, साधक 647
 कृत *m* the menstrual excretion, season (hemanta etc.) 682
 कपिजुह्वल *n* water used by sages 820
 कृ *m* the hair of the head, snake, one who lost his wealth, heaven, 'hand, (*f*) sight, mother of Asuras, ornament, (*n*) snow, lotus, wealth water 24-25
 क *m* crab, tooth of a monkey, tooth of an elephant, heaven, one whose body is anointed, one who has lost his grandson, a demon (*f*) mother of gods 26-27
 क (m) Lizard Indra, lap, a shark, a god (*f*) mother of serpents mother (*n*) an eye, easy gait a bone of the eye 28-29
 प (m) Visnu, beginning of the day, jewelled floor, (*f*) night, the number eleven; (*n*) lustre, water, inside of mansion, sky 30-31
 पक *m* chief, other alone 69
 पक *mfn* same 1053, one 1706
 एतान *mfn* closely attentive 1579
 एतत् *n* oneness 1003
 एतेर *m* a part or portion 107
 एतम् *mfn* closely attentive, undisturbed 1579
 एकादशमन्त्र *n* a ceremony of the eleventh day (after death) 480
 एकादशसखा *f* the number eleven 31
 एणी *f* a female deer 550
 एनम् *n* sin 85
 एरम् *m* = cf. वेदान्त 367
 एला *f* Small cardamom 1670
 एलाप्रमाण Small cardamom 463
 एवम् *ind* alike, in this manner 1768
 एवम् *m* sense of एव (= accurate determination) 1726
 ऐ *m* hand, the face of a quarter, wind, God Śiva, peak of a mountain, skin or bark 32
 ऐश्वर्य sugar candy ? 1694
 ऐश्वर्य *n* wealth 1758
 ऐवम् *ind* this year 1253
 ओकार *m* the sacred and mystical syllable 1238
 ओ (m) Kubera, a cloud, moon, Indra, Living being or soul, Brahmā, (mf) source, *n* lotus water, wall 33-34
 ओक *mfn* house, or dwelling Refuge or asylum 72
 ओक *m* cuckoo (a bird MW) 1908
 ओकस् *n* refuge or asylum, house 1908
 ओस *m* flood multitude, instruction abundance, stream or current, uninterrupted tradition a kind of dance (cf Bhude's Dic), speed 333-4
 ओस् *n* energy ? 336
 ओजस् *n* light, strength, splendour *m* चातुर्वर्त्य, विपश्य 1900-01
 ओम् *ind* particle of interrogation, a particle implying acceptance or assent, inger, greatness, Brahman 10

ओषधि *f* a plant 872 958

ओषधिविशेष a kind of plant (here refers to रुद्रिक plant) 105

ओषधि *f* a kind of plant 652

ओष्ठ *m* the lip 1578

औ *m* Skanda the elephant-face god (=Gaṇeśa) one whose body is pare (*f*) digit of the moon, Ananta or Śeṣha Karavīra plant 34-5

औत्सुक्य *n* regretful anxiety 1916

औदनिक *m* a cook 543

औदार्य *n* generosity 1827

औदुम्बरच्छन्मोक्षलोभगणनाशक *n* piece of उदुम्बर wood for counting Sāmans in a stotra 1799-80

औशीर *n* the stick which serves as a handle of chowrie a seat bed 1571

औषध *n* medicine † 302 1421 1891

आशुभमेद *n* a kind of medicine 555
a kind of plant 1691

क *m/f* white, *m* brahman the sun, air or wind fire yama heaven, peacock, Viṣṇu a sound from blow ocean, intellect wealth splendour 40 41

क *n* head water, happiness 42

कच् *ind* do do

ककुब् *f* chief hump of a bull symbol of royalty 852

ककुम् *m* 993

ककुम्भ *m* N of a tree (=Indravrkṣa) *m/f* a kind of bird *f* quarter 1159

कक्ष *m* side or flank a garment पञ्चमङ्गलपत्र armpit a kind of creeper fragrance dry creeper, a fresh creeper (*f*) an

instrument for holding girdle or belt the forearm, a rope to tame the elephant, object of rivalry part of a chariot 1991-4

कस्या *f* an upper garment, a girdle an elephant's girth, the inner apartment of a palace, an upper garment?, a strap? 1269-71

क्रक *n* wave hidden vulture crow N, of Yudhiṣṭhira a bank, the enemy of Madhu an asura a Cakravaka bird, a Cuckoo Yama 50 51

कृ *m* a heron 498

कङ्कण *n* bracelet 1601

कङ्कणिक *m* a heron 1559

कङ्कण *m* an arrow furnished with heron's feathers 95 401

कक्ष *n* a dry sore, a band the hair of the head scar leprosy son of Brhaspati *f* a female elephant 362-3

कक्षक *m* a tuft or braid of hair 200, 519

कक्षिक *m* the sense of a particle of interrogation 54

कच्छ *m/f* concealable *m* a bank hem of a garment प्रत्य *a* watery place *n* side कृष्णक, कृष्ण, कृष्ण 373-5

कच्छ *n* a strap 1270

कच्छपी *f* a female tortoise, a kind of lute 1107

कञ्जलमानन *n* a shell to keep collyrium 705

कञ्जुकिन् *m* an armour † a serpent 194

- वस्तुकिन् *m* a guard or attendant on the woman's apartment's 703
 फञ्ज *m* a hair, N of Brahmā; *n* nectar, lotus 403-4
 कञ्जिका *f* Name of a tree 1522
 कष्ट *m* excess or superabundance, a corpse, argument ? क्रिया-
 वारिन् (°र?), a burning ground, the temple of an elephant, any vehicle carrying a dead body, a mat, time. *f* a bed; *n*, वरं, a screen (of straw) 464-6
 कटक *mn* capital, multitude, table-land, side of a mountain, needlepoint, a ring placed as an ornament upon the tusk of an elephant, sesalt 134-6
 कटुकल *mn* Bribe ? 1719
 कटि (or °टी) *f*, buttocks 465
 करिपूर्व *m* the female organ 1018
 करीमन् *n* ornament on hip 385
 करीवर *n* ? 1011, cf. crit notes
 कटु *mf/n* envious, sharp (one of the 6 kinds of flavour); *m* कुरारिम, a priyangu tree; *f* a kind of plant, वृत्त, *n*, improper action, displeasing, black mustard, stimulating smell 468-70
 कटु *mf/n* bitter, pungent 565
 कटुभी *f* a bitter gourd 200
 कटुलेपि *f* N. of a medicinal plant 147
 कटु *m* N of a tree 1141, a kind of plant 1459
 कटु (कटु?) b-d's real 307
 कठिन *mf/n*, hard; *m* a cruel man, 833
 कठिन *mf/n* hard 495, 1501, 1819
 कठोर *mf/n* very hard 1577
 कण *m* a minute particle, a grain, long pepper, cumin, वर, a drop of water ? 548
 कण *m* a sound 560
 [कणिका *f*] minute object, अस्मिन् (°मन्) N. of a plant कस्तुरि-
 चण्डिका 132, cf. notes
 कण्टक *m* a bad man 525
 कण्टारिका *f* silk-cotton tree 1461
 कण्ठ *m* near, sound, neck or throat 493
 कश्च *ind* a particle (used in the beginning of a sentence, at the end वर, ओर, वर 815
 कथा *f* story ? 558
 कथं *mf/n* to be spoken of 1268
 कथ्य *mf/n* वर to be spoken of 1268
 कदम्ब *m* Kadamba tree 1091
 कदम्ब *m* Kadamba tree, N. of Timis'a tree, वरदुम्ब, दुम्ब, multitude, fragrance 1131-2
 कदली *f* plantain tree 145, 1151
 कदली *f* a flag, banner, plantain tree, a kind of deer 1980
 कनक *n* gold 1533, 1635
 कनकाक्ष *m* golden mountain (= Meru) 1541
 कनकाक्ष *n* Gold etc. ? 659
 कनकाक्ष *m* a thorn-apple 1777
 कनिष्ठ *m* youngest, smallest 491
 कर्ण *f* the pupil of the eye 181
 कर्नायम् *m* younger brother, small, very young, the lover excited by passions 1914-5

- कन्द *m* N. of a root, root of a
 partic. plant, cloud 835
 कन्दर *m* a cave 1144
 कन्दली ? 1476
 कन्या *f* a girl 144
 कपट *mfn* deceitful 1222 *m* fraud 157
 कपट *m* fraud 481
 कपर्दिका *f* cowry 700
 कपाल *m* a bowl 1518
 कपि *m* a monkey 204 1251 1470
 1767, 2005
 कपिकच्छू *f* a kind of plant 1834
 कपिरत *m* tooth of a monkey 26
 कपिल *mfn* reddish brown, tawny
 578 1471
 कपीन्द्र *m* leader of monkeys 1960
 कपोनिनिवात *m* the blow with the
 elbow 1656
 कपोल *m* cheek 1717
 कफ *m* phlegm 1120
 कफिन् *m* phlegmatic 1120
 कवच *m* N of a demon a headless
 trunk *m* water 925
 कवचा *f* a lock of hair (*fn*?) विष्णु
 a plant ? 1586
 कवच *n* tortoise 406, 681 1427
 कण्डल *mn* = water vessel (of an
 ascetic) 92
 कमल = lotus flower 168 412 596,
 1015 1910
 कमल *m* a species of deer, *f*
 Lakshmi, an excellent woman
 1698
 कमल *n* water copper lotus, the
 right lung drug 1697
 कम्बुकेतु *n* the filament of a lotus 18
 कमलाक्ष *m* the lotus seed Viṣṇu
 2009
 कम्प *m* moving to and fro 327, shak-
 ing 880 ? 1175
 कम्पन *n* shaking 1380
 कम्पित *mfn* shaken off 795
 कम्पिल *m* a kind of plant 319, 1418
 कम्बल *m* N of serpent king, dewlap,
 woollen cloth or garment
 covering of an elephant 1699-
 1700
 कम्बल *m* a blanket 1765
 कन्धु *n* a conchshell or conch 163
 221, ? 1266
 कन्धु *m* a bracelet, a conch 1128
 कर *m* a ray, 243, the hand 675
 कर *m* Ray of the sun, the hand
 causer, वषट्, cloudstone, royal
 revenue, elephant's trunk, a
 doer 1435-7
 करक *m* a species of bird water
 vessel, cocoanut shell, pome
 granate tree crying, the hand
 bail 92-93
 करह *m* cocoanut shell 92
 करह *m* the skull, the cocoanut
 shell 94
 करट *m* crow 437
 करट *m* safflower, elephant's temple,
 crow, a kind of drum, a
 funeral ceremony performed
 on the 11th day a jackal, a
 man of low or degraded pro-
 fession 479-81
 करण *n* an organ of sense 250; efficient
 cause 601; the sense of the
 instrumental or agent 1045
 causer 1436, = means which
 leads to two or more results
 1449

- करण *m* a child, the son of a Śūdra woman by Vaiśya 582-3
- करण *n* a posture in sexual intercourse, an organ of sense (Prāṇa), an instrument by which an action is immediately effected, a partic, posture in dance, act of doing, a field, body, organ of sense, one of the 11 Karapas (an astrological division of the day), a limb, a garland, the posture of an ascetic, a partic position of fingers in religious austerities 583-6
- करणमेद *m* a partic karapa 418
- करणान्तर *n* one of the karapas 1456
- करण्ड *m* a crest, a kind of vessel 523
- करतोय *n* N. of a river 996
- करतोय *m* a river having water for ever, N. of a river 1367
- कस्मी *f* the she-camel 1194
- कर्मम्याकुलि *f* the middle finger 131
- करवट *m* ? 1595
- कराल *mfn* having projecting teeth, lofty 1711-2
- कराल *mfn* having projecting teeth, lofty, deformed, highly shining, a dreadful image 1972-3
- कराकट *m* slapping the hands together 1631
- करिकण *f* a kind of plant 1287
- करिणी *f* a kind of plant (=hastip-pali), कर्मिप्राय, a female elephant 605
- करिणी *f* a female elephant 775
- करिण *m* an elephant 1384
- करिण्डमूलोपान्त *m* the root of an elephant's tail 27
- करिणेतक *m* a young elephant 1153
- करियोवि *f* a female elephant 124
- करिशिशु *m* a young elephant 202
- करिहत्ताय *n* the tip of an elephant's trunk 131, 1553
- करीर *m* a water jar, N. of a tree, the shoot of a bamboo 1526
- करीर *n* कोणमध्यस्थपुलिन, दंडुर, तद 1528
- करीक *f* a cricket, the root of an elephant's tusk, 1527, cf notes
- करीषानि *m* a fire of dried cowdung 1837
- करुणा *f* pity or compassion 563, 626
- करेणु *f* a female elephant 600
- करेणुकस्यान्त *m* the end of the girth of an elephant 17
- कर्क *m* a vessel made out of a cocoanut shell, water-jar, fire, mirror, a white horse, niggard, 48-9
- कर्कटकराशि *m* the 4th sign of the Zodiac 48
- कर्कश *mfn* harsh 1816
- कर्कश *mfn* hard, cruel, *m* niggard, merciless, firm, a substance in Āyurveda, a black sugarcane, short, part of trunk of a tree or plant ?, not fat, bold or daring 1819-21
- कर्को *f* the 4th sign of the Zodiac 48
- कर्को *m* a species of plant 1652
- कर्ण *m* the ear, Sun's Son 575
- कर्ण *m* the Sun's Son 1056
- कर्णजालम *n* the tap of the ear 1667

- कर्णपूर *m* an ear-ring 1919, 1927
 कर्णभूषण *n* an ear ornament 144
 कर्णमल *n* wax of the ear 519
 कर्णविभूषण *n* an ear ornament 130, 1674
 वरंगेष्टन *n* an ear-ring 138, 485
 कर्णादिभूषण *f* ornament as the ear ring etc. 1420
 कर्णिका *f* an ear ornament, the tip of an elephant's trunk, the middle finger, a round ear-ring the pericarp of a lotus, उत्तर ? 131, 133
 कर्णिका *f* a pericarp of a lotus 1229
 कर्णारिथ *m* a litter (esp in the Svayamvara of kings) 826
 कर्तन *n* cutting, the act of spinning cotton or thread by women 987
 कर्तव्यज्ञान *n* knowing what is to be done 797
 कर्तुं *mfn* a deer 1437
 कदम *m* mud 85, 1174, muddy place 1679
 कदमप्रदेश *m* dirty place 707
 कर्पूर *m* a bowl a kind of weapon a piece of broken pct 1518
 कर्पराश *m* a potsherd 1529
 कर्परी *f* a kind of collyrium 191
 कर्पूर *m* camphor 704 896, 1196 1418 1589
 कर्पूरशूर्प *f* powder of camphor 1977
 कर्तुर *n* variegated colour 1395, 1487
 कर्मठ *m* eagerly engaged in sacred actions 1719
 कर्मन् *n* act of doing or action 584, 783, 1308
 कर्मन् *n* a religious duty, sin, the tenth lunar mansion. 975-6
 कर्ममेद *m* a partic. action 47
 कर्मरक्षतरु *m* a kind of plant 1286
 कर्मशील *m* eagerly engaged in Sacred actions 1719
 कर्प *m* a weight of 2 tolas 359
 कर्प *m* ploughing, a partic. weight 1838
 कर्प *m* a partic weight (= 16 māṣas); 1990
 कर्पक *m* a cultivator 1815
 कर्पचतुष्क *n* a partic weight (= 4 Larṣas) 1653
 कर्पण *n* ploughing 1838
 कर्पु *f* agriculture, a fire of dried cowdung, trench, खातन, 1837
 कर्पु *f* a canal 1838
 [कल *mfn*] pleasing, a low, soft or inarticulate tone 1619
 कल *mfn* semen virile, a low, soft or inarticulate tone 1623
 कलकण्ठ *m* pleasing voice, swan, dove 496
 कलङ्क *m* iron (cf. notes), blame, mark insect 99-100
 कलङ्क *m* black spot, a sectarian mark on the forehead, mark 179
 कलत्र *n* wife 830
 कलत्र *n* the hip and loins, wife a royal citadel 1566-7
 कलधौत *n* gold, silver 802-3
 कलध्वान *m* pleasing voice 496
 कलम *m* a young elephant, an unguent for the body 1153-4
 कलश *m* a water jar 1526
 कलश *m* water, nectar-mand, a pitcher 1813-4
 कलहंस *m* a swan 201, 1130

कलह *m* 1122, 1625, 1761, 1950

कला *f* 1115

कला *f* an art, a division of time, $\frac{1}{16}$ th part of the moon's diameter, a piece, interest on a capital, capital? beauty, knowledge, the essence or the best of any lore, the menstrual discharge 1620 2

[कला] a treatise on pleasure or sexual love, musical science, magic science 1624

कलान्तर *n* a kind of interest 899

कलाप *m* bunch of peacock's feathers 372

कलाप *m* any ornament, a peacock's tail, a quiver, totality 1101

कलासाधु *m* perfect in art 1312

कलाहीन *mfn* artless 1701

कलि the fourth yuga 569

कलि (कवि) *m* a poet 148 cf. crit. notes

कलि *m* quarrel, a hero, देव, the last yuga, sin, fraud, grief 1625-6

कलिका *f* bud हृष 173

कलियुग *m* the 4th age 1303

कलक *m* sin, श्लेष्म ordure, dirt or excrement, hypocrisy 87

कल्प *m* manner of acting, 898 a sacred precept or rule 1245

कल्प *m* dissolution of all things, manner of acting, science, a day of Brahmā, rule 1096

कल्पान्त *m* end of a kalpa 1330

कल्पित *mfn* created 606

कल्मष *n* sin 1027

कल्मष *mfn* free from disease, ready, clever, perfect in art, (n) dawn 1312-3

कल्याण *mfn* auspicious 1337

कलोल *m* a wave 207

कल्लार *m* a white or blue water lily 212

कवाट *m* a door 435

कवि *m* a learned man 1405

कविरचनाभेद *m* style of composition 645

कशा *f* a whip 1810

कशिपु *m* clothing, food 1103

कशेरु *n* the root of a kind of grass 1335 1603

कषाय *m* sweet, oily, bitter taste, fragrant, application of unguents, gum, red colour, a dying stone
कषाय ? ruin, smeared with 1323-5

कषायक *mfn* astringent 663

कष्ट *mfn* inaccessible; (n) difficulty 447

कष्ट *n* adversity 1512

कस्तूरिकास *m* musk 1148

कस्तूरी *f* musk 841

कास्यतालदिर *n* bell metal or any metal plate which is struck 940

कास्यवाद्यभाण्ड *n* a kind of musical instrument made of bell metal 1632

काक *m* crow 50 478, 480, 497, 568, 1635, 1990

काका *f* the plant Haritaki 85

काकु *mfn* an occurrence of the change of the voice, a defect in the tone of a singer, a particle of interrogation 53-54

काङ्क्षा *f* desire ? 47

काच *m* a yoke to support the

- burdens a kind of clay an
 eye disease 352
 काचकलश *m* a glass pitcher 341
 काञ्चन *m* gold 581 802
 काञ्चनाद्रि *m* Golden mountain 1675
 काशी *f* a girdle or belt 1269 *N* of
 a town 358 1269 1678 1993
 कठिन *m* hardness 686
 कणांतर (मानांतर ?) a weight of four
 maṣas 57
 काण्ड *m* *n* a stick, an arrow, vile
 or low, section or chapter,
 occasion or opportunity
 water *m* horse मरु (*n*) stalk
 or stem, the trunk of a
 tree, privacy, trunk of partic
 tree (*f*) पिपलि खय 508-10
 काण्ड *m* part of the trunk of a tree
 or plant 1820
 कातर *m* a timid man 77
 कात्यायनी *f* *N* of Parvati 112 514
 कादम्ब *m* a swan sugarcane a
 serpent, an arrow 1130
 कश्चित् *m* consonants 1034
 कानन *m* forest 973
 कानाक्षय शिल्पग्रह *n* 1208
 कान्तार *m* a difficult road through
 a forest, famine sinful act
 forest 1519
 कानि *f* brightness, lustre beauty,
 splendour etc 83 250 303,
 473 862, 904 1058 1151, 1202,
 1220, 1226 1289 1375 1730
 कानिन् *m/n* shining 710
 कानिबुद्ध *m/n* possessing brightness
 1150
 काम *m* love 254 1370 god of love
 391 passion affection of the
 mind 1119
 काम object of desire god of love
 desire (*n*) semen virile (*ind*)
 according to desire, assiduity
 love permission 1180-82
 कामज produced from passion or
 desire 119, vice (said to arise
 from love) 1047
 कामजल ? 214
 कामधेनु *f* the divine cow 1156
 कामरूप *m* a kind of tree 491
 कामशास्त्र *n* a treatise on pleasure or
 sexual love 1624
 कामिन् *m* a Cakravaka bird 1911
 कामिनी *f* a woman a woman of a
 partic age a pigeon a ruddy
 goose a kind of plant
 1030-31
 कामिनी *f* wife 1376
 कामरु *m* a lover 147, 1681
 काम्बोज *m* a horse of kāmboja
 breed conch *N* of a pro-
 vince a horse, *N* of Purni
 ga tree a kind of plant,
 (Somaśalka) 421-2
 काम्बोजी *f* a kind of plant (*māśa*
parni *lunguparni*) 423
 काम्य *m/n* object of desire 1180
 काय *m* body 686, 916 945, 1508
 कार *m* killing determination a
 royal revenue, cf crit notes
 effort husband or master or
 lord a snowy mountain or a
 heap of snow (*f*) a female
 messenger binding a prison
 the part of a lute below the
 neck, a partic female bird,
 cause 1433-5

कारण *n* efficient cause, reason, बाद
(w. r. for वध=killing ?) श्रेष्ठः
torment or agony, Sūtra
treating of elephants; मण्डन,
अङ्क 601-02

कारण *m* cause or reason 738, 777,
812, 944; source 953; ? 1361

कारण्ड *m* a sort of duck 201

कारण्ड *m* a kind of bird or a sort
of duck, 523

कारमेद *m* an architect 763

कारसंघति *f* a company of artisans of a
same business 572

कारवीर्य *m* N. of a king 993

कार्तव्य *n* totality 614, 764, 814, 1421,
2002, the full measure of
anything 1496

कार्षास *m* cotton 1428, 1546

कार्मण *n* magic, magical art 266

कार्मुक *m* a bow 524, 1859

कार्पाक्ष *m* an idler 208

कार्षिक *m* a coin (= Kārṣāpaṇa)
554

कार *m* time 440, 487, 526, 897, 917,
936, 1350, 1647, yama 1824

काल *mfn* black, *m* God of death, महा-
काल, time, death, मणिषा; 1626-7

कालकण्ड *m* N. of Śiva 195

कालक्रियामान (musical) measure of
time 1631

कालवृद्ध *m* a bow 498

कालभेद *m* a partic. time 1261, 1841;
a division of time 1620

कालविशेष *m* moment 559

कालाव्य *m* a very minute time 463

काळि (°रि also) का *f* profession of a
barbar, a multitude of clouds,

torment, trade, a female
dancer, a flaw of gold etc.;
black colour, interest, a spi-
rituous liquor, price of com-
modity to be paid by instal-
ments, N of a Yogini, N. of
Durgā, branch of Trichosan-
thes Dioeca M. W.), the line
of hair from the pudenda to
the navel, माली, व्या, N. of a
Kinnarī, a new cloud 125-30

काळिका *f* a form of Durgā 305, the
female of a partic. bird 1435

काळी *f* a form of Durgā, a worm
or animalcule generated in
the acetous fermentation of
milk, black colour, a plant ?
1628

कात्वा *f* a cow fit for the bull 522

काळि a chowrie stick, skin loosen-
ed due to old age 1961

कावेरी *f* N. of a river, a harlot,
turmeric 1531

काव्य *n* poetical inspiration ? 556

काव्य *m* Rāmāyaṇa etc. 1262

काव्यपङ्क्ति *f* a kind of metre (here
consisting of four lines of
nineteen syllables each) 1289

काव्य *m* the planet Venus 1454

काव्यमाण *m* (orig. कार्यमाण ?) clearness
of style in poetical composi-
tion 863

काव्या *f* N. of a female fiend 1262

काव *m* a kind of reed 1427

काव *m* similarity, a species of grass,
shining 1805

काश्मीरज *n* saffron 1424

- काष्ठ *n* wood or timber 915, 1143
 काष्ठा *f* a quarter a measure of time
 हरिद्र, स्थायुक्त्य extremity 487
n piece of wood 488
 काष्ठाम्बुवाहिनी *f* an oval vessel of wood
 for holding water 546
 काष् *f* a sort of spear 686
 काहली *f* *n* young woman 1123
 काहल *mfn* excessive or large with-
 ered *m* a wicked man 1970
 काहली *f* a kind of musical instru-
 ment 1970
 किं *ind* particle of interrogation *p*
 showing objection, *p* of abuse
 supposition 43
 किंकर *m* a servant 1346
 किपाक *m* the fruit of a certain plant
 मू 140
 किपाक *m* ? 1264
 किशाक *m* the beard of corn an arrow
 a heron 1559
 किशु *m* *N* of a tree 1812
 किक्की *f* the blue gay a kind of
 substance 67
 किक्किणी *f* a tinkling ornament 231
 किञ्जल्क *m* the pollen of a lotus
 flower, the filament of a lotus
 188
 किञ्जल्क *m* filament of a flower 907
f of a lotus 1516
 किञ्ज *m* dirt excrement 87 any kind
 of dirt 1662
 कितय *m* a gambler, a crafty person
 fraudulent man, thornapple
 1777
 किरण *m* a ray of light 1130, 1217
 किरण (अग्निरेण) location 1542
 किरणमूत्र *m* collection of rays 181
 किरात *m* a hunter 186 a rouge 1800
 किरात *m* a man of Kirata tribe a
 kind of fish, *f* *N* of Ganga
 757
 किरिट *n* crown 1659, 1858 a diadem
 1964
 किल *ind* particle showing report
p showing certainty 1671
 किलिज *m* a mat 466
 किल्बिष *n* sin 1045
 किरिविष *n* a fault, sin disease 1860
 निशोर *m* a colt a youth or lad
 1508
 किष्कु *m* the forearm or cubit (a
 measure of length), span fore
 arm, a measure of distance,
mfn contemptible 86-7
 किम्ब *n* a sprout 1711, 1775 new
 leaf of a branch 1971
 कीचक *m* *N* of a Daitya bamboo
 189
 कीट 1094
 कीटक *m* insect 100
 कीनाद *mfn* harsh *m* *N* of yama
 niggard a cultivator, one
 killing secretly, 181-6
 कीर *m* a parrot 80
 कीर्ति *f* fame 254 386, 400 400 1320
 कीर्ति *f* fame report dirty place
 706-7
 कीर्तियुक्त 1028
 कील *m* peg nail, pin 61 post or
 pillar 55
 कील *m* a gambler the axle of a
 chariot a peg, flame *N* of a
 mountain (Indrakila ?). (*f*)
 the blow with the elbow a
 kind of blow in copulation
 1655-6

- कुन्तलविन्यास *m* curly hair 1521
 कुबेर *m* Kubera 425 758, 1109
 कुम्भ *mfn* humpbacked 407
 कुमार *m* a boy, N of Skanda Son
 (*mfn*) Name ? 1540
 कुमारा *m* anus 1281
 कुमुद N of a monkey-hero, lotus 869
 कुसुम lotus 869 white lily 1769
 कुम्भ *m* a jar 471, 1121
 कुम्भ *m* N of a son of Kumbha
 karna, husband of a barlot, a
 jar, a fragrant resin a part of
 the head of an elephant, the
 eleventh astrological house, a
 kind of medicinal root (त्रिवृत्)
 a partic measure 1139-40
 कुम्भकर्णवृक्ष *m* Son of Kumbhakarna
 1139
 कुम्भकारमाण्ड *n* a potter's instrument
 1409
 कुम्भदासी *f* a bawd 455
 कुम्भी *f* a white medicinal plant 699
 कुम्भी *f* a kind of plant (वृषादला) a
 kind of plant (vāṛiparni) a
 jar, N of a plant (cf. notes)
 1141
 कुम्भीनीस *m* a kind of venomous snake
 (†) Mother of Lavana 1928
 कुरु *m* a deer 258 279, 588 1920
 कुरुभेद *m* a species of deer 1968
 कुरवक *n* kurabaka flower 476
 कुक्षेत्र *n* ? 758
 कुल *n* family, race 1017, 1437, 1797
 कुल *n* set, multitude, body, family,
 multitude of homogenous
 objects of the same kind,
 inhabited country, a house
 1642-3
 कुल्ल *mfn* destructor of a family 1082
 कुलज *mfn* man of high birth 806
 कुल्य *f* an unchaste woman 70 1618
 कुलप्रभ *mfn* eminent in family 190
 कुलस्त्री *f* a virtuous woman 1220
 कुलहीन *mfn* of inferior family 1687
 कुलाङ्गु *m* मूलेद, a thief, कर्ष 1595
 कुलाय *m* house of others 1318
 कुलाल *m* a potter 1410
 कुलिक *m* of a good family 190
 कुलिश *mnn* thunderbolt 1478
 कुलीनाय *n* high birth 1035
 कुलीनाय *m* a horse of high breed 1163
 कुरीर *m* crab 26
 कुर्या *f* 71, a canal 1838
 कुश *n* kusa grass 1762
 कुश *n* water, a kind of grass, a rope,
 N of Rama's son, N. of an
 island, a piece of Udumbara
 wood used for counting the
 number of Sāmans in a Stotra
 1798-1800
 कुशमण्डिविरोध *m* Bundle of kusa grass
 366
 कुशल *m* happiness 1177
 कुशल *mfn* proficient, कर्वाह; *n* abi-
 lity, welfare virtue 1709-10
 कुक्षुब्ध *f* a kind of ladle made of
 kusa grass 406
 कुशानोद *m* a dealer in kusa grass 111
 कुशी *f* greatest sinner, intoxicated
 ploughshare, मृग 7, wrought
 iron 1800-01
 कुन्द *n* lotus 1588
 कुण्ड *mnn* leprosy 360, 363 578 699,
 1676, a kind of medicine 1205
 कुसुम *n* an eye disease, fruit, flower

- menstrual discharge 1239-40
 कुयुम *n* flower 1506, 1913
 कुसुमान्जन *n* calx of brass used as a collyrium 192
 कुसुम्भ *n* safflower 479
 कुसुम्भ *n* gold, safflower, a water pot 1167
 कुसु *n* granary 490
 कुहू / the cry of a kokila, the first day of the first quarter on which the moon rises invisible 1946
 कुहू *n* new moon etc., Indian cuckoo, calamity 246
 कुट *m. n.* illusion, steady, machine, fraud, untruth, a heap or multitude, an iron hammer, peak of a mountain, body of a plough 448-50
 कुट *m* a trap for catching deer, untruth, heap or multitude, steady, iron rod, illusion, peak of a mountain, base, part of a plough, hypocrisy, the sun, the rays of the Sun, the gate of a town, an elephant 460-62
 कृषक 1 542
 कृषकवृक्ष ? 1383
 कृष *n* bundle of kuśa grass 276
 कृष *n* deceit or fraud, धृष्ट ? the part between the eyebrows, kuśa grass often used as a seat, beard, bundle of kuśa grass 365-6
 कृषक ? 374
 कृषिक *f* inspissated milk 191
 कृष *m* a tortoise 11, 2375, 1280
 कर्मयोग *f* a female tortoise 1107
 कृष *n* a bank 51
 कृषकच्छट *m* (or कृषच्छट ?) a saw 483
 कृषकच्छट *m* lizard 28
 कृकलास = chameleon 1931
 कृच्छ *n* difficulty 447, 533; suffering 1328; misfortune 1695
 कृत *mfn* done, killed; *n. N.* of the first of the 4 yugas, enough, result, work 693-4
 कृतवान *mfn* perfumed 775
 कृतवीर्यसुत *m* Son of Kṛtavīrya 1955
 कृतादि *n* Kṛta etc. (age of the world) 301
 कृतान्त *m* yama 427, 1211
 कृतान्त *m* yama, conclusion, destiny or fate, a sinful or inauspicious action 766
 कृति *f* action 1189, 1244
 कृषिका *f* N. of a constellation 1702
 कृत्य (*mfn*) कृतिल 1294; *n* an indispensable act 1032
 कृत्यनिर्णय *m* determination of duties 825
 कृत्या *f* action, a certain female deity 1294
 कृत्रिम *mfn* artificial 779
 कृतन *mfn* entire 1708
 कृष *m* a niggard or stingy 49, 1460, 1565, 1662, 1819
 कृष *f* kindness or favour 216, 536
 कृषणी *f* dagger 124
 कृषपति *m* husband of Kṛpī 545
 कृष *mfn* lean or thin 211, 945
 कृषाणु *m* fire 1416
 कृष *m* ploughshare ? 1983 (cf. read. ing कृष in BE, and also कृष in AS. and MED.)

- कृषि *f* (कृष्यादि) agriculture 668
 कृषिरुमेन *m* agriculture 1361
 कृषी *f* agriculture 643
 कृषविल *m* a ploughman 1615
 कृष्ण *m* Viṣṇu, Vyāsa (Son of Parā-sara), the Indian cuckoo, Arjuna, a crow; N. of Sūdras in Sālmāladvīpa, the dark half of lunar month, fire (cf. Bhīde's Dic.), the 4th yuga, black colour; (*n*) iron, black-pepper, sin, a black substance 568-72
 कृष्ण (*mfn*) black 1626 ? *m*. Lord Krishna 730, 1913
 कृष्णकवि *m* a black monkey 1723
 कृष्णपक्ष *m* The dark fortnight 1703
 कृष्णपक्षक *m* The dark half of the month 1967
 कृष्णमरीच *m* black pepper 1184
 कृष्णवर्ण *m* black colour 137; black spot 179
 कृष्णवायु *m* ? (कृषिवस्तु † any agricultural implement MW) 842
 कृष्णा *f* black colour 127
 कृष्णा *f* wife of Pāṇḍavas, black colour, हरकूर (हारकूर ? cf. crit. notes) long pepper, a holy plant 570-1
 कृष्णा *f* N. of a plant 1186, 1459
 कृष्ण राश *m* a black variety of aloe wood 336
 कृष्ण प्रजन्मन् *m* Krishna's elder brother 1615
 कृष्णातीर (कृष्णातिरेक) excessive longing 1916
 कृष्णार्जुन *m* younger brother of Krishna 848
 कृष्णेषु *m* a kind of sugar cane 1820
 क्रेका *f* The cry of peacock 67
 केकि (कि)कल्ह *a* playful or amorous quarrel 1165
 केकिन् *m* a peacock 40
 केकिमौलि *m* N. of a plant 219
 केतकिमुकुराय *n* The sharp point of ketaki flower 357
 केतन *n* a house, indispensable act, a flag or banner, invitation 1032
 केतन *n* a dwelling place 1052
 केतु *m* a banner, brightness, a chief, N. of a planet, comet (any unusual phenomenon), N. of a son of Agni, sign or mark 667
 केतु *m* ? 1454
 केदार *mn* a field 1432
 केति *f* sport 501
 कोटिषकार *m* a kind of sport 515
 केली *f* sport or play 1115
 केलि *f* amusement 1966
 केवल *mfn* alone 89; mere 1411; ? 1658
 केवल (*mfn*) one, entire or who's, ind. determined, 1708
 केस *m* the hair (of the head) 362, 403, 419, 1640
 केस *m* N. of a Dasya, female organ, tail, a kind of perfume (Hiribera), N. of Varuṇa 1803
 केसपाश *m* a lock of hair 1586
 केस्य विष्णु 568
 केस्येयान *n* parting of the hair 755
 केसर *m* The filament of lotus 188, mane 443
 केसरम *m* mane (of a horse or a lion), (*mn.*) the filament of a lotus,

- Vakula tree, the purnāga tree, the blossom of a tree by its name, Asafoetida 1516
- केतव *n* deceit, deception or fraud, 365, 449, 481, 918, 1626
- कैरघ (*m f n*) cheating, *n* white lily 1769
- कोक *m* a cakravāka bird 51
- कोक *m* a cakravāka bird, a wolf 66
- कोकिल *m* Indian cuckoo 246, 568, ? 1713
- कोकिलाक्ष *m* the cry of a kokila 1946
- कोटि *f* point, edge (in final comp. of अग्नि), the end of a bow, a number (= a crore or 10 millions), excellence, आश्व 444
- कोटि *f* point 1534
- कोण *m* fiddle stick 504, corner 1486
- कोणमध्यपुष्टि ? 1528
- कोण्ड *m* an astrological house, a bow, 524
- कोप *m* anger 14, 624, 950, 1950
- कोप *m f n* vice (said to arise from anger) 1047
- कोपनरत्नी *f* a passionate woman 514
- कोमल *m f n* soft or tender 853
- कोरक *m* bud the takkolaka plant, the stalk of a lotus 162
- कोरक *m* a bud 173
- कोरक *n* a kind of perfume 235
- कोश *m* scabbard 58
- कोश *m f n* a bud an oath, lexicon, accumulated wealth a house name of a day of the conjunction of planets, penis, a nutmeg, a sheath vulva wealth, 1803-4
- कोशदण्ड *m* ? 1893
- कोशवत् *m f n* a lexicographer, also one who finds a hidden treasure 111, ? 1811
- कोशातकी *f* a moonlight night, a kind of plant (Paṭola), a kind of plant (Ghoṣa) 203
- कोशातकी *f* N of a plant 1646
- कोष *m* a bud, a sheath, accumulated wealth, an oath 1844
- कोष्ठ *m* abdomen, granary, inner apartment 489-90
- कोट्टिक *m* a hypocrite 171
- कोट्य *n* curvature 260
- कोतुक *n* eagerness, festival, sport, joke, Smith, pleasure, the marriage thread, curiosity 156-7
- कोतुक *n* ? 1064
- कीर्पान *n* a small piece of cloth worn over privy, an improper act 1049
- कीर्णकार *m f n* belonged to a potter 1408
- कीरनामाय *m* a minister of Kauravas 1513
- कीर्णाय *m* राक्षस, वायु ईशान, अनल, तप रिप, वस्तुनिक 1319-20
- कीर्लीन *n* राक्षस, evil report, high birth, pudenda, war or battle (in general) improper act, combat of dogs, birds snakes and animals 1035-6
- कीर्णवदिवदिवद्वर्ण *m* combat of dogs, birds, snakes and animals 1036
- कोशिक *m* N. of a sage, Mongoose, Indra, an owl, a partic, priest

in charge of Sāmaveda,
a dealer in Kuśa grass; a lexi-
cographer or one who knows
the hidden treasure, a snake
catcher, ■ partic fragrant
gum resin 110-112

कौशिकी / N. of a river, Pārvatī 112

कौ(कै)शिक्यादि / the 4 kinds of com-
position 643

कौमुद्रेण *m* pollen of flower 307, 1889

कौस्तुभ *m* Viṣṇu's breast ornament,
413, the celebrated jewel 1086

कौस्तुभ *m* The jewel of Viṣṇu (Deva-
mani), a twist of hair on a
horse's neck 1152

कक्ष *m* a saw 483

कष्ट *m* a sacrifice 251, 1304

कष्टधर्मन् *n* performance of a sacrifice
997

कन्दन *n* lamenting, calling 1051

काम *m* Power or strength, method,
custom, going, shaking, a text
dealing with a kind of Vedic
recitation, a step, order,
exploit ? 1175-6

काम *m* turn 1348, 1382

कामदेवपरदुमूय *n* price of commodity to
be paid by instalments 128

कामगोत्री / slope 595

कलक the betel nut tree 298

कलकदिष्टदिक 132

कल्प *m/n* Seized 933

क्रिया / work or action 694, 990,
1294

क्रिया / Doing, bodily action, medical
treatment, cure, undertaking
remedy, study, worship, deter-
mination, consecratory cere-

mony, composition, the mean-
ing of the root, a verb 1308-11

क्रिया / action 1736

क्रियाकार *m* Agreement 838, 1563

क्रियाकारि(र ?) Agreement 464

क्रीड *m* sport 635

क्रीडन *n* sport 627

क्रीडा / a kind of sport, play, disres-
pect shown by jest or joke
515

क्रीडा / sport 1039

क्रीडासुदन्त ■ a syringe or water
engine 277

क्रीडित *n* sport 752

क्रुध / anger 1158, 1304

क्रूर *m/n* fierce 147, cruel 1460, 1819,
1821

क्रूर *m/n* hard, cruel 1501

क्रूराचार *m/n* a cruel man 292

क्रीट *m* breast 55, hog 651

क्रीटमुखम् *n* The snout of a hog 1499

क्रोडीकरण *n* embracing, आदिह्न ? बरा ?
623

क्रोध *m* ? 594, cf notes

क्रोध *m* anger 955, 1188, 1224 ? 1566

क्रोडु *m* ■ jackal 204

क्रोडु *m* a jackal 96

क्रीडन् *m* N. of one of the Dvīpas,
N. of a bird (= osprey), N
of a mountain 358

क्रौं *n* fierceness 119

ह्रीव (*m/n*) unmanly, *m* a eunuch;
1129

हेतु *m* pain or trouble 72, 1897, dis-
tress 321, misery 1027

हेय *n* state of being eunuch 1840

ह्रस्व *n* the right lung 1697

ह्रस्व *m* Sound 560

कणित *n* Sound of *n* lute 1934
कषरस *m* Decoction 1952
क्ष *m* Destruction, opposition, welfare, bad dream (*n*) a field a demon, 1985
श्रुण *m* leisure, moment, festival 559
क्षण an instant 397, ? 1086
क्षत्र *m* a charioteer, the Son of a Śūdra man and Kṣatriya woman 684
क्षत्रिय *m* a man of the second caste 19, a man of royal tribe 963, 1147
क्षत्रियाश्रुज *m* the Son of Śūdra man and a Kṣatriya woman 685
क्षय *m* ? 336
क्षम , *mfn*, proper, able, favourable enduring, *m* patient 1178-9
क्षया *f* the earth, patience 1179, forbearance 1212, ground 1986
क्षमान्वित *mfn* patient 1178
क्षय *m* loss 801, ruin 829, ? 1119, 1291
क्षय *m* disease in general, motion injuring, a house, destruction 1302
क्षय *m* death 1017, loss 1370 1374
क्षयरोग *m* Consumption 963
क्षय *m* black mustard 469
क्षा *f* ground, sleeping 1986
क्षान्ति *f* patience 828 1179
क्षाम *mfn* dried 441
क्षार *mfn* pungent 565
क्षारक *m* net for birds 183, bud of a flower 1646
क्षिति *f* the earth, a house, ruin 692
क्षितिपालकनामन् *n* Name of a king 794
क्षीणाय *m* one who has lost passions 827

क्षीर *n* milk 894, 1909; ? 1206
क्षीर *n* milk water 1499
क्षीरकीट *m* an insect or animalcule generated by the fermentation of milk 1628
क्षीरविकृति *f* Inspissated milk 191
क्षुद्र *mfn* little 379
क्षुद्र *mfn* Low (vile) cruel, little, niggard वने *m* poor man, a man doing low work (*f*) a maimed or crippled woman, a harlot, a dancing girl, silk cotton tree, a kind of bee 1460-2
क्षुद्र *m* ? 1024, Niggard 1815
क्षुद्रकर्मन् *m* a man doing low work 1462
क्षुद्रभेद (°वेद्) *n* a hut cottage 1509
क्षुद्रनाताकी *f* a partic solanum 774
क्षुद्रदान *m* a rogue 1685
क्षुरिका *f* knife 125
क्षुल्लक *mfn* little, poor, vile 114
क्षेत्र *n* field 217 415 585, ? 1148 1986
क्षेत्र *n* body, a town, a house a field, the place of birth, wife, place of pilgrimage 1431-2
क्षेत्र (शक्र *m*) Indra, Kuṭaja tree, Arjuna tree 1455
क्षेत्रज्ञ Atman 243
क्षेत्रज्ञ *m* clever, Atman 436
क्षेत्रभेद *m* N of a holy place 281, a kind of land 1617
क्षेप *m* delay, Reproach 1097
क्षेप *n* 1024
क्षेप *mfn* to be thrown 95
क्षेप *mn* Peace 263; welfare 451, 713, 1709, 1985

- क्षेम *m* happiness, a kind of perfume
 (n) welfare, obtained 1177
 क्षेमा *f* a kind of perfume, N of
 Durgā 1178
 क्षोभकरण *m* disturbing 1548
 क्षौद्र *n* honey, water 1463
 क्षमादि *n* The 5 elements beginning
 with earth 695
 क्षेब *m* दन्तोष्ट्रवाय ? Sound, (m) The
 wax of the ear, poison 519
 क्षेबा *f* bamboo stick 518
 क्ष *m* ? कामरु 214
 क्ष *n* an organ of sense, happiness,
 heaven, cipher, dot or point,
 sky, kindness or favour a
 star, lying, sleepiness or drow-
 siness, the sentiment of quiet-
 ism or tranquillity, a partic-
 cripple with a crooked arm
 eagle, field, a sword, a city
 215-7
 क्षा *m* a bird 193, 358 1137, 1426
 क्षाम् *m* an arrow, the sun, a bird,
 a deity or god, a cloud the
 moon, the wind, a flamingo
 a planet 294-5
 क्षातर *n* a kind of bird 523
 क्षाशरीट *m* a wagtail 497
 क्षदा *m* a club 1536
 क्ष *m* a sword 95, 217, 269, 665,
 1821
 क्ष *m* a kind of beast, a weapon or
 sword, a rhinoceros 303
 क्षकोश *m* a scabbard 1607
 क्षच्छर *m* the blade of a sword 381
 क्षपिथन *n* a sheath 1804, 1844
 क्ष *n* the blade of a sword 1553
 क्ष *m* a sword belt 1678
 खड्गसुष्टि *m* the handle of a sword
 1630
 खडा *n* a part of a sword 405
 खण्ड *m* a part 905
 खण्डन *n* dividing 989, cutting 1614
 खण्डलवय *n* black salt 649
 खण्डविकृति *f* candied sugar 1529
 खडार्थ (ध) *n* an equal share 825
 खदिर *m* a kind of tree 459
 खोत *m* Firefly 612
 खनिव *n* Spade 57, 241, 1617
 ख *mfn* hot 565
 खर *m* an ass, N of a year 1497
 खरभ्वान *n* braying of an ass 431
 खर्जूरवृक्ष *n* the wild date tree 108
 खर *m* a dwarf 364 short in nature
 1820
 खल *m* villain 280, wicked 1010
 खल *m* a base man, a mischievous
 man, (f) an unchaste wo-
 man 1618
 खलु *ind.* a particle of prohibition,
 ornament of speech, a partic-
 cle indicating enquiry, a
 particle of conciliation 1673
 खल्वार *m* Baldheaded 482
 खा *f* nail, N of a plant ? 214
 खातन trench 1837
 खिल *mfn* uncultivated land, empty,
 excessive heat, बेरु 1653
 खेटक *m* a village, a shield 187
 खेद *m* regret 661, distress 1944
 1947; sorrow 1954
 खेला *f* a sport or play 515
 ख्या *f* fame, proclaiming 1259
 ख्यात *mfn* famous 646; well known
 933
 ख्याति *f* fame 1959

- गण्ड *m* a gandharva or celestial musician, Ganesa 203
- ग *n* going, song 252
- गगन *n* The sky 1136
- गङ्गा *f* river Gang = 883 1001
- गज *m* an elephant 207 219 291 309, 311, 313 420 891 1660 1794
- गजगण्ड *m* the temple of an elephant 465 479
- गजप्रावरण *n* covering of an elephant 1700
- गजवन्ध *m* a partic posture in sexual intercourse a post to which an elephant is tied catching an elephant 931
- गजवन्धि *m* an elephant's stable 1380
- गजवन्द *m* a partic kind of elephant 1458
- गजव्रजन *m* The bathing of an elephant 608
- गजमण्डन *n* the ornament of an elephant 1505
- गजमद *m* rut of an elephant 942
- गजमूर्धा *n* a part of the head of an elephant 1140
- गजमेढ *m* a good elephant 330
- गजकन्ध *m* withers of an elephant 1050
- गजस्त्री *f* a female elephant 600
- गजक्ष *n* food for an elephant 909
- गजारोह *m* an elephant driver 960
- गजेन्द्रगर्जन *n* The roaring of elephants 1605
- गङ्गा *f* Tavern 411
- गङ्गु(ष्ठा)क *m* pillow 1060
- गण *m* multitude an attendant of Siva = small body of troops, (f) consideration 551 2
- गण *m* multitude 1797
- गणक *m* an astrologer = scribe 198
- गणना *f* consideration 551 summing up 1268
- गणनायक *m* Ganesa 34
- गणिका *f* a kind of tree, a harlot 199
- गणेश *m* Ganesa 203
- गण्डक *m* a rhinoceros 303
- गण्डशैल *m* cheek a partic mountain a kind of stone 1717
- गतजन *n* former state of existence 121
- गन्तव्य *m* one whose grandson is lost 27
- गतहत्या *f* a kind of medicinal plant 1304
- गति *f* 76 see notes
- गति *f* going motion 231, 470 647
- गति *f* साधना? knowledge travelling, expedient 648
- गति *f* moving or walking 670 7 977 motion 989 990 1039, 1043 1299, 1302 1371 1379 1397, 1933
- गद् *m* = kind of weapon, kubera disease brother of krishna 847
- गन्ध *m* stimulating smell 69 fragrance, 663 1132 1880 smell 858
- गन्ध *n* Sulphur fragrance little,

- relationship, pride गुरु, सूर्य 883-4
- गुरु *m* Sulphur 883 1637
- गुरुत *n* pointing out, lustre continuous exertion injury 1604 -
- गुरुल्लिनी *f* a kind of plant 1081
- गुरुत Myrrh 1633 cf. errata
- गुरुत *m* A Gandharva or celestial musician 253, 1925 1944
- गुरुत *m* a horse, heavenly singer, moving in the air the soul after death and previous to its being born again the muskdeer the male cuckoo 1771-72
- गुरुत (गुरुत) A huge rock thrown down from a mountain 1363
- गुरुत *m* Sulphur 1156
- गुरुत *n* Going 252, 630 938 ? 1082 going for war 908
- गुरुत *m* poison 1840
- गुरुत *n* ? 867
- गुरुत *m* one who swallows poison 868
- गुरुत *m* Garuda (king of birds) 203 760 1300 eagle 217
- गुरुत *m* Vispu 1779
- गुरुत *m* a bird, Garuda (king of birds) 760
- गुरुत *m* ? 303 ? 1122, ? 1933
- गुरुत *m* a room anything inside a child, naked a cave the belly child in embryo embryo the upper coat of a Jack fruit 1144-45
- गुरुत *m* Delivery 1831 1868
- गुरुत *n* Delivery 1778
- गुरुत *m* Pride 194 430, 841 883 1060
- 1108 1368
- गुरुत *f* censure 1100
- गुरुत *mfn* blamable 379 803, base 1193
- गुरुत *mfn* contemptible 974, 1355
- गुरुत *n* the neck 20 490
- गुरुत *m* a kind of uvula 947
- गुरुत *f* a kind of plant 722 726 1480, 1670
- गुरुत *m* a window 183, 1646
- गुरुत *m* window, N of a monkey 2005
- गुरुत *m* a hoof (of animals) 1118
- गुरुत *mfn* inaccessible 447, a thicket 1219 impenetrable 1570
- गुरुत *mfn* 408
- गुरुत *n* a cave Hypocrisy an harbour, (*mfn*) impenetrable 1570
- गुरुत *f* a song 253
- गुरुत *m* N of Kārttikeya N of Bisma, (*n*) gold, a partic root (*mn*) a sort of grass 1335 6
- गुरुत *n* gold 75
- गुरुत *f* दूरी, दिसा मलिका मातृक 1532
- गुरुत *n* darkness (*mfn*) strong 532
- गुरुत *n* a bow 104
- गुरुत *n* body 272 535
- गुरुत *f* a song 203
- गुरुत N of a raga 287
- गुरुत *n* The third of 7 primary notes in music (*mn*) N. of a country रतानर 1507
- गुरुत depth dignity, generosity etc 308 542
- गुरुत *m* a musician 525
- गुरुत *n* a defect in the tone of a singer 54

यहा]

- गायत्री *f* a hymn in a partic metre 434
 गिर *f* speech 809
 गिरि *m* a mountain 148, 1765
 गिरिदारण *m* breaker of mountain 1082
 गिरिप्रमद *m* a certain mountain 308
 गिरिसार *m* iron 1597
 गीत *m* song 202
 गुग्गुलु *m* a partic fragrant gum resin
 112 1140 1413 1750, bdel
 hum 2007
 गुच्छ *m* bunch of flowers 113
 गुच्छ *m* bunch of flowers clump of
 grass, a kind of necklace
 bunch of peacock's feathers
 372
 गुच्छ *mn* गङ्गा a bunch, घण्टा 409
 गुह *m* a globe an elephant's trap
 pings or armour dry sugar 716
 गुह *m* sugar 893
 गुण *m* quality 409 528 508 610,
 1756 1884 1988 1889
 गुण *m* Subordinate a bow string
 thread the 24 gunas in Nyaya
 phil an epithet of Bhīmasena,
 राम the 11 subdivisions of
 action for a king in foreign
 politics; chief quality of all
 existing beings, an attribute of
 the 5 elements like sound
 colours like green repetition
 or multiplication an organ
 of sense विचि sharpness and
 cleverness etc अद्भुत, existing
 in a substance political
 science साहस्य विनयि heroism
 courage depth, or dignity or
 generosity etc कूट, दक्षिणा
 (मन) a cook 538-543
 गुणविक्रि ? one abounding in good
 qualities 840
 गुणाग्रय substance possessing a qua-
 lity 1300
 गुणित *mfn* multiplied 733
 गु *m* anus 290 7360
 गु (रु)खव *f* cassia bark 313
 गुग्गु *f* N. of a plant 1180
 गुप्त *mfn* hidden 50
 गुप्तवद *m* secret discussion 1483
 गुप्त *f* protection शय ? a hole in
 the ground 692-93
 गुप्तिमत् *mfn* arranged 723
 गुह *m* a spiritual teacher 187 206,
 820 71121
 गुह (मfn) unbearable excessive
 bulky *m* Brhaspati father or
 mother etc. the priest, 2
 matras of a vowel 147-8
 गुहगुहस्य विशिष्य *m* a student remaining
 with his Guru 59
 * (गुहगुहस्य) a thread ? 907
 गुहमयी *f* wife of Brhaspati 1403
 गुहगुह *m* Son of Brhaspati 303
 गुहिक *m* N of a minor planet
 (son of Manda, cf. Jataka-
 parijata I 5) having a
 poisoned weapon (= a hunter),
 देव पिङ्ग (elephant of a quar-
 ter ?) 197
 गुह *m* the ankle or leg 57
 गुह ? 87 a shrub 710
 गुहम *m* a division of an army, a
 kind of disease a clump
 a thicket 1418 19
 गुह *m* N of Karttikeya 1919
 गुह *f* a cave 17 1070
 * गुहगुहस्य गुहो is text

गुहा *mfn* a cave dug up by gods
1949

गुह्य *mfn* concealable 374; private
1604 (n) a female organ 733,
1035

गुह्य (n) a tortoise; *n* the secret
part of the body, private,
hypocrisy 1279-80,

गुह्यक *m* Yakṣa 696

गुह्यकर्म an improper act 1049

गुह्य *mfn* hidden 528

गुह्य *mfn* 530

गुह्यविकारिन् Fraudulent 491

गुह्य *m* vulture 50

गृह *n* a house 582, 692, 726, 971,
1032, 1078, 1302, 1449, 1803,
1814, 1908

[गृह] *m*, a wife, a house 1941

गृहाद्वार *n* a house post 1635, 1962

गृहस्तम्भ *n* The pillar of a house 562

गृहाङ्ग *n* a courtyard in front of a
house 821

गृहान्तर *m* inner apartment 441

गृहागमप्रदेश *m* a garden attached to a
house 454

गृहास्तव्यक्षिन् *m* Domesticated bird 88

गृहास्तव्यक्षिन् *m* Domesticated animal 88

[गृह्य] *m* a partic, ritual work, anus,
not going, astray, a party, (f)
a suburb, domestic animals or
birds, smeared with 1281-82

गृह *n* a house 1413, 1431

गृहोर्ध्वभाग *n* The upper timbers of a
house 1797

गिरिका *n* gold, red chalk etc. 171

गिरिकादि *m* The primary element of
the earth, i. e. metal, mineral
etc 688

गो *f* cow 123

गो *m* heaven, eye, arrow, thunder-
bolt, water, quarter, speech,
earth, a cow, hair, the moon
the sun, a kind of plant
(Rṣabha), elephant or ser-
pent, † cattle, an organ of
sense, cloth?, a sacrifice,
भर्जुनी † bull, a deer, a woman,
ear, an object to be aimed
at, sight, 249-252

गो *f* a cow 517, 800, 995, 1702, 1968

गोघण्टपरिवृत *n* a trough for feeding
cattle 545

गोत्र *n* Race, lineage 633, 1012

गोत्र *mfn* knowledge of probabili-
ties, a herd of kine, वर, pro-
tector; *f*. earth; *n*, family,
mountain, name, forest, road,
umbrella, चोर, 1438-9

गोत्र *n* family 1642

गोत्रोद्धूलन *m* an epithet of Indra, a
destructor of a family, one
who breaks the mountain 1082

गोडुम्बा *f* N. of a plant 1293

गोनर्दा *f* a kind of crane 1911

गोप *a* herdsman 390

गोप *m* chief herdsman, God Śiva,
a superintendent of villages
कीट?, a cowherd, the ocean,
the moon, a king 1093-4

गोपनि God Śiva, a bull, the sun,
a cloud, Indra, Lord Krishna,
eunuch, a chief, a king, 729-30

गोपाय *m* a cowherd, Lord Krishna,
one who has controlled his
organs 1684

गोपावति *f* a cowherd's wife 1095

- च म Collyrium, Shiva, an object of sense, a man 345
- च म चन्द्रकेसर, a bow, the letter च, moon 346
- च मfn pure 347
- च ind. anything subordinate to another, collection, mutual association, combination 348
- चकार म the letter च 346
- चक्र n wheel 39, 1988, § 1192 ?, a province 1072
- चक्र म cakravāka bird, n an army, wheel, whirlpool, world, fraud, a kind of machine, pretence, a sharp circular missile, weapon, multitude, belonged to an oil-miller, belonged to a potter, group of villages, kingdom, war, potter's instrument, any instrument 1405-9
- चक्र (चक्र म) Indra 1396
- चक्रवर्तु म Thundercloud 1485
- चक्रवर्त्तु म nave of a wheel 1148
- चक्रवर्त्तु म a sovereign 1147, emperor 1250, 1440
- चक्रवर्त्तु म cal ravāka bird 66, 1407
- चक्रवर्त्तु / a ruddy goose 1031
- चक्रिन् म God Viṣṇu, a potter, an emperor 1410
- चक्षुःशून्य मfn blind 912
- चक्षुः n an eye 1727
- चक्षुःस् n act of seeing, the eye 2004
- चक्षुःस् m a lover, the wind, (f) Goddess of fortune, lightning 1681
- चक्षुःस् / the beak of a bird, castor oil plant 367
- चटु म } kind of fluttering words
चाटु म } 472
- चण्ड मfn excessively angry 513
- चण्डाक्षुषिपतिर्वाच म N of an attendant of the sun 505
- चण्डा / a kind of perfume commonly called chora, N. of a plant 513
- चण्डाल म a man of the lowest caste 309, 799
- चण्डी / of a Durgā, a mischievous woman, a passionate woman 514
- चतुर्ध्वज म a quarter 263
- चतुर्मुख म the creator (Brahmadeva) 1874
- चतुर्मुख म place where 4 roads meet 457, 595, 1051, 1509
- चत्वर n a place where 4 roads meet 1509
- चन्दन म a sandal-wood tree, n sandal paste 163, 308
- चन्द्र म the moon 78, 167, 195, 211, 250, 349, 369, 409, 856, 963, 1058, 1170, 1195, 1469, 1472
- चन्द्र (मfn) lovely, auspicious; m the moon, camphor, lampilla plant, gold, water 1418-9
- चन्द्रक म dark—blue colour, the moon, ornament, the eye in a peacock's tail 167
- चन्द्रान्न म son of the moon, (the planet mercury) 430
- चन्द्रान्न न The moon's disc 435
- चन्द्रान्न म the moon 246, 826
- चन्द्रहास म a sword, Ravana's sword 1929-30

- चन्द्रांश *m* $\frac{1}{16}$ part of the moon's diameter 1620
- चपल *mfn* quick, ill-mannered, quick-silver, (*f*) lightning 1694-5
- चम्पक *m* champaka tree 1155
- चर *m* a spy 813, 920
- चरण *m* foot 843
- चरम *mfn* subsequent 715
- चरित *f* history 642
- चर्चा *f* smearing the body with unguents, discussion 354
- चर्चिका *f* a form of Durgā 525
- चर्ममुण्डा *f* a form of Durgā 525
- चर्मा (?) 1574
- चरु *mfn* unsteady 1670
- चरन् *n* going 1175
- चक्षु ? 510
- चा *f* Beauty, Blood 347
- चाक्षुष *n* a kind of collyrium 212
- चातक *m* cātaka bird 82, 311, 1920
- चातक *m* a deer?, cātaka bird 193
- चातुरीक *m* a swan, a sort of duck 201
- चान्द्रा *f* ? 177
- चान्द्रायामिदि *Fis* regulated by the moon and the like 1896
- चाप *m* a bow 312, 437, 1190
- चापस्य *n* the end of a bow 444, 687
- चापार *n* a chowari 511
- चान्दरम्भ *m* chowari handle 1571, 1636, 1961
- चार *m* The pippali tree, motion, चप (probably a wrong word for चर्मचप?), चम्पक, the pyral tree, a spy, *n* उपाय, रज 1396-8
- चर *m* a spy 1808
- चारुण *m* a traveller or wanderer, a celestial singer 609
- चारु *mfn* beautiful 890, 1243, 1712; pleasant or agreeable 1242
- चालनी *f* a sieve, a harlot 1013
- चातुर्वि ? 1750
- चाप *m* the blue jay 67
- चिकित्सा *f* medical treatment 1252, 1308
- चिह्न *m* the hair of the head 24
- चित्ता *f* a funeral pile 1266
- चित्त *n* mind 1758
- चिचोक्ति *f* self-respect 951
- चित्प *n* a funeral pile, कम्पु ? 1266
- चित्र *m* a kind of tree (= अमिताभ, cf. SRS), variegated colour, (*f*) N of plants आनुष्णी, दुग्धा, शुभद्रा, दन्तिका, N. of a constellation, N. of an apsaras, of serpent, *n* a picture, wonder; auspiciousness, a sectarian mark on forehead, gold, sky, च 1391, 5
- चित्र (एत्र) *n* an umbrella 1439
- चित्रक *m* 245
- चित्रयुद्ध *n* shamlight 56
- चित्रवक्त्र ? 1353
- चिन्ता *f* Reflection or consideration 354
- चिदि *m* rice or grain flattened 99
- चिन्तित *m* (प्रत्यय) remote time in works 1415
- चिह्न *n* sign 274, mark 404, 610, 777, 840, 972, 1045, 1050 1225
- चरक *m* a piece of cloth 1049,
- चरिका *f* a cricket 1557
- चुत्तम *n* the hole of an oven 1993
- चूत *f* head 1059
- चूर्ण *n* powder 1506
- चेतना *f* consciousness 435

जघन्य]

- चेल *mfn* bad; " garment 1668
 चेष्टा *f* bodily action 1308, 1735
 चैत्य " a funeral pile, कम्बु, a tree planted for a partic. purpose, a temple for worship 1265
 चित्य *m* a place for worship, " tree in a garden, an image, belonging to the mound 1297
 चोदनार्ह *mfn* deserving persuasion 1284
 चोष *mfn* deserving persuasion, wonder 1284
 चोर *m* a thief 423, 625, ? 1438, 1595; a kind of perfume 1177
 चौर्य " Robbery 1606, 1873
 छ *mfn* spotless, eternal, dirty, मेदक, " closure, " covering, concealing, lotus 370-1
 छात्रा *f* collection, lustre 473
 छदिस् " a roof 1705
 छद्म " disguise 389; pretence 1407
 छन्द *m* Intention, control, इरास्याचि, metre; (छन्दस्) " metrical science beginning with uktā, the sacred text of Vedic hymns 836
 छन्दस् " a class of metres 633, 671, 738
 छन्दस् " metre (here represents Dhṛti) 639
 " metre (here represents jagati) 771
 छन्दस् " " verse, desire; sacred text of Vedic hymns, sentence, a kind of metre, festival 1882-3
 छन्दोमद *m* a branch or school of the Veda 226; a class of metres 774; a partic. metre (representing Mālinī) 1000; a kind of metre (Madhyama) 1228
 छत्र 1740
 छग *m* a goat 287, 391, 1556
 छात्रादिनिलय *m* Students' residence 493
 छदन " covering, garment 1085
 छदित *mfn* covered 776
 छाया *f* shadow 328
 छाया *f* sun's wife, reflection, shade, protection, bribe, lustre, beauty, a sanskrit version of the Prākṛit, a series 1288-9
 छायावृक्ष *m* Nameru tree 2007
 छिद्र " hole 1475
 छेक *m* Shrewd or clever, a kind of alliteration, domesticated bird, domesticated animal 88
 छेक *mfn* domesticated animal or bird 1282
 छेद *m* act of cutting off 828, 942, 1054
 छेदन " cutting 987, 1763
 ज *m* Victory (ious ?) victory, mountain Meru, sound, victorious, envy, 382
 ज " ornament on hip, wife, brilliance, water, birth 385
 जगत *mfn* moving, movable property, multitude of animals; " wind; " world 700-1
 जगत् " universe 1759
 जगती *f* a class of metres (of 4 x 12 syllables) 771
 जघन " the female organ, buttock, fault 1018
 जघन्य *mfn* युरा, having a low occupation (a servant), lowest,

- last penis 1321-2
 जङ्गम *mfn* movable 267 701 1607
 जङ्ग *f* a leg (from the ankle to the knee) 58
 जङ्गल *mfn* going quickly 325
 जङ्गलानिल *m* the wind with rain 1114
 जटा (or सटा) *f* the hair twisted together *n* fibrous root, mane 443
 जटा *f* ? 1379 braided hair 1964
 जठर *mfn* very old, very hard *mn* stomach 1577
 जट *mfn* senseless 526, ignorant 1669
 जटु *n* lac 1305
 जन *m* people 63 a man 345 394
 जन *m* a low man *N* of one of the seven worlds 939
 जन *m* a common man 1277 people 1728 1795 *n* † 1172
 जनजल्प *m* rumour 1274
 जननी *f* mother 1473, 1902
 जनपद *m* a district formed by a country 1331 inhabited country 1643
 जनश्रुति *f* rumour 669
 जनसाधु *mfn* belonging to the people 1276
 जनितव्य *mfn* to be produced
 जनिता ? 727
 जनित्र *m* father 1276
 जन्तु *m* an animal 738, † 1278 a living being or creature 1736 1758
 जन्म *n* birth 385, 632, 640 971, 1733, 1735
 जन्मभूमि *f* birth place 1773
 जन्ममूल *n* cause of existence 1773
 जन्मस्थान *n* place of birth 903
 जय *n* war, battle 1035
 जन्य *mfn* to be produced belonging to people, *m* father *mn* scandle, rumour related to the bride or bridegroom friend of a bride or bridegroom, equal to a bride or bridegroom agreeable to a bride or bridegroom *n* war 1275-6
 जन्या *f* mother's friend, pleasure a market *n* common man, लोक, animal 1277-8
 जनोपहितकुस्तिक्वणित *n* depreciating shouting of two soldiers in battle 804
 जपकोश (probably a mistake for जीवाशक ?) 895
 जपापुष्प *n* Japā flower (flower of a China rose) 507
 जमदग्नि *m* *N* of a Rishi 284
 जमाल *m* mud 850
 जम्बीर *m* a citron tree 1138
 जम्बुक *m* *n* Jackal *N* of Varuna a low man 96
 जम्बुक *m* a Jackal 174 1685 1751
 जम्बूद्वीप *n* India 1840
 जम्भ *m* *N* of a Daitya 1138 hypo crisy *n* citron tree, swallow ing 1138
 जय *m* victory 332, 499
 जयन्त *m* Indra † 574
 जयविर्यय *m* defeat 268
 जर ? *m* old age 62
 जरठ *mfn* hard old drooping, elevated and depressed 495
 जरादिव्यचर्मन् the skin loose due to old age 1961

जल *n* water 30, 33, 281, 400, 894, 925,
1015, 1195, 1385, 1426, 1510,
1798, 1885, 1909, Semen verile
297

जलज *m* Vishnu's breast ornament,
fish, conch, *n* lotus 413

जलज *n* a lotus 1697, ? 1835

जलज *m* cloud, 1134

जलधर *m* *n* cloud 835

जलनिधितीर *n* seashore 1647

जलनिधितीरविकार *m* a transformation
in the water of the ocean
1647

जलपक्षि *m* any bird in the water
1910

जलवन्ध *m* dam or bridge 664

जलवारण *m* dam or bank 1385

जलावतार *m* a descent into the river
818

जलावर्त *m* a whirlpool 1406

जलाशय *m* Pond 615, ? 729

जलपाक *m/n* talkative 136

जव *m* speed 296, 386, 401, 1590,
1954

जवन *n* Speed 1079

जा *f* the divine river (Ganges),
secret part of the body, the
border of the sea, 383

जाङ्गल mixed with flesh, चारदीव
1682

जाब्य *n* dullness, stupidity 1142

जात *m/n* arisen, grown, raised,
उत्पन्न 636

जात *m/n* arisen 781

जातपद्म *m/n* new sprout ? 752

जातकन *n* gold 1335

जाति *f* birth, a class of metres,
a figure of speech, generic.

a partic. plant, race or line-
age, high birth, superior,
jasmine plant 632-4

जातिफल *n* Nutmeg 1651, 1804

जातिमधुर ? sweet by nature 895

जातीफल *n* Nutmeg 1155

जामदग्नि (ज्य) *m* Parādurāma 1203,
1689

जामातु *m* Son-in-law 1423

जामातुकन्यक *n* Dowry 90

जामी *f* Dullness, sister, a virtuous
woman, 1220

जाया *f* wife 900

जार *m* paramour 535

जाल *n*, net, collection, window,
a bundle of buds, pride (*f*)
name of a plant (Kōśārakr)
1645-6

जालक *m* fowler, window, net for
birds, *n* an army arrayed
in the form of a lotus flower,
collection, a net, a kind of
pearl ornament, deception,
spot 182-3

जाळ *m* window 2005

जालिक *m* hunter, a fisherman,
हम्मे, juggler 185-6

जिगीषा *f* desire for victory 1832

जिज्ञासा *f* enquiry 1673

जिनेद्विष *m* one who has controlled
his organs 1684

जिने ? 1669

जिष्णु *m/n* victorious, *m* N. of Indra,
Vishnu 576

जिह्व *m* Indra 1111, 1835

जिह्व *m/n* curved, lazy, deceitful,
crooked, (*f*) the tongue
1221-2

- जीमूत *m* N. of a mountain, a cloud 761
- जीरक *mn* N. of a kind of digestive grain (cumin seed) 116, 543
- जीर्ण *mfn* old 495; spoiled 1254
- जीर्णत्व *m* wrinkle 1902
- जीव *m* Living being or soul 34, 962, 1850
- जीव *m* N. of a tree, N. of Brhaspati, a bow string, vital breath, life 1742
- जीवन *life* 387; means of life 642, 644
- जीवन *n* life, water 984
- जीवन्तिका *f* N. of a plant 1743
- जीवन्ती *f* a species of plant 320
- जीवस्थान the tenth lunar mansion 976
- जीया *f* N. of a plant (जीवन्तिका), earth, N. of a plant (धन्वा), bowstring 1743
- जीवाहु *m* a vivifying drug 1824
- जीवानपेक्षिकमन् *n* a rash or daring deed 805
- जीवित *n* life 984, 1340, 1742
- जीविताधिप *m* life-lord 1824
- जीवितेश *m* husband, yama, *n* vivifying drug, life-lord 1824
- जुगुप्सन *n* contempt 1223
- जुगुप्सा *f* contempt 563; censure 647
- जुर् *f* fame, battle, sky (atmosphere), speed, goblin 386
- जूर् *f* sky (atmosphere), heavy sound, Sarasvatī, life 387
- जुग्मित *mfn* opened wide 1511
- जेत *mfn* victorious 382, 576
- जियातृक *mfn* lean, longlived; *m* the moon, medicament 211
- जोष *ind* silence, quietness 1843
- झ *m* wise man, the planet mercury, object ?, soul, pride 430
- ञ (च) *mfn* stretching upwards, मूर्च्छ, *m* group, painting, head, braying of an ass; *n* fear, verse 431-2; cf. notes.
- झात *mfn* known 646, 747
- झातप्रबन्धगोचर *m* a subject treated in a work 1332
- झाति *m* *n* relative 1729
- ज्ञान *n* knowledge 256, 267, 446, 527, 537, 644, 648, 660, 674, 832, 838, 934, 1009, 1060, 1213, 1334, 1342, 1381, 1774, 1867, 1888
- ज्ञानिन् *mfn* all knowing; *m* planet mercury 974
- ज्ञानिन् *m* ? 1796
- ज्या ? 129; bowstring 538
- ज्या *f* earth, bowstring, शय्या, rear of an army 384
- ज्या *f* bowstring, mother, earth 1259
- ज्याघ्यतवारण *n* a leathern fence worn by archers on the left arm 1629
- ज्यायस् *m* old, excellent, 1909
- ज्येष्ठ *m* elder brother 486
- ज्येष्ठ *m* the month Jyestha (May-June) 1454
- ज्येष्ठभ्रातृ *m* eldest brother 46, 1062
- ज्येष्ठा *f* eldest or consecrated wife, N. of a constellation, most excellent 486
- ज्योतिषग्रन्थसङ्ग्रह ? 139
- ज्योतिषज्ञ *m* an astrologer 198
- ज्योतिषिक *m* an astrologer 2008
- ज्योतिस् *n* brightness, a star, the eye, the sun, fire, flame,

- पुष्पापांश्वर ? (cf. notes), a kind of
 stone, one of the 6 Vedāngas,
 the moon 1879-80
 ज्योतिस् *n* light 1905
 ज्योतिनिका *f* moonlight 203
 ज्वाला *f* flame 243, 352, 355, 665,
 1375, 1655, 1730
 झ *m* wandering, anything lost,
 power, swan, a thief, the
 creator 428-9
 झर *m* a fish 966
 झा *f* pride, wind 429
 झाटा *f* a kind of Jasmine 1753
 ड *m* a crow, smoke, bow, the ray
 of the sun, sound, door,
 whirlpool, son 437-8
 डङ्क *mn* stonemason's chisel, the
 ankle or leg, a weight of
 4 Māsas, spade (M.W. axe),
 a scabbard (sheath M.W.),
 an instrument for breaking
 stones (chisel), a leg (from
 the ankle to the knee) मात्
 57-8
 डङ्गण *n* stonemason's chisel 57
 दा *f* earth, exclusion 438
 द *m* Śiva, a loud noise, a circle
 or round letter (a cypher),
 restraining adventure, moon's
 disc, earring 484-5
 ड *m* विषय, Śiva, laughter (B हंस =
 swan ?), fear, victory, sound,
 sound of a conch, the senti-
 ment of horrible 499-500
 [ड *mfn*] strong, rogue, empty,
 sport, swing 501
 ड *n* Riot, fort, killing, a kind of
 drum 502
 दमस्क *m* a kind of drum 502
 दम्भ *m* fraud or hypocrisy ? 73
 डा *f* frivolous speech 500
 दादिम *m* Pomgranate tree 93
 दामर *m* Riot 502
 दिम्ब *m* Affray 630
 डिम्भ *m* a child, a fool 1142
 द *mfn* hidden, mild; *m* a goblin, fear,
 time, senseless; Musician,
 passion, sound, a traveller, a
 kind of drum, knowledge, a
 fool, (*f*) a drum, गुण, a snake
 525-8
 दका *f* a large drum 414, 528
 दका *f* दुल्या, शौचवाच, मृगाङ्क, अन्न, गौरव 71
 पा *m* Paramour, N. of the Śiva
 (Bhairava), a bad man, sound
 (of negation) 535
 प *n* the petal of a lotus, know-
 ledge, substance freed from
 husk 537
 पा *f* an army, bed, nose of a cow,
 kindness 536
 त *n* anger, tail, sexual intercourse,
 resolve, science of metallurgy,
 a thief; *ind.* metallurgy,
 624-6
 तकोलक *m* a species of plant 162
 तक्र *n* buttermilk 477
 तक्रटक्र *m* churning stick 1214
 तशक *m* N. of a Nāga, a carpenter,
 100-1
 तट *m-f-n* bank 373, 1474, 1528
 तटिद *f* lightning 1030, 1681
 त (तट ?) *mfn* contextual meaning
 625
 तत्त्विकेण [= दिव्यतत्त्विकेण] the rays of
 the sun 462

तत्त्विया [=पुरुषार्थिया] *f* human action
1852

तत्त्वदागमसिद्धासु (विद्यासु ?) गुरु *n* the essence
or the best of any lore 1622

तत्त्व *n* truth 965, 1918

तत्पट [=पताकापट] *m* the cloth of a
banner 160

तत्पर *m/fn* engaged in something 613

तथ्य *n* Not false 119, 1283

तथ्यवाक्य *n* true speech 745

तदाकार (=अध्वचन्द्राकार) बाण a crescent-like
arrow 1587

तद्द्वार [=राजद्वारगृह] *n* queen's or
women's apartment in a
palace 926

तद्भव [=मानसभव] *mfn* belonged to
the mind 1918

तद्वत् [=मत्सरवत्] *mfn* envious 1565

तद्वत् [वशवत्] *mfn* Master of one's
self 1794

तनय *m* Son 680, 856

तनु *mfn* separated by intervals
(whether space or time)
thin, minute, *f* body 945

तनु (*mfn*) thin, *f* body 1025, 1453,
1974

तनु *m* bow-string 1742

तनुवाय *m* weaver 1450

तत्र *n* an army 1040

तन्त्र *m* weaver, chief, science
settled opinion or doctrine,
अष्टीसायहोपाय ? *n* partic. vedic
branch, the principal action
in keeping up of a family,
best vessel, a means which
leads to two or more results,
appendage 1449-50

तन्त्री *f* vein, a kind of plant

(Amrtā), the wire of a lute,
body 1453

तन्वीनाद *m* Sound of a string in a
musical instrument 874

तन्द्रा *f* sleep, lassitude 1494

तन्द्री *f* sleepiness, drowsiness 216

तन्द्री *f* = तन्द्रा 1494

तपस् *n* penance 255, 965, 1232

तपस् *n* fast regulated by moon etc.,
moral virtue, N. of one of the
seven upper worlds, fire,
N of the 11th month of a
year, hot reason, god of death,
pain or suffering, the cool or
dewy season *1896-7

तपःरिपत् *mfn* 1320

तमस *n* darkness वेण one of the 3
qualities of nature, N of
Rahu, illusion, knowledge ?
1887-8

तमस ? a partic river, *mn* darkness
1911-2

तमाङ्क *m* mark on the forehead 179

तमारपत्र *n* caste mark on the fore-
head 170

तमिस्त्र *n* darkness, sickness 1539

तमिस्त्रा *f* Darknight 1539

तमोनुद् *m* the moon, the sun, the
fire 856

तमोपद् *m* the sun, the fire, the moon
1958

तमोमणि *m* a firefly, sapphire, a star,
the moon 612

तल्ल *m* wave 50, 268, 361, 1200

तल्ल *m* a wave, moving to and fro
327

तल्लिनी *f* a river 809

तल्लि *m/f* boat 936

- तरल *mfn* glittering 1398
 तरस् *n* strength, speed 1895
 तरसिन् *mfn* quick, a hero 1054
 तर *m* a tree 473, 1025
 तरुजटा *f* a fibrous or flexible root of
 ■ tree 1117
 तरुण *mfn* fresh, *m* youth, newly
 produced liquor 577
 तरुल *n* root of a tree 1118, 1429
 तरुलम् *m* trunk of a tree 509
 तर्क *m* doubt 161, conjecture 978,
 1747
 तर्कन *m* a calf 1894
 तल *n* (*m*) palm tree, open hand
 with fingers expanded, a
 leathern fence worn round
 the left arm by archers, the
 handle of a sword, a span,
 तरुण, lower, back 1629-30
 तलिन *mfn* having spaces, little,
 clear, worthless 991
 तलिन *n* bed or couch, a sword, an
 awning, ground prepared for
 the site of a dwelling 1240-1
 तलुन *m* wind, a youth 992
 तलुनी *f* a maiden 992
 तल्य *n* bed, tower, wife 1101
 तल्य *n* a couch 1240
 तलक *m* fraud 157
 तलक *m* a thief 1317
 ता *f* pity 626
 ताटङ्ग *mn* width विटङ्ग. an earring
 138
 ताटन *n* beating 1873
 ताडित *mfn* beaten 733
 ताडय् *m* being intended for that
 1543
 तानि (वि)कण a copper coin 7 902
 तान्द्रमास (चन्द्रमास) *m* a sword 1240
 ताप *m* fever, pain 113
 तामस *mfn* ignorant 854
 तामसोन्मिश्र *f* Darknight 1539
 तामिस्रस्र *m* the darkhalf of the lunar
 month 569
 ताम्र *m* copper 45, 233, 1697
 ताम्रचूड a cock 1995
 ताम्रनेत्रा *f* a woman with red eyes
 2006
 ताम्रिक *mfn* a copper coin 554
 तार *mfn* glittering, clean, *m* a
 necklace of pearls, the pupil
 of the eye, a star, a clear pearl,
 (*f*) wife of Brhaspati, wife
 of Sugriva, wife of Buddha
 (Amoghasiddha), पात, रौद्र,
 20000 palas of gold, विविध, the
 mystical syllable ॐ, silver,
 high tone, जलद्व ? 1398-1403
 तारका *f* the pupil of the eye, a star,
 liberation 184
 तारमार्ग *m* the path of the stars 823
 तारा *f* 1198
 तार्य *m* Garuda 426
 तार्य *m* Garuda, a horse, a chariot,
 N of Aruṇa, a partic tree
 (*m*) a sort of collinum
 1300-01
 तार्यजनय Son of Garuda (a mythical
 bird) 237
 तार्ण *a n* a collection of grass 567
 ताल *m* (musical) measure of time,
 slapping the hands together,
 N. of a tree, a kind of mus-
 cal instrument made of
 bellmetal 1631-2
 ताल *n* yellow orpiment 1632

तालतरु *m* Palm tree 1629

तालभेद *m* slaping the hands together to show a partic. time in music 1748

रावत् *mfn* cf. रावत् + रावत्

तिक्त *mfn* one of the 6 modifications of taste, intoxication fragrance, N of a plant (Rohini) astringent 663

तिक्त *mfn* bitter 1323

तिक्तादि bitter etc. 1885

तिथि *f* a lunar day 1248, 1457 a night of a new moon falling on a monday, tuesday or saturday 1554, name of day of the conjunction of planets 1803 ?

तिथिभेद certain days in a fortnight 968

तिनिद्य *m* N of a tree 1131

तिमिर *n* darkness 137, 911, 1539 1887

तिरस् *ind* concealment, across 1504 तिरोधत्त ? 921

तिरोधान *n* covering 926

तिरस्कृत *mfn* despised 933

तिर्यग् *m* across 1504

तिष्ठक *mfn* superior or best, *m* cast mark on the forehead, a kind of tree 170

तिलक *n* mark 179, a mark on the forehead 310, 1705, 1388, 1392

तिलकक *m* oil cake 101

तिप्प *m* The month pausa, the 4th age (*f*) Ray of light, emblic myrobalan 1303

तीक्ष्ण *mfn* ? sharp (one of the 6

kinds of flavours) 467, hard, 1373

तीक्ष्ण *mfn* hot, pungent bitter, *m* self-abandoning *n* the sea salt, poison, iron, etc. an army, battle 564-5

तीक्ष्णा *f* ? a kind of plant 214

तीरद्वयान्तर *n* channel of a river 1390

तीर्थ *n* a fit recipient, school of philosophy, a sacred place of pilgrimage pure, source, a descent into the river, menstruation of a woman, a sacrifice, 18 tirthas, (consisting a minister, a general, priest etc.), trough for watering cattle आगममूल, water utilized by sages *n* teacher 817-20

तीर्थ *n* place of pilgrimage on the banks of sacred streams 1553

तु *ind*, particle implying difference indicating ascertainment 628

तुक्क (*mfn*) high *m* *n* mountain the purnaga tree, 270-1

तुक्क *mfn* high or lofty 1712 1972

तुच्छ *mfn* miserable, little empty contemptible 379

तुच्छ *mfn* base 461, little 991, empty 998

तुच्छधान्य *n* bad grain (chaff) 105

तुल्य *m* horse 401, 900, 1508 1771

तुल्य *m* horse 239 + 665, stallion 1835

तुलीयान्न ? 324 a quarter 843

तुलसी *f* N of a holy plant 571, 1476⁷

तुलाकोटि *f* a foot ornament 483

तुलादण्ड *m* a balance rod 525

तुलाघर *m* a merchant, the sign libra of the Zodiac, Sun 1593

- दुवाधन *m* The string of a balance 1951
 दुलभेश्वर *m* 346
 दुल्य equal *f* 411, ? 716, *f* 1291
 दुषाभि *m* a fire made of chaff 1508
 दुषानल *m* a fire made of chaff 1707
 दुषादादि *m* a mountain covered with snow or a heap of snow 1434
 दुशीर *m* a quiver 1102
 दुर्ल *ind.* quickly 575
 दुर्ल ? quickly 1918
 दुर्ल *n* a kind of drum 527
 दुर्लतुल्यक ? 923
 दुर्लशब्द *m* The sound of a trumpet 1605
 दुल *m* cotton 359, 403
 दुर्लशब्दा *f* a cotton bed 152
 दुलिका *f* a pen, a cotton bed 152
 दुवर *m* a hornless bull, a beardless man 1561
 दुलीम *ind.* silence 1848
 दुल *n* grass 662, 1981, 1992
 दुल्लच्छ *m* bunch of grass 1104
 दुल्लाल *n* collection of grass 567
 दुलदीप्य *f* 108
 दुलभेद *m* a partic. grass 995, 1187, 1960
 दुलशालः *m* arecanut tree, bamboo 1724
 दुल्ले *f* ? 697; satisfaction 939
 दुल्ल *f* desire, thirst 627
 दुल्ल्या *f* desire, thirst 563
 दुल्ल *f* desire 1806
 ते *ind.* sport, meaning 627
 तेजलक *m* a kind of reed 1427
 तेजले *f* a kind of creeper 1754
 तेजस् *n* brightness, majesty, semen Power, splendour, supreme soul, कोशदण्ड, a ray, fire, भग, the sun, vital power 1892-3
 तेजस् *n* lustre 30, brilliance 385, light or lustre 903, 1904, heat, 1206; valour 1278, splendour 1900
 तेलिकीय *mfn* belonged to an oilmiller 1408
 तेल ? 949
 तेलर *m* a javalin 240
 तेल *n* water 984, 1553
 तेलद *m* a cloud 1525
 तेलन *n* Satisfying 839, gratifying 1071
 त्याग *m* leaving or rejecting, gift or donation 300
 त्याग *m* abandonment 300, 318, 1256, 1373, 1933, donation 942, ? 1132
 त्र(रु)पादं *mfn* royal insignia 1956
 त्रु *n* tin or lead 280
 त्रु *n* a group of three 78
 त्राण *n* protection 567
 त्राण *n* protection 846, 989
 त्रातु *m* protector 865, 1439
 त्रयमान *n* a medicinal plant 1337
 त्रस *m* fear 499
 त्रिक *m* Triple 78
 त्रिक *n* The lower part of the pine 78
 त्रिद्वय *n* a pair of three spots on a dice 1166
 त्रिदश *n* a god 1914
 त्रिपुरा *f* a kind of medicinal plant 1354
 त्रिपुर *n* the three generations 316

त्रिकला / The three myrobalans taken collectively 316 1425, 1652

त्रिद्वर्ग *m* The period of three days, (first of) the three human values, the three myrobalans taken collectively, the three generations, progress, stationariness and decline (cf. notes). The collection of three qualities 315-7

त्रिष्व / a plant ? 1628

त्रिषु / a kind of medicinal root 1140 1187

त्रिवृत् / kind of root 580

त्रुटी / a small part, doubt, a very minute time small quantity of cardamom 463

त्रुटा / small cardamoms 1640

त्रेता / the three sacred fires the second yuga (silver age) 691

त्रोटि / the beak of a bird 367

त्वक्कोच *m* wrinkle 1636

त्वच् / skin 32

त्वच् / bark of a tree bark of the Lavanga tree 1731

त्वत् / haste 1160

त्वरित *mfn* quick ? 1512

त्वष्टृ *m* the heavenly builder, the sun 439

त्वष्टृ *m* carpenter 683

तिव् / brightness 243 Beauty or lustre 285, 604 light 971

तिव् / brilliance, flame 1730

तिव् / light, determination, desire to conquer चक्त् 1832

सवर्णछद् / covering of the hilt ? 1959

ध (*mfn*) white, dark-coloured, great, *m* भद्र mountain, moon

(*f*) river, (*n*) 'protector' 809-10

दृग् *m* a large tooth 650

द (*mfn*) दृद्, inner part of a house दाक्क, शुचि, *m* giver the act of cutting off, (*n*) giving, freedom from worldly desires wife, looking at 830-31

दक्ष *mfn* clever 448 1312 1712

दक्ष (*mfn*) clever, *m* N of a celebrated Prajāpati, the bull of Siva a cock, fire, a kind of tree, a sage, (*f*) earth 1994-5

दक्षिण *mfn* courteous 165, clever 433

दक्षिण *mfn* straight, honest, depending on, another's will / donation to the priest 591-2

दण्ड *m* a stick 442, stem or stalk 508 a measuring rod (= 4 hastas) 950, punishment 1174 offence 1328

दण्ड *m* stick, a pole as a measure of length, a form of military array, control or restraint God of death, churning stick, a means of success against an enemy, king's punishment, *m* fiddle stick, wealth, the stem of a tree violence, N of an attendant of the sun, a horse, a stick measuring 2000 Angulas 503-6

दण्ड *m* punishment 2004

दधि *n* curd 1337, 1426

दधिदण्ड ? 542

द (*f*) नरत्ता / a kind of perfume 1178

- दन्त *m* tooth 394, 395, 1427
 दन्त *m* peak of a mountain; side of a mountain, a large tooth an arbour 650
 * दन्तावदन्तमण्डल(न)बलय *m* a ring placed as an ornament upon an elephant's tusk 135
 दन्तावधोविद् *f* a female elephant 363
 दन्तिका *f* N of a plant 1393
 दन्तिदन्तमूल *m* the root of an elephant's tusk 1527
 दन्तिन् *m* an elephant, a hog, a dog, a tiger, the lion, a kind of plant, serpent or elephant, Ganesa, होम 651-2
 दन्तो *f* a kind of plant 1354
 दन्तुर *mfn* one having projecting teeth 1711, 1972
 दन्तोद्वाय *m* 519
 दन् *mfn* minute or small 1209
 दम *m* control or restraint 503 1212
 दम *m* Self-control, punishment mud, taming 1174
 दमय *m* self-control 1174
 दमन *taming* 1174
 दम्भ *m* Hypocrisy 87, 461, 1138, 1279, 1570; fraud 1447; pride 1646
 दयित *mfn* dear 1162
 दर *mfn* fear, hole, conch, end, little 1419-20
 दरिद्र *mfn* Poor 114, 1462
 दधुर *m* a cloud, a frog a drum, N. of a mountain 1525
 दधुर *m* ? 1528
 दये *m* pride 1160, arrogance 1263
 दशन *m* mirror 849, 1009
 दशमेद *m* a species of grass 1805
 दशमुष्टि *m* a handful of Darbha grass 1564
 दशान्तर *n* a kind of grass 1798
 द(दा)र्षी *f* a kind of tree, turmeric, a kind of turmeric 1755
 दर्वी *f* a sacrificial ladder 1755-6
 दर्श *m* sight 1009
 दर्शन *n* beholding 91, 445, 832, 1080, 1381, school of philosophy 817
 दर्शन *n* the eye, dream, intellect, virtue, acquisition, sight दम्ब knowledge, doctrine, mirror, perception, conclusion 1008-10
 दशप्रतिपत्तये *m* meeting of new moon and Pratipad following it 969
 दशदि *n* New moon etc, 246
 दश *m* forest, forest fire 1763
 दशानि *m* a forest conflagration 151
 दशक *n* the number ten 671
 दशमीत्य *m* one who has lost passions, an old man who is about to die 827
 दशा *f* wick, state or condition, the fringe of a garment, a period of life 1790
 दशान्त *mfn* very old, end of a wick 792
 दस्यु *m* a thief, enemy (of god) 1317
 दा *f* Patience, gift, cleansing 828
 दातृ *m* a giver 628, 1256, 1583
 दातृ *m* a kind of bird 150
 दान *n* gift, donation 300, 318, 687, 823, 830, 984, 1069, 1891, 1937

- दान ॥ rut of an elephant giving or
 donation protection cutting-
 purifying 942
 दानद्रव्य donation (to the priest) 592
 दानव ॥ an asura 1395 1485
 दामरु ॥ String (of pearls) 442 934
 दामन् ॥ a string, राक्षस 975
 दामोदर ॥ N of Viṣṇu 1472
 दाम्भिक ॥ a hypocrite, a cheat 171
 दाय ॥ worth, Dowry, ironical
 speech inheriting property
 1272 3
 दायाद ॥ a kinsman son 856
 दार ॥ (pl) wife 1101
 दारजीव ॥ one living upon his wife
 1862
 दारुण ॥ tearing 1560
 दारु ॥ a piece of wood 488
 दारुघातपक्षिमेद a wood pecker (= a kind
 of bird) 1588
 दारुणरण ॥ fierce battle ॥ 4
 दारुवटिका a kind of turmeric 1756
 दाविका ॥ a kind of collyrium 191
 दाघ ॥ forest, forest fire 1763
 दि ॥ ruin 829
 दिगतर ॥ 1024
 दिग्गज ॥ An elephant of a quarter
 (here of south-east) 209
 1250
 दिग्गज ॥ elephant of a quarter 198
 दिग्मुख ॥ facing of a quarter 32
 दिति ॥ mother of Asuras 23
 दिवाकर ॥ the sun 1074
 दिनत्रय ॥ period of 3 days 315
 दिनारि ॥ beginning of the day 31
 दिनान्तरा ॥ one eighth part of a day
 1215
 दिनेश ॥ the sun 662
 दिव ॥ heaven 23, 1260, sky 823
 दिव ॥ heaven, sky 1762
 दिवसति ॥ Indra 45
 दिवाकर ॥ the sun 462 956 1593
 दिवाकीर्ति ॥ a Candala, a barbar
 an owl 799
 दिवाकीर्तिदिल्लक ॥ profession of ॥ bar-
 bar 125
 दिवानाथ ॥ the sun 424 1958
 दिवीकस् ॥ a cātaka bird a god
 ॥ Star, a deer 1920
 दिव्य ॥ an oath 1803 1844
 दिव्यगायक ॥ heavenly singer 1771
 दिव्यचक्षुस् ॥ an astrologer, Arjuna
 one who has spiritual know-
 ledge 2008
 दिव्योषधि ॥ Red arsenic 1195
 दिश ॥ quarter 249 487, 662 1159
 1806
 दिष्ट ॥ Fate or destiny साधारण
 time 440
 दीन afflicted 337
 दीनार ॥ a kind of coin 74
 दीप ॥ a lamp 117
 दीपिक ॥ a partic figure of speech ॥
 kind of bad barley, a kind of
 digestive grain (cumin seed),
 a lamp, दीपनीया ॥ N of a plant
 (Ajamoda), N of a plant?
 116-117
 दीपनीया ? 117
 दीप्ति ॥ Brightness 393, 990 1135
 1183 light or ray of light,
 721 1303 1832, 1900 brilli-
 ance 1903 ? 882
 दीप ॥ long 1244
 दीप ॥ length 773
 दीपद्वेष ॥ intense enmity 1363

- दार्ढ्य *m* a hole in the ground 693
 दुकूल *n* a fine cloth, the upper garment white cloth 1692
 दुन्दुभि *m* N of a demon N of a drum, N of a year a pair of three spots on a die 1166
 दुर्गच्छ *mfn* unattainable 306
 दुर्गति *n* Sin or evil 72 572 1860
 दुरोद्धर *m* a dice player stake (*n*) gambling 1610
 दुर्गोचर (द ?) 1150
 दुर्ग (mfn) unattainable *n* hell a town 'a difficult passage' (mountain etc) 305-6
 दुर्ग ? 502 ? 728
 दुर्गति *f* distress 141
 दुर्गमार्ग *m* a difficult road through a forest 1519
 दुर्गा *f* N of wife of Siva, a form of Durgā 305
 दुर्जन *m* villain 154, backbiter 357 a cruel man 983 a mischievous man 1618 a wicked man 1942, 1969
 दुर्लभ *mfn* difficult to control 1076
 दुर्लितरात्रि *a* day other than a cloudy one 322
 दुर्ल *m* N of a plant 982
 दुर्लभाक्षि *mfn* illmannered 1694
 दुर्ल *mfn* unbearable 1467, 1477
 दुर्ल *n* famine 1519
 दुर्मुख *m* N of a serpent king a talkative man, a horse N of a monkey 238-9
 दुर्योधन *n* Duryodhana's family 1596
 दुष्पद् *mfn* leprous 482
 दुः *mfn* Bad 829 vile or wicked 1686
 दुष्ट *m* a vicious elephant 1661
 दुष्टरात्रि *m* " 1965
 दुःख *mfn* miserable 379, *n* sorrow 65, pain 340, misery 867, distress 630
 दुःखयुक्त *mfn* sorrowful 863
 दुःशासन *mfn* difficult to control or punish N of Suyodhana's son 1070
 दुःशासनपाल *n* Son of Duhāsana 80
 दुःस्वप्न *m* Bad dream 1995
 दुः *f* pain, (दुः *ind*) bad 829
 दुःखिका *f* a female messenger 1021
 दुःखी *f* a female messenger 1434
 दुः (mfn) distant 1411, *n* distance 714
 दुर्ग *f* a kind of grass 725
 दुर्गदि *n* Dūrga grass etc, 590
 दुर्ग *m* insult 1108 reproach 1845
 दुर्ग *f* an eye disease 352
 दुर्ग *mfn* strong bulky or huge 330-1
 दुर्ग *mfn* strong 501, 529, 532, 677 firm 940, 1819; hard 983
 दुर्ग ? nature ? happiness 637
 दुर्ग *mfn* proud 927
 दुर्ग *f* The eye 249 985 1879
 दुर्ग *f* seeing, knowledge the eye seer 832
 दुर्ग *f* looking at knowledge the eye seer 1381
 दुर्ग *f* a girl arrived at puberty 1229
 दुर्गान्त *m* a Sastra example 768
 दुर्ग *f* sight 21, 202
 दुर्ग *f* seeing knowledge, the eye 445-6

- देव *m* a god, 228, 245, 762, 1920, (pl) N of a class of gods 1759
- देव *m* a god, a cloud, a king, organ of sense, (f) a kind of creeper (तेजनी), a kind of creeper (स्तृक्षा), a noble lady 1753-5
- देवखानिह *n* a hole dug up by gods 1949
- देवगायक *m* a celestial singer 609
- देवता *f* a god 759, a certain female deity 1294
- देवतादिमहोत्सव *m* a festival ? 1492
- देवतादेरभीष्ट *m/f* boon from gods 1423
- देवतान्तर *n* N of a partic deity 1216
- देवतायतन *n* a temple 1677
- देवदाह *m* a kind of tree 1755
- देवदल *n* business, shining, pleasure, intoxication, praise, emulation sport, sleeping, motion 1038-9
- देवपूजा *f* worship of god 1732
- देवभेद *m* a class of gods 1878
- देवमणि *n* the jewel of Viṣṇu 1152
- देवमातृ *f* mother of Gods 22
- देवयान *n* chariot of Gods 1019
- देवयि *m* enemy of Gods (demon) 23
- देवयन्त्र *m* an attendant upon an idol 696
- देववाहिनी *f* The divine river (Ganges), 383 757
- देवशिल्पिन् *m* The heavenly builder 439
- देवजी *m* nymph 1481
- (देवगदितान *n*) a mystical song used to worship the deity 1498
- देवी *f* Eldest or consecrated wife 486
- देव *m* Husband's brother 1346
- देवेन्द्र *m* Indra 576 a kind of vegetable ? 1522
- देव *m* country (here used for वाकदेश), 66, (=for Lampāka) 139, a country by name (गुहिक) 97, country 1331, 1501, a country by name Gandhāra 1507, a country by name कवि, a country by name दादुल 1679
- देशभेद *m* N of a country (here refers to Bahlika) 103, (= referring to Anga) 273, (=vahga) 283, (province Sindh) 891
- देशविज्ञ *m* N of a country (here refers to Kāmbhoja) 421
- देशिक *m* a spiritual teacher, familiar with a place 187
- दक्ष *m/f* familiar with a place 187
- देह *m* body 507, 970, 971, 1413 1642, 1950
- देहमास्य *f* lustre of the body 1866
- देहाङ्ग *n* a limb 1 98
- देह *m* a demon (=Kṛcaka) 189, (=Muṣṣi) 440 (=Kabandha) 925, (=Sumbha) 1140 (=Kesa) 1802
- देहभेद *m* a demon (=Madhu) 894 (=Dundubhi) 1166; (=Sambhara) 1510, (=Bali) 1635 (=Srgāla) 1685, (=Mahābali) 1721, (=Akṣa) 1989
- देववत् *f* wife of an asura (=Madālasā) 1929
- दैत्यन्तर *n* a Daitya (=Jambha) 1138
- देन्य *n* wretchedness 1304
- देव *n* Destiny or fate 765, provide nce 897
- देव *n* Destiny 439 God 1537
- दोष *m* Sin 1046, evil 1328, Defect 1475

दोष *m* reproach, Sin, (*f.*) night, the arm 1845
 दोषोपाद *m* offence or guilt 928
 दोहव *m* powder of Camphor द्रव्यादि-
 मयूर, 1977
 द्युति *f* Splendour 41, brightness 66 7
 lustre 1004, shining 1038,
 1135
 दुग्ध *n* wealth 1305
 दुग्ध *n* gambling 1150, 1610, 1859,
 1987
 दुतकार *m* a dice player 1610
 दुतगण *m* a piece at chess 1842
 दुतदन्त (*वदन्त*) *m* news 668
 दुताग्रहण *mfn* a thing staked 553
 द्यो (or दिव्) *m* Heaven, day, fire;
 (*m f.*) heaven, sky 1260
 द्योत *m* light 91
 द्रव *m* a liquid substance 1884
 द्रविण *n* Strength, wealth, gold,
 the place of a planet 581
 द्रविण *n* wealth 200, 1192
 द्रव्य *n* money 230, ? 579, a substance
 1043, elementary substance
 1756
 द्रव्य *mfn* Suitable, (*n*) wealth, a
 lac, a medicinal substance,
 substance possessing a quality
 1305 B
 द्रव्यसङ्घट्ट *m* a heap of things 1807
 द्रव्यमेद *m* a partic substance (refers
 to किरी) 67
 द्रव्यमेद (*मयुर्दे*) 1820
 द्रव्यलाभ Profit or acquisition of
 wealth 265
 द्रव्यमित *mfn* existing in a substance
 541

द्रष्टृ *m* seer 832, 1381
 द्रष्टव्य (+ वस्तु) *mfn* Perceptible 1857
 द्राक्षादिमयुपूर ? 1977⁺
 द्रावक *mfn* ? 831
 दु *m* gold, a tree, 1376
 हव *n* Speed (=quick time in music)
 334
 दुमेद *m* a kind of tree (=Tila) 1631,
 (=Pilu) 1660 (=Mahilā)
 1979
 दुम *m* a tree (here refers to Aśoka)
 146, a tree 223, 1995; ? 963
 दुममेद *m* a kind of tree (=vaṣṭula)
 1974
 दुर्भित्ति *f* the expansion of the tree
 1104
 द्रोण *m* N of a mountain, a mea-
 sure of capacity (=4 Adha-
 kas), a crow, N of a town,
 N of husband of Kṛpī 543
 द्रोण *m* ? a partic. mountain ?
 1717
 द्रोणी *f* a trough for feeding 'cattle,
 an oval vessel of wood for
 holding water 545
 द्रोणीक *m* a pipe made of a bamboo
 169
 द्रोणी *f* wife of Pāṇḍavas 570
 द्रुह *n* secret, quarrel, a pair, using
 sacrificial vessels in pairs
 1761
 द्वादशराज *n* a circle of 12 kings 1676
 द्वापर *m* one of the 4 ages, doubt
 1558
 द्वार *f* a door or gate 233, 1608,
 1952
 द्वार् *f* a door or gate, means 1731
 द्वार *n* a door way 1384, 1731

- द्वार *n* a passage 1441
 द्वारपाल *m* a door keeper 1536
 द्वारमात्र *n* a gate 1546
 द्वारक *m* a door-keeper 1608
 द्विज *m* a brahmin-245, 958, 964, 1062
 द्विज *m* a tooth, a brahmin, a snake
 a bird, (*f*) a kind of
 plant a partic drug 395-6
 द्विजराज *m* best of brahmins, moon,
 king of birds (=Garuda), the
 serpent king (=Ananta) 426
 द्विजादि *m* Brahmin etc. 557
 द्विजिह्व *m* a serpent 1130
 द्विजिह्व *m* a villain, a serpent 1784
 द्विप् *m* an enemy 1347
 द्वीप *m* an island 358, 699, 1552,
 1799
 द्वीपविशेष *m* N of a Dvīpa (here
 refers to śaka) 84
 द्वेष *m* enmity 194, 1358
 द्वेष्य *n* enemy (of God) 1317
 द्वैत *n* Dualism 840
 ध *m* शिवाय 7, Moon, meditation
 Kubera ध वन्तर, jar 878
 ध *n* abode, wealth, corn or grain
 a wise man ? 879
 धन *n* wealth 25, 505, 553, 646 879,
 1440, 1496, 1649, 1729, 1774,
 1877, 1885 capital 1764
 धनद *m* Kubera ? 848, ? 1199
 धनदरी *f* a kind of perfume commonly
 called chora 513
 धनदाता *m* a wealthy man 1598
 धनपति *m* Treasurer 425, Kubera
 1191
 धनपति *m* the God of wealth 1878
 धनिक *m* a rich man 1109
 धनुर्धर *m* one holding a bow 1862
 धनुस् *n* N. of a tree (Priyāla), N
 of an astrological house, a
 bow, one holding a bow, a
 hero 1831-2
 धनुःशब्द (उ) *f* praise ? 936, cf notes
 धनुःस्वान *m* the twang of a bow
 string 1511
 धनुष् 7 870, 7 1832
 धन्वन्तर *m* Dhanvantari 720 878 (*n*
 w *n* for णि ?)
 धन्वन्तरी *m* physician of Gods 392
 धम्मिल्ल *m* a lock of hairs 1964
 धर *m/fn* bearing 1476
 धरित्री *f* the earth 1179
 धर्म *m* virtue 255, 1008, 1293 1633
 1895; property or quality 397
 धर्म *m* virtue, God of death justice
 nature, prescribed conduct
 action, simile, harmlessness,
 state or condition or rank,
 bow, a sacrificer, धर, N. of an
 Upanishad, N. of a king
 1189-91
 धर्मकामार्थ *m* the (first) three human
 values 316
 धर्मविन्ता *f* Virtuous reflection 918
 धर्मसूत्र *n* Secret doctrine 875
 धर्मराज *m* Yama, Lord Buddha 427
 धर्मराज *m* God of death 1897
 धय *m* husband a man, a rogue,
 धूत (=Shaking ?) tree 1744
 धवल *m/fn* white 707
 धवन्मदन द्रव *m* Slite inflammation of
 the white of the eye 934
 धातु *m* the five organs of action
 beginning with speech, the
 properties of five elements
 (Rūpa, Rasa, Gandha Sparśa

and Sīḥda), primary element of the earth (=metal, mineral, ore), वादि, phlegm, wind and bile, the 6 fluids or secretions (chyle, blood, flesh, fat, bone, marrow, semen and hair, skin, sinews), element of words : e. grammatical or verbal root or stem, gold and other minerals the essential part of (the five) primary elements, the prime cause 688 90

धातुयोग *mfn* sense in relation to a root (as an upasarga) 15

धातुकार *m* metallurgy 626

धातुवादविधि science of metallurgy 625

धातु *m* the creator 429, 678, 1025, 1170

धात्री *f* a partic. plant 633

धात्री *f* mother, emblem myrobalan, earth nurse 1473

धातुय *m* Division of earth 1839

धातुर्प *m* the meaning of the root 1311

धातुवृत्ति *m* the application of various धातु in the body 1901

धान्य ? 320, corn or grain 679

धान्यका *m* Grains of corn 1652

धान्यपात्र *m* a heap of grain 415

धान्यशू *m* the beard of corn 1559

धान्यशु *m* a part of grain 548

धामन् *n* light, majesty, house body, birth 971

धामन् *n* splendour 1220

धाम *n* holding 638 ? 672, ? 751 ? 1003

धारा *f* shower, N of a town 1503
धर्ताराम *m* a sort of goose (with black legs and bill), Duryodhana's family 1596

धिक *ind* a particle expressing threatening, censure 881

धिय *n* strength, star, abode, sacrificial fire 1305-7

धी *f* intellect 41, wisdom 879

धी *f* wisdom 879

धीन *mfn* clever 786

धीर ? 319, ? 735 intelligent 1512

धीर a learned man, ability 1405

धीवर *m* a fisherman 186

धुरा chief or leader 534

धुर thornapple 649

धुर *m* a kind of tree 492

धु *m* smoke proceeding from gum or resin; Ganeśa (*f*) shaking, wealth, burden, a yoke, अश्व, Siva's matted hair 280-81

धु *f* shaking 1380

धुत shaking ? 1744

धु *m* smoke proceeding from gum or resin 1633

धु *m* smoke 437

धुवट *m* a forktailed shrike 232

धुर *n* yoke, a burden 1360

धुर्जटि *m* धूर्जटि, God Siva 475

धूर् *m* a cheat 174 492, ? 1655, a rogue 1744, a gambler 1777

धूर् *m* black salt, fraudulent, thorn apple 437

धूर्ति *n* ? 475

धूर्ति *f* dust 1507

धूर्ति *f* dust 493, ? 1132

- धृतरा / N. of a Kinnarī 130
 धृति / spiritual patience, holding, growth or increase, satisfaction, happiness, discrimination, sacrifice, firmness, पुष्ट, a class of metres consisting 4 × 18 syllables 638-9
 धृति / firmness 961
 धेनु / = cow 249, 522, 7836, 1603
 धेनुका / a mare, any female beast, cow, Goddess Pārvatī, dagger, milch cow, a female elephant, knife 123-5
 धेनुनासा / nose of a cow 536
 धैर्य / = courage 542; firmness 639, bravery 1827
 ध्यान / = meditation 264, 878, 1372, 1867
 ध्रुव / m/f settled, firm, eternal; m. a wedge, N. of Śiva, peg or nail, वृक्ष, N. of an astrological Yoga, N. of a vasu, ध्रुवे, conjecture, the polar star, the Indian fig tree; (f) a sacrificial ladder, a bow-string, slapping the hands together to show a partic. measure of time in music 1746-8
 ध्वज / = mark, flag, ध्वज, a distiller or vendor of spiritual liquors, male organ, a distinguished person, a part of a sword 404-5
 ध्वज / banner 607, 959, 1032, 1078, 1225, 1663
 ध्वज / army 536
 ध्वज / sound 437, 499, 527, 535, 833, 1374, 1375
 ध्वनिमात्र / = sound 560
 ध्वनिवैकल्यसंभव / = an occurrence of the change of the voice 53
 ध्वज / = a crow 1215
 ध्वज / = a crow, a crane 1990
 ध्वज / = darkness 532, 1395, 1485
 न (m/f) / thin, न (वृक्ष in NR.) unvexed, vacant, different, m. N. of Gaṇeśa; (f) navel 934-5
 न / = knowledge, a musical instrument 934
 नमुग / = mongoose 110; Ichneumon 1416, 1489
 नकुल / = N. of one of the 5 sons of Pāṇḍu, mongoose, a man of inferior family 1687
 नक्षत्र / = a star 184, 216, 338, 1136, 1397, 1747, 1879, 1920, 1968, constellation 486, 707, 1394, 1644, asterism 778
 नक्षत्रवेद / = a constellation 675
 नख / = nail 163
 नख / = finger nail, eunuch?, a kind of perfume (=Koladala) 235
 नख / a fingernail 214, 222, 235, 420
 नग / = a serpent, a mountain, the sun, a tree 256-7
 नग / = a mountain 1320
 नगर / = a town 1413
 नग्न / = naked 637, 1144
 नट / = a dancer 1862
 नटवे / = a female dancer 126, 174
 नटि / = a dancing girl 1461
 नदी / = a river 871
 नदी / = a river 752

- नदी *f* a river 23, 112 (=Kausikī), 891, 1028, 1117, 1430
 नदीपत्र *m* the bed of a river 511
 नदीभिर् *a* river (=Sarasvatī) 800, (=Narmadā) 867, (=Mālinī) 1000, (=Karatoyā) 1367, (=Gaurī) 1446, (=Sivā) 1752, (=Tamsā) 1912
 ननिपन्न ? 1686
 ननु *ind.* a particle expressing question, conciliation, लोक ? calling 949
 नन्दिशेष *m* Arjuna's chariot, Arjuna's couch the cry of a bull 1863-4
 नन्दिन् *m* N. of Siva's bull 834
 नमस् ? 1206
 नमस् *m* N of a month (July-August), a cloud, nose, a spittoon, a rope made of lotus fibres, rainy season, (*n*) the sky 1907
 नमस्तु *m* ray of the sun 1436
 नमन *m* 1249
 नमस्तार *m* ? 1781
 नमेरु *m* N of a tree (=Surapum-nāga) 1541
 नमेश *m* N. of a tree 2007
 नम्र *m/fn* bent 1523
 नय *m* political science, शृङ्खला ? 1265
 नयन *m* The eye, moving 995
 नयन *m* The eye 1008
 नयनार्ति (*n*) *m* a law suit 1987
 नर *m* Vishnu a man, Arjuna 1503
 नर *m* a man 1741, 1807
 नरक *n* a liquor pot, ? a hell 164
 नरक hell 305, 361 N of an Asura (killed by Krishna) 389, 1188
 नरमेद *m* N of a man (refers to Sakuni) 988
 नरकी *f* an actress, dancer 1021
 नर्मद *m* a jester, (*j*) N of a river 866
 नर्मन् *n* sport or joke or mirth 156
 नर्मवाच *f* a facetious expression, joking 213
 नर ? 1228
 नर *m* A measure of distance 87
 नरु *m* a kind of grass, N. of a year, N of a monkey N of a king 1950
 नलिन *n* a lotus, water 1015
 नलिनी *f* a lotus, Ganges in heaven, a lotus pond, a kind of fragrant substance 1014
 नव *m/fn* fresh 577, peculiar ? 1856
 नव *m/fn* new, mild, number nine 1740
 नवक (*वयक* ?) a narrator 154
 नवरत्न ? 115
 नवनीत *n* butter 1942
 नवनेत्र *m* a new cloud 130
 नवरत्न *f* a girl in whom menstruation has begun 83
 नववस्त्र *n* new cloth 734
 नवनील *f* a new creeper 1992
 नववस्त्रेश्वर *m* a variety of Nāyikā 905
 नवोबा *f* Newly married woman 901
 नम्य ? 862
 नष्ट *m/fn* anything lost 429
 नष्टोदय *f* first day of the first quarter (on which the moon arises invisible) 1946
 नाक *m* Heaven, the sky 65

- नाकु** *m* N. of a sage, an anthill, a mountain 52
नाग *m* elephant or snake 250, elephant 652, 1552, a serpent 698
नाग *m* a serpent, elephant, a tree, a beast, a kind of grass, a cloud, a kind of plant, a tree (Pumnāga), a cruel man, one of the 5 airs of the human body (eructation), best or more excellent, a peg on the wall, अयसीस (or सस ?), tin a kind of costus 291-3
नागकन्या *f* Daughter of a Nāga 1444
नागकेश *m* a kind of plant 292, the blossom of kesara tree 1517
नागदन्त *m* a peg projecting from the wall 293
नागदन्तक *m* a peg in a wall 1952
नागनगरी *f* the city of serpent demons 802
नागनदी *f* the sacred river of serpent demons 802
नागमध्यमगति *f* the middle pace of elephants 1362
नागमातृ *f* mother of serpents 29
नागर *m/f* ? 420, *m* a citizen 1237, 1513, (n) dry ginger 1759
नागर *m* a kind of costus nameless, a subcaste (cf. notes) राजीव वन्द ? चर्चा ? , (f) clever woman, intriguing woman 1573-4
नागराज *m* a serpent king 239 a Nāga 1699
नागविशेष *m* a Nāga 1718
नागसंभव *m* red lead 1515
नाट्यविच्छेद an act of a drama 56
नाट्यकारिप्रवेशाद्वय *f* an accomplished actress 1387
नाट्य *n* dancing 231, ? 643, ? 733
नाट्यभेद *m* a sort of drama 821
नाट्यरस *m* sentiment in dramatic art 1505
नट्याङ्ग *n* a division in a drama 885
नदी *f* a measure of time = १/३ muhūrta, vein, मरुदादि 520
नाभ्य (नाट्य)न्तर *n* a partic vein 1430
नाना *ind* having many meanings, having double meaning 979
नापित *m* a barber 587, 799
नाभि *f* Navel 934
नाभि *m* limb of an animal (=navel) a ksatriya, inner apartment
शुक्रस्त a sovereign, क्षेत्र a chief, the nave of a wheel, musk 1146-8
नाम *n* name *ind* a particle used in the sense of 'certainty', light, well known, anger, acceptance, censure 954
नामक (आनक *m*) a drum 734
नामधेय *m* Name 954
नामन् *n* light, possibility, anger, acceptance with jealousy, censure 1224
नामद् *n* Name 434 426, 610, 838, 1020, 1329, 1438, 1540
नामन् *n* Name 954
नायक *m* a leader, chief, the central gem of a necklace 159
नारदवीणाभेद *m* N. of Narada's lute 770
नरीदण्डेन *n* the act of spinning cotton or thread 987

नित्यजीव]

- नाराहज *f* disease of a woman 1560
 नाल *m* Stalk or Stem 509, 1691
 नायिका *f* a kind of fragrant substance 1015
 नायिकेर *m* the cocoanut tree 1689
 नायिकेकलापि *n* the cocoanut shell 94
 नायिके *m* cocoanut 1602
 नालीक *n* a lotus flower, a spear, an arrow 168
 नाव *m* a boat 1767
 नाव ? दूध, 1741
 नावा *f* a ship, पद 1741
 नाविक *m* sailor 1092
 नाश *m* Danger 161, destruction 489, 813, extinction 608, ruin 692,
 नास *f* Nose 536
 नासादण्ड *m* the upper nasal bone 1798
 निकट *m* nearness 226
 निकटगामिक *mfn* that which lies in near future 1415
 निकष *m* touchstone 1855
 निकाम *ind.* indicating abundance 1181
 निकाश *m* light, similar, secret 1822
 निदुब्ज *m* bower 394, an harbour 650, 1570
 निकृति *f* Dishonesty 1782
 निकृन्त *m* destroying 1022
 निष्ठ *mfn* inferior 1578, 2002
 निक्षेप *m* deposit 1890
 निखिल (+ वस्तु) 1857
 निगम *mn* a town, veda, trade, capital of a merchant 1236
 निगर्व *m* Pride 1326
 निगल *m* Fetter 1683
 निवित *mfn* spread 596
 निवुल *m* N. of a tree 392
 निचुल *m* N. of a tree; (*mn*) lotus, a kind of cocoanut tree 1975
 निज *mfn* eternal, one's own; (*m*) property or quality, गम्भीर्य 397-8
 नितम्ब *mn* the side of a mountain 134, the buttocks or hips 573, 898
 नितम्ब *m* the buttocks, the ridge or side of a mountain 1133
 निल *mfn* eternal 371, 397, 882
 नित्यकर्मन् *n* Daily work 149
 नित्यवृत्ति *f* every day duty 149
 नित्यसचार *m* traveller or wanderer 609
 निदर्शन *n* example 768
 निदाघ *m* Summer 331
 निदाघ *m* Summer, heat, sweat or perspiration 343
 निदेश *m* Command 1498, direction 1745, ? 1780
 निदेश *m* conversation, command, nearness 1816-7
 निद्रा *f* sleeping 931, 1494, 1986
 निधन *n* one of the five parts of Sāman, वरिष्ठेष्टि (= poor ?), family, death 1017
 निषा (व ?) न *n* destruction ? 1793
 निषि *m* treasure (of Kubera) 163, 221, 1199, ? 1267
 निन्दन *n* blaming 873
 निन्दा *f* censure 881; reproach 1097, annoyance 1132; contempt 1791
 निन्दोपलम्बवचन *n* Reprimand 622
 निन्दजीव *m* a man of low profession 481

- निपाक** *m* cooking, ripening maturing etc., sweat, result of bad action 142
निपात *m* a particle 666
निपात (नीवाक) *m* demand of grains in time of dearth 922
निपात (मूल) *n* a place of water 820
निपुण *mfn* clever 436
निवन्धन *n* connection, cause, restraining 1063
निमित्त *n* reason, mark 777
निमित्त *n* reason 1826, ? 1737
निम्नगारव *m* the current of a river 1886
निम्नगावकाश *m* chasm 1475
निम्नोन्नत *m* Low and high 1963
निम्ब *m* Neem tree, N. of a tree (Pāribhadra) 1124
निम्बशुभ्र *m* Neem tree 477
निम्बा *f* 1098
निवर्ति *f* fate 897
नियम *m* rule 621, penance 922, condition 1349
नियम restraining promise self-control, purification, sacrifice, penance, truth recitation of Veda, a religious vow or practise, controlling the organs, ablution, silence, fasting 1231-33
नियोग *m* command 36
निर् *ind* a particle indicating determination and negation 937
निरय *m* a hell 165
निरयंक *mfn* vain 913
निरामय *mfn* free from disease 1312
निरूपण *n* viewing 936
निर्गत *mfn* an exit 1345
निर्गम *m* departure or going away 74
निर्जलदेश *m* Desert 1484
निर्णीत *mfn* decided 1708
निर्दय *mfn* cruel 1501, merciless 1819
निर्वन्ध *m* insisting upon 1939
निर्वहस्त *n* threatening 881
निर्भाग्य *mfn* unlucky 855
निर्वर्ण *mfn* spotless 371, 376, pure 1714
निर्मित *mfn* created 447
निर्मिति *f* creation 1257
निर्मोक्त *m* setting loose or free 169
निर्मोक्ष *m* liberation 299
निर्मोचक *mfn* liberating 145
निर्यातन *n* requital of enmity, gift or donation, delivery of a deposit 1069
निर्यास *m* Gum or resin 1324, 1899
निर्ग्रह *m* a door or gate, a helmet or crest or any similar head ornament decoction, a peg in the wall 1952
निर्लोभनृपति *m* an unambitious monarch 1871
निर्वर्तन *n* carrying out 1044
निर्वा(र्ण)चन *n* accurate description definition 610
निर्वोण *mfn* extinguished, (n)eternal bliss, happiness, naked (cf. notes), pleasure, an image made of gold, extinction the bathing of an elephant 607-8
निर्वाण *m* final emancipation 719, 1789, liberation 1349
निर्वाद *m* Reliable report, absence of dispute 857
निर्विण *mfn* extinguished 607
निर्वेश *m* enjoining wages 1823

- निर्व्यापारस्थिति *f* leisure 559
 निवस्य *m* abode 1256 1306
 निवर *m* multitude 333
 निवात *mfn* a place sheltered from the wind, an impenetrable coat of mail 780
 निवारण *n* Prohibition 1867, 1943
 निवास *m* a portico or a part, part of a house 407
 निवारि *f* Prevention 811, neglect of duties 1402
 निवेश *m* a tent, matrimony, arrangement, a dwelling place 1814
 निशा *f* Night 1186
 निशा *f* Night, a species of plant (= Sāmbā)
 निशाकर *m* the moon 1958
 निशान्त (*mfn*) calm, *m* dawn, *n* house 726
 निशीध *m* moon ? 1250
 निशेश *m* The moon 424
 निश्चय *n* Resolution 299, 624, 937, 1433
 निश्चल *mfn* Steady, unchangeable 449, 460, 1747
 निश्चित *mfn* firmly resolved upon 446, settled 1747
 निश्चिन्ननवाद *m* reliable report 857
 निश्चेष्ट *mfn* stiff 1143
 निषाद *m* N. of the first note in music, a hunter 871
 निषादादि *m* the seven musical notes 1456
 निषेधाधिकृत *m* the priest 1468
 निषेध *m* Prohibition 937, 1673
 निषेवण = 655
 निष्क *m* Departure or going away, a kind of coin (= Dīnāra), a golden ornament for the breast, a weight of 108 suvarnas, gold, one pala of four suvarnas 74-75
 निष्कर्ष *m* Decision 489
 निष्कल *mfn* artless, (*f*) a woman past menstruation 1700 1
 निष्कृति *f* cure 1308
 निष्क्रिया (निष्कन *m*) intellectual faculty, वसू ? an exit 1345
 निष्ठा *f* accomplishment or completion, यद्धर्मन्, destruction, conclusion, fixed knowledge 488-9
 निष्ठान *n* Sauce 1033
 निष्ठोचि *f* harsh word 1115
 निष्पत्ति *f* accomplishment 488, 892, 1650
 निष्पन्न *mfn* prepared 882
 निष्प्रो(फले)पन्न = attempt in a fruitless work 1040
 निष्प्रद *mfn* fruitless 337
 निस्तुषवस्तु *n* that which is freed from husk 537
 निर्वैद्य *m* merciless or cruel, a sword 1821
 निस्वन *m* sound 400
 निह्न *m* concealment 717
 निह्न *m* नवरुद्ध, mistrust, concealment, deception 1781-2
 निरुध *mfn* Dumb 579
 नि शोक *mfn* without sorrow 146
 निस्सण *n* Egress 232
 नि सर *mfn* worthless 335
 नि सरण *n* act of going out 1037
 निस्तान limitless ? 1627
 नीच *mfn* a low man 96 vile 114, 1563, 1618, ? 478

- नीच *mfn* द्वय, vile, dwarfish 364
नीचकर्मन् *m* having a low occupation (=a servant) 1321
नीति *f* Administration of Government 1006, politics 541, 1265
नीप *m* Kadamba tree, निम्बा, a species of Asoka tree? इतिप्रिय, N of a regal family descended from Nipa 1098-99
नप *m* Kadamba tree 1131
नारद *m* cloud 338 1068
नील *mfn* dark coloured black 1204
नीलकण्ठ *m* Siva, crow, a wagtail, a peacock 497
नीलगुण *m* the black colour 569
नीलमणि *m* sapphire 612
नीलाक्षेत्राशुभ *m* a blue eyed horse 2010
नीलिका *f* the indigo plant 1029
नीली *f* black colour 570 1187, 1628
नील्यादिराग *m* colour like blue 702
नीची *f* वचनागार, capital, the knot of the wearing garment of a woman 1764
नीक्षस्तर *a* country 544 1521
नीरुद्दिशे *m* a country 765
[नु] *f* Praise 936 (cf notes)
नु *ind*, a particle expressing question, alternative 937
नूतन *m/n* New 1740
नूतम् *ind* a particle expressing probability, certainty 978
नृ *m* a piece at chess 1457
नृप *n* * 312 a kind of dance 334 751, 940, 944 2000
नृपस्थान *n* a partic posture in dance 581
नृपस्थान *n* dancing room 765
नृपादि *n* dancing etc 280
नृप *m* King 409, 873, 1784
नृपति *m* King (here refers इक्ष्वाकु) 200, 1077
नृपतिप्रभृतिदुर्गस्थान *n* a royal citadel 1567
नृपाभिज्ञ *mfn* a country court 298
* नृपास्तर्गोचरगुह्यक्षयमेद *m* the private inner apartments in a palace 767
नृमेद *m* a class of people 1458
नृमान *n* measurement of a man 185
नेत्र *m* a leader 159, 1431
नेत्र *n* the eye 19, 154, 832, 1058 1381, 2004
नेत्र *mfn* leader, *n* string of a churning stick, a kind of cloth, root of a tree, the eye, a river, a carriage, मखुग, वल्क a kind of vein, 1429-31
नेत्रच्छद *m* an eyelid 966
नेत्रवल्क *n* tears 1097
नेत्रवल्क *n* the pupil of the eye 1399
नेत्ररोग *m* an eye disease 1239 1704
नेत्रात *m* outer corner of the eye 310
नेत्राशु *n* tear 1486
नेममुनि *m* N of a muni 59
नेमि *m* Felly of a wheel 893
निगम *m* a citizen, a merchant, a vedic rite 1237
निर्मल्य *n* clearness 864
निवेद्य *n* an offering of food for an idol 1637
नीदीची *f* not northern (=southern) quarter 1612
नेपरि *ind* not high (=low) 1612
* *L.* *n* बद्धवर्गे नृदयामवर्गे च । गुह्यं च न नृ
is text

पक्षम्]

नी *f* time, boat, 935न्यक्ष (*mfn*) entirety, inferior, *m.* N of Parasurāma 2002न्यग्रोध *m* wood or timber, bamboo a fathom (measured by the arms extended), banyan tree 915न्यङ्गु *m* a student remaining with his Guru, N. of a Muni, an antelope 59न्याय *m* fitness 697, proper 755, 784, manner of acting 1096, Justice 1189, propriety 1491न्याय *mfn* proper 1291न्यास *m* arrangement 1814, a mystical syllable (indicating assignment of various parts of the body) 1937न्यास *m* Deposit, delivering, a house, giving, a mystical syllable 1890-91न्यासाय *n* delivery of deposit 1069न्युञ्ज *mfn* pleasing or agreeable, a partic. sound of ॐ in recitation of hymns in Sāmaveda 236न्युञ्ज (*mfn*) turned or bent downwards, hump-backed, crooked; *m.* a tortoise, *m* kind of laddle made of Kus grass 406-7न्यून *mfn* incomplete, contemptible 974न्यून *mfn* low 1246, deficient 1686प *m* Cooking, mountain, light, celebrated jewel of Visnu, moment, an auspicious time 1086-7प *n* gold 1087पक्षि *f* any vegetable food 84पक्ष्वादिमवाजामगिष्यकलश (०शकल) *m* a ruby like gem resembling the colour of ripe pomgranate seeds 1535पक्ष *m* wing 400, 1387, 1122, a party 1281पक्ष *m* half of a month, house, side, (prefixed with केश) lock of hair, army, a friend, an assistant, a wing or feather, hole in a fire place limb of the body, a royal elephant, a proposition to be proved, opposition, a wall, a dependant 7, breast? 1996-9पक्षति *f* The first day of a lunar month, the root of a wing of Swan, peacock etc. 771-2पक्षमेद *m* The first day of a lunar month or the root of a wing of a bird 771, cf. Ak. notes on Bhānuji's Com. p. 409, ed. 1944पक्षान्तर *m* wing 225पक्षि *m* bird (refers to Baka) 79, 395, 401, 761, 1159, 1387, 1481, 1727, 1898पक्षिमेद *m* a species of bird (here refers to Karaka) 92, 957; a bird 988. (refers to Mallikākṣa) 2010पक्षिमात्र *m* a bird 760पक्षिचन्दन *m.* Visnu 1807पदमन्त्र *n* an eyelash, the filament of a flower, a thin thread, पुरी

पक्ष्यादिबन्धन *m* a trap or net to catch birds or beasts 1792

पङ्क *m* mud, sin 85

पङ्क *m* decoration or unguent 653

पङ्क्ति *f* a class of metres, a row, the number ten 671

पङ्क्ति *f* *m* row 306, 621, a series 1289 1665, 1666, 1965,

पचन *m* Cooking 63, 142 1086

पञ्चमुख *m* N of God Siva, a lion 244

पञ्चम्यर्थ *m* the ablative sense 717

पञ्जर *m* Cage 173

पट ? 1741

पट *m*. heap 402

पटल *n* Cataract etc a section or chapter of a book multitude, mark on the forehead 1704-05

पटली *f* roof 1705

पटह *m* a war drum 99

पटु *mfn* clever, active, healthy 448

पटु *mfn* clever 1995

पटुतादि *n* Sharpness, cleverness etc. 540

पशेल *m* a kind of plant 203

पशेलशाखा *f* the branch of *Trichosanthes Dioeca* 129

पट्ट *m* Grinding stone bandage a place where four roads meet, a plate for inscribing royal grants, a chair or stool 456-7

पट्ट *m* *n* a city or town 358, any metal plate for writing 1383

पट्टी *f* a forehead ornament, the red Lodh tree 458

पण *n* a town? 1368

पण *m* the thing staked, wages price, wealth, a Copper coin,

a coin (*Kārsāpana*), कुम्कुटायुषा-
दिपरिग्रह ? 553-4

पण *m* Stake 1610

पण्डितमन्त्र *m* fancying one's self learned or clever 927

पण्डित *m* a learned man or teacher 237, 906, 1874, 1903

पण्य Commodity, a market, adultery 1292-3

पण्यनारी *f* a harlot 1531

पण्यनारीनिर्देश *m* wages (of prostitution) 261

पण्ययोषिन् *f* a harlot 1524

पतङ्ग *m* a species of rice, fire, a cat, quick-silver, an arrow, a bird, a moth, the sun 314-5

पतत्र *n* a wing or feather 1993

पतङ्गप्रद *m* a spittoon 1907

पताक *m* banner the cloth of a banner, ध्वज 160

पताक *m* flag 404

पति *m* husband 679, 1162 1744 18-24, a chief 963, husband or master or lord 1433 lord 1464

पात्ति *m* a foot soldier, infantry, moving or walking 670

पत्नी *f* wife 385 1941 1957

पत्र *n* any vehicle, the wing of a bird, a leaf, an arrow; (*m* ?) a bird, any metal plate for writing a mark on the forehead 1387-8

पत्र *n* a leaf 1813

पत्रिन् *m* an arrow, a kind of bird, a tree etc. possessing a carriage or driving in one 957

पयि(मये)गुता String of a churning stick 1429

- पथ्या (*mfn*) suitable ; *f* The yellow myrobalaⁿ tree 816
- पद् *n* a word, business, pretext, a sentence, a verse, stride, position, protection, determined or settled, mark 844-6
- पद *n* a place 1826
- पदगर्भ ? 1775
- पदन्यास *m* a stride 845
- पदाति *m* a foot soldier 670
- पदार्थ *m* a substance 1736
- पद्म *n* lotus 25, 392, 404 413, 1392, 1554, 1975
- पद्म *m* a mark or mole on human body, जमिह्वा, विधि, लोकेष्ट, अर्क पद्म (*f*) सरस्वती तारा, लक्ष्मी 1197 8
- पद्म *n* an army arranged in the form of a lotus, one of the 9 treasures of Kubera, a particular number, a lotus 1199
- [पद्म *n*] Red spots on the face or trunk of an elephant 1207
- पद्म *m* an army arranged in the form of a lotus 182, red spots on the face or trunk of an elephant 1207
- पद्मकिन्दुजाल *n* Red spots on the face or trunk of an elephant 1207
- पद्मव्यूह *m* an army arranged in the form of a lotus 1199
- पद्मेसर *m* the filament of a lotus 1443
- पद्मनाभ *m* God Vishnu 1410
- पद्मबीज *n* the lotus seed 2009
- पद्मबीजकोशी *f* the pericarp of a lotus 133
- पद्मेण *m* the pollen of a lotus 183
- पद्मा *f* Goddess Lakṣmī 1171
- पद्मा *f* a kind of plant (भास्वी) Goddess Lakṣmī 1207
- पद्मिनी *f* an excellent woman, a pond, a lotus 1016
- पद्म *n* a stanza 64, verse 431, 845, 1882, 7 metre 642, 7 935
- पद्म *m* a Śūdra, (*m, n*) *n* path, a verse 1285
- पद्मादि ? 611
- पद्मलवण the upper coat of a Jala fruit 1145
- पद्म *m* a serpent 256, 288, 1964
- पद्मान्तर *n* a kind of snake (susīma) 1242
- पद्म *n* water 887, 1813, milk 1499
- पद्मस् *n* water, milk 1909
- पद्मोद्धर *m* a female breast, a cloud, coconut ocean, a species of sugar cane, a kind of grass (kaseru), (*f*) a cow 1602-3
- पद्मरा *f* uninterrupted tradition 334
- पद्म *mfn* superior, stranger, enemy, distant, mere, (*ind*) the supreme being another 1411-2
- पद्मेष्ट *n* house of others 1318
- पद्मच्छन्दास्तुति *m* depending on another's will 591
- पद्मोत्तिष्ठ *m* Supreme light 37
- पद्मत्र *m* dependent ? 1999
- पद्मज्ञान *n* The supreme spirit 1935
- परम (*mfn*) first, remotest; *m* chief, the sacred and mystical syllable (*ind* ?) a particle indicating consent 1238-9
- परमवृत्ति *f* exquisite beauty 1241
- परमाणु *m* an atom 1660
- परमात्मन् *m* the supreme spirit or soul 739, 743, 744, 1002, 1090, 1412,

1727, 1870, 1892

परलोक *m* next world 1730

परशु ? 1204

परशुराम *m* Paras'urāma (son of Jama-dagni) 2002 .परसेनापति *m* ? 1295पराक्रम *m* Valour 1176, 1247; power 1404, 1773पराक्रम *m*, Valour, exertion 1251पराग *m*, Pollen of a flower, fragrant powder used after bathing, dust, N. of a mountain, an eclipse of the sun or moon, sandal 307-8परामव *m*, defeat 329परामव *m*, प्रभाष, N. of a year 1787परायण *n* desired ob ject, devoted to, a resort 613

परायण्यम् high bin b ? 634

परिकर *m* Posture of ascetics 178परिकर *m* N. of a partic. posture, followers, the binding on of a girdle in order to begin any work, multitude, preparing, discrimination ? 1598-9परिमल *m* gathering (grains) 381परिमल *m*, a wife, attendants, receiving, root or origin, a curse, 1957परिघ *m*, a glass pitcher, a tole station, a gateway, striking, 19th yoga (astronomical), an iron rod, an iron bar for shutting the gate, obstacle 341परिघात *m* striking or stroke 342परिचय *m* acquaintance 1344परिचयो *f* service 1861परिचित *mfn* known 784परिचिन्तन *m* Intention? 1103परिच्छद *m* appendage 1449, household furniture 1495; 1956, retinue 1607परिच्छे(च्छ) द *m* household furniture 1422. (w. r. for परिच्छद = appendage) 1110परिच्छेद *m* discrimination 666, a section or chapter of a book 1704परिजन *m* attendants 1957परिणाम *m* Consequence (of past actions) 141परिणाम *m* Pleasure, वायिक ? , Bowing or bending 1249परिताप *m* repentance 13, 829परिदेवन *n* lamentation 1936परिधान *n* garment 180, 1544परिधापी *f* N. of a year 1113परिधि *m* the branch of a sacrificial tree, halo of the sun 924परिश्रम *m* Interrogation 1937परिवर्ह *m* royal insignia, wealth or property, furniture 1956परिभाषण *n*, Speaking, rule, answer, reprimand, an explanatory Śāstra, अलम् 621-2परिभुक्त *mfn* used or enjoyed 1254परिमल *m* a fragrant smell 1984परिमाण *n* measure 1495परिमोचन *n* setting loose or free 169परियाप *m* appendage, sowing, reservoir 1110परिवार *m* followers 1598परिवाट् *m* an ascetic 240परिहास *m* joking 213; amusement 870परिहासक *m* a jester 866; amusement 1966

पञ्चाङ्गम्]

परीणाह *m* width 138

परीधानपश्चादन्तर्गतम् *m* the end of the lower garment tied to the waist 1991

परीपाटी *f* method 1175

परीवाद *m* sound of a string of musical instrument, censure 874

परीवार अङ्गम, Scabbard, retinue 1607

पश्य *mfn* harsh 705

परोक्ष *mfn* out of vision 1116, 1788, 1831

पर्जन्य *m* a raincloud, the god of rain (=Indra) 1347

पर्ण *m* Leaf 1387, 1390, 1943

पर्णमिद *m* a kind of plant 1968

पर्णसिराजः *m* Collection of veins of a leaf 60

पर्यङ्क *m* Bed, sofa etc., a cot or bedstead, a posture of ascetics 178

पर्यङ्क *m* Bed, sofa 178; ? N. of partic. posture 1598

पर्यटन *m* Wandering 232

पर्याण *m* trappings of elephant 1481

पर्याप्त *mfn* enough 693

पर्याप्ति *f* sufficiency 1672; ability 1709

परां (वृ) णि *f* sowing 1110

पर्याय *m* turn 1176

पर्याय *m* opportunity, regular rotation or turn, liberation, manner 1348-9

पर्याहार *m* a yoke on shoulder to carry a burden 914

पर्वत *m* a mountain 257, 543, 761, 505, 988, 1680

पर्यन्त *m* a partic. day in a fortnight, festival, वृद्धन्तर, the meeting

of new moon and Pratipad following it, the moment of the sun's entering a new sign, a knot, occasion 968-70

पर्वन् *m* a knot 913; ? 1122

पल *m* one pala of 4 suvarṇas 75

पल *m* envy, flesh 1616

पल *m* a partic. measure (=Muṣṭi), a partic. weight (4 karṣas), object (a misspelling for पल्ल) 1653

पलायन running 1793

पलायुतद्वयस्वर्णं ? Twenty thousand palas of gold ? 1401

पलाश *m fn* green, (*m.*) N. of a tree (*kimsuka*), a rākṣasa; (*m.*) a leaf 1812

पल्लव *m m* a sprout 1105, 1514

पल्लव *m m* a sprout, sexual love, पदस्ये ? , पवन or मदन ? , a twig, libertine, jewel, expansion (of words) 1775-6

पवन *m* wind 325, 762, 1776, 1808

पवि *m* Indra's thunderbolt 1127

पशु *m* a beast 123, 258; a beast of prey 517; cattle 250, 1091, 1449

पशुपाठ *m* a cowherd 1684

पशुपुच्छ *m* tail of an animal 1723

पशुनाह *m* the horn of any animal 593

पश्चात् *ind.* west, later 715

पश्चात् *ind.* subsequent time 977

पश्चादाव *m* repentance 1358

पश्चादवर्णयिष्यत The rear of an army 1352

पश्चान्नाह *m* The hinder part 378, 698

- पश्चिमधोणभाग *m* buttocks 1133
- पा *m/fn* drinking one, act of drinking, flow of water, nectar, assembly 1087-8
- पाक *m* old age, full development of the mind, an infant (child), cooking 62-3
- पाचक *m* a cook 889
- पाचभूतिक *m/fn* composed of or containing the 5 elements 737
- पाटला *f* a kind of plant 337
- पाणि *m* hand 1637
- पाण्डर *m/fn* white 588
- पाण्डुनन्द *m* Son of Pāṇḍu 1687
- पात ? 1401
- पातक *m* sinful act 1519
- पाताल *n* Submarine fire, the abode of Bali (the lower world) 1706
- पात्र *m* one who drinks 1087
- पात्र *n* a vessel 523, a fit recipient 817, competent 889
- पात्र *n* vessel, fit, an accomplished actress, a minister of a king, a leaf, any sacrificial vessel, बिम्ब, channal of a river, a fit recipient of wealth 1388-91
- पात्र (पात्र) *n*. sin 1448
- पात्रप्रमाण *m* using sacrificial vessels in pair 1761
- पाव *n* water 247
- पाद *m* an adjacent (small) hill, a quarter, root of a tree, a ray of light, foot, ? अग्र. respectable (when it is added to a member) 842-4
- पाद्रेण a foot-step 1176
- पार *m* a tree 170, 224, 257, 1376, 1744, 2003
- पादपात्र *m* top of a tree 220
- पादपात्र *n* a part of a tree 226
- पादपान्तर *n* a kind of tree (Hintāla) 1714
- पादरस *m* mercury (not found in MW.) 65
- पान *n* act of drinking 1087
- पानीय *n* water 1463
- पान्य *m* a traveller 527
- पाप *m* Hatred, a little 1101
- पाप *n* sin 44, 73, 87, 975, 1626, 1662, 1845
- पापिष्ठ (*f*) a great sinner 1801
- पाप्मर a base man 939, a fool or stupid 1520
- पारगति *f* going to other side or shore 614
- पाद *m* quicksilver 314, 682, 1885
- पारायण *n* good association, totality, going across to the other side or shore 614
- पारावत *m* ? Dove 496
- पारावती *f* a pigeon 1031
- परावार *m* ? 1855
- पारिभद्रक *m* N. of a tree 1124
- पार्ष *m* N. of a son of Pāṇḍu 993, 2003
- पारिव *m* King 680 730
- पारि *m* N. of a year, King 1784
- पार्वती *f* N. of goddess Pārvatī 1538
- पार्श्व *n* side 374, 1476, 1991
- पारज *n* ruling or protecting 260, 942, 1289
- पालि *f* a partic. share, a row, a woman with beard, edge (in f. c.), the tip of the ear, louse, a partic measure of

- capacity 1665-7
- पालिका *f* a partic. vessel 143
- पालि *f* edge, a spot, a mark, a line
the covering of the bilt 1959
- पावक *m* purifying, fire 140
- पावक *m* fire 349, 1370
- पावन *m* purifying 140, 817
- पा(प)वन *m* wind 992
- पाद्य *m* a fetter 1674
- पाद्य *m* (it expresses •collection,
admiration, and contempt,
when compounded with केर
कर्ण, and छत्र (?) respectively),
a trap or net for catching
birds or beasts पलायन, cord,
निश(य)न destruction, उपलम्भ
1791-3
- पाशक *m* a die 1989
- पाषाण *m* stone 1880
- पाषाणमेरु *m* a kind of stone 1717
- पिक *m* a cuckoo 51, 1184, 1909
- पिङ्गल *mfn* Tawny 1417, reddish
brown 1490
- पिङ्गलामिष ? 1173
- पिङ्गल *m* a colour, N. of a year 1978
- पिङ्गी *f* orpiment 1445
- पिष्टु *m* N. of one of the gods i.
cotton, a weight of 2 tolas,
■ bull, a horse (a kind of
leprosy) N. of Bhairava
359-60
- पिचुमन्द *m* Neem tree 1124
- पिच्छु *n* the blade of a sword † the
feather of a peacock's tail 381
- पिच्छा *f* the gum of Salmali tree
the scum of boiled rice?,
a diseased affection of a
horse's feet 380
- पिच्छराज *n* collection of the feathers
of peacock's tail 144
- पिच्छ *m* अपान, पद, disturbed in
mind, turmeric, cotton,
strength, injury, दुग्ध 402-3
- पिच्छर *n* gold, राजमेरु?, yellow 1533
- पिच्छक *mfn* collection (of writings),
■ basket or box 185
- पिठर *m* a jar 1141
- पिठर *m* ■ churning stick, (f) a pot
■ a species of grass, हिता ? 1572
- पिण्ड *m* ■ ball like pill 176
- पिण्ड *m* body, Japā flower (flower
of a China rose), a portico or
a partic. part of a house, oliba-
num 507
- पिण्याक *m* oil-cake, saffron, Asia-
foetida, incense 101-2
- पितामह *m* grandfather 13
- पितृमात्रादि *m* father, mother, etc 1467
- पिनाक *m* Siva's spear, Siva's bow
122
- पिनाकिन् *m* an epithet of God Siva
284
- पिपासा *f* thirst 563, 627
- पिप्पलि ? 510, long pepper 548
- पिप्पलिद्रुम *m* pippali tree 1396
- पिप्पली *f* long pepper 571
- पिशाच *m* a devil 328, goblin 526
- पिशाचादि *n* ghost etc. 1757
- पिशुन *n* saffron, treacherous, wicked,
घात (probably w. r for द्रोण =
a crow †) कटीवल (कविक् ?)
1010-11
- पिशुना *f* a partic. plant (पृक्ता) 1011
- पिशुन *m* a cheat 1769
- पिशादिवस्तु *m* a kind of cake 474
- पाठ a seat 457, 1055

- पीठायासन *m* any seat (chair or stool) 1564
- पीडा *f* pain 14, 118, injury 687, 1200
- पीठ 806, yellowish 1442, 1533
- पीठ (पीठ *m.*) a seat 365
- पीनस *m* cold affecting the nose 119
- पीनस *m* a kind of disease 1924
- पीण्ड *m* nectar 404, 721, 837
- पीलु *m* an elephant, an arrow, a flower, an atom, N. of a tree 1660
- पीवर *mfn* stout, large 1609
- पुनाग *m* the Pumnāga tree 270, 292, 1517, 1850
- पुनागवृक्ष *m* The Pumnāga tree 422
- पुमाव *m* manhood 1852
- पुष्य *m* Murder of the men 13c0
- पुष्कली *f* a harlot 1013
- पुम् *m* man, supreme soul 1090
- पुम्होवेव (शतवर्णि) *m* Man disguised in woman garbs (= Arjuna in MBH.) 1981
- पुंसमूह *m* a crowd of men 1360
- पु *mfn* distressed, प्रसन्न (प्रसन्न *†* in NR. 1, 114) 1089
- पुश *m* a hawk, the shaft or an arrow 227
- पुच्छ *m* empty, extreme end, the hinder part, tail 378
- पुच्छ *m* tail 624, 1226
- पुञ्ज *mfn* abundant, equal? 411
- पुञ्जित *mfn* collected 534
- पुण्डरीक *m* a tiger (a species of tiger), N. of the elephant of the South-east quarter, a variety of the sugar cane, a white umbrella, white lotus 209-10
- पुण्डरीकद्रुम *m* a partic. plant or drug 1751
- पुण्ड्र *m* a mark on the forehead 1226
- पुण्य *n* virtue, fair or beautiful 1293
- पुण्य *n* virtue 1189, meritorious deed 1246, 1342, 1709
- पुण्यकाल *m* a holy time 1848
- पुण्यक्षेत्र *n* a sacred place of pilgrimage 817
- पुण्यादि meritorious act etc. 713
- पुत्र *m* son 419, 1341, 1540, 1894
- पुनर् *ind* Not first, difference 978
- पुनर् *ind* again 716
- पुर *f* a town the body, filling 1089
- पुर *n* a town, a house, body, bdellium 1413
- पुर *n* a town 305, 1072, 1089, 1236, 1431, 1503 (Dhārā), 1547, 1582 (Madhurā)
- पुरदार *n* the gate of a city 462, 1547
- पुरनिर्गम *m* a town gate 618
- पुरनिर्गमन *n* way (out of city) 1441
- पुरम् *ind* in front of 788, 1483
- पुरस्कृत *mfn* Honoured, attacked by a foe, placed in front 807
- पुरस्तात् *ind*, first, eastwards 788
- पुरस्ताद् *East* (of पाटलीपुत्र = Patna) 1414
- पुरस्तादि ? 790
- पुरा *ind*, former time, East of Patna, remote past, that which lies *m* near future 1414-5
- पुराण *n* ancient history 674
- पुराणरुद्र *m* Visnu 1850
- पुरातन *mfn* remotest 1238
- पुरी *f* a city 217
- पुरीष *n* excrement 1728, 1903
- पुरुष *m* man 20, 1090

- पुण्य *m* man, the soul (in sāmkhya phil.), Purnāga tree, soul, Viṣṇu, the height or measure of a man 1850-51
 पुण्यकोकिल *m* the male cuckoo 1772
 पुण्यजन *mfn* made by man 1360
 पुण्यपदार्थ *n* space between man's 2 steps 1359
 पुण्यधेय *m* superior man 1227
 पुण्यविकार derived from man 1359
 पुण्यवन्धनमुल्लङ्घ *m* lock of hair hanging in front 172
 पुण्येति *m* a sacred preceptor 819
 पुण्ड *mfn* Horripilation, extensive, large 1657
 पुण्डक *m* erection of bristling of the hairs of the body 1534, 1657; a species of tree †
 पुलाक *m* brevity, a lump of boiled rice, bad grain chaff 104
 पुष्कर ? 47
 पुष्कर *m* N. of a Dvīpa, a kind of serpent, N. of a celebrated place of pilgrimage, the blade of a sword, (n) water, the tip of an elephant's trunk, the top of a musical instrument, lotus, the sky, एवं a night of new moon falling on a monday tuesday or saturday 1552-4
 पुष्प *m* a lotus pool, a female elephant, pond 615
 पु *mfn* ? 237
 पु *m* flower 918, 1050, 1522, 1660, 1778
 पुष्कर *n* calx of brass used as a collyrium, a kind of chariot (of Kubera) N. of a tree ? 193
 पुष्पमेरु *m* a kind of flower (=Baka) 79
 पुष्पस *m* flower juice or honey 893
 पुष्पायुध *m* ? 1880 (cf. crit. notes).
 पुष्य *m* the month Pausā 1303
 पु(ष्ट)शक *n* a kind of grass 1547
 पुष्य *m* the betel nut tree, multitude, a country court रत्न, 298
 पुष्य *m* the betel nut tree 1976
 पुष्य *n* ? ? 770; worship 1209
 पुष्य *f* worship 334, 697, 901, 1011
 पु(ष्ट)श्व *f* subjects 739
 पुष्पाविधि *m* respectful reception of a guest 340, 889
 पुत्र *mfn* honoured 807
 पुत्र्य *mfn* a father-in-law, honourable man 1304
 पुत्र्य *mfn* respectable 844, 863, 1230
 पुत्र्यय *mfn* more respectable 452
 पुन *mfn* clean 741
 पुनदा ? 470, a partic. demon 1940
 पुन *n* filling 1030, 1379
 पुनःकुम्भ *m* a full jar 21
 पुनःपक्षिणि *f* the day of full moon 83
 पुनर *n* a city gate 415
 पुन्य *mfn* eastern, ancestors 1766
 पुन्य *mfn* former or first 1243, 1253
 पुन्यय *m* previous time 1414
 पुन्य *mfn* ancestors 1766
 पुन्येति *f* first day of a fortnight 1243
 पुन्य *m* the sun 62
 पुन्य *f* question 937
 पुन्य *mfn* disjoined 979
 पुन्य *m* rice or grain scattered, a boy or child 63
 पुन्य *mfn* broad 532, great 657, 610

- पृष्ठ *n* back 1630
 पृष्ठाधर *m* the lower part of the spine 78
 पृष्ठास्थि *n* back-bone 1797
 पेरक *m* an owl the root of an elephant's tail 96
 पेद *m* the open hand with the fingers expanded 1629
 पेटक *m* a basket or box 185
 पेशल *mfn* clever, beautiful सुसल, हर soft, कोकिल, 1712-3 (cf introd)
 पेषणपाणि *m* Grinding stone 456
 पेशाच *m* Goblin 386
 पोत *m* boat, *n* child 679
 पोत्र *n* the snout of a hog, a ploughshare 1499
 पोत्रिन् *m* a hog 224
 पोत्रु *m* maintainer 678
 पौरुष *n* manhood, human action, Heroism, generation 1851
 पौरुष *n* manhood 1040
 पी(प)रुष *mfn* harsh 2003
 पीरुषेय *mfn* derived from man, space between man & 2 steps a crowd of men, murder of the men, made by man 1359-60
 पीरोहित *m* priest (one of the 18 tīrthas) 819
 प्रकथन *n* Proclaiming 1259
 प्रकम्पन *n* shaking 1944
 प्रकरण *n* ? 672, section 712 764
 प्रकर्ष *m* excess 713
 प्रकाष्ठ *m* the stem of *n* tree 505 a branch 908
 प्रकार *m* model or specimen 166 270; method 629, manner or way, 764, 909, 1349
 प्रकार *m* a kind of variety, similitude, fashion, mode or manner 1557
 प्रकारादि a variety etc 712
 प्रकाश *m* light 955, 1086, 1200 1822 shining 1805, brightness 1879
 प्रकाश *m* universally noted sun shine, brilliant, laughter 1811-2
 प्रकृत *mfn* 625
 प्रकृत (ति *f*) the source of the material world 1002
 प्रकृतानुवर्तन *n* uninterrupted succession 929
 प्रकृति *f* composed of or containing the 5 elements, original cause, male or female organ of generation, an animal, N of a class of metres, mother, king's ministers, nature subjects, the supreme spirit, 737-9
 प्रकृति *f* Nature ? 637
 प्रकरयादिदिनश्चर *m* indicatory letters unsounded 928
 प्रकोष्ठ *m* forearm 86, 1993
 प्रगाढ *mfn* much, difficulty 533
 प्रगाढ्यादिकान्ध *m* the binding on of a girdle in order to begin any work 599
 प्रगाह *m* plunging 38
 प्रग्रह *m* a rein 1217, bridle 1817, 1856
 प्रग्रह *m* } the string of a balance,
 प्रग्रह *m* } a rein 1951
 प्रचार *m* going forth 629
 प्रचेतस् *m* N of Varuna, superior, clever 786
 प्रचेतस् *m* Varuna 1802 1933
 प्रजा *f* race or family, a man 395
 प्रजापति *m* a brahman 1994

- प्रज्ञा *f* intelligence 2000
 प्रज्ञान *m* discrimination 639
 प्रज्ञान *m* intelligence, a mark 1050
 प्रणय affection 286, 1065, 1164
 प्रणय *m* Acquaintance, request, friendship 1344
 प्रणव *m* 1060, a mystical mono-syllable (as om) 1402
 प्रणिधि *m* attention ? a spy, request or solicitation 919
 प्रणिधि *m* a spy 1809
 प्रताप *m* Power 428, majesty 1892
 प्रति *ind* (prep) a particle expressing substitution, repetition, sign 711
 प्रतिकूल *mfn* contrary 106, 196
 प्रतिरूप *f* an image 1126
 प्रतिज्ञा *f* Promise or affirmation 529
 839, 910 1003 (cf notes), 1231, 1563
 प्रतिनिधि *m* Substitution 711
 प्रतिपत्ति *f* dignity or high rank, acquiring, action, proficiency, knowing what *m* to be done 795-7
 प्रतिवन्ध *m* an obstacle 343
 प्रतिविम्ब *m* a shadow or reflected form 1126, 1288
 प्रतिवाच *m* answer 621
 प्रतिमा *f* an image 354
 प्रतियोग *m* preparation, making prisoner, desire 1067
 प्रतिरोध *m* obstruction 1042
 प्रतिलोम *m* ? 976
 प्रतिवाच *m* answer 1580
 प्रतिमय *m* place, shelter an assembly 1365 6
 प्रतिषेध *m* prohibition 1172
 प्रतिष्ठा *m* dignity ? 850
 प्रतिसर *m* *m* cord worn round the wrist, a garland, N. of partic. magical verses, an ornament, the rear of an army, cicatrising of a sore, bracelet 1600 01
 प्रतिस्पर्क *m* a kind of lizard 151
 प्रतिहारी *f* a female door keeper in a palace as an ornament in the ladies' apartment 1608-9
 प्रतीक *mn* contrary, a part or portion (*m*) *m* part, 106 (repeated, see ! line 196)
 प्रतीक *m* a limb 272
 प्रतीची *f* Western quatter 599, 715
 प्रतीति *mfn* known, satisfied 747
 प्रतीप *mfn* opposite 1192
 प्रतीवाप *m* 1079 (cf notes)
 प्रतीहार *m* a door or gate, a door-keeper 1608
 प्रत्यक्ष *mfn* visible 716, 2005
 प्रत्यक्षपर्वत *m* an adjacent (small) hill 842
 प्रत्यय *m* confidence 911, ! 14221
 प्रत्यय *m* an oath, a hole, confidence, practise, means of action, fame, धैर्य (धैर्य for समारि-mental peace ?), a dependant, knowledge, *m* subsequent sound 1333-4
 प्रथम *mfn* first 768
 प्रथम *mfn* former or first, (*f*) the first day of a fortnight 1248
 प्रविश *m* fame 1334
 प्रदूर *m* fracture or crack, a disease of woman, an arrow, fear, tearing a cleft in the earth 1560-61

प्रदेश *m* a spot 1959

प्रधान *m* a prime minister, the source of the material world supreme soul important, intellect, a minister 1002 and 1004

प्रधान *m/n* chief 233, 7277 972, 1148, 1164, 1238 1450; original 738 (source of material world? cf L 1002); † 1861

प्रधानपटल main roof † 999

[प्रधि *m*] Felly of a wheel, fame or prosperity, binder part hips 898

प्रपञ्च *m* Reversion, expansion multiplying 368

प्रपञ्च *m* development † 676

प्रपञ्च † 360 (वसन्त *m* NR L 114) 1089

प्रपात *m* precipice 284

प्रपञ्च *m* any work † 262, continuity 1415

प्रबोध *m* knowledge 91

प्रवज्जन *m* wind 1713

प्रमथ *m* cause of existence, N of a year, birth place, valour, क्षापोपलब्धि, knowledge 1773-4

प्रभव *m* birth 1778

प्रभवादि *m* N. of 60 years 850

प्रभा *f* splendour 1892

प्रभात *m* Dawn 1313

प्रभाव *m* majesty 393, 672, 971 power 1072 † 1226, 1278 Majesty 1739, Dignity 1785 † 1787 Heroism 1852

प्रभु *m* a chief 409, a lord or master 964 1109

प्रभुत्व *n* lordship or Supremacy 276 majesty 773 Power 1794

प्रभुभावदादीन् *m* an attentive servant

(one who watches his master's face or countenance) 208

प्रभुत्व *m/n* abundant 1511

प्रभवादि *n* regal power (= preeminence, good counsel and energy) 685

प्रभुत्व *m* an attendant of siva 551

प्रभुद्वारा *m* The royal garden 752

प्रमाण *n* cause or reason, limit, Science, quantity, performer of true conception 598

प्रमाण *n* authority 951 measure 970

प्रमाणत्रय *m/n* a kind of measure 440

प्रभुत्व *m* Performer of true conception 598

प्रभिताशन *n* a measure of food given as alms 1483

प्रमील *f* lassitude 1494

प्रदाग यथोप *m* a banyan tree in Prayāgā (= Allāhabad) 1183

प्रयोग *m* application 266

प्रयोजन *n* object 811, 1653 purpose 1037

प्रलय *m* Dissolution of all things 1096

प्रलय *m* Death end of a Kālpā fainted or insensible 1330

प्रवण *m/n* Slope humble or modest (*m*) a place where four roads meet 595

प्रवसत † 1263

प्रवर्त्य *m* an introductory ceremony to soma sacrifice 1216

प्रवर्णमय (रत्ना स्वर्णवते) a litter in a royal Svayamvara 826

प्रवाल *m/n* Lute stick † Coral, a young shoot, a sprout 1710

प्रवाल *m/n* new leaf of a branch the neck of the Indian lute, Coral 1971

प्रवास *m* travelling abroad 630
 प्रवाह *m* flood or current 296, 333,
 749

प्रवाह *m* speed, stream or flood
 1954

प्रवीणा *f* clever woman 1574

प्रवृत्ति *f* a current, activity, moving,
 news 749

प्रवृत्ति *f* action 797

प्रवृद्ध *m/fn* increased 781

प्रवृद्धि *f* growth or increase 638, fame
 or prosperity 858

प्रवेष्ट *m* entrance 753, 1551

प्रशंसा *f* praise or flattery 339

प्रशस्त *m/fn* commended 708

प्रशस्तरूप *m/fn* beautiful 1315

प्रशस्ति *f* excellence 863

प्रशस्त्य *m/fn* excellent

प्रश्न *m* question 10, 43, 628, 717, 814
 949, 1099, 1297

प्रसव *m* a young shoot 948, blossom-
 ing 1783

प्रसव *m* fruit, flower, birth, delivery
 1778

प्रसाद *m* Favour, clearness of style
 in poetical composition, tran-
 quillity, excellence, clearness,
 pleasure 863-4

प्रसाद *m* calmness 1213

प्रसादनिर्माणादनादन *m* the remains of
 flowers or other offerings
 made to an idol and after-
 wards distributed amongst the
 worshippers and attendants
 1847

प्रसार *m* spreading 1551

प्रसिद्ध *m/fn* celebrated 682, well known
 955, 1820

प्रसिद्ध *m/fn* adorned, wellknown
 सुवन्दनीयक ? 923

प्रसू *f* mother, = mare, a spreading
 creeper 1902

प्रसूता *f* milch cow 124

प्रसून *m* flower, fruit 1050

प्रसेवक *m* the part of = lute below
 the neck 1435

प्रस्तर *m* scattering, strewing 1520,
 stone 1693

प्रस्ताव *m* the prelude or introductory
 words of a sāman 653, occa-
 sion 970

प्रस्थ *m*, 373, a partic measure of
 capacity 1667

प्रस्थ *m* table-land of a mountain, a
 partic measure 822

प्रस्थानि measure like प्रस्थ 931

प्रहरण *m* attack 1550

प्रहास *m* Laughter 1812

प्रह्लादतनय *m* Son of Prahāda 1057

प्रह्म *m/fn* humble or modest 595

प्रांश *m* a sub-division 1809

[प्रा] filling 1379

प्राकारगोपुर *m* a gateway 311

प्राकाश्य light 1224

प्रागल्भ्य *m* Proficiency 797, 890

प्राङ्गण *m* a courtyard 21

प्राञ्च *m/fn* eastern 1766

प्राची *f* eastern 788

प्राज्ञ *m/fn* clever, straight, (m) a
 learned man, generous 433

प्राज्ञ *m* a wise man 430, 676

प्राज्य *m/fn* abundant 446, 1471

प्राण *m* Breath, hummyrth, poetical
 inspiration, wind, strength or
 energy 566

प्राण *m* organ ? 584, vital breath 1742

- प्राणयुत *mfn* endowed with breath or life 979
- प्राण(व्रण)शुद्धि *f* cicatrising of a sore 1601
- प्राणिन् *m* creature 695, 1757
- प्राणपञ्च (क) limb of an animal (= navel) 1145
- प्राण्यन्तर *n* an evil being 680
- प्राप्सुत्पाद birth and rebirth of living beings 620
- प्राधान्य eminence 1225
- प्रान्त *m* edge 1483
- प्राप्त *mfn* obtained 696, 1904
- प्राप्तरूप *mfn* beautiful, *m* a learned man 1112
- प्राप्ति *f* fortune, obtaining 691
- प्राप्ति *f* acquiring 797, 1734, 1738
- प्राय *m* resembling, वायु ?, death (by fasting), Destruction, death age, fasting, excess 1291 2
- प्रादय *m* commencement 233, 1169, 1252
- प्रार्थन *n* requiring 603
- प्रार्थना *f* request, नामन् 1020
- प्राथिन *n* solicitation 920
- प्रात *m* alliteration 88
- प्रासाद (प्राकार) *m* a rampart 1474
- प्रिदंबर kind or flattering words 472
- प्रिय *mfn* agreeable or pleasing 297, 1672, pleasant 1582
- प्रियवाक्य friendly speech 745
- प्रियशु *m* N. of a tree 469, 900, 1186, 1202, 1338 1445
- प्रियशुद्यामा *f* N. of an asura woman (wife of Naravāhanadatta, MW) 1255
- प्रियतम *mfn* beloved 453
- प्रियाल *m* N. of a tree 1397
- प्रियालवृक्ष *m* N. of a tree 1881
- प्रीति *f* satisfaction 638, joy or pleasure 990
- प्रेक्षा *f* dance, intelligence, seeing 2030
- प्रेक्ष *m* a partic pace of a horse 232
- प्रेत *mfn* dead, an evil being 680, 1024
- प्रेरण *n* urging 1868
- प्रेष or प्रेष *m* sending, pressing, a partic, kind of measurement 1842
- प्रेषण *n* sending 1842
- प्रेष = cf. प्रेष
- प्रोद्यत *mfn* lifted 782
- प्रौढ *m* greatness 10
- प्लवंग *m* monkey, a frog, N. of the charioteer of the sun, N. of a year 323-4
- प्लवग *m* a monkey 239
- प्लवंगम *m* a monkey, frog 1251
- प्लव *m* slope 364
- प्लव *m* a frog, monkey, N. of a year, a boat 1767
- प्लवगापीश *m* a monkey hero 869
- फ *mfn* extensive, परोक्ष 1116
- फणरत्नवृत्ति *f* lustre of a gem in hood 16
- फणिच्छक a kind of herb 1464
- फणिमेर *m* a kind of serpent (refers to Sumukha) 237
- फ *n* fruit 140, 1050, 1239, 1649, 1778, consequence 445, result 691
- फल *n* fruit, flesh, wealth (interest on capital), enjoyment, gain, completion, the kernel or seed of a fruit, the point of an arrow, the plant, conse-

बल]

- quence, nutmeg. = gaming board, a species of plant (ककोल), the 3 myrobalans, the pearls supposed to be found in trees, the grains of corn 1649-52
- पठ (पल) = a partic. weight 1838
- फळक *m* a shield 187; board 1651
- फलिनी *f* a kind of plant 1083
- फलु *mfn* worthless 668
- फलुनी *f* N. of a plant 1690
- फा *f* Harsh word, कला play or sport, a hut or cottage 1115
- फाल्गुनिक *mfn*? 1320
- फूकार *m* puffing or blowing 1114
- फेनिल *m* N of partic. tree (the fruits of which are used for washing)
- व *mfn* अमल, *m* a jar, Varuna, drop, विकल, preceptor, pride, maker of prosperity, quarrel, party, foetus, joint 1121-3
- वक *m* a kind of flower, N of a demon, N of a bird (crane), N. of Kubera, fire 79
- वक *m* = crane 1990
- वकादि ? 683
- वदवा *f* Mare 1193, 1902
- वत *ind.* an interjection (expressing address, joy, regret, compassion, astonishment) 661
- वत *ind.* Alas ! 1947
- वद *mfn* bound 704
- वदभूमि *f* a paved floor 1234
- वदरत्नमणि *m* a jewel furnished with mercury 176
- वय *m* a band 352. imprisonment 1873
- बन्धन = Bond 1173, binding 1434
- बन्धनागार *m* ? 1764
- बन्धनस्थ *m* prison 1434
- बन्धित *mfn* bound or tied 787
- बन्धु *m* a kinsman 856
- बन्धु *m* = kind of flower (= बधूक) a husband, friend, a brother 901-2
- बन्धुर *mfn* मङ्गल, beautiful, bent, (*m*) a swan, N of a plant, a bird 1523-4
- बन्धुरा *f* an unchaste woman 1524
- बधूक *m* N of a plant 1524
- बधूकपुष्प = kind of flower 901
- बधु *mfn* Tawny, *m* a big ichneumon, fire, N of Krishna, N of God Siva, जल 1416
- बधुम(Siva?), fire, a large ichneumon, reddish brown, Vishnu 1489 90
- बधू *m* a fool or stupid, curly hair, the country of Barbarians, *f* a kind of plant (अश्वपटिका by name), N of a flower, a kind of vegetable 1520-2
- बर्ह *m* a leaf, the feather of a peacock's tail 331, 1102
- बर्ह *m* a leaf, the feather of a peacock's tail 1943
- बर्हिन्दुक = The eye in a peacock's tail 167
- बर्हिर्देव *m* a brahmin, a god, चित्रक ? 245
- बल *m* strength 388, 403, 566, 581, 1263, 1439, 1756, 1895, 1900, 1905, ? (*m*) N. of Krishna's brother, (*n*) vital power 1893, an army, 1797
- बल *m* Myrrh बल, स्थान, Stoutness, an

army power or strength,
अभिमान brother of Krishna
1633 4

बल (बलि) *m* a royal revenue 1433

बल *mfn* *n* field, *n* city gate a heap
of grain (*n*) gateway of a
temple, a heap of corn, (*f*)
स्वति a pretty figure earth,
स यज a pretty woman 415-7

बलवत् *mfn* strong (man ?) 1635 1721

बला *f* a kind of plant (बाल्यलक)
1638

बला *f* a kind of plant 1703

बलात्कार *m* violence 493

बलि *m* an Asura King 1056

बालि *m* N of a demon strong man (?)
a crow the handle of a chowrie
wrinkle (fold of the skin,
without distinction to ब and
ब) a house post, the ridge of
thatched roof ? an offering
of food for an idol (*m* *n*)
sulphur hand 1635-7

बलितमन् *n* abode of Bali 1706

बलिचन्द्र *m* son of Bali 547

बलीवर् *m* 251 a bull 1833

बल *mfn* abundant 411

बलिष्ठ *m* Poor ? 1017

बलुपान्य *m* N of a year a town 1368

बहुल *m* an epithet of fire black
(*f*) N of a group of stars,
a cow a kind of plant the
dark fortnight 1702-3

बहुल *m* the dark half of a month
a star, an epithet of fire (*f*)
a kind of plant a cow 1967-8

बा *f* young woman creeper chain
1123

बाद *mfn* बल्लज a bird, strong (*n*) pro
mise or affirmation यज्ञ, caus-
ing welfare conjecture 529-30

बाद acceptance 815 1923

बाण *n* an arrow 168 240, 244, 249,
325, 508 603, 957, 960, 1426
1560, N of an Asura 1955

बाण *m* N of an Asura (son of
Bali) an arrow 547

बाणाग्र *n* the point of an arrow 233,
1650

बाधन *n* harassing 1809

बाल *m* a boy or child 98

बाल *m* a fool a child a snake-
catcher a horse's tail, an
elephant's tail ह्रीदे the hair
1639-40

बालक *n* a boy 1146 1640

बाला *f* a young woman N of an
ornament (cf Med) small
cardamoms 1640

बालिका *f* collection of the feathers
of a peacock's tail a girl, an
ear ornament 144

बालिश *m* a fool 1142

बालिश *m* a young ignorant 1823

बाल्य *m* an ass 1497

बाल्यादि *n* any period of life 1898

बाष्प *m* tears vapour 1097

बह *m* matrimony 1814

बाहु *m* ? 1291

बाहुन *m* a Vaisya 1238

बाहुयुल *n* armpit 1992

बाहुवन्ध *m* a bracelet worn on the
upper arm 866

बह *mfn* exterior 1545

बाहीव *m* N of a country, a horse
of the Balkh bread N of a

- Country, (n) Asafoetida. 102-4
 saffron, बीर + a bow 102-4
 बिन्दु *m* ■ spot 183, 215; a drop 1121; + 1267
 दिव्य *n* disk of the moon or sun, face, mark or type, shadow (reflected form), an image the fruit of a plant (बिम्बिका) 1125-6
 दिव्य *n* an image 1298; the disk of the sun or moon 1677
 बिम्बिकाफल *n* the fruit of the Bimbikā plant 1126
 पिल *n* a hole 68, 917
 पिल (m) the wood apple tree 1337, 1378, 1862, ■ the leaf of Bilva tree 597
 बीज *n* Cause, seed, semen (of men and animals) 398
 बीज ■ seed 677, 1650, semen 1892
 बीमत्स *m* The sentiment of disgust (one of the 8 rasas M. W.), cruel, loathsome + 1922
 बुद्ध *m* Lord Buddha 205
 बुद्ध *m* a Buddha (=Sugata) 906
 बुद्धदेव *m* Lord Buddha 427
 बुद्धयोषिद् *f* The wife of Buddha (here refers to Amoghasiddha) 1400
 बुद्धि *f* intellect 961, 1007, 1008, 1050
 बुद्धि (बुद्धि) purifying 942
 बुद्धिसामर्थ्य ■ intellectual faculty 1345
 बुध *m* a learned man 806, 879, 1736, 1913; ? 1106. The planet mercury 1316
 बुधपत्नी *f* Wife of Buddha 518
 बुधली *f* Wife of Buddha 1648
 बुध्य (w. r. for बुद्ध ?) 1298
 बन्ध *n* Collection 185; a bunch 408
 बृहति (ही ?) an upper garment ? 1270
 बृहती *f* ? 1532
 बृहती *f* a partic. kind of Solanum, a class of metres. Nārada's lute 774
 बृहद्भक्त *n* N. of a king 794
 बृहद्भक्त *m* Heavy Sound 387, 484
 बृहत्तम *f* a reed grass, N. of Arjuna in MBH. 1981
 बृहत्तम *m* ? 374
 बृहस्पति *m* Brhaspati 1467
 बोल *m* Gummyrth 566
 बौद्धिकज्ञानमार्ग *m* a way or path pointed out by Buddha 290
 ब्रह्मदिन *n* a day of Brahmā 1096
 ब्रह्मन् *m* Brahmā 39, 40, 659, 955, 1062, 1143, ■ Brahman 10, 11, 961, 1569
 ब्रह्मन् (m) a brahmin truth, religious penance, N. of one of the 27 astronomical yogās, the moon the sun, universal soul, creator, ■ Veda 964-5
 ब्रह्मवन्धु *m* an unworthy brahmin 932
 ब्राह्मन् *m* ? 532
 ब्राह्मणीक्षत्रियवत् *m* The Son of a Kṣatriya by a Brāhman, 634
 न ■ a star 339, 1306
 न *m* God Siva, a bee, existence, N. of the planet Venus, share, cloud 1134
 न ■ the sky, an astrological house, star, the disc of God Viṣṇu 1136
 भक्तितथक *m* a lump of boiled rice 104
 भक्ति *f* Respect, the prelude or in-

- introductory words of a Sāman, worship, division, decoration or unguent 652-3
 भक्षण *n* swallowing 1138
 भग *m* welfare, love, majesty or greatness, strength, effort the sun, fame, the female organ, virtue, desire, penance prosperity, knowledge renunciation, beauty or lustre final beatitude 254-6
 भग *m* female organ 1802
 भगदत्त *m* N. of a king 794
 भङ्ग *m* a wave, a kind of disease (paralysis), breaking, defeat N of a raga in music a sword 268-9
 भङ्ग *m* 800, decay 1200, fracture 1560
 भङ्गा *f* hemp 269
 भङ्गी *f* mode, manner way 270
 भङ्गरिका *f* a noble lady 1755
 भद्र (*mfn*) superior good (*m*) a bullock, the 2nd, 7th and 12th days of the lunar fortnight, N. of Siva, a partic kind of elephant, a class of people (*f*) Ganges, N of plants (कटुक) (अनन्ता), (कुष्मा) (रारता), (*n*) welfare, gold a species of grass (मुस्तक), a partic. karana (astro)
 भयंकर *m* a species of fish? fear 1591-2
 भय *m* fear 69 321, 431, 526 1209, 1235, 1358 1373, 1375, 1419, 1592 1937 danger 161
 भयहर *m* protector 810
 भयहीन *mfn* fearless 148
 भर *m* multitude or 'large quantity 941
 भर (*mfn*), unbearable, *m* bearing, burden gain, a partic. rāga in music, battle 1476-7
 भर्ग *m* N. of God Siva, radiance, Name of people, N of Sāman N of a son of Vahni, script N of Brahman 303-04
 भर्तृ *m* creator, maintainer, husband 678
 भर्तृ *m* chief 730
 भल्ल *m* a bear an arrow 1671
 भल्ल *f* ? 1801
 भल्लत *m* a bear 245
 भल्लूक *m* a bear 377 1671
 भव *m* sorrows of the world, welfare N of God Siva, birth, material cause, ashes?, existence, acquisition, N of year 1733-4
 भवसेवक (°क), related to god 1738
 भवानी *f* Goddess Pārvatī 124, 202 709, 1751
 भव्य *mfn* proper, future, *m*, N of a tree (कर्मरक्ष); (*f*) N. of a plant (करिष्णा), *n* truth auspiciousness, health anything pure 1286-7
 भव्य *mfn* suitable 1300
 भस्म *n* ashes 640, 1734
 भा *f* earth, decoration or beautifying, brightness 1135
 भा *f* splendour 1377, appearance 1654
 भाग *m* partition 190, division 653, 1950, a part 654

भुज]

- [माग] Any work?, half rupee (M W), half portion break ing, = quarter 202-3
 मन्त्र *n* fortune, luck 611
 मास्य *n* auspicious duty, inauspicious duty 1311
 मन्थरीन *m, n* unfortunate 479
 मन्त्र *n* vessel 511, 1388
 माण्ड *mn* the bed of a river, vessel, = chourie, horse trappings, merchandise, मन्त्रक, 511-2
 मातु *m* the sun, the rays, मन्त्राणि मन्त्रि 956
 मन्त्रुमवां *f* wife of the sun 434
 माम *m* anger, the sun, brightness 1188
 मर *m* burden 880, 914 1380, 1477
 मारुती *f* N. of Sarasvatī 307
 मारुत *m* ? 1710
 मन्त्री *f* N of a plant 1207
 मन्त्री *f* wife 1432, 1560
 भाव *m* State of being 14, existence, 23, 1134 state, condition or rank 1190, intention 1340
 भाव *m* Being or existing, nature or temperament opinion behaviour soul, birth, action? शील substance, superhuman power, a learned man, a living creature sexual sport, the function of a word, निमित्त, रहस्यम्, acquisition, related to god female organ of generation, विकल्प, power 1735-8
 भावेभर *m* = kind of gesture 751
 भावित *mfn* perfumed with 770
 भाविन् *mfn* future 1207
 भाषण *n* conversation 1816
 भाषित *n* speech 174 288, 1691
 भास् *f* ray of light, brightness † 1135
 भास्वत् (*mfn*) shining, *m* the sun 710
 भाम *m* light 355, = partic bird of prey (= vulture) 761
 भासा *f* (मारी or मारी) a kind of plant 396
 भिक्षा *f* service, wage, begging, thing begged (alms) 2001
 भिक्षितवत् *n* thing begged (alms) 2001
 भित्ति *f* Wall 1909
 भित्तचतुर्दश *n* Tower ? 441
 भिन्न ? different 935
 भिन्न *mfn* mingled, separated 930
 मी (*m*) a bird ? *f* fear 1137
 मी *f* fear 1560
 मीन *mfn* fearful 1695
 मीनि *f* fear 1137
 मीम *m* fear N of Pandu's son 1219
 मीमर *m* a kind of spy 1808
 मीममेन *m* N. of Pandu's Son 1709
 भाव *mfn* fierce 1408
 भयविग्रह *m* a dreadful image 1973
 भय *m* N of a Son of Santanu 1335
 भुक् *mfn* eaten 658
 भुज *mfn* bent 534
 भुजंग *m* a serpent, the keeper of a prostitute a kind of shrub 32/
 भुज *m* a snake 1920
 भुजंगकाय *m* the body of a snake 20
 भुजंगकण्ठ : The hood of a snake 259
 भुजंगपद : a serpent (refers here to तद्वत्) 100, 221 1272
 भुज : an arm 20, 225, 1845 shoulder 900

- introductory words of a Sāman, worship, division, decoration or unguent 652-3
- भक्षण *n* swallowing 1138
- भग *m* welfare, love, majesty or greatness, strength, effort, the sun, fame, the female organ, virtue, desire, penance, prosperity, knowledge, renunciation, beauty or lustre, final beatitude 254-6
- भग *m* female organ 1802
- भगवत् *m* N. of a king 794
- भङ्ग *m* a wave, a kind of disease (paralysis), breaking, defeat N. of a raga in music, a sword 268-9
- भङ्ग *m* 803, decay 1200, fracture 1560
- भङ्गा *f* hemp 209
- भङ्गी *f* mode, manner, way 270
- भारिका *f* a noble lady 1755
- भद्र (*m/fn*) superior good (*m*) a bullock, the 2nd, 7th, and 12th days of the lunar fortnight, N. of Siva; a partic kind of elephant, a class of people, (*f*) Ganges, N. of plants (बृहत्) (अन्ना), (हृन्ना) (रान्ना), (*n*) welfare, gold a species of grass (हृन्ना), a partic. karana (astro)
- भयंकर *m* a species of fish? fear 1591-2
- भय *n* fear 60, 321, 431, 520, 1200, 1235, 1358 1373, 1375, 1420 1502, 1937, danger 161
- भरत *m* protector 810
- भयहीन *mfn* fearless 148
- भर *m* multitude or 'large quantity 941
- भर (*mfn*) unbearable; *m* bearing, burden, gain; a partic. rāga in music, battle 1476-7
- भर्गे *m* N. of God Siva, radiance, Name of people, N. of Sāman, N. of a son of Vahni, script, N of Brahman 303-04
- भर्तृ *m* creator, maintainer, husband 678
- भर्तृ *m* chief 730
- भर्तृ *m* a bear an arrow 1671
- भर्ता *f* 1801
- भरत *m* a bear 245
- भर्तृ *m* a bear 377, 1671
- भय *m* sorrows of the world, welfare, N. of God Siva, birth, material cause, ashes?, existence, acquisition, N. of a year 1733-4
- भयप्रेत्य (° क र्) related to god 1738
- भवनी *f* Goddess Pārvatī 124, 202, 709, 1751
- भव्य *mfn* proper, future, *m*, N. of a tree (बृहत्) (*f*) N. of a plant (बृहत्), *n* truth, suspiciousness, health, anything pure 1286-7
- भव्य *mfn* suitable 1300
- भस्म *n* ashes 040, 1734
- भा *f* earth, decoration or beautifying, lightness 1135
- भा *f* splendour 1377, appearance 1654
- भा *m* partition 120, division 653, 1050; a part 654

भुज]

- [भाग] Any work ?, half rupee (M W), half portion break-
ing, a quarter 262-3
- भाग्य *n* fortune, luck 611
- भास्य *n* auspicious duty, inauspi-
cious duty 1311
- भाग्यहीन *m, n* unfortunate 479
- भागन *n* vessel 511, 1383
- भाण्ड *m* the bed of *n* river, vessel,
n chourie, horse trappings,
merchandise, मन्त्रक, 511-2
- मानु *m* the sun, the rays, प्रादुर्ण, यदि
956
- मानुषी *f* wife of the sun 434
- माम *m* anger, the sun, brightness
1188
- भार *m* burden 880, 914, 1380 1477
- भारती *f* N of Sarasvati 387
- भारवाह *m* ? 1710
- भात्री *f* N of a plant 1207
- भायी *f* wife 1432, 1560
- भाव *m* State of being 14, existence,
23, 1134 state, condition or
rank 1190, intention 1340
- भाय *m* Being or existing, nature
or temperament, opinion be-
haviour, soul, birth, action?
- बीज substance, superhuman
power, a learned man,
n living creature sexual
sport, the function of a word,
निमित्त, रहस्यम्, acquisition, re-
lated to god female, organ
of generation, विकल्पन, power
1735-8
- भावमेद *m* a kind of gesture 751
- भावित *mfn* perfumed with 776
- भाविन् *mfn* future 1287
- भाषण *n* conversation 1816
- भाषित *n* speech 174, 288, 1891
- भास् *f* ray of light, brightness † 1135
- भास्वत् (*mfn*) shining, *m* the sun
710
- भास *m* light 355, a partic. bird of
prey (= vulture) 761
- भास *f* (भाषी or भाषी) a kind of
plant 396
- भिक्षा *f* service, wages, begging,
thing begged (alms) 2001
- भिक्षितवस्तु *n* thing begged (alms) -
2001
- भिति *f* Wall 1959
- भित्तिचतुष्क *n* Tower ? 441
- भिन्न ? different 935
- भिन्न *mfn* mingled, separated 938
- भी (*m*) a bird ? *f* fear 1137
- भी *f* fear 1560
- भीम *mfn* fearful 1695
- भीति *f* fear 1137
- भीम *m* fear, N of Pāṇdu's son 1209
- भीमर *m* a kind of spy 1808
- भीमसेन *m* N. of Pandu = Son 1209
- भाषण *mfn* fierce 1688
- भाषणविग्रह *m* = dreadful image 1973
- भक्ष *m* N of a Son of Santanu 1335
- भुक्त *mfn* eaten 658
- भुज *mfn* bent 534
- भुजंग *m* a serpent, the keeper of a
prostitute a kind of shrub 327
- भुजग *m* a snake 1928
- भुजगकाय *m* the body of a snake 259
- भुजगफण *m* The hood of a snake 259
- भुजगम *m* a serpent (refers here to
तक्षक) 100, 221 1272
- भुज *m* an arm 25, 225, 1845 shoulder
908

- भुजिष्य *m* servant 1346
 भुवन *n* The world 63
 भुवन *n* world, *n* being or a man, water, the sky 980
 भू *f* earth 249, 332, 417, 438, 517, 771, 1135, 1438, 1493, 1806, 1996
 भू *f* a place, the earth 1137
 भूचलित *mfn* gone away or past? 796
 भूत *mfn* proper or fit, past, similar, obtained, created, *m* an attendant upon an idol Yakṣa, *n* the 5 elements truth, creature, fitness, being like anything satisfaction 695-7
 भूतात्मन् *m* an epithet of Brahman, body 1025
 भूति *f* ashes मातङ्गश्वर (decorating elephants), birth wealth, existence 640
 भूति *f* prosperity 847
 भूतिक *n* a species of plant (भूनिम्ब) *n* kind of fragrant grass, the wild date tree, वृणदीप्य ? 107
 भूतिका *f* a species of plant (भूनिम्ब) 192
 भूशरक *m* a bog 550
 भूदेश *m* N. of a land ? 295
 भूनिम्ब *m* a species of plant 108 192
 भूपति *m* a king 962 1960
 भूपविश्व *m* a certain king (here refers to शरक) 81
 भूपाल *m* King 1299
 भूभूत *m* a king, *n* mountain, (= Ananta) tortoise 81
 भूमन् *m* excess 1292
 भूमि *f* earth 44, 78, 384, 692 1137, 1259, 1743 1906, ground 390
 भूमिका *f* रचना मूल्यतरपरिग्रह 158
 भूमि + अन्तरिक्ष (du) earth and heaven 1921
 भूरि *mfn* abundant, *m* sacrifice, Brahmā, Viṣṇu, God Śiva the moon, Indra 1471-2
 भवादि *m* element of words : e, grammatical or verbal root or stem 689
 भूषण *n* ornament 12, 55, 167, 182, 1102 1496 1552, 1672
 भूषणादि *n* ornament ? 611
 भूषा *f* ornament 25, 1225, 1640
 भूषित *mfn* adorned 923
 भृक्ष *n* a kind of fragrant grass 108
 भृगु *m* N. of Sukra (= Venus), precipice N. of a Rishi (= Jamadagni), an epithet of God Śiva 284
 भृगु *m* ? 312
 भृङ्ग *n* lock of hair, a bee, *n* fork-tailed shrike, a libertine 281
 भृङ्ग *m* a bee 311, 1194 1665, 1966
 भृङ्गराज *m* a kind of medicinal plant 1718
 भृज *n* wages 1823
 भृति *f* wages 553, 2001
 भृच *m* servant 703
 भृज *n* particle of consent 529, much 533, excessive 1970
 भेष *m* a timid man 77
 भेष *m* a frog 77
 भेष *m* a frog 271, 323, 1251, 1470, 1525, 1767
 भेद *m* Dualism, distinction, disunion or separation, splitting 340
 भेद *m* breaking 268, difference 628,

- 978; division or separation 885, variety 1557
- भेदक *mfn* piercing 357, splitting 371
- भेरी *f* kettle drum 99
- भेषज *n* medicine 265, 339, 1305, drug 1697
- भैरव *m* Siva 345, 360, 535
- भैरव्य *n* medicament 211
- भोग *m* pleasure, sexual enjoyment, the hood of a snake, the body of a snake, curvature, ruling or protection, ruling, an object of enjoyment, wages of prostitution, energy, eating food 259-61
- भोग *m* enjoyment 1650, 1823
- भोगवती *f* the sacred river of the serpent demons, N. of the city of the serpent demons 802
- भोगिन् *m* a king, a serpent 288
- भोग्य *mfn* possession, an object of enjoyment 260
- भोजन *n* food 149
- भोजन (भजन) Breaking ? 262
- भौम *m* the planet Mars 319, 736
- [भौम *m*] N. of an asura, N of a planet (Mars) 1188
- भ्रम *m* ? 843, fall 1046
- भ्रम *m* Fountain. confusion, कान्धर्व-शिल्पसन्तक 1208
- भ्रमण *m* wandering 428, 659, 1555
- भ्रमर *m* a bee 1134
- भ्रष्टा *f* ? 930 Can the word be वृष्टा ?
- भ्रातृ *m* Brother 902
- भ्रातृज *m* Brother's son 1347
- भ्रातृव्य *m* Brother's son, an enemy 1347
- भ्रान्ति *f* wandering, false opinion, instability 659
- भ्रान्ति *f* Moving 749, confusion 1208, 1234
- भ्रुवोरन्तरावर्त *m* circle of hair between the eye brows 561
- भ्रूण *m* a child, an embryo 546
- भ्रूण *m* an embryo 1145
- भ्रूण्य *n* the part between the eye brows 366
- म *m* God siva, Brahmā, Indra, Moon, month 1170
- म *m* जन people 1172
- मकर *m* shark 28
- मकर (मुक्तर) (foul-mouthed scurri- lous) 239
- मकुट *m* a crest 523
- मक्षिका *f* fly ? 1532, a fly 1566
- मख *m* sacrifice 1446
- मय *m* sacrifice, N of a star 338
- मघा *f* a star 339
- मघी *f* a particular drug or medicine 339
- मङ्गल *n* auspicious 647, 746, 814, welfare 1177, † 1392, 1456, 1523
- मङ्गल *n* planet Mars 1968
- मङ्गल *n* welfare 1969
- मङ्गल्य *m* a sort of pulse or lentil, the wood apple tree, the holy fig tree, a medicinal plant, curds, auspicious, beautiful, N. of different plants as रोचना, विदग्धा चतपुष्प अथपुन, चङ्गाय, घनी, पुड ववा 1336-9
- मन्त्र *m* Bedstead 367
- मघ *m* a cot, bedstead 176

- गजरी cluster of blossoms 1257
 मञ्जिष्ठ *m* ■ kind of tree 494
 मञ्जिष्ठा *f* Madder 580, ? 1627
 मञ्जीर *m* ■ foot ornament 483
 मञ्जु ? 1106
 मठ *m* students' residence 493
 माणि *m* a jewel 552
 मणि *m* ? 164, 471; a jewel 972, 1471; sapphire, 1718
 मणिकुक्षि *mn* Jewelled floor 31
 मणिमेद *m* Diamond 1479
 मणिरोचिस् *f* sparkling of a gem 1934
 मण्डन *n* ? 602; ornament or the act of decorating 1590
 मण्डल *n* Circle, country or province
 leprosy, a circle of 12 kings, a temple, the disc of the sun or moon, a place, ■ multitude, (*m*) a dog 1676-7
 मण्डूक *n* a frog 77
 मतङ्ग *m* an elephant, a candāla, N. of a Muni 309
 मतङ्गज *m* an elephant 462
 मति *f* intellect 1004
 माकुण *m* ? 1430
 मत्त 1022 1688, intoxicated 1801
 मत्ता *f* an intoxicated woman 1020
 मत्तम *m* a rutted elephant 1068
 मत्सर *m* envy 382, 1616, 1872, envious ? 467
 मत्सर *m* envy, envious, stingy, anger, a fly 1565-6
 मत्स्य *m* fish 412, 1863
 मत्स्यमेद a kind of fish 757
 मद *m* intoxication 419, 663, Pride 429, 1121; excitement 592, 736, 894, 970, 1277; intoxication 1038
 मद *m* Semen virile, musk, pride, sexual excitement, rut of an elephant, कृष्णवस्तु, wine 841-2
 मदन *m* Beewax, God of love, N. of a plant (दुर्लभ), N. of a tree (शतमादय), spring, an enemy, मूल्य 982-3
 मदवर्तन *m* a drunken man 150
 मदस्यन्दी *f* 1023
 मद्दालसा *f* wife of an asura 1929
 मदिरागृह *m* Tavern, liquor shop 411
 मद्यु (द) *m* ? 1591
 मद्य 11 504; wine 842, 893, 1481
 मद्यपात्र *m* vessel for holding spiritual liquor 1384
 मद्यमाजन *n* liquor pot 164 .
 मद्यु *m* Wine, flower juice or honey, N. of the second month (April-May), माक्षिक (■) sugar, milk, water, name of a demon, मद, N. of a partic. tree, Vasanta, any sweet, जपाकोश 893-5
 मद्यु *n* honey 1463
 मद्युकल *m* a kind of cocoanut tree 1975
 मद्यु *mfn* Sweet 853, 1323 1877
 मद्युर *mfn* Pleasant, sweet, one of the 6 kinds of taste: (*f*) N. of a town 1582
 मद्युपदिरस *m*. 468
 मद्युरिपु *m* The enemy of Asura Madhu i.e. Krishna or Viṣṇu 51
 मद्युलिका *f* — 213; cf. notes
 मध्य *m* inside 655; middle 1544
 मध्य *m* Centre, little, waist, upper part, न्याय्य 1290-1
 मध्यकोष्ठ *m* inner apartment 1147
 मध्यदेश *m* The midland country 1228
 मध्यभाग *m* centre 1290
 मध्यम *mfn* The midland country,

- one of the 7 musical notes, (f) midnight, ■ kind of metre, middle, नरु the middle finger, the pericarp of a lotus, a girl arrived at puberty 1227-9
- मध्यमरेखा *f* ■ fold of the skin 1962
- मध्यस्थद्वय *m* a mediator 492
- मध्येमकननरज्जु *f* an elephant's girth 1269
- मनन *n* understanding 985
- मनस् *n* mind 1340
- मनुष्य *m* a man 660
- मनोह *mfn* pleasing, agreeable 236 . handsome 287, 335, charming 1157, 1203 : fair 1293, 1338
- मनोहवदन *mfn* having a beautiful face 238
- मनोहवाक्य *n* pleasing speech 745
- मनोभव *m* God of love 1180
- मनोहर *mfn* beautiful 1163, 1749
- मन्दु *m* fault 56
- मन्तु *m* Brabmā, knowledge, a man, fault 660
- मन्त्र *m* Sacred text or speech, Counsel, secret discussion, a mystical song used to worship a deity 1488
- मन्त्रक ? 512
- मन्त्रभेद *m* a kind of mantra 1872, a mystical syllable 1891
- मन्त्रविशेष a kind of Mantra 1600
- मन्त्रशास्त्र *n* Magic Science 1624
- मन्त्रिन् *m* a minister 349, 1004, 1782
- मन्यद्दण्ड *m* a churning stick 1572
- मन्यन् *n* act of agitating or disturbing 1005
- मन्यन् *m* Churning stick 504, 1397
- मन्द *mfn* ignorant, a stupid or slow elephant, self-willed, unlucky, sick, shortman, silly or foolish, ■ the planet Saturn 854-5
- मन्द *mfn* 998, lazy 1221, walking slowly 1502
- मन्दतनय *m* ■ minor planet (son of Manda-शुक्ति) 197
- मन्दारिनी *f* The celestial Ganges 1458
- मन्दिर *n* a house 72, 223, 1643 1941
- मन्द्र ? 509, 1813
- मन्मथ *m* God of love 328, 1396 1537, 1597
- मन्यु *m* affliction sacrifice anger 1304
- मयूख *m* Brightness, Ray, flame 243
- मयूख *m* ray 353, 1893, 1887
- मयूर *m* Peacock 223, 497, 958, 993
- मयूरविन्ध *n* The tail feather of a peacock 1943
- मरण *n* Death 1264
- मरणस्तवयव *m* an old man who is about to die 827
- मराल *m* Swan 1870
- मरीच (वि) *m* lustre 352
- मरीच *m* black pepper
- मरीचि *m* a ray of light 1469
- मरु *m* Desert, mountain 1484
- मरुत *m* Wind, a god, a kind of plant (स्वर्ग) 762
- मरुदादि 520
- मर्क *m* काङ्क्ष, कर्त, कर्मभेद पुष्कर, वायु a kind of wind pervading the body (-Vyāna) 47
- मर्दन *n* विगोहन (stirring) 999
- मर्दन *n* Pressing 1842
- मयांदा *f* Boundary 229, limit 598.

910 1007, 1649

मर्षण *m* endurance 1831मल *mn* Sin, excrement, any kind of dirt, Niggard, marrow of the flesh 1662-3मलत्याग *m* evacuating (by stool) 1041मलिन *mfn* dirty 371मलिनाम्बु *m* dirty water 620मल्ल *m* a vessel, strong man 1616मल्लक *m* a vessel (made of a cocoa-nut shell) 48, 1616मल्लिका *f* Jasminum Zambac 617मल्लिकाक्ष *m* N of a bird, a blue eyed horse 2010मयिषट् *m* an ink-bottle 876मसूरक *a* sort of pulse or lentil 1336मसृण *mfn* smooth 903मस्तक *mn* head 1552मस्तकास्थि *m* the skull 94मह *mn* festival, light 1904महत् *m* great, worship? dominion 697महत् *mfn* great 1583, 1657महती *f* worship?, N of Narada's lute 770महती *f* large 774महदादि *m* the universal spirit etc. (?) 742महत् *m* festival 1783महाकाल *m* a form of Siva 1627महाफलम् *m* the fruit of a tree 236महाकुलम्ब *mfn* child of a good family 793महानाळ (नील) *m* a kind of black tree 1934 cf. notesमहानील *m* a kind of medicinal plant (महाज). Sapphire, N of a Nāga 1718महापत्र *m* a prime minister 1002महाबलिन् *m* N of a Daitya, Strong man 1721महामति *f* a great calamity 805महामृतादितद्वाव *m* the essential part of (the five) primary elements 690महामृग *m* an elephant 330महामेष *m* a big cloud 1589महारत्नम् *m* gold, safflower 1167महारत्न *m* a valuable gem 176महासेन *m* The Commander of a large force, N of Skanda, N of Indra 1075महिष्ठा *f* N of a tree a woman 1979महिष *m* buffalo 1318महिषयोषि *f* a she-buffalo 1849महिषाक्ष *m* bdellium 2007महिषी *f* a queen a she buffalo 1849महाभ *m* Mountain 1655महेन्द्र *m* Indra 1455महीपथ *m* a sovereign remedy 1353महीषधि *f* a partic drug 1185 1752मांस *m* flesh 517 1616, 1649, meat 1854मांसमिश्रित *mfn* Mixed with flesh 1682मांक्षी *f* The plant—जगमती, 129, 1117मा *f* measure, death, time, intelligence Goddess Lakṣmī (ind.) prohibitive particle 1171 2माक्षिक *m* honey 893मास *m* N of a month 1897मातङ्गजम् *m* Decorating elephants? 640मातङ्गिक *m* a young elephant, (f) Goddess Pārvatī 202मातुकेयुः *m* The only son of his

mother 994

मातृ f Mother 29, 738, 1259, 1341

मातृ ? 1532

मातृका f alphabet 1982

मातृदया ? 648, see notes

मातृभेद m one of the Mātrās 1156

मातृमयी f Mother = friend 1276

मात्रा f ornament ear-ring etc medicine, अवयव totalty, part of a syllable, wealth, household furniture, weight measurement, प्रत्यय = portion, ascertainment, 1420-2

मात्रा mfn household furniture little, measure, f ornament, wealth, the upper limb of Nāgarī characters, part of a metre, N. totalty, accurate determination 1495-7

मात्राद्वय n two Mātrās of a vowel 1468

मात्सर्य n envy 285

माघ m Spring, N of the second month (= April May), Viṣṇu 1779

मादुर्य n Sweetness 236, 1213

मान ? 146, proof or evidence 274, measurement 860 1140, 1171, 1638, 1749

मान mfn self respect n arger pride, विमान, मर a measuring rod (-4 hastas) एव authority, measure like मर 950-1

मानक m a balance rod 525

मानन m n सम्मान, मानने, honour or respect मर, विमान 1072

मानना f a woman मरत्यरी 1023

मानभेद m a kind of measure (a pole as a measure of length), 503

822 1022, 1214

मानव m a man 1503 1850

मानस mfn belonging to the mind (n) mind 1918

मानिनी f a woman, मदस्यन्दी 1023

मान्य mfn honourable 1204

माया f illusion 449, 461, 1888

मार m God of love 982; thornapple 1184

मार m God of love, enemy, 1386

मारण n Killing 1042

मार्ग m musk, N of the month Margasīrṣa search or tracing, way, a way or path pointed out by Buddha anus, the constellation Mīrgasīrṣa 289-90

मार्ग m a road or way 822, 906, 1433 1554, the month Margasīrṣa or Āgrahāyana 1905

मार्गण m a beggar, an arrow, requesting, seeking 603

मार्गण m an arrow 1130

मार्वाक m cat 314

मार्गान्त m The Sun 1077

मार्दव n ? softness 1213

मालती f Jasmine plant 634, 1914

मालाकारणी f wife of a garland maker 1001

मालिनी f N of a river, N. of a metre wife of a gardener, N. of a city (मालिनी), Pārvaṭi, N. of Gangas 1000-1

माल्य n garland 1000

माल्यी f a kind of plant 423

मसु a month ? 53

मसु m month 301 (here refers to Asadhā), 353, 1170

मसुभेद a partic month (here refers

to Mārgasīrṣa) 289

मासार्ध *m* half of the month 1996

माहात्म्य *n* Majesty or greatness 254, 1329, 1342

मित्र *n* a friend 234

भिन्न *m* a friend, the Sun, 1403

मिथस् (*ind.*) Mutually, secret 912

मिथुन *n* one of the astronomical houses, a pair, copulation 1048

मिथ्या *f* False opinion 659

मिश्र *m/f* Mixed 938

मीन *m* a fish 279, 413, 737

मीन *m* N of an astrological house, fish 966

मु *m* Bond, विह्वलमिथ, वण ? 1173

मुकुन्द *m* Viṣṇu 859

मुकुर *m* Mirror 49

मुडा(ख)र *m/f* talkative 136

मुकुल *n* a bud 1803

मुकुलित a shut 985

मुक्त *m/f* abandoned 447

मुक्तयोग *m/f* one who has left company 326

मुक्ताहार *m* a necklace of pearls 1399

मुक्तसंभवपात्र *n* a conch shell 706

मुक्ति *f* 1342

मुख *n* egressing out of, commencement, gate, point of an arrow, chief, copper, mouth, means 232-4

मुख *n* face 1125

मुखरोग *m* an eruption on the face 522

मुखवस्त्र *n* a cloth to cover the face 181

मुख्य *n* chief 89, important 1004

मुख्य *m* भूपाल, अन्तर्गति 1299

मुख्यानुयायिनिष्ठ *m* a child who imitates

an example set by a parent 929

मुग्ध *m/f* charming, ignorant, gentle नव ? : (*f*) a variety of Nāyikā 904

मुचुकुन्द *m* N of a king, N. of a tree 873

मुञ्ज *f* ■ belt made of Muñja grass 1679

मुग्ध *f* Joy, pleasure 1040

मुहुर *m* an iron rod 342

मुनि *m* a sage (here used for नाकु as the name of a sage) 52, 400, 1746, 1995

मुनिवद *m* a sage (here refers to kausika) 110 a certain Muni 309, 1716, 1926

मुरज *m* a kind of drum, a large drum, मुख, 414

मुख (ब) a drum 414

मुसुर *m* a fire made of chaff 1508

मुष्क *m* the scrotum, a kind of tree (मोक्षदु) 68

मुष्टि *m* N. of a demon (=मुष्टिक), a kind of measure (=1 Pala) 440

मुष्टि *m* a partic. measure 1553

मुसल *m* Pestle 1712, cf. introd.

मुसलप्रयलोहमण्डक *n* the iron head of a pestle 1127

मुसुष्टि *m* a weapon, a fool 533 ; cf. notes

मुसक *n* a kind of grass 291, 1456

मुखा *f* a species of grass 941, 1336, 1572

मुहूर्त *n* a short time, a period of 48 minutes 750

मूक *m* speechless man, monkey 89

- मूढ *mfn* insensible 791, 831, silly or foolish 855, ignorant 904
 मूढरूप *mfn* stupid (?) 432
 मूढं *m* a fool 491, 527, 533, 1639
 मूर्छा *f* fainting, व्यापार, melodious sound of a lute 375
 मूर्छांत *mfn* fainting 1330
 मूर्छित *mfn* insensible, tall or lofty 791
 मूर्ति *f* Body 274, individual 677
 मूर्ति *f* hardness, body 686
 मूर्तिगुण *m*, quality of a body like heaviness 941
 मूर्त्यन्तरपरिमह *m* decoration as of an image or an actor's part? 138
 मूर्ध *m* the head 313, 431, 1372
 मूर्धा *f* a sort of hemp 887
 मूल *m*, root 140, 1427, 1957, 1621
 मूल *m* N. of a disease, N of a constellation, a root of any plant or tree, neighbourhood, first, one's own, वशीकृत (sub-
 dued ?) 1644-5
 मूलदेव *m* ! 1595
 मूलवणिग्द्रव्य *m* merchandise 512
 मूल्य *m* value 340, 553, 983
 मूषिक *m* a rat or mouse 224, 459, 631, 1765, 1833
 मृग *m* an antelope 59; a deer 251, 295, 737, 1772 1980 a beast 291, 1092, 1442
 मृग *m* an elephant, a deer a bear, a bear 257-8
 मृगमद *m* musk 289
 मृगयासाधन *m* instrument for hunting 1343
 मृगयोविह *f* a female deer 253, 550
 मृगरोमज *m* woollen cloth or garment 1699
 मृगण्ड *m* multitude of animals ? 701
 मृगाङ्क *m* N of Siva, ■ white lotus, the moon 195
 मृगाङ्क ? 71
 मृगशिव *m* The lion 651
 मृगान्तर *m* a kind of beast 303
 मृगी *f* a female deer 589
 मृगेन्द्र *m* The lion 1222
 मृगाल *m* The stalk of a lotus 162
 मृगालचूत *m* a rope made of lotus fibres 1908
 मृत *mfn* dead 680 1291
 मृतसंस्कार *m* obsequies 1043
 मृति *f* death 655, 1171
 मृत्यु *m* ? 884; death 1052, 1291, 1330, 1627
 मृत्यु *m* क्षिप्रा, death, लक्ष्मण, God of death 1264
 मृदङ्ग *m* ■ a kind of drum 99, 414
 मृदु *mfn* not sharp, soft or tender 853
 मृदुल *mfn* soft 1713
 मृद्रेर *m* a kind of clay 352
 मृषार्थ *m* uttered falsely 733
 मेखला *f* a girdle or belt 358
 मेखला *f* a sword belt, a woman's girdle, the slope of a mountain, a belt made of Muejja grass 1678-9
 मेघ *m* cloud 33, 291, 234, 331, 377, 730 761, 849, 1602, 1839 10 7
 [मेघ] *m* cloud 338
 मेघनाल *m* multitude of clouds 120
 मेघनाद *m* Sound of a clou, N of a plant, N. of Rāmap's son 872
 मेघमणि *m* Ink, dirty water 62)

- मेघशब्द *m* Sound of a cloud 872
 मेघा *f* Intelligence 1171
 मेघक *m* Darkness, blackness 137
 मेघक *m f* *n* dark-blue 167, 707; black 1182
 मेघकद्रव्य *m* *n* black-substance 572
 मेरु *m* Mountain Meru 382
 मेलाशु *m* Ink 620
 मेळमन्द *m* an ink-bottle 876
 मेळामन्द *m* an ink-bottle 876
 मेप *m* *n* ram 574; a sheep 1765
 मेपारि *m* an astrological house 1807
 मेपारिलोमन् *n* wool of the sheep etc. 561
 मेहन *n* Penis 61, 1044
 मिथुन *n* union, sexual intercourse 1047
 मेथुनभूतयोः स्त्रियास्तुक्तमिन् the lover excited by passions 1915
 मेथुनी (° निम् *m* ?) one who has had intercourse with a woman 1911
 मोक्ष *m* Liberation 184; the final beatitude 256, 365, 607, 812, 885, 892, 1569, 1749
 मोक्षद्व *m* N. of a tree 68
 मोघ *m f n* Fruitless, afflicted 337
 मोघा *f* a kind of plant (पाटला) 337
 मोच *m* a medicinal plant (= शोयाञ्जन), मोक्ष (Final beatitude) 365
 मोचक *m* plantain tree, a species of plant (= शिशु), liberating, an ascetic 145
 मोचा *f* the cotton shrub, plantain 364
 मोद *m* pleasure 1038, 1442, 1944
 मोह *m* fainting 375
 मौन *n* Silence 1233
 मोर्वा *f* Bowstring 384, 1259, 1743, 1748
 मूर्ध्नि *m* Crown, top of the head, the *Asoka* tree, braided hair 1659
 मूर्ध्नि *m f* a diadem, *n* lock of hairs, braided hair 1964
 य *m* 'abandoning, abode, wind, restraining, giver, goer 1256
 यक्ष *m* Kubera 79; yakṣa 410, 748, 1109
 यज्ञ *m* Sacrifice 247, 338, 997, 1520, 1745
 यज्ञकर्मन् *n* Sacrificing 488
 यज्ञपात्र *n* a vessel in sacrifice 518 1465
 यज्ञशेष *m* the residue of a sacrifice 720
 यज्ञान्न *n* Sacrificial food 399
 यज्ञिपतकशाखा *f* the branch of a tree in a sacrifice 924
 यन्त्र *m* a Sacrificer 1190
 यति *m* an ascetic 1870
 यतिबुद्धयानिरीक्षण *m* Reflection 1080
 यत्न *m* effort 254, 812, 962, 996, 1433; an effort to bring another objection 815
 यद् *m f n* a pronoun; (*ind.*) particle expressing reason 1258
 यद्यपि *ind.* अवधारण 1106
 यन्त्र *m* an elephant keeper, a charioteer 678
 यन्त्र *n* machine 449; a trap for catching deer 460
 यन्त्रा *f* restraining 1231
 यन्त्रबन्धन *n* a partic. position of fingers in religious austerities 586
 यन्त्रान्तर *n* a kind of machine 1406

यम *mfn* दिन, *m* God of death self-restraint, a twin absence of cruelty, *m n* the ten major observances as (आनृराख्य, धृमा, सत्य अहिंसा अर्जव, दैम, ज्ञान, प्रसाद, माधुर्य मार्देव) 1211-3 .

[यम] *m* a crow, restraining 1215
यम *m* God of death 503 766, 1056, 1189, 1264, 1469, 1626, 1815,

यमेन *n* Selfrestraint 1211

यषाण् *f* ricegruel 400

यषानी *f* a kind of bad barley 116

यशस् *n* fame or renown 64, 706
glory 558

यष्टि *f* string of pearls, a stick व्याप्य
वस्त्रलक 1 442

यष्टिरीप *m* ? 1113

या *f* a car, cluster of blossoms, brilliance, Lakṣmī, creation 1257

याम *m* Sacrifice 451, 452

याचक *m* a beggar 603

याचने *n* begging 989, request 1020

याचना *f* 754

याचित *mfn* solicited 728

याचना *f* request 258 1344 begging
1917, 2001

यातना *f* torment 126, 602

यातयाम *n* spoiled, used or enjoyed
1254

यातु *n* a rāksasa 1812

यातु *m* a goer 1256

यात्रा *f* spending away time, setting off, a festival 1492

यात्रा *f* travelling 648

यारव *m* Lord Krishna 574, 1416

यारोमेर *m* a partic fish 60

यान *n* going, a vehicle of any kind

938

यान a car 1257, setting off 1492

यानपात्र *n* a boat 679

यान्युख *n* a yoke 1380

यानाघङ्ग *n* a part of a vehicle
(=yoke) 301

यास्य *n* spending away time 1492

याम *m* one-eighth part of a day
1215

याम *m* restraining 1256

यामिनी *f* Night 1029

याचत्+ताचद् *ind* particle expressing limit, completeness, निपात
666

युक्त *mfn* right or fit 695, 783, 808,
944, 1179

युक्ति *f* union 264

युग *m* a yoke, (n) a pair or couple, the 4 ages, a measure of 4 cubits, औष्व a period of astronomical cycle of 5 years
301-2

युग *m* the age 691, 693, a yoke 880,
a pair 1048

युगधेर *m* one of the 4 ages 1558

युग्म *n* a pair or couple 301, ? 403,
1761

युग्मजान *mfn* a twin 1211

युद्ध *n* war or battle 396, 560, 565,
944, 1267, 1357, 1375, 1591,
1780

युद्धायैवदयन् *n* armour of a battle
elephant 1549

युधिष्ठिर *m* N of the eldest son of
Pāṇḍu 50

युव *m* N. of one of the 60 years,
youth 1768

युवन् *m* a youth 577, 992, 1268, 1768

रघ *m* sound or noise 560

रघ (रवि) the Sun 1765

रघर्ण *m* the letter 1119

रवि *m* the sun 1188

राक्षस *m* a ray of light, rein 1217

राक्षस *m* ray 68, 906, 1817, 1856, 1878

रस *m* taste 604, 693, sentiment 1505, quick silver 1094

रस *m* semen virile, गुण (quality), love, the taste or character of a work (= रस्यारादि), a liquid substance poison, water, a constituent fluid or essential juice of the body रस्य (fragrance) bitter etc, quick-silver wealth tongue 1884-6

रसवृक्ष *m* a rain cloud 1347

रसना *f* tongue 1221

रसवद्ध *m/fn* having a poisoned weapon (= hunter) 197

रसवन्धु *mfn* ? 1737

रसभेद *m* one of the 6 kinds of taste 1582

रसवृक्षादि *m* the seven fluids of secretion (chyle, blood, flesh, fat, bone, marrow, semen and hair, skin, sinews) 689

रसाञ्जन *m* a sort of collyrium 1301

रसायन (*m*) N. of Garuḍa (MW), a partic drug 1066

रसाक्ष *f* curds mixed with sugar and spices 616

रसिक *m* sentimental 759, 1967

रस्य *n* privacy 509; 912, 1279, 1822, 1761, loneliness 741

रा *m/f* Sound, gold 1374

रा *f* gold, राख, hoping for or

desire, going 1371

राक *m* 'sun 82

राका *f* a girl in whom menstruation has just begun, brightness, the day of full moon 83

राक्षस *m* a demon, N. of a year 1924

राक्षस *m* a rāksasa 896, 975, 1319

राग *m* love, envy [Bhīde], a kind of red dye etc, redness beauty or lustre, N. of some rāgas, Sweetness, affection, अनुत्तर, desire, N. of a Rāgini, colouring or dyeing 285-7

राग *m* Colour or love 280, 1884; passion 526 635, 1648, desire 1151, love 1182

रागभेद *m* N. of a rāga (मञ्ज) 269, a partic rāga (in music) 312, 1477

रागराज *m* God of love, the Sun, the moon 424 [M. W. reads रागराजु]

राघव N. of the Son of Daśaratha 1204

राजकुमार *m* a royal elephant 1998

राजचिह्न *n* Symbol of royalty 852

राजवाली *f* Areca nut tree 1724

राजदक्षिण *f* a royal grant of land 1006

राजदार *m* (pl) wife of a king 926

राजदेय *mfn* Royal revenue 1437

राजधानी *f* a Capital 134

राजन् *m* the moon King, Chief, उपचार the Sun, swan, Indra, yakṣa 409-10

राजन् *m* King moon, ksatriya, Indra consumption, chief, दुग्ध 963

राजन् *m* King (refers to रघु) 143,

[चि]

288, 691, 1094, 1191, (refers to) अन्त 1691, 1754, 1930 --

रौप्यनी f Queen 1849

राजपुत्र m Prince 20

राजमेद m N. of a king (Piñjara) 1533

राजमन्त्रि m minister of a king 1389

राजराज m N of Kubera, emperor, treasurer 425

राजशसन n King's punishment 501

राजद्वारामलकाकृता m रथा स्त्री f a female door-keeper kept in the ladies apartment as an ornament in a palace 1608-9

राजहंस m a flamingo 295

राजादिपूर्वक 1872

राजादिशासनान्तर m a plate inscribing royal grants 457

राजाना धृत् 1034

[राजि f] a line 395, cf. notes

राजि f a line 228

राजीवहन्त 1574

राज्य n ruling 260 ; dominion 698

रात्रि f night 30, 769, 1228, 1585 1810, 1845

राम (mf) charming, white, dark coloured (=black), pleasing (m) a kind of deer or (in later times) a fabulous animal (supposed to have 8 legs and to inhabit in snowy mountains M.W.), N of son of Jamadagni, N. of Balarama (brother of Krishna), Son of Dāsāratha, रक्ष्मि (मा f) Goddess Lakṣmī, a woman (n) वरुण leprosy 1203-05

रामात्मज m Son of Rāma 1702 1701

14

रामायणादि n Rāmāyana etc. 1262

रावणात्मज m Rāvana's Son 872

रावणासि m Rāvana's sword 1929-30

राशि m an astrological house, heap of things, 1807

राशि m a sign of the zodiac (here refers to वृद्धि) 105 ; multitude 134, 449, 460, an astrological house 966, 1136, 1140, 1833

राशिमेद m an astrological house 471, 524, 1048, 1881

राष्ट्र m Country, a public calamity (plague famine etc.) 1500

राष्ट्र n country or province 1676

राष्ट्रक m Kingdom 1408

रास्त्री f she-ass 1194

रास्त्रिक m दाक्षिण 165

रास्त्रा f a kind of plant 1459

रास्त्र m N of a Daitya supposed to seize Sun or Moon 1888

रि flowing or oozing, धृत् 1374

रिघ्न (?) इन्द्रो दुष्टो 1476

रिघ्न m enemy 1395

रिघ्न n good luck, non-existence, welfare 451

रिगति f going forth flowing (stream?), method, rust of iron, a kind of brass 629-30 cf. notes.

रिगति f nature, stream 637

रिगि f 1175

रु m war or battle, fear, sound 1375

रुग्नेरु m a kind of disease (paralysis) 2-3, 1530

रुग्नेरु f flame, desire brightness 1375

रुग्नेरु f radiance 303

रुग्नेरु f dense, splendour, attach-

- ment, ray 353
 रज् *f* sickness 113, 1218, 1860, acute pain 1063
 रुद्ध *mfn* arrested 933
 रुद्र *m* God S.va 248, 1457
 रुधिर *n* blood 419, 735, 1372
 रुधिर *m* the planet Mars, a goat, saffron, blood 1556
 रुधिरौद्गारि *m* N of one of the 60 years 1613
 रुक्म (*mfn*) unkind hard, harsh, a tree ; 2003
 रूप *n* beauty, appearance 558, 1202 shape 731, 1903
 रूप *n* Sound or a word, cattle, a verse, Rereading a book white etc. (colour), beauty, nature, a beast, a place, a sailor, shape, body 1091-3
 रूपक *n* a drama 56
 रूपकार्थ *n* Half rupee 202
 रूपादि *m* The 24 Gunas (in Nyāya phil) 538
 रूपादिपञ्चक *n* the five constituent elements (of being rupa, Vedanā Samjñā, Samskāra and Vijñāna, Buddhist) 907
 रूप्य *n* Silver 777
 रूप्य *mfn* Beautiful ; (*n*) Silver 1315
 रूपित *mfn* smeared with 1282, 1325
 रोक *m* Doubt, excess 62
 रोह *m* Line 1201
 रे (or ले) रसा *f* row, a god, Script, writing, a line, a small quantity, appearance ? ; (*mf*) boundary 228-9
 रसा *f* 298, continuous line 1701, 1959
 रेणुका *f* a partic, drug 396
 रेतस् *n* semen virile 841, 1181, 1641
 रेतस् *n* Seminal fluid, gold, resin, खादन, quicksilver, शब्द, 1899-1900
 रेफ (*mf*) low or vile, *m*, a burring guttural sound, the letter *r*, क्षय, passion or affection of the mind 1119
 रे *m* wealth 811
 रोक *m* Ray hole 68
 रोग *m* disease 848, 1302, 1539 1644
 रोगभेद *m* a kind of disease 1214, 1641, 1924
 रोचन a partic yellow pigment 1084
 रोचना *f* a kind of plant 1338
 रोचनी *f* N a plant 320, a partic yellow pigment 1445
 रोदन *n* weeping 865, 1051
 रोदसी *f* (*n*) (du) earth and heaven 1921
 रोध्व *n* ? 454
 रोमाञ्च *m* the thrill of the hair 1932
 रोमालि *f* the line of hair extending from the pudenda to the navel 129
 रोमावली *f* a line of hair extending across the navel 616
 रोष *m* anger 10
 रोहण *m* N of a mountain (of gems ?) 606
 रोहिणी *f* a kind of plant 470, 663
 रोहित *m* blood, Indra's bow, a bold man, colour (red), red sandal wood, रोहिर्षि (a kind of sandal wood), मरु, the planet Mars, Saffron, कञ्ज मरु. (*mn*) a kind of fish, a deer 734-7

लवली]

- रोदरुम *m* the sentiment of horrible
 500 fierceness 1922
 रौप्य *n* Silver 803
 रु *mfn* cutting (*m*) N of Indra
 1614
 रुक्षण *n* Name, a mark, quality,
 explanation, वयादि सुन्दर
 luck or fortune, मूलादि
 (ornament?) 610-1
 रुक्षण *n* sign 711 1264
 रुक्षणांतर *n* ? 968
 रुक्षणीवत् *mfn* refined 779
 रुक्षमन् *n* a mark or sign, chief or
 principal 972
 रुक्षन् *n* mark 55 667 1120
 रुक्ष्मी *f* prosperity, splendour, God
 dess Lakshmi, beauty 1202
 रुक्ष्मी *f* Goddess Lakshmi 18, 1198
 1207, 1378 1681
 रुक्ष्मीपुत्र *m* God of love a wealthy
 man, a horse 1597
 रुक्ष्य *mfn* an object to be aimed at
 252 1064, 1265 1343 1826
 रुक्षु *m* (†) a deer भूदेव ? (MW) 290
 रुक्षु *m* stick 003
 रुक्षक *m* the hair twisted together
 443
 रुक्षु *mfn* desired small, beautiful
 worthless not heavy, quick,
 (*m*) a black variety of Aloe
 wood a kind of plant आरु
 (energy ?) क्षण 335-6
 रुक्ष्मा *f* the town of Ravana a
 branch, N of an evil Spirit
 an unchaste woman 70
 रुक्षन् *n* transgress on 713
 रुक्ष्वा *f* a creeper 1902
 रुक्ष्य *mfn* obtained 646 1177
 रुक्षामूल *n* a fibrous root 443
 रुक्षार्वा *m* cane, collection of cree-
 pers 1829
 रुम् *n* Salt 1614
 रुम्प *m* a libertine 139
 रुम्पाक *m* a libertine N of a coun-
 try N of an astrological
 work ? 139
 रुम् ? 478
 रुम्बिनी *f* one of the गन्तु attending on
 Shanda 472
 रुम्बाट *n* forehead 120
 रुम्बाटमूत्रा *f* a forehead ornament 458
 रुम्बागलि *n* the bone of the forehead
 221
 रुम्बा and 'मन् *n* an ornament
 eminence a horse a mark,
 Majesty a mark on the
 forehead a tail, brightness
 (*mfn* ?) banner a horn a
 superior man 122-7
 रुम्बात् *mfn* charming *n* a kind of
 gesture a dance (*m*) the
 royal garden, sport new
 sprout ? 701-2
 रुम्बि ? 1910 see notes for आरु
 रुम् *m* N of Rama's son कुक्ष grass
 Destruction cutting 1762-3
 रुम्बु *m* cloves ? 1378
 रुम्बु *m* the clove tree 1506
 रुम्बुवल्क The bark of Lavanga tree
 1731
 रुम्बु *m* a kind of taste, N of a
 Raksasa a sea (of salt water),
 lustre 601
 रुम्बु *n* salt 459 1184 1614
 रुम्बुमातृ *f* Mother of Lavana 1923
 रुम्बुली *f* N of a plant 1690

- ला *f* taking 1614
 लाक्षा *f* lac 1020 1083
 लाक्षादि *n* = kind of red dye etc 285
 लाक्षाप्रसाधन *m* the red lodh tree 458
 लाइली *f* N of a plant, Jessiac Repens 219
 लाङ्गालम् *m* Coconut tree, जामदग्नि 1689
 लाइली *f* a kind of plant 725, 862, 1354
 लाङ्गुल *n* monkey, tail 1690
 लाङ्गण *n* mark or sign 1033, a mark or mole on human body 1197
 लान *m* (लोभ in text) acquisition 645, 892 885?, gain 1477 1650, 1854
 लाडल *n* fondling 1078
 लालसा *f* Ardent desire, regretful anxiety asking or begging, over suspicion 1916 7
 लालाटिक *m* an attentive servant who watches his master's face or countenance, an idler 208
 लाङ्गण्य *n* heauty 369
 लासक *m* cage, (*f*) female dancer 173
 लिङ्ग *m* going or motion, dancing 231
 लिङ्ग *n* Union ? Sign, proof or evidence, the male organ God Siva, body, Pradhāna or Prakṛti (in sāmkhya phil.) gold, image of God Siva 274-5
 लिङ्ग *n* Penis 1322
 लिपि *f* a script 228 304
 लिपिह *m* scribe 198
 लिप्त *m/n* envenomed (as *m* arrow), eaten, smeared 658
 लिप्तगात्र *m* one whose body is anointed 27
 लिप्ता *f* desire 1067
 लला *f* a maiden's playful imitation of her lover, appearance, sport 1654
 लीला *f* sport 1555, 1736
 लाङ्गण्य *n* easy gait 29
 लुब्धक *m* a hunter, चान्द्रा greedy 177
 लुब्धक *m* a man of Kirāta tribe 757, a hunter 877
 लुलाय *m* a buffalo 1318
 लेख *m* writing 1000
 लेखन *m* writing 228, trench 1837
 लेखक *f* a pen 152
 लेप *m* painting 431, a coating of paint 837, ointment 1941
 लेपन *n* ointment 1108
 लेश *m* a small part 463, little 883
 लोक *m* The world, man (people) 63
 लोक *m* people 304, world 937, 1896, a being or a man 980, 1278, 1839
 लोकान्तर *n* the next world 1470
 लोकापवाद *m* evil report 1034
 लोचन *n* shut, सुखित, दूषण, an eye, बल निरूपण 985-6
 लोचन *n* an eye 995
 लेचनास्थि *n* bone of the eye 29
 लोडन *n* act of agitating or disturbing 1005
 लोप (*m*) *m* coveting 1854
 लोमन् *n* hair 249
 लोल *m* unsteady, disirous or greedy 1670
 लोह *m* iron 99 571, 1498 1597
 लोहवीट (विट्ट)क *n* Rust of iron 629, cf. notes

वणिज्]

- लोहपृष्ठ *m* a heron 498
 लोहसुर *m* Iron-rod 460; iron club 939
 लोहादि *n* iron etc. 564
 लोहादिप्रतिमा *f* a statue of any metal 562
 लोहित *mfn* red; *m* the planet Mars 783
 लोहितविशेषण *n* Red ointment ? 1324
 धंश *m* Back-bone, the upper timbers of a house, bamboo, multitude, race or family, the upper nasal bone 1797-8
 धंश *m* race or family 121, a bamboo 189, 518, 1295, 1427, 1746
 धंशहस्तविवाहक *a* herald who sings the praises of the prince 834
 धंशदीप *m* यष्टिरी 1113
 धंशनाल *m* a pipe made of a bamboo 169
 धंशपोत *m* Bamboo-shoot, child of a good family 793
 धंशसुर *m* the shoot of a bamboo 1526
 ध *m* conciliation, wind, संवन (restraint), *N.* of varuṇa, God of love 1725
 धुल *m* a kind of tree 1516
 धुल *m* the Aśoka tree, the betel-nut tree 1976
 धनस्य *mfn* to be spoken, censure, dependent on, कर्त्तव्य, कर्त्तव्यनी, कर्त्तव्य, कर्त्तव्य 355-56
 ध *n* the mouth 233, 1373
 ध *mfn* crooked or curved 407, 1222, 1953, 919
 धरवत् *n* ambiguous speech 36
 ध *m* धं, धन, धिमा 1930
 धनु *n* breast 1340
 [ध] *N.* of a country, lead, tin 283
 धनीय *mfn* to be spoken 1355
 धवस् *n* speech; (चा *f*) a kind of aromatic root 1891
 धवा *f* a kind of plant 1339, 1743
 ध्वज *mn* Thunderbolt, weapon, flash of lightning, रथनाल, diamond, a diamond needle (सूचिभट्ट), *N.* of one of the 27 astronomical yogas, Myrobalan, ध्वजरी (a species of sun-flower?), ध्वजी (a kind of plant) 1478-80
 ध्वज *mn* a thunderbolt 151, 249, 1030, 1370, 1465
 ध्वजरी *f* a species of sun-flower 1480
 ध्वजक *m* cheat or rogue, a jockey, कथ्यकनपुरमात्र, best 174-5
 ध्वजक *m* a cheat 171; fraudulent 1777
 ध्वजुल *m* a kind of reed a sort of cane or reed, a kind of tree (= Aśoka) 1973-4
 ध्वजुल *m* Aśoka tree 146
 धट *m* surrounding, a tree, a kind of cake, a place of inauspiciousness, a wall, a court-yard 473-4
 धर *m* a banyan tree 278, 1747
 धरवत् *m* banyan tree 915
 धरवत् *m* Submarine fire 1706
 धनस्य *m* a shop 599
 धनस्य *m* capital of a merchant 1230
 धानिज् *m* a partic. Katanā, trade 418
 धनित् *m* a merchant 21, 1343, 1573

- ला *f* taking 1614
 लाक्षा *f* lac 1022, 1083
 लाक्षादि *n* a kind of red dye etc. 285
 लाक्षाप्रसाधन *m* the red lodh tree 458
 लाङ्गली *f* N of a plant, Jessiac Repens 219
 लाङ्गालम् *m* Cocoonut tree, जामदसि 1689
 लाङ्गली *f* a kind of plant 725, 862, 1354
 लाङ्गुल *n* monkey, tail 1690
 लाङ्गुल *n* mark or sign 1033, a mark or mole on human body 1197
 लाभ *m* (लोभ in text) acquisition 645, 892, 885?, gain 1477, 1650, 1854
 लाभन *n* fondling 1078
 लालसा *f* Ardent desire, regretful anxiety, asking or begging, over suspicion 1916-7
 लालाटिक *m* an attentive servant who watches his master's face or countenance, an idler 208
 लावण्य *n* beauty 369
 लासक *m* cage, (*f*) female dancer 173
 लिङ्ग *m* going or motion, dancing 231
 लिङ्ग *n* Union ? Sign, proof or evidence, the male organ, God Siva, body, Pradhāna or Prakṛti (in sāmkhya phil.), gold, image of God Siva 274-5
 लिङ्ग *n* Penis 1322
 लिपि *f* a script 228, 304
 लिपिच *m* scribe 198
 लिप्त *m* envenomed (as as arrow), eaten, smeared 658
 लिप्ताग्र *m* one whose body is anointed 27
 लिप्ता *f* desire 1067
 लीला *f* a maiden's playful imitation of her lover, appearance, sport 1654
 लीला *f* sport 1555, 1736
 लीलागत *n* easy gait 29
 लुब्धक *m* a hunter, बान्द्रा, greedy 177
 लुब्धक *m* a man of Kirāta tribe 757, a hunter 877
 लुलाय *m* a buffalo 1318
 लेख *m* writing 1006
 लेखन *n* writing 228; trench 1837
 लेख्यकृत्ति *f* a pen 152
 लेप *m* painting 431, a coating of paint 837; ointment 1941
 लेपन *n* ointment 1108
 लेश *m* a small part 463, little 883
 लोको *m* The world, man (people) 63
 लोक *m* people 304, world 937, 1896, a being or a man 980, 1278, 1839
 लोकान्तर *n* the next world 1470
 लोकापवाद *m* evil report 1034
 लोचन *n* shut, सुखित, दूषण, an eye, बल, निरूपण 985-6
 लोचन *n* an eye 995
 लोचनावधि *n* bone of the eye 29
 लोहन *n* act of agitating or disturbing 1005
 लोभ (म) *m* coveting 1854
 लोमन् *n* hair 249
 लोल *m* unsteady, disirous or greedy 1670
 लोह *m* iron 99, 571, 1498, 1597
 लोहवीट (विट्ट)क *n* Rust of iron 629; cf. notes

- घण्टिज्]
- लोहपृष्ठ *m* a heron 498
- लोहमुद्र *m* iron rod 460, iron club 939
- लोहादि *m* iron etc 564
- लोहादिप्रतिमा *f* a statue of any metal 562
- लोहित *mfn* red; *m* the planet Mars 783
- लोहितविलेपन *m* Red ointment ? 1324
- वंश *m* Back-bone, the upper timbers of a house, bamboo, multitude, race or family, the upper nasal bone 1797-8
- वंश *m* race or family 121, a bamboo 189, 518, 1296, 1427, 1746
- वंशस्तुतिपाठक *a* herald who sings the praises of the prince 834
- वंशादीप *m* यष्टिरीप 1113
- वंशनाल *m* a pipe made of a bamboo 169
- वंशापोत *m* Bamboo shoot, child of a good family 793
- वंशाङ्कुर *m* the shoot of a bamboo 1526
- व *m* conciliation, wind, स्वयं (restraint), N of varuna, God of love 1725
- वडुल *m* a kind of tree 1516
- वडुल *m* the Asoka tree, the betelnut tree 1976
- वक्तव्य *mfn* to be spoken, censure dependent on, वातिक, अवदानी, वाच्, वच्, अवद 355-56
- वक्त्र *m* the mouth 233, 1373
- वक्र *mfn* crooked or curved 407, 1222, 1963 ? 919
- वक्तव्य *m* ambiguous speech 36
- वक्ष *m* वक्ष, वक्ष, विष्णु 1930
- वक्षस् *m* breast 1340
- [वक्ष] N of a country, lead, tin 283
- वक्षनीय *mfn* to be spoken 1355
- वक्षस् *m* speech, (°चा *f*) a kind of aromatic root 1891
- वक्षा *f* a kind of plant 1339, 1743
- वज्र *m* Thunderbolt weapon, flash of lightning, रचनान्तर, diamond a diamond needle (सूचिभेद), N. of one of the 27 astronomical yogas, Myrobalin, वज्रवल्ली (a species of sunflower?), गङ्गची (a kind of plant) 1478-80
- वज्र *m* a thunderbolt 151, 249, 1030, 1370, 1465
- वज्रवल्ली *f* a species of sun-flower 1480
- वज्रक *m* cheat or rogue, a jackal, अव्यक्तमधुरमावित, best 174-5
- वज्रक *m* a cheat 171; fraudulent 1777
- वज्रकुल *m* a kind of reed a sort of cane or reed, a kind of tree (= Asoka) 1973-4
- वज्रकुल *m* Asoka tree 146
- वट *m* surrounding, a tree, a kind of cake, a place of inauspiciousness, a wall, a court-yard 473-4
- वट *m* a banyan tree 278, 1747
- वटवृक्ष *m* banyan tree 915
- वटवाशि *m* Submarine fire 1706
- वणिज्य *m* a shop 599
- वणिजन *m* capital of a merchant 1230
- वाणिज् *m* a partic. Karana, trade 418
- वणिज् *m* a merchant 21, 1343, 1593

- ला / taking 1614
 लाक्षा / lac 1020 1083
 लाक्षादि ॥ a kind of red dye etc 285
 लाक्षाप्रसाधन ॥ the red lodh tree 458
 लाइली / N of a plant, Jessiac Repens 219
 लाङ्गालम् ॥ Cocconut tree जामदग्नि 1689
 लाङ्गली / ॥ kind of plant 725, 862, 1354
 लाङ्गल ॥ monkey, tail 1690
 लाङ्गन ॥ mark or sign 1033, a mark or mole on human body 1197
 लात ॥ (लोभ in text) acquisition 645 892 885?, gain 1477 1650 1854
 लातन ॥ fondling 1078
 लालसा / Ardent desire, regretful anxiety asking or begging over suspicion 1916 7
 लालाटिक ॥ an attentive servant who watches his master's face or countenance, an idler 208
 लावण्य ॥ beauty 369
 लासक ॥ cage, (f) female dancer 173
 लिङ्ग ॥ going or motion, dancing 231
 लिङ्ग ॥ Union ? Sign proof or evidence, the male organ, God Siva, body, Pradhāna or Prakṛti (in sāmkyha phil) gold image of God Siva 274-5
 लिङ्ग ॥ Penis 1322
 लिपि / a script 228 304
 लिपिष्ठ ॥ scribe 198
 लिप्त ॥ m/n envenomed (as as arrow), eaten, smeared 658
 लिप्तयात्र ॥ one whose body is anointed 27
 लिप्ता / desire 1067
 लाल / a maiden's playful imitation of her lover, appearance, sport 1654
 लीला / sport 1555, 1736
 लाजगत ॥ easy gait 29 -
 लुब्धक ॥ a hunter, चाक्षुः greedy 177
 लुब्धक ॥ a man of Kirāta tribe 757, a hunter 877
 लुलाय ॥ a buffalo 1318
 लेख ॥ writing 1000
 लेखन ॥ writing 228, trench 1837
 लेखक / a pen 152
 लेप ॥ painting 431 a coating of paint 887, ointment 1941
 लेपन ॥ ointment 1108
 लेश ॥ a small part 463, little 883
 लोक ॥ The world, man (people) 63
 लोक ॥ people 304, world 937 1896 a being or a man 980, 1278 1839
 लोकान्तर ॥ the next world 1470
 लोकापवाद ॥ evil report 1034
 लोचन ॥ shut, सुरित, रूप, an eye, बल निरूपण 985-6
 लोचन ॥ an eye 995
 लोचनस्थि ॥ bone of the eye 29
 लोढन ॥ act of agitating or disturbing 1000
 लोभ (म) ॥ coveting 1854
 लोमन् ॥ hair 249
 लोल ॥ unsteady, disirous or greedy 1670
 लोह ॥ iron 99 571, 1498 1597
 लोहरीट (निद्र) ॥ Rust of iron 629; cf notes

- लोहपट्ट *m* a heron 498
 लोहदण्ड *m* Iron rod 460; iron club
 939
 लोहादि *n* iron etc. 564
 लोहादिप्रतिमा *f* a statue of any metal
 562
 लोहित *mfn* red; *m* the planet Mars
 783
 लोहितविशेष *n* Red ointment 7 1324
 लोम *m* Back-bone, the upper tim-
 bers of a house, bamboo,
 multitude, race or family, the
 upper nasal bone 1797-8
 लोम *m* race or family 121, a bam-
 boo 169, 518, 1295, 1427, 1746
 लोमहस्तविशाल *a* herald who sings the
 praises of the prince 634
 लोमदीप *m* लोमदीप 1113
 लोमनाल *m* a pipe made of a bamboo
 169
 लोमपोत *m* Bamboo-shoot, child of a
 good family 793
 लोमशूत *m* the shoot of a bamboo
 1526
 लोम *m* conciliation, wind, संयम (re-
 straint), N. of varuna, God
 of love 1725
 लोम *m* a kind of tree 1516
 लोम *m* the Asoka tree, the bala-
 nut tree 1976
 लोम्य *mfn* to be spoken, censure,
 dependent on. लोम्य, लोम्यनी,
 लोम्य, लोम्य, लोम्य 355-56
 लोम *n* the mouth 233, 1373
 लोम *mfn* crooked or curved 407,
 1222, 1963 7 919
 लोम्य *m* ambiguous speech 30
 लोम *m* लोम, लोम, लोम 1900
 लोम *n* breast 1340
 [लोम] *N* of a country, lead, tin 283
 लोम्य *mfn* to be spoken 1355
 लोम *n* speech, (लोम) a kind of
 aromatic root 1891
 लोम *f* a kind of plant 1339, 1743
 लोम *m* Thunderbolt weapon,
 flash of lightning, लोम, लोम,
 diamond a diamond needle
 (लोमिन्द), N. of one of the 27
 astronomical yogas, Myroba-
 lan, लोमरी (a species of sun-
 flower?), लोमरी (a kind of
 plant) 1478-80
 लोम *m* a thunderbolt 151, 249,
 1039, 1370, 1405
 लोमरी *f* a species of sun-flower 1480
 लोमक *m* cheat or rogue, a jackal,
 लोमक, लोमक, best 174-5
 लोम *m* a cheat 171; fraudulent
 1777
 लोम्य *m* a kind of reed a sort of
 cane or reed, a kind of tree
 (= Asoka) 1973-4
 लोम *m* Asoka tree 146
 लोम *m* surrounding, a tree, a kind
 of cake, a place of inauspi-
 ciousness, a wall, a court-yard
 473-4
 लोम *m* a banyan tree 278, 1747
 लोम *m* banyan tree 915
 लोम *m* Submarine fire 1706
 लोम *m* a shop 509
 लोम *m* capital of a merchant
 1230
 लोम *m* a part of Kanana, trade
 415
 लोम *m* a merchant 21, 1343, 1573

वायु *m* air or wind 40, 294 328 429
701, 962, 1256 1319, 1487 1681
1725, 1866 a kind of wind
pervading the body (vyana)
47

वायुमेद *m* a kind of air pervading the
body (Samāna) 1033

वार *m* multitude, opportunity the
day of the week, turn समाप्त
वरण (choosing ?) शिव N of
Śiva कूपकद्वयक a vessel for
holding spiritual liquor hair
doorway, elephant repetition
(*n*) Bank of a river, a dam or
bank (वारण) multitude 1082-5

वारण (*m*) elephant 651, *n* Prohibi-
tion 44 1672, warding off 1114

वारणस्त *m* Ivory 778

वारणयोषित् *f* a female elephant 600

वारवाण *ii* an armour 194

वारहो *f* a harlot 199

वारि *n* water 508, 719 973 1418,
1840 1648

वारिष्ठ *m* bank of a river 1385

वारिज *n* a lotus 33

वारिजस्त *n* petal of a lotus 18

वारिष्णी *f* a kind of a plant 1141

वारी *f* an elephant's stable 1330

वारुणी *f* Western quarter liquor
599

वामुक्त *f* the pearls supposed to be
found in trees 1652

वार्त *f* Health agriculture, News
n worthless thing 668

वार्ता (*mfn*) water Ghee Nectar,
f profession or business,
rumour 668-9

वार्ता *f* 332, news, 673, 746 749;

report 706, incident, occur-
rence 764 ? 1671 agriculture
1837

वार्द्धक *n* a group of old men (वृद्धवृद्ध)
old age (वृद्धमात्र) 155

वार्धुषिक *m* a moneylender usurer 890

वाल (फाल) ploughshare 1801

वाल *m* tail 1802 1989

वालधि *m* tail 378

वाल्मिनन्दन *m* Son of Valin 865

वाल्मिन्नाद *m* Brother of Valin 1770

वाल्क *m* a kind of drug 1750

वाल्का *f* sand 772

वासर *m* day (here refers to Monday)
1195

वास्त *m* N of Indra 1075

वासस् *n* Garment 1545

वासित *mfn* यावित (perfumed with),
स्मृति (caused to stop or stay?)
छादित (covered ?), (*f*) woman
a female elephant peopled
775-6

वास्तु *f* a kind of vegetable 1205

वाहन *n* a vehicle of any kind 938,
1387

वास्तुक्त *m* possessing a carriage or
driving in one 957

वाहिनी *f* a river an army वाहिनीपुत्रक,
1028

वाहिनीपुत्रमात्रक *m* The rear of an army
384

विश्विस्तुक्त *f* a stick measuring
2000 Angulas 506

वि *m* an eye, the sky wind Supr
eme soul, a bird 1727

विश्वरथ *m* formidable place ? 1688

विश्वरथ *m* वदन्त (moving)(?) the Sun,
a king (i. e. son who has usu-

विद्युत्]

ruined his father's kingdom)
1077

विकल *mfn* deficient, inferior, vile
or wicked, ननिवन्धक † 1686

विकल *mfn* ? 1121, depressed 1513

विकल्प *m* option 715, alternative 937,
1726

विकल्पन *n* ? 1738

विकारिन् *m* N. of a year, man with-
out a limb 1585

विह्न *mfn* deformed 1922, 1972

विक्रम *m* N. of a year, assault, valour
1247

विक्रम *m* exploit 1252

विक्रय *m* sale 1664

विक्रयस्तु *n* Commodity 1292

विगतसम्पत् *m* one whose wealth is lost
24

विगतात्तवा *f* a woman past menstua-
tion 1700

विग्रह *m* quarrel, body, passion or
anger, विस्तार expansion (?),
भाग share or division 1950

विग्रहाज *m* Lord Ganesa 206, 238

विचार *m* investigation 644

विचारित *mfn* considered 646

विजन ? 754

विजय *m* victory 382

विजिगाषा *f* Desire for victory 1039

विट *m* mountain (found in MED),
a kind of salt, the keeper of
a prostitute, a mouse, a kind
of tree (Khadira) 459

विट *m* The keeper of a prostitute
327

विटह *m* ? 138

विटप *m* the top of a tree, bunch of
grass, spreading of a tree, a

sprout, head of paramours
1105

विटप *m* a twig 1776

विटपि [न ?] *m* a tree 1564

विटमुख्य *m* head of paramours 1105

विदम्य *m* त्याग (sacrifice), annoyance
1132

विष्मृयादिविनिर्गम *m* expulsion of the
faeces 297

वितरतेनाविशेष *m* a small body of
troops 552

विनर्क *m* Conjecture, 16, supposition
43, doubt 69, 628, 1100, 1937

वितस्ति *f* a partic, measure of length
(about 9 inches, span) 86, 1630

वितान *m* sacrifice extension, canopy,
performance of a sacrifice, a
partic metre, अवसान, end, दुर्बल,
dull, stupid प्रधानपद 997-999

वितानक *n* an awning 1240

विचि *mfn* famous, obtained, known,
investigated (n) wealth 646

विच *n* wealth, 581, 880, 1272, 1340,
1804

वि (वृ)च *n* metre 836

विचनिश्चितपान *n* a fit recipient of wealth
1391

वित्तवृद्धि *f* interest on a capital 1621

विस्तारिण *m* N. of Kubera, a lord, a
rich man, a yaksa 1109

[विस्ति /] investigation 644

विदम्य *m* a learned man 433

विदग्धा *f* a clever woman 1020

विदारण *n* splitting 840, 1474

विद्यमान *mfn* existing 708

विद्या *f* knowledge 1621

विचारि ? 540

विद्युत् *f* lightning 1695

विद्वत् *m* coral 319, 1514, 1710 1971
 विद्वत् *m* a learned man प्राज्ञ, a seer 1903
 विद्वत् *m* a learned man 916 1112, 1869
 विद्वत् *m* learned man 1157
 विद्या *f* division increase, manner or mode, food for an elephant, wages or hire 909
 विद्या *f* division 909
 विद्या *m* the creator 897
 विद्या *n* a rule or command 897
 विधि *m* a rule or command fate or destiny, providence, time the creator manner of acting 897-8
 विधि *m* N of Brahmā 248, 1472 rule 1096
 विष्णु *m* N of Viṣṇu, the moon camphor, N. of Rākṣasa 896
 विष्णु *m* moon 319 391 1880
 [विष्णु] (a wrong reading for विद्वत्) intelligent a citizen, a minister of Kauravas 1512-13 (cf next word and crit notes)
 विष्णु *mfn* quick powerless or helpless distressed *m* a widower (*n*) adversity, separation, 1512-4
 विघ्न *mfn* excited 747
 विधेय *mfn* obedient 1720
 विनयादि *m* ? 541
 विना (*ind.*) without 1545
 विनायक *m* lord Buddha, spiritual preceptor, Garuḍa, Lord Gaṇeśa 205
 विनाश *m* Danger ? 69 1328, destruction 1763

विनोद *m* epitome of science (शास्त्रात्मक), amusement dry land 870
 विनोदविन्दु *m* one who knows the purport of Śāstras a hunter 877
 विन्यस्त *mfn* arranged 531
 विपाणि *f* a shop 600
 विपद् *f* a calamity 1046, 1357
 विपक्ष *m* opposition 368
 विपाक *m* flavour ? , consequence, distress 141
 विपुलकुल *mfn* large mongoose 1459
 विप्र *m* a Brahmin 395
 विप्रेन्द्र *m* best of brahmins 426
 विषय *m* adversity 1325
 विवुध *m* a God, learned man 915
 विवुध *a* god 721, a wise man 1313
 विभक्तवित्पत्तन *n* inheriting property 1273
 विभव *m* N of one of 60 years, wealth, emancipation 1774
 विभक्त *m* ? 1390
 विभायसु *m* The Sun fire 1930
 विमीलक *m* N of a plant 1987
 विभूति *f* ashes collected, *u*n pfor perity 740
 विभूति ? Rank 1736
 विभूतिकार *m* maker of prosperity 1122
 विभूषण ornament 1001, 1990
 विभेद *m* separation 22
 विभ्रम *m* confusion, beauty, grace, fear beauty, sport 1234
 विभ्रमहेतु *f* a maiden's playful imitation of her lover 1654
 विमर्श *m* examination of good and bad 1818
 विमल *mfn* pure, bright 1714

विश्वोविंशु]

- विष्णु *mfn* pure 347
विमान *mn* car or chariot of gods
a seven story building 1019
विमान *n* measure 950
विषद *n* heaven 930
विरल *mfn* Separated by intervals
(of space or time) 945, having
spaces 991
विरल *mfn* thin 1974
विरस *mfn*, tasteless 1373
विरागिन् *m* an ascetic 145
विराटनय *m* Son of Virāta 1581
विरामक *n* conclusion 1830
विरिञ्च N. of Brahmā 34, 40
विशुद्ध *mfn* pure 1442
विरोचन *m* N of an asufa (Son of
Prahāda), the Sun, the fire,
the moon, shining 1057-8
विरोध *m* contrast 1099, 1999, enmity
1365, opposition 1985
विलम्ब *m* delay 1097
विलाल *m* formidable place, 1688
विशाल *sp*ort 1235, 1654
विशेष *n* plastering, smearing with
242, painting 558
विशेषित *mfn* smeared 658
विलोचन (*mfn*) blind, *m(n)* the eye,
विषय 1058
विशेषन *n* the eye 1429
विशेषन stirring † 999
विषय *m* विषय, a yoke across the
shoulder to carry a burden, a
road or high way, a burden
914
विर *mn* a hole 23
विराज *†* 021
विरा *mfn* helpless 1513
विषयम् *m* a soul the Sun 700
- विशित *mfn* separated, (*n*) loneliness,
profound, clean 741
विविध † 1402
विश *m* people, the third caste 1728
विश *m* a merchant 115
विश *m* a tribe (Vaiśya) people 1807
विशद *mfn* intelligible 676
विशल्या *f* a sovereign remedy,
various plants *n* विषदा, लक्ष्मी,
दन्ती गन्धर्वा and मृता 1353
विशल्या *f* a medicinal plant 725
विशारद *m* Bold, eminent 675
विशाल *mfn* extended 1657
विशालकुल *m* large mongoose 1416
विशिख *m* a javelin, an arrow, an
ascetic, flameless fire, the sun;
(*m, n*) a spade (*f*) Street, a
kind of bird, 240-1
विशुद्ध *mfn* one whose body is pure
35
विशेष *m* a limb, peculiar ? ; विशिष्ट,
abundant, distinguished, pre-
ceptible, superior 1856-7
विशेष *m* distinction 840, peculiarity
1005
विशेष *n* attribute 918
विशेष *m* separation 1512
विश *mfn* whole or entire; (*m*)
N of a class of gods, (*mfn*)
dry ginger. (*n*) universe
1759
विश्वकर्मा *m* N of the sun, N of
the divine architect 1074
विश्या *f* a kind of plant (मोरोना),
मोर-रू 7 1760
विश्वामित्र *m* son of Vṛṣamitra 412
विश्वामित्र *n* N. of a year, N. of a
Gandharva 1925

विदुर् *m* coral 319, 1514, 1710 1971
 विदुस् *m* a learned man अण् a seer
 1903

विदुस् *m* a learned man 916 1112,
 1869

विदुस् *m* learned man 1157

विधा *f* division increase, manner
 or mode, food for an elephant
 wages or hire 909

विधा *f* division 909

विधातु *m* the creator 897

विधानं *n* a rule or command 897

विधि *m* a rule or command fate
 or destiny providence, time
 the creator manner of acting
 897-8

विधि *m* N of Brahmā 248 1472 rule
 1096

विधु *m* N of Viṣṇu, the moon
 camphor N of Raksasa 896

विधु *m* moon 219 391 1880

[विधुर] (a wrong reading for विदुर्)
 intelligent a citizen, a mini-
 ster of Kauravas 1512-13 (cf
 next word and crit notes)

विधुर *mfn* quick powerless or
 helpless depressed *m* a wido-
 wer (*n*) adversity separa-
 tion 1512-4

विधूत *f* excited 747

विधेय *mfn* obedient 1720

विनयात् *si* ? 541

विना (*ind*) without 1545

विनायक *m* lord Buddha spiritual
 preceptor Garuḍa Lord
 Gaṇeśa 205

विनाश *m* Danger ? 69 1328 destru-
 ction 1763

विनोद *m* epitome of science (शास्त्रसारवर्ष)
 amusement dry land 870

विनोदविन्दु *m* one who knows the
 purport of Sastras ■ hunter
 877

विन्यस्त *mfn* arranged 531

विपाणि *f* a shop 600

विपद् *f* ■ calamity 1046, 1357

विषयान् *si* opposition 368

विपाक *m* flavour & consequence,
 distress 141

विपुलकुल *mfn* large mongoose 1489

विप्र *m* ■ Brahmin 395

विप्रेक्ष *m* best of brahmins 426

विपुत्र *m* adversity 1325

विबुध *m* a God, learned man 915

विपुत्र a god 721, ■ wise man 1313

विमक्तवपिष्यन् *n* inheriting property
 1273

विभ्रम *m* N of one of 60 years
 wealth emancipation 1774

विमर *m* ? 1300

विमाधसु *m* The Sun fire 1930

विभीतक *m* N of a plant 1987

विभूति *f* ashes collected, वृत्र pros-
 perity 740

विभूति & Rank 1736

विभूतिकार *m* maker of prosperity
 1122

विभूषण ornament 1001, 1990

विभेद *m* separation 22

विभ्रम *m* confusion, beauty, grace,
 fear beauty sport 1234

विभ्रमहेतु *f* a maidens playful
 imitation of her lover 1654

विमर्श *m* examination of good and
 bad 1818

विमल *mfn* pure bright 1714

विश्वविहसु]

विन्द *mfn* pur. 347विमान *mn* car or chariot of gods
a seven story building 101^aविमान *n* measure 950विन्द *m* heaven 930विहसु *mfn* Separated by intervals
(of space or time) 945, having
spaces 991विहसु *mfn* thin 1974विहसु *mfn*, tasteless 1373विरागिन् *m* an ascetic 145विराटनय *m* Son of Virāṭa 1581विहसु *n* conclusion 1830

विरिह N of Brāhmā 34, 405

विहसु *mfn* pure 1442विरोचन *m* N of an asuka (Son of
Prāhlādā), the Sun, the fire,
the moon, shining 1057-8विरोध *m* contrast 1099, 1999, enmity
1365, opposition 1985विहसु *m* delay 1097विहसु *m* formidable place 1689विहसु *port* 1235, 1654विहसु *n* plattering, smearing with
242; painting 558विहसु *mfn* smeared 658विहसु (mfn) blind, m(n) the eye,
विहसु 1058विहसु *n* the eye 1429

विहसु stirring † 999

विहसु *m* विहसु a yoke across the
shoulder to carry a burden, a
road or high way, a burden
914विहसु *m* a hole 23

विहसु † ७२१

विहसु *mfn* helpless 1513विहसु *m* a god, the Sun 709विहसु *mfn* separated, (n) loneliness
profound clean 741

विहसु † 1402

विहसु *m* people, the third caste 1728विहसु *m* a merchant 115विहसु *m* a tribe (Vaiśya) people 1807विहसु *mfn* intelligible 676विहसु *f* a sovereign remedy,
various plants as विहसु, विहसु,
दत्ती गन्धर्वा and मन्त्रा 1353विहसु *f* a medicinal plant 725विहसु *m* Bold eminent 675विहसु *mfn* extended 1657विहसु *m* large mongoose 1416विहसु *m* a javelin, an arrow, an
ascetic, flawless fire the sun
(m, n) a spade (f) Street, a
kind of bird 240-1विहसु *mfn* one whose body is pure
35विहसु *m* a limb peculiar, विहसु,
abundant, distinguished, pre-
ceptible, superior 1806-7विहसु *m* distinction 840, peculiarity
1065विहसु *n* attribute 918विहसु *m* separation 1512विहसु *mfn* whole or entire (m)
N of a class of gods (mn)
very ginger, (n) universe
1759विहसु *m* N of the sun, N of
the divine architect 1074विहसु *f* a kind of plant (मन्त्रिणा),
मन्त्रिणा † 1760विहसु *m* son of Viśvāmitra 412विहसु *m* N of a star, N of a
Gandharva 1925

विदुम् *m* corāḥ, 319, 1514, 1710, 1971

विद्वन् *m* a learned man प्राज्ञ, a seer 1903

विद्वस् *m* a learned man 916, 1112, 1869

विद्वंसि *m*. learned man 1157

विद्या *f* division, increase, manner or mode, food for an elephant, wages or hire 909

विद्या *f* division 909

विपाद् *m* the creator 897

विषां *m* rule or command 897

विषि *m* a rule or command, fate or destiny, providence, time the creator manner of acting 897-8

विषि *m* N of Brahmā 248, 1472 rule 1096

विष्टु *m* N of Viṣṇu, the moon, camphor, N of Rāksasa 896

विष्टु *m* moon 319 391 1880

[विष्टुर] (a wrong reading for विदुर) intelligent a citizen, a minister of Kauravas 1512-13 (cf next word and crit notes)

विष्टुत् *mfn* quick powerless or helpless, distressed *m* a widower, (*n*) adversity, separation, 1512-4

विष्टुत् *mfn* excited 747

विषेय *mfn* obedient 1720

विनायादि *m* ? 541

विना (*sud.*) without 1545

विनायक *m* lord Buddha, spiritual preceptor, Garuda, Lord Ganeśa 205

विनाश *m* Danger ? 69 1328, destruction 1763

विनीद *m* epitome of science (शास्त्रादयम्), amusement, dry land 870

विनीदविन्दु *m* one who knows the purport of Śāstras, a hunter 877

विन्यस्त *mfn* arranged 531

विपाणि *f* a shop 600

विपद् *f* a calamity 1046, 1357

विपद्यां *m* opposition 368

विपाक *m* flavour ? , consequence, distress 141

विपुलकुल *mfn* large mongoose 1459

विष *m* a Brahmin 395

विप्रेन्द्र *m* best of brahmins 426

विपुष *m* adversity 1325

विपुष *m* a God, learned man 916

विपुष a god 721, a wise man 1313

विमकुलपिपुष *n* inheriting property 1273

विमश्व *m* N of one of 60 years, wealth, emancipation 1774

विमश्व *m* ? 1390

विमावसु *m* The Sun, fire 1930

विमलित *m* N of a plant 1987

विभूति *f* ashes collected, धन, prosperity 740

विभूति ? Rank 1736

विभूतिकार *m* maker of prosperity 1122

विभूषण ornament 1601, 1990

विभेद *m* separation 22

विभ्रम *m* confusion, beauty, grace, fear, beauty, sport 1234

विभ्रमेव केश *f* a maiden's playful imitation of her lover 1654

विमर्श *m* examination of good and bad 1818

विमल *mfn* pure, bright 1714

विमल *mfn* pure 347

विमान *mn* car or chariot of gods.
a seven story building 1019

विमान *n* measure 950

विपद् *n* heaven 930

विरल *mfn* Separated by intervals
(of space or time) 945, having
spaces 991

विरल *mfn* thin 1974

विरस्य *mfn.* tasteless 1373

विरागिन् *m* an ascetic 145

विराट्पुत्र *m* Son of Virāṭa 1581

विरोध *n* conclusion 1830

विरिञ्च N. of Brahmā 34, 40

विशुद्ध *mfn* pure 1442

विरोचन *m* N of an asura (Son of
Pṛahlādā), the Sun, the fire,
the moon, shining 1057-8

विरोध *m* contrast 1099, 1999, enmity
1365, opposition 1985

विलम्ब *m* delay 1097

विलास *m* formidable place 1688

विलास *m* sport 1235, 1654

विलेपन *n* plaiting, smearing with
242, painting 558

विलेपित *mfn* smeared 658

विलोचन (*mfn*) blind, *m(n)* the eye,
विषय, 1058

विरोचन *n* the eye 1429

विरोचन stirring † 999

विषय *m* विषय, a yoke across the
shoulder to carry a burden, a
road or high way, a burden
914

विर *mn* a hole 23

विराज *n* † 921

विरा *mfn* helpless 1513

विद्यस्व *m* a god, the Sun 709

विदित *mfn* separated; (*n*) loneliness,
profound, clean 741

विविध † 1402

विश *m* people, the third caste 1728

विश्व *m* a merchant 115

विश्व *m* a tribe (Vaiśya) people 1807

विश्व *mfn* intelligible 676

विशल्या *f* † sovereign remedy,
various plants † त्रिपुडा, लाङ्गली,
दन्ती यतशस्या and मृदा 1553

विशल्या *f* a medicinal plant 725

विशारद् *m* Bold, eminent 875

विशाल *mfn* extended 1657

विशालकुल *m* large mongoose 1416

विशिश *m* a javelin, an arrow, an
ascetic, flames, fire, the sun;
(*m, n.*) a spade (*f*) Street, a
kind of bird, 240-1

विश्वाम *mfn* one whose body is pure
35

विशेष *m* a limb peculiar †; निखिल,
abundant, distinguished, pre-
ceptible, superior 1856-7

विशेष *m* distinction 840, peculiarity
1005

विशेष *n* attribute 918

विशेष *m* separation 1512

विश्व *mfn* whole or entire; (*m*)
N of a class of gods, (*mn*)
dry singer, (*n*) universe
1759

विश्वकर्म्मन् *m* N of the sun, N. of
the divine architect 1074

विश्व *f* a kind of plant (विश्वविषु).
आवरण † 1760

विश्वामित्र *m* son of Visvāmitra 412

विश्वायसु *m* N. of a year, N of
Gandharva 1925

- विश्वास *m* confidence 1165, belief 1333
- विष *n* Ordure, faeces 87, excrement 355, 1662
- विष *f* excrement 1728
- विष *n* poison, water 1840
- विष *n* poison 519, 564, 1378, 1562, 1884
- विषमोज्य *N.* of a plant 278
- विषमर्क्ष *n* each alternate sign of the Zodiac (see MW) 1901
- विषय *m* an object of sense, country, a district formed by a country, a subject about which a work is composed 1331-2 1500
- विषय *m* a country 102, an object of sense 345 430, 499, 914, 1059 1568, object 1830
- विषा *f* a kind of plant 278
- विषाक्त *mfn* envenomed (as an arrow) 658
- विषाण *m* the horn of any animal the tusk of an elephant, श्रोत्र (cf notes) the tusk of a boar 593-4
- विषाण *m* horn of an animal 276
- विषाद *m* misery, श्रद्धादायक † 807
- विषाद *m* Grief 657, sorrow 1938
- विषादिन् (*mfn*) sorrowful, ore swallowing poison, *m* God Siva, 868
- विष *m* A holy time, *N* of a year 1848
- विषुवप्रवृत्ति the moment of the Sun's entering *m* new sign 969
- विष्कम्भ *m* *N* of one of the 27 astronomical yogas 1158
- विष्कम्भादि *m* 27 yogas (beginning with विष्कम्भ and ending with वैवृत्ति) 265
- विश्व *n* world 700, 980
- विष्टर *m* a tree, a handful of Darbha grass any seat (stool or chair) 1564
- विष्टरग्रम्ब *N* of Viṣṇu 576
- विष्टा *f* excrement 1604
- विष्णु *m* God Viṣṇu 11, 39, 41, 724 742 744, 896, 1111, 1143, 1490, 1872, 1874, 2009
- विष्णुदाम्ब *n* Viṣṇu's garland 1722
- विष्णुवक्षस् *n* Chest of Lord Viṣṇu 1895
- विष्कार (*mfn*) abundant, opened wide, *m* the twang of a bow-string, 1511
- विश्वक्सेन *N* of Viṣṇu, (*f*) a kind of plant (vārāhi), गन्धकलिनी (Priyangu) 1081
- विस्तर *m* expansion (of words) 368
- विस्तार *m* expansion or extention 769, 940, 997 1504, 1584, 1950
- विस्ता(स्त)र *m* expansion of words 1776 cf AS. NSA. MED VL etc.
- विस्मय *m* wonder, one of the Gandharvas (दास), pride 1326
- विस्मय *m* astonishment 661; surprise 1938
- विस्मयवादिन् *m* a violator of confidence (a spy) 206
- विष्कम्भ *m* affection, killing, a playful or amorous quarrel, confidence 1165
- विण *m* a bird 294
- विहङ्ग *m* a bird 315, 961, 1066, 1524
- विशायस् *m* the sky 215
- विहार *m* wandering movement (of

[३]

- hands, feet etc), sport, pleasure house (सुखालय) 1555
विहित *mfn* furnished with action
अम्यत् 783
दिहेन *mfn* done 694
धीचि *f* hair, little [Bhude] interval wave N of a hell, happiness, a line or street 361-2
धीचि *f* a wave 327
धीणा *f* a lute 1933
धीणागुण *m* the wire of a lute 1453
धीणादण्ड *m* Lute stick 1710, the neck of the Indian lute 1971
धीणनेद *m* a kind of lute 1107
धीनिहेत्र *m* fire 1828, 1953
धीयि *f* a row the pace of a horse a sort of drama, a terrace in front of a house, a way or road 821-2
धीयी *f* a street 362 a row 671
धीष्ठा *f* Repetition 711
धीर *m* a hero, God of love 1404
धीर *m* (MED. reads धीर) ? 103 1164
धीरघ्न *f* shrub, वात 710
धीर्य = Power white substance, valour, ability 1278-79
धीर्य *n* strength 254 semen virile 1884
धीरिद्रिय = semen (of men and animals) 399
धीर *m* a wolf 66
धीरोर *m* N. of Bhramasena 538
धीर *m* tree 193, 225, 291 (नय), 327, 389 873, 994 1377, 14-4, 1515 1680 1742; the trunk of a tree 407
धीरोर *m* a kind of tree (refers to धीर) 51 (नयि) 193, 434
(Mañjushtha) (करार) 1520
वृक्षमूल *n* Root of a tree 443
वृक्षविशेष *m* a kind of tree (मधु) 894
वृक्षमधोर्ध्वशाखा *f* the top of a tree 1104
वृषाग्र *n* the top of the tree 1534
वृषादि *m* a tree etc 957
वृजिन (*mfn*) crooked (*m*) misery *n* Sin 1027
वृत्ति *f* enclosure 453, (= निवृत्ति) emancipation 1774
वृत्त (*mfn*) round, firm, *n* appearance history metre means of life existing, style of composition 641-2 645
वृत्त *n* metre 1427
वृत्त ? 1395
वृत्त (वि) *f* choosing 1424
वृ(वि)त्त *n* wealth 1421
वृत्तेर a kind of metre (होली) 590
(विखरिणी) 616, 998, 1883
वृत्तर्क *m* a circle or a round letter (a cypher) 484
वृत्तांग *m* a part of a metre 1497
वृत्तान्त *m* a chapter or section of a book manner or way, totality, incident or occurrence 764
वृत्ति *f* वय, magic, the 4 kinds of composition agriculture, means of life 643-4
वृत्ति (विधि) investigation, लक्षण (लक्षण) knowledge, हेतु acquisition 643-5
वृत्ति = see वृत्त 1424
वृत्ति *f* business or trade 120; Agriculture 669
वृष्ट *m* N of an asura foe, darkness, thundercloud mountain 1455

- विश्वास *m* confidence 1165; belief 1333
 विष *m* Ordure, faeces 87; excrement 355, 1662
 विष *f* excrement 1728
 विष *m* poison, water 1840
 विष *m* poison 519, 564, 1378, 1562, 1884
 विषमोज्य *N.* of a plant 278
 विषमर्श *m* each alternate sign of the Zodiac (see. MW) 1901
 विषय *m* an object of sense, country, district formed by a country, subject about which a work is composed 1331-2, 1500
 विषय *m* a country 102; an object of sense 345, 430, 499, 914, 1059, 1568, object 1830
 विषा *f* a kind of plant 278
 विषाक्त *mfn* envenomed (as an arrow) 658
 विषाण *m* the horn of any animal the tusk of an elephant, श्लेष (cf. notes), the tusk of a boar 593-4
 विषाण *m* horn of an animal 276
 विषाद *m* misery, गरुडायक ? 867
 विषाद *m* Grief 657; sorrow 1938
 विषादिन् (*mfn*) sorrowful, one swallowing poison; *m* God Śiva, 868
 विष *m* A holy time, *N.* of a year 1848
 विषुवत्पङ्क्ति the moment of the Sun's entering a new sign 969
 विष्कम्भ *m* *N.* of one of the 27 astronomical yogas 1158
 विष्कम्भादि *m* 27 yogas (beginning with विष्कम्भ and ending with वैश्वति) 265
 विष्णु *m* world 700, 980
 विष्टर *m* a tree, a handful of Darbha grass, any seat (stool or chair) 1564
 विष्टरश्चक्र *N.* of Viṣṇu 576
 विष्टा *f* excrement 1604
 विष्णु *m* God Viṣṇu 11, 39, 41, 724, 742, 744, 896, 1111, 1143, 1490, 1872, 1874, 2009
 विष्णुदामन् *m* Viṣṇu's garland 1722
 विष्णुवक्षस् *m* Chest of Lord Viṣṇu 1895
 विष्फार (*mfn*) abundant, opened wide; *m* the twang of a bow-string, 1511
 विष्वक्सेन *N.* of Viṣṇu; (*f*) a kind of plant (vārāhī), गन्धकस्त्रिणी (Priyangu) 1081
 विस्तर *m* expansion (of words) 368
 विस्तार *m* expansion or extention 769, 940, 997, 1504, 1584, 1950
 विस्तार(श्च)र *m* expansion of words 1776; cf. AS. NSA. MED. VL. etc.
 विस्मय *m* wonder, one of the Gandharvas (दास), pride 1326
 विस्मय *m* astonishment 661; surprise 1938
 विद्वेष्यातिन् *m* a violator of confidence (a spy) 266
 विद्वम्भ *m* affection, killing, a playful or amorous quarrel, confidence 1165
 विदग्ध *m* a bird 294
 विदग्ध *m* a bird 315, 961, 1066, 1524
 विदग्धस् *m* the sky 215
 विहार *m* wandering, movement (of

- hands, feet etc), sport, pleasure house (सुखालय) 1555
विहित *mfn* furnished with, action.
कर्मस्त 783
विहित *mfn* done 694
वीचि *f* hair, little [Bhude], interval, wave, N. of a hell, happiness, a line or street 361-2
वीचि *f* a wave 327
वीणा *f* a lute 1933
वीणागुण *m* the wire of a lute 1453
वीणादण्ड *m* Lute stick 1710, the neck of the Indian lute 1971
वीणमोद *m* a kind of lute 1107
वीतिदेव *m* fire 1828, 1958
वीथि *f* a row, the pace of a horse, a sort of drama, a terrace in front of a house, a way or road 821-2
वीथी *f* a street 362, a row 671
वीष्वा *f* Repetition 711
वीर *m* a hero, God of love 1404
वीर *m* (MED. reads वीर)? 103, 1164
वीरघृ *f* shrub, वार 710
वीर्य *n* Power, white substance, valour, ability 1278-79
वीर्य *n* strength 254, semen virile 1884
वीर्यद्वय *n* semen (of men and animals) 399
वीर *m* a wolf 66
वीर *m* N. of Bhīmasena 538
वीर *m* tree 193, 225, 291 (नाग), 327, 389, 873, 994, 1377, 1484, 1515, 1680, 1742, the trunk of a tree 907
वीरभेद *m* a kind of tree (refers to शक) 84, (गोघ) 199, 494
(Maṇjuśthā). (करीर) 1525
वृक्षमूल *n* Root of a tree 843
वृक्षविशेष *m* a kind of tree (मयु) 894
वृक्षस्तोत्रोर्वशाखा *f* the top of a tree 1104
वृक्षाय *n* the top of the tree 1534
वृक्षादि *m* a tree etc 957
वृजिन (*mfn*) crooked, (*m*) misery, *n* Sin 1027
वृत्ति *f* enclosure 453, (= निर्वृति) emancipation 1774
वृत्त (*mfn*) round, firm, *n* appearance, history, metre, means of life, existing, style of composition 641-2, 645
वृत्त *n* metre 1427
वृत्त ? 1395
वृत्त (ति) *f* choosing 1424
वृत्तिवृत्त *n* wealth 1421
वृत्तभेद a kind of metre (हरिणी) 590, (शिरिणी) 616, 998, 1883
वृत्तवर्ग *m* a circle or a round letter (a cypher) 484
वृत्तांश *m* a part of a metre 1497
वृत्तान्त *m* a chapter or section of a book, manner or way, totality, incident or occurrence 764
वृत्ति *f* नय, magic, the 4 kinds of composition, agriculture, means of life 643-4
वृत्ति *f* (विचि) investigation, रत्नमन (समवत्), knowledge, रत्न, acquisition 643-5
वृत्ति = see वृत्त 1424
वृत्ति *f* business or trade 120, Agriculture 669
वृत्र *n* N. of an asura, loc, darkness, thundercloud, mountain 1455

- [वृ] enemy वृत् ? cloud dark
ness demon, mountain, Indra
Garuḍa 1395 6
- वृथासुर *m* the demon Vṛtra 1942
- वृथावत् *f* Fivolous speech 500
- वृद्ध *m* a learned man an aged man
906
- वृद्ध *mfn* grown 636, very old 1577
1909
- वृद्धाव *n* old age 155
- वृद्धशाल *m* Grown up child 1183
- वृद्धसंघ *m* a group of old men 155
- वृद्धि *f* happiness prosperity in
creasing a kind of interest 899
- वृद्धि *f* interest 127 prosperity 899,
increase 909 1054 one of the
■ principal drugs 1877
- वृद्धिमत् *mfn* increasing 782
- वृद्धिस्थान *m* progress, stationariness
and decline cf notes 316-7
- वृथा *ind* vainly falsely 913
- वृन्द *n* multitude 298 471, 1217,
1385 1645, 1617 1945, collec
tion (of hair) 1997
- वृश्चिक *m* The sign of scorpio of the
Zodiac a certain plant a kind
of insect 105 6
- वृश्चिक *m* scorpion 1965
- वृत्त *m* virtue, bull, excellent a
mouse or rat N of a rāsi,
(astrological house) शुक्र (f)
a kind of plant (कपिकच्छु) N
of a tree (लाटक), N of vari
ous gods, वृश्चि N of Indra a
stallion अलङ्क 1833-35
- वृत् *m* a bull 250 729 1457
- वृष *m* a bull or a partic plant 278
bull 359 834
- वृषभेद्गजन *n* the cry of a bull 1864
- वृषसाङ्ग *n* hump of a bull 802
- वृषा *f* a partic drug 1836
- वृषाकपायी *f* Goddess Lakshmi God
dess Parvati wife of Indra,
wife of Agni (= Svahā) 1369
- वृषाकपि *n* Lord Śiva Vṛṣa N of
Indra अङ्गलिनी ? 1111
- वृषी *f* the seat of an ascetic 1836
- वृष्टि *f* a rainfall 1839
- वृष्टि *f* N of Kṛishna, a ram N
of Indra 574
- वृष्ट *m* Flood or current speed the
fruit of a tree semen vṛtile
Heaven ? agreeable or plea
sing expulsion of the faeces
296-7
- वेग *m* speed 1200 1917 1954
- वैश्वरुहि *f* a hard shower 1550
- वेगित् *mfn* quick 1054
- वेणी *f* a braid of hair a stream of
water 549
- वेणी *f* a stream or current 334
- वेणु *n* Bamboo 915, 1724, 1797
- वेणुशूट *m* Bamboo-shoot 793
- वेण *n* cane 1829
- वेद *m* the scriptures of the Hindus
224 673 753 837, 964, 1236
1488, 1883
- वेदाङ्ग *n* one of the 6 Vedangas 1880
- वेदात (एराण्ड) castor oil plant 367,
cf introd
- वे(वे)द्य *m* a physician 393
- वेष (वष) *m* killing 1433
- वेद्यस् *n* the four faced God (the
creator), Viṣṇu, a learned
man 1874
- वेषस् *m* The creator 965

व्यसन]

- वेद्य *n* an object to be aimed at 1265
- वेला *f* time, sea-shore, current ? (नीरविकार), easy or painless death, passion, boundary, water, *f* wife of Budha, limit 1647-9
- वेला *f* time 1171, *f* 1887
- वेस्तन *n* house 769, 879
- वेस्त्या *f* a harlot 1461
- वेस्त्यापति *m* Husband of a harlot 1139
- वेस्तचना *f* Beautifying 1377
- वेदन *n* Surrounding 473
- वेदस्थक *n* an upper garment 1269
- वेङ्कट *m* N. of Lord Krishna 1684
- वेङ्कन्ती *f* banner 160, 1930
- वेदाधिक चानि *m* Panegyric ? 833
- वेद्य *m* physician 393
- वेद्य *n* high degree 847
- वेर *n* opposition 1041
- वेरुदि *f* Requital of enmity 1069
- वेरास्य *n* Renunciation 256, freedom from worldly desires 830
- वेरिन् *m* an enemy 1411
- विरोचन *m* N. of Buddha (सुगन्), N. of the Son of Asura (virocana), N. of the Son of the Sun, N. of Yama, the planet Saturn 1056-7
- वेद्य *n* inversion, contravention 119
- वेद्यवत् *m* Yama 51
- वेद्य *m* N. of the second month (= April-May) 893, 1779
- वेद्य *m* a merchant or trader 1237, the third caste 1728, a tribe 1807
- वेद्यन *m* fire 857
- वेद्य *m* Bridegroom 1424
- व्यक्त (*mfn*) intelligible; *m* wise man, clear meaning, development 676
- व्यक्ति *f* a vowel, seed, the best, *f* personality, anything strong 677
- व्यग्र *mfn* confused, inattentive *f* देय, 1500
- [व्यग्र *m*] a frog, *f* दिमादक 271
- व्यङ्गा *f* a maimed or crippled woman 1461
- व्यञ्जन *n* mark or sign, beard, sauce, a limb, *n* consonant 1033-4
- व्यञ्जन *m* a cook 851
- व्यपदेश *m* pretext 1827
- व्यभिचार *m* adultery 1293
- व्यलीक *m* any cause or pain, anything which is offensive, displeasing, lie or falsehood, produced from passion, cold affecting the nose, fierceness, improper action, not false 118-9
- व्यवसाय *m* कृष, trade. Agriculture 1361
- व्यवसाय *m* business 844, resolution 1757, 1832
- व्यवनेत *mfn* determined 846
- व्यवस्था *f* determination of duties 825
- व्यवहार *m* dealing 1038, contract ? 1251, 1549, legal proceedings 1083
- व्यसन *n* Sin, misfortune, fruitless effort, attachment, fault, fall, calamity, vice (said to arise

from love) vice (said to arise from anger) 1045-7

वसन् suffering 340, misfortune 478
assiduity 1181 bad conduct 1327

व्याकुल *mfn* disturbed in mind 402

व्याघ्र *m* tiger 651

व्याघ्रमेद *m* = kind of tiger 209

व्याज *m* cunningness pretence disguise 388-9

व्याज *m* fraud 919, 1406

व्याध *m* a hunter 871

वाधिकूलौष *m* a partic drug 1066

व्यापन्न *mfn* dead 1073

व्यापार *m* 375 activity 749 exertion 1244 trade 1361

व्याप्ति *f* pervasion 1806 1988

व्याप्यवस्तु 442

वाम *m* a fathom (measured by arms extended) 915

व्यायाम *m* a partic measure of length long exertion action 1244

व्याल *m* wicked a snake, = beast of prey a vicious elephant 1661

व्यालप्राहि[न्] *m* a snake catcher 1639

व्याल (इ) *m* a snake, a beast of prey, flesh (मांस) 517

व्याल *m* serpent a vicious elephant 1965

व्यावृत्ति *f* exclusion 438

व्यास *m* N of the son of Parāśara 568

व्यासनन्दन *m* son of Vyāsa 80

व्युत्थान *m* opposition worship?

(पूजा) awakening (a partic stage in Yoga) neglect of duties obstruction 1041.2

व्युष्टि *f* consequence, abundance, praise 445

व्यूढ *mfn* arranged, compact ब्रह्मण ? broad 531

व्यूह *m* Military array, conjecture multitude 1945

व्यूह *m* collection 182, group 431, 1267

व्योम्न *m* sky 31, 386, 1260, 1372, 1545, 1554, 1727, 1907, ether 1392

व्योमसिन्धु *f* the Ganges in heaven 1014

व्यज *m* a herdsman, cowpen, multitude, road 390

व्यण *m* scar 362

व्यण्वाय *m* wounding 1611

व्यण्वादिबन्धन *m* Bandage 456

व्रत *m* 919 a religious practice 1232

व्रतति *f* expansion, a creeper 769

व्रत्यासन *m* the seat of an ascetic 1836

व्रत *m* multitude 1599

व्रीहिमेद *m* = kind of grain 1026

शंकर *m* God Siva 475, 484, 729, 742, 868 1733, 1932

शंभु *m* Brahma, God Siva, Viṣṇu 1143

शम्भु *m* God Siva 19, 482, 499 1134, 1170, 1537

शम्भुजटा *f* Siva's matted hair 881

श *m* out of sight, happiness (अज्ञ) ignorant, Might 1788

शक *m* cowdung N of a country 66

शकल *m* piece 73 1530, 1620

शकुनि *m* a kind of bird N of a man 988

शकुनिकान्तर ॥ a species of bird 1548

शकुन्त *m* a partic. bird of prey (Bhāsa), bird 761

शक्त *mfn* strong 531, 1616, able 1179

शक्ति *f* Regal power (personal pre-eminence, good counsel and energy), a sort of spear, capacity 685-6

शक्ति *f* Power or strength 1175, 1306, 1634, 1672, 1732, 1788

शक्तिव्य ॥ Regal power consisting of three parts (personal pre-eminence, good counsel and energy) 61

शक्ति *mfn* mighty 824

शक्र *m* Indra 34, 110, 1068

शक्रधनुस् ॥ Indra's bow 735

शक्रोदय *m* N. of a tree 982

शकाय ? 1325

शङ्का *f* Doubt, fear, अस्पृह, विनाश, 69

शङ्का *f* Suspicion or doubt 62, fear, doubt or uncertainty 113

शङ्कु *m* collection of veins of a leaf, a partic. fish, a partic. high number the trunk of a lopped tree or pillar or post, regal power of three kinds, peg or nail or pillar or pin or post etc., penis 60-61

शङ्कु *m* peg 1296, 1655, 1746

शङ्कुजीर्णम् *n* a hole filled with stakes 1707

शङ्ख *m* one of Kubera's treasures, the bone of the forehead, conch, N. of a forest ? (cf. M.W.). N. of one of the 8

Nāgas, Nail † a bracelet made of conch shell, a partic. number (=1,00,000 crores) 221-2

शङ्ख *m* conch 392, 413, 421, 1128 2041

शङ्खक *n* a bracelet, ॥ conch shell, one of the 9 treasures of Kubera, ॥ partic. number, Nail ?, a jewel, शीघ्र, शिघ्र 163-4

शङ्खपुष्प *n* N. of a plant 1339

शङ्खपुष्पी *f* N. of a plant 513

शङ्खस्तन *m* Sound of a conch 500

शदि *f* N. of a plant 900

शठ *m* a kind of tree, a fool, fraudulent, an idler, a kind of tree (पुष्कर), a cheat, a mediator 491-92

शठ *m* 501, fraudulent 649, wicked 1661

शण *n* a kind of crop 269

शण्डुम् *n* a species of plant 1786

शतविध *n* a sieve strainer 1013

शतपत्र *n* (m) a kind of bird (=a wood pecker), lotus 1588

शतपुष्प N. of a plant 1338

शतमख *m* N. of Indra 1163

शतावरी *f* A kind of plant 1425

शत्रु *m* an enemy 933, 1485

शत्रुलीला *f* sport of a foe 1983

शनि *m* the planet Saturn 854, 1057

शपथ *m* an oath 329, 1283, 1333, 1350

शफ *m* the root of a tree, a hoof of animals 1118

शर *m* a hunter 177, † 1576

शरत् *mfn* variegated colour 312

- शब्द *m* sound 382, 490, 519 1119
 screaming or shouting [Bhīde]
 470, a word 844 1091, ?
 1334, ? 1900
- शब्दवृत्ति *f* (in rhet.) the function of
 a word 1737
- शब्दादि the properties of five ele-
 ments perceived by them
 (Gandha, Rasa Rūpa, Sparsa
 and śabda) 688 an attribute
 of the 5 elements 539, 1217
- शमन *m* yama 40
- शमल *n* Impurity 73
- शमी *f* Samī tree 1339, 1753
- शमीफल *n* the fruit of Samī tree 1563
- शम्भ *m* the iron head of a pestle,
 Indra's Thunderbolt, fortu-
 nate, happy 1127
- शम्बर *m* N of a demon (*n*) water
 1510
- शम्भा ? 384
- शय *m* sleeping, happiness the hand,
 a snake bed 1271 ८
- शय *m* the hand 1370
- शयन *n* Sexual intercourse sleeping,
 bed 981
- शयन *m* the bed 1571
- शयल *m* sleeping 1271
- शय्या *f* bed 465 536, 981, 1101 1272
- शर *m* the upper part of curds,
 water, an arrow, mountain
 amr, bird, tooth, a kind of
 reed, root, a kind of grass,
 tortoise, Bamboo cotton,
 weapon, sword, tear, blood
 1426-8
- शर *m* the shaft or an arrow 227 294,
- 314, 547, 548, 1296, 1397, 1660.
 1671
- शरण *n* house, refuge (protector),
 killing 582
- शरत्कालेव *mfn* belonged to or grow-
 ing in autumn 861
- शरभ *m* a grass-hopper, N of an
 animal supposed to have 8
 legs 1161
- शरभ *m* a kind of deer 1203
- शरव्य *m* an arrow, the object to be
 aimed at any instrument for
 hunting 1343
- शरम्यास *m* exercise in archery 1061
- शरासन *m* a bow 498 1891
- शरीर *n* body 731, 1089 1431
- शर्करा *f* candied sugar, a kind of
 stone', a piece of broken
 earthenware, gravelly soil,
 a kind of disease, a piece
 1529-30
- शर्करा *f* sugar 704
- शर्करास्वितदेव *m* a gravelly soil 1530
- शर्मान् *n* happiness 227
- शर्व *m* God Siva 556
- शरभ *m* a moth 315, locust 631 a
 grass hopper 1161
- शरका *f* stick 518
- शरक *mn* impurity, sin, fraud or
 hypocrisy, piece 73
- शस्त्रि *m* the cotton shrub 364
- शल्य *n* peg, an arrow, bamboo,
 योग्याभ्याम, अर्क 1296
- शल्य *n* spear 168
- शव *m* a corpse 464
- शवस्य *m* any vehicle conveying a
 dead body 465
- शशाङ्क *m* Moon 426, 1418

शास्त्र]

- शशि (न्) *m* Moon 612
 शशितेजस् *n* lustre of the moon 17
 शशिन् *m* Moon 1444
 शश्वत् *ind* again, always 716
 शश *m* young grass 850
 शस्त *mfn* most excellent 436
 शस्त्र *n* an instrument for cutting or wounding, iron 1498
 शस्त्र *n* a weapon 533, 1478, 1518 a sword 1428
 शस्त्र (शास्त्र *n*) lexicon 1803
 शस्त्राभिवर्धनम् *n* an impenetrable coat of mail 780
 [शा] *f* Lakshmi, worship of god, power, beauty, best 1732 (cf notes for the proper place of this entry)
 शक *m* any vegetable food, a kind of tree, N of a king, N. of a Dvīpa 84
 शक्तिनी *f* N. of an evil spirit 70
 शाखा *f* a branch, शृङ्ग, a tree, wing, an arm, nearness, a branch or school of the Veda, (छन्दोविद्), a part of the tree 225-6
 शाखा *f* = branch 70, 1117
 शाखानगर *m* a suburb 1282
 शाखिन् *m* a tree Veda (the scriptures of the Hindus) 224
 शाङ्खल *m* a muddy place, N of a country 1679
 शाण्डिल्य *m* N. of a Muni, an art 1716
 शत्रव *m* an enemy 1386
 शद् *m* mud, young grass 850
 शान्त *mfn* calm 726
 शान्तस्य *m* the sentiment of quietism or tranquillity 216
 शप्त *m* curse or imprecation 329, 1957
 शार *mfn* variegated *m* wind, a piece at chess 1487
 शारद् (mfn) belonged to or growing in Autumn, *m* N of a tree (सप्तर्षि) 861
 शारदा *f* Goddess Sarsavati, brilliance 862
 शारदी *f* N of a plant (शङ्खली), नव्य, 862
 शारदीजल 1682
 शारि/ trappings of elephant, a kind of bird, a piece of chess 1481
 शारिका *f* a kind of bird 241
 शारिकञ्चक *m* = play-board 1859
 शारिषा *f* a kind of plant 725, 1095, 1810, 1186
 शारीर *m* (शारि) a piece at dice, parrot, a kind of bird, trappings of battle elephant, व्यवहार, 1548-49 cf line 1431
 शारीरमयन्दन्तर *n* one of the vital airs 1871
 शार्वर *mfn* murderous, pernicious, = darkness, शर, कुञ्जर 1575
 शार्वरी *f* Night, N of a year 1585
 शाखा *f* ? 1371
 शाखिवेद *m* a species of rice 314
 शास्त्रालिनीयांस *m* the gum of Sālmali tree 380
 शाश्वत *mfn* eternal 1747
 शासन *n* a royal grant of land, writing written order or edict, administration of Government, instructor, protector, सर्वदा ?, बुद्धि ? 1006-07
 शसन *n* command 1817
 शास्त्र *n* command, composition in

prose or verse 1498

शास्त्र *n* Science 598, 674, 768, 1096,
1450, Doctrine 1009

शास्त्रार्थ *n* the purport of Sāstras
870

शास्त्रार्थज्ञ *m* one who knows the
purport of Sāstras 877

शास्त्रभेद *m* = partic science 1245,
1590

शि God Siva, wife of Siva, sleep-
ing emancipation, injury
1789

शिक्ष *n* a yoke to support the bur-
dens 352

शिक्ष *m* Punishment 2004

शिक्षक *m* Instructor 1007

शिक्षा *f* study 1309

शिक्षित *mfn* clever 1709

शिखण्ड *m* peacock's tail 219

शिखण्डिका *m* the semicircular marks
of a peacock's tail 1587

शिखर *n* the top of a mountain,
top of a tree the armpit,
erection of the hair of the
body, point a ruby-like gem
resembling the colour of
ripe pomegranate seeds a tuft,
a club a door-keeper 1534-6

शिखर *n* a peak 277

शिखरिणी *f* a line of hair extend-
ing across the navel *N* of
= metre, curds mixed with
sugar and spices, an excel-
lent woman, Jasmnum Zam-
bac 616-7

शिखरिन् *m* a tree, a mountain, *N*
of a plant (अणामय) 1025-6

शिखरेन् *m* mountain 22

शिखा *f* top or point, = flame, *N*
of a plant Jussiaea Repens
(MW) branch, *N* of a
plant, peacock's tail, peak
or summit, top of a tree,
tuft of hair, ray of light,
218-20

शिखा *f* flame 38, 1879, 1887

शिखिचूडा *f* *N* of a plant 117

[शिखिन् *m*] a tent ?, a house ?, fire,
peacock, a cock, tree 223

शिखिन् *m* fire, peacock, a kind of
plant, mountain a brāhmin, a
cock, banner 958-9

शिखित्वन *m* The cry of peacock 67

शिग्रु *m* a species of plant 145

शित *mfn* white dark blue 707

शिथिल *mfn* Drooping 495

शिवन ? 164

शिपिविष्ट *m* leprous, baldheaded,
Lord Viṣṇu, God Siva 482

शिफा *f* a fibrous or flexible root of
a tree, a branch, नासी, *N* of
a river 1117

शिक्षा *f* a branch 219, a root of any
plant or tree 1644

शिर *n* a tent 223, 1814

शिरस् *n* head 42

शिरोवेष्ट *m* turban 1858

शिलाजतु *n* a red chalk 1314

शिलाभेद *m* a kind of stone 1515

शिला ? (corrupt) 878

शिलीमुख *m* a bee an arrow 244

शिलीमुख *m* an arrow 1465

शिल्प *n* art 1620 1716

शिल्पि *m* *N* of Brahman 304

शिव *m* God Siva a partic fragrant
gum resin peg चातुकि = kind

- of drug, a kind of tree (गुण्डीक),
 (f) Goddess Pārvatī, a jackal,
 ■ kind of plant (अमदा), a
 river, myrobalan, a partic
 drug, a kind of jasmine, Samī
 tree, ■ kind of plant, (अमदा
 repeated), 1750-53
- शिव *mfn* auspicious, beautiful, *n*
 final emancipation, happiness,
 water, मान, one of the 27
 astron. yogas) 1748-9
- शिव *m* God Siva 244, 303, 497, 744,
 1093, 1111, 1383, 1746, 1789
- शिवकान्ता *f* wife of God Siva 1789
- शिवबाणासन *m* Śiva's bow 122
- शिवमूर्ति *f* image of God Siva 275
- शिवशूल *m* Siva's spear 122
- शिवा(खा)भेद *m* a tuft 1536
- शिशिर *m* cold 1242, dewy season 1897
- शिशु *m* child 582, 1142, young one
 679, 1823
- शिश *m* Penis 1804
- शीघ्र *mfn* quick 335, 1694; *ind.*
 quickly 575, 789, 1383, 1510
- शीघ्रगमन *n* going fast 1876
- शीघ्रवाच ? 71
- शीघ्र ? 164
- शीर्ष *n* head 276, 908
- शील *n* Nature, good character 1668
- शील *n* character 121
- शुक *m* Parrot, N. of son of Duh-
 śāsana, a kind of plant (शोणक).
 N. of Son of Vyāsa 80-81
- शुक *n* flower of Śirīsa tree, a kind
 of plant (मन्दिन्य) 81
- शुक *m* parrot 631, 1184, 1470, 1548
- शुभेय *m* a flight of parrots 76
- शुक्ल *mfn* Harsh, Sour 705
- शुक्ति *f* ■ vessel of collyrium, conch-
 shell 705
- शुक्र *m* the planet Venus, N. of the
 fire, the third month Jyestha,
 (May and June), केतु white,
 the eye disease 1454
- शुक्र *m* the planet Venus 284, 349,
 703, 1134; (n) semen virile
 1623
- शुक्ल ? 1834
- शुक्ल ? 1147
- शुक्र *mfn* white, (m) a kind of
 disease, N. of a year; (n)
 semen virile 1641
- शुक्र *mfn* white 41, 810, 1502; *n*
 silver? 46, white substance
 1278, a kind of plant 1339
- शुद्धवर्ण *m* white colour 698
- शुद्धादि *m* colour (white etc.) 557
- शुच् *f* 355
- शुचि (*mfn*) pure, white, unimpared,
m N. of a partic, fire, the
 moon, the sun, the planet
 Venus, sexual love, a minister,
 शुद्ध, N. *m* Siva, summer,
 white colour, the bright half
 of a month, Āsāḍha month
 349-51
- शुचि *m* God Siva 20, 1 831
- शुद्ध *mfn* pure 350, 355, 1809, pious
 1287, clean 1398
- शुद्धसत् *m* pure water 377
- शुद्धोक्ति *n* a clear pearl 1399
- शुद्धान्त *m* the private inner apart-
 ment in a palace, Harem
 767-8
- शुद्धि *f* cleansing 829
- शुभं *mfn* happy 1128

- शुभ (*mfn*) auspicious 1286, 1748,
 " good fortune 477, welfare
 1969
 शुभकर *mfn* fortunate 1419
 शुभकर्मन् *n*. auspicious duty 1311
 शुभसम *m* an auspicious time 1087
 शुभान्वित *mfn* fortunate 1128
 शुभावाह *mfn* causing welfare 530 1300
 शुभ्र *mfn* Shining, white 1502
 शुभ्र *mfn* white 1454, 1641; bright
 1714, ? 1910
 शुभ्रेण *m* white bamboo 200
 शुल्क tax to be paid at toll station,
 dowry 90
 शुश्रूषा *f* wish to hear, service, प्रपन्न
 1861
 शुश्रूषा *f* service 1061
 शुष्क *mfn* withered 1970
 शुष्कवीह्व *f* dried creeper 1992
 शुष्कजग *m* a dry sore 362
 शुष्म *m* क्षीर ?, air 1206
 शुष्मन् *m* fire, the Sun 1206
 शूक a kind of plant ? 320
 शूककीट *m* scorpion, a kind of insect
 106
 शूद्र *m* Man of the fourth class 569,
 1285
 शूद्राविदूषत *m* the son of a Sudra
 woman by *m* Vaisya 583
 शून्य *m* cipher 215 empty 378 379
 501, 1658, a bare plain 597;
 vacant 935, ? 951
 शूर *m* Powerful, the sun 1404
 शूर a hero 1054, 1404 1625 1882
 शूल *n* a flag N. of a yoga, acute
 pain, an instrument, sale, a
 stake for impaling criminals
 pregnancy 1663-4
 शूलि *m* N of God Siva 1417
 शूलण *n* ? 985
 शूलला *mfn* connection, Fetter 1683
 शूलण *f* chain 1123
 शूर्प *n* horn of an animal, top of a
 mountain, lordship or supre-
 macy [Bhude], bundle of
 Kusa grass, head, water engine
 or syringe, a peak, chief
 276-7
 शूर्प *n* ? 64 horn 1227
 शृङ्गार *m* sexual union, one of the
 9 sentiments in dramatic
 art, ornament of an ele-
 phant, fragrant powder, red
 lead clove tree, (*n*) कुटुम 1505 6
 शृङ्गार *m* Sexual love 349, 1775
 शृङ्गारादि *m* love etc. the taste or
 character of a work 1884
 शृङ्गिन् *m* a bull, a banyan tree, an
 elephant, a sheat fish, a deer,
 278-9
 शृङ्गी *f* N of a plant (विता), (विषमोक्ष्य)
 a kind of gold for making
 ornaments 278-9
 शृङ्गी *f* a partic drug ? 1836
 श्रेष्ठ *m* 601, ? 1401, *m* crest 1919, 1927
 श्रेष्ठर (श्रेष्ठर) moving in the sky 1771
 श्रेष्ठ *m* the male organ 274, 405
 श्रेष्ठ *m* secondary matter, N of ser-
 pent Ananta remained 1846
 श्रेष्ठ *m* N. of the serpent king 426
 724
 शेषा *f* the remains of flowers or
 other offerings made to an
 idol and afterwards distribut-
 ed amongst the worshippers
 and attendants 1847

- शैलीकुसुम *n* flower of a *Sirisa* tree 81
 शैल *m* mountain 52, 270, 358, 681, 809, 1025, 1086, 1396, 1426, 1484
 शैलनितम्ब *mn* the slope of a mountain 1678
 शैलशृङ्ग *n* peak of *n* mountain 450
 शैलाग्र *m* peak or summit 220, 1534
 शैलविदुर्गमयान *m* *n* difficult passage, impassable 306
 शैलान्तर *n* a certain mountain [सद्य] 1280
 शैल्युग्म *m* one living up on his wife, विरात, a dancer, *N* of a tree (विल्व) 1862
 शोक *m* शृङ्ग horn compassion sorrow mercury 64-5
 शोक *m* Grief 1626
 शोचिस् (*n*) शुद्ध . शुद्ध Ray 355
 शोचिस् *m* light 351
 शोणक *m* a kind of plant 80
 शोणित *n* blood 347, 1428, 1556 1703
 शोभन *m* good luck 450, auspiciousness 1341 admiration 1791
 शोभा *f* Brilliance des re 1151
 शोभा *f* beauty 347, 1732 grace 1234 brilliance 1257, 1329, turmeric 1187
 शोभापान *m* a medicinal plant 365
 शीक *m* गति (cf notes) a flight of parrots 76
 शीव *m* purification 1232
 शीविन् *m* a distiller or vendor of spirituous liquors 405
 शीघ्रदोर्ष *m* Haughtiness 1263
 शीघ्र *n* Heroism 542, 693 valour 1251 1827
 श्मशान *n* a burning ground 464
 श्मश्रु *n* beard 366, 1033
 श्याम *mfn* black, green, (*m*) a banyan tree in Prayāga (Allahabad) a jar, grown up child, the thorn apple, a parrot, a cuckoo; (*f*) a woman who has not borne children, *n* various plant (सेमवृक्ष) a partic. drug, *N* of a plant, (कुष्मा), *N* of a plant (विद्युत्) (जरा), night, *N* of plant (आरिषा), the indigo plant, turmeric a kind of medicinal root a kind of grass (*n*) black-pepper, salt 1182-7
 श्यामल *mfn* dark coloured 810
 श्यामरत्ना *f* a kind of climbing plant, (= Sarivā MW) 1195
 श्यामा *f* a woman of a partic age 1031
 श्येन *m* a hawk 227
 श्रद्धा *f* desire trust or confidence 911
 श्रम *m* exercise उपाय 1210
 श्रवण *n* ear 251 hearing 990
 श्राद्धेश्वर *m* a deity presiding over Śrāddhas 593
 श्रावणि *f* *N* of a Hindu month 1906
 धी *f* beautifying *N* of a tree, splendour, wealth सरस्वा *N* of Sarasvati, Goddess Laksmī, cloves, poison Bilva tree वटा, (a kind of plant?) 1377-79
 श्री *f* welfare 254, Laksmī 1207, 1369, 1698 830
 श्रीद *m* Kubera 33 878
 श्रीद *m* Bilva tree 1266
 श्रीपर्ण *n* lotus, the leaf of Bilva tree

मीपर्णी *f* a kind of plant 205

मीमति *f* ? 324

श्रीचत्स *m* a hole of a partic. form made through a wall 1912

श्रुत *m* science, heard or learnt or understood 674

श्रुत *mfn* that which has been heard 673

श्रुति *f* the ear, that which has been heard, veda, news, vedic rite 673

श्रुतिशास्त्रान्तर *m* a partic branch of Veda 1451

श्रेणि *f* a company of Artisans following the same business, Range or row of streets, watering pot (bucket) 572

श्रेणि *f* row 228

श्रेयस् *n* welfare 1733

श्रेष्ठ *mfn* best or excellent or superior 160 170 175, 293, 634, 786, 972, 1222, 1230 1423 1457, 1464, 1580, 1612, 1831 1833, 1869, 1871 (*m*) chief 159, 587, 667 677, 852, a distinguished person 405

श्रोणि *f* the buttocks or hinder parts 573

श्रोणि *f* buttocks 466, the hip and loins 1566

श्रोणिमाग *m* buttock 1018

श्रोत्रमिच्छ *f* wish to hear 1861

श्रोत्र *n* the ear 575 673

श्रोतकर्मन् *n* a vedic rite 673 1237

श्लक्ष्णराशि *m* 1593

श्लाघा *f* desire, praise or flattery 339

श्लेष *m* Double meaning, fire brand, coal 1843

श्लेष्म (न् ?) Phlegm 1120

श्लेष्मल *mfn* Phlegmatic 1120

श्लेष्मादि *m* Phlegm, wind and bile 689

श्लोक *m* fame or renown, a stanza 64

श्लोक *m* a verse 1091, 1285

श्वन् *m* dog 1677, 1724

श्वशुर *m* father in-law 1304

श्वशुर्य *m* wife's brother, husband's brother 1346

श्वान *m* dog 204, 651

श्यापद *m* a beast of prey 1661

श्वत् (*m*) N of a serpent demon, N of an island, N, of a range of snowy mountain, leprosy, कुम्भी cowry, (*f*) cowry, " white colour, silver coin; 698-700

श्वेत *mfn* white 350, 703, 1442

श्वेतराक्षस् *m* Beauty, the moon, गर्भे brother of lord Krishna 369

ष *mfn* out of vision superior; *m* object, heaven 1830-1

ष *n* conclusion, delivery forgiving 1830-1

षट्पञ्चाङ्ग *m* a measure of time = 1/6 muhūrta 520

षट्पवर्ण ? 1265

षट्वादि *m* musical tones 1218

षण्ड *m* Eunuch 235, 350, 730, 1129

षण्मुख *m* Skanda 243

षण्मुख *m* N. of Skanda 1075, 1335, 1949

षा *f* Goddess Lakṣmī 1830

षिद्र *m* a libertine 282 the keeper of a prostitute 459 1423, 1776

संनिवेशन]

- संकीर्ण *mfn* crowded with, impure 596
 संकेत *m* a sign or signal 839, engagement 1351
 संकेतन *n* Fondling, mutual understanding, banner, house 1078
 संकोच *m* fear 161
 संक्षेप *m* Brevity 104
 संख्या *f* battle, इति, निन्द, निधि, व्यू.
 अन्तर, ~ आदि, summing up 1267-8
 संख्या *f* number 163, 222, 444, 833, 1740
 सख्यन्तर *n* a partic. number (पत्र) 1199
 सगति *f* joining or union 264, 416 1047
 संगमन *n* union 274
 संगार *m* Poison, calamity, agreement, promise, knowledge, battle (*n*) the fruit of Sami tree 1562-3
 संग्राम *m* battle 386
 संगीत *n* music 1624
 संगृहीतभस्मन् *n* collected ashes 740
 सध्या *m* war 1409, 1808
 सव *m* Group 120, 1407, multitude 1791
 संघटन *m* collision 885
 सवात *m* collection 1353
 सचय *m* multiplying 368
 सजातस्मयुषोषि *f* a woman with a beard 1666
 संका *f* N. of Sun's wife, N. of Gāyatrī, Name, consciousness, sign with hand of eye etc. 434-5
 संका *f* mutual understanding 1078; discrimination 1599
 सतति *f* multitude 282, race 394, 1012, generation 1852
 सतति *f* ? 1733
 संतान *m* continued succession, race or family, offspring, one of the five heavenly trees 1012
 सनोष *m* joy, 661, pleasure 1249
 सदर्भविशेष connection 1683
 संदान *n* Rope, giving 984
 सदेय *n* gift 1448
 सदे(दो)द *m* multitude 153
 सदेद *m* multitude 522
 संघा *f* promise, limit, intimate, union or joining 910
 सयन *n* joining 910
 संधि *m* connection, a breach, division or separation collision, मोक्ष काम, a division in drama, एवं, हेतु, a hole 884-6
 संघा *f* a partic. period, contract; ज्ञानम् (meditation ?) 1261
 सष्यादि *m* the six subdivisions of action for a king in foreign politics 539
 सव्यारग *m* the red glow of twilight 578
 संनय *m* bringing together, rear of an army 1351
 सनहन *m* act of yoking or joining 264 mingling together 1605
 सनादा ? (सनापि=mental peace ?) 1334
 संनिम *m* near, resembling 1163
 सनिविद्योद्गम *m* standing up (from sitting) 1040
 सनिवेश *m* a dwelling place 943, 1052
 सनिवेशन *n* a residence 1352

- संपत्ति *f* prosperity 1342
 संपद् *f* one abounding in good qualities prosperity, ■ necklace of pearls high degree 846-7
 साद् *f* wealth 640, 1377, prosperity 740, 1202
 संपात *m* वश, contact प्रवेश, वेद (vedic śūktas ?) सविद् rainfall विजन बन्धुत्व, याचना धारण 753 4
 सपात *m* shower 1503
 संपिधान *n* a cloth, cover 1070
 सपुट *m* a round box or casket the Kurabaka flower 475
 संप्रधारण ■ determination 1310
 संप्रहार *m* a stroke or blow battle 1594
 सन्ध *m* relationship 883
 सन्धा(श)र्ध *m* significant 824
 संबोधन *n* calling 949 1947
 समाग *m* 1383
 संभावना *f* Supposition 1100
 संभावनीय *mfn* (knowledge of) probabilities 1439
 समाम्य *mfn* possibility 1224 1671
 समावा *f* conversation 838
 [समोग *m*] beautiful excessive pleasure a day other than the cloudy one 322
 समोग *m* sexual intercourse 624 1854
 सभ्रम *m* agitation 1158
 सन्नाति *f* the curls of a horse 785
 समति *f* Admission promise 1504
 समान *n* Honour respect 1022
 सयतकच *m* braided hair 1659
 सयम *m* self control, restraint 1231 1725
 संयमन *n* restraining 1063 1215
 संयोग *m* (cf notes) 976
 संरम्भ *m* agitation, anger 1158
 सरम्भ *m* anger 1605
 सरोध *m* Destruction 1985
 सवत्सर *m* year 324
 संवसथ *m* village 1218
 संविद् *f* knowledge, conversation, agreement war or battle, name promise ■ sign or signal satisfying prescribed custom 838-9
 सविद् *f* ? 753, understanding 1350, knowledge 1563
 सञ्ज्ञति *f* closure 370
 सवेश lying 216, 586
 सशय *m* doubt 463, 1235 1558
 ससद् *f* assembly 1149
 ससग *m* connection 1063
 संसरण *n* commencement of battle, a gate, a towngate, principal road the unobstructed march of an army, birth and rebirth of living beings 618-20
 समार *n* the world 1406
 संमारसति *f* sorrows of the world 1733
 सस्कार *m* preparation 1067, consecratory ceremony 1310
 सस्कारयोग *m* Sacred rite ? 452
 सस्कृत *mfn* refined artificial 779
 सस्कृत *mfn* highly finished 808
 संस्तर *m* scattering or strewing, sacrifice 1520
 सस्त्याय *m* residence, collection भवयव 1352-3
 संस्था *m* spy, *f* Staying, Destruction 813
 संस्थान *n* a place where four roads meet residence, death forma-

- tion, dwelling place 1051-2
 सदन *f* compact 531; totality 1102
 संहार *m* killing 851
 सहित *m/fn* connected 723
 स *m* Son of Pārvatī the wind, lustre of the body, the Bilva tree, *n* horse? 1866
 स *m* (*m*) Viṣṇu, knowledge, meditation, prohibition 1867
 सहृद् *ind.* सहैकवार 714
 सक्ति *f* attachment 1046
 सक्थि *n* the thigh 326
 सखि *m/fn* friend, assistant or companion 234
 सखि *m* friend 1997
 सह *m* union 329, connection 884
 सचिव *m* companion, counsellor or minister 1782
 सञ्छेभा *f* beauty 1269
 सजातीय (सजातीयता) *m* multitude of homogeneous objects 1642-3
 सज्जन *m* a virtuous man 888, 1053
 सज्य (°ज्य) ready for 1312
 सदा *f* see जदा 443
 सत् *m/fn* true, good, existing, commended, venerable, constellation 709
 सत् (*m/fn.*) superior, good, star, (*m*) a learned man, *n* truth 1869
 सती *f* Goddess Pārvatī 709
 सत्पण *m/fn* desirous or greedy 1670
 सत्कृति *f* proper action 1243
 सत्कृत्य *n* a religious duty 975
 सत्तम *m/fn* Respectable, best, more proper 1230
 सदा *f* existence 641, 1734, 1735
 सत्र *n* Sacrifice, forest, disguise, liberality, fraud, protector of good, सादन, sin, gift, a house, a part of sacrifice 1446-9
 सत्त्व *n* elementary substance, strength, one of the three qualities, nature, *n* ghost etc., resolution, creature, mind, goddness, a living being, wealth, fragrance? 1756-8
 सत्त्वरजसामस *m* the collection of the three qualities 317
 सत्त्वादि *m* the three qualities (i.e. virtue, foulness and ignorance) 539
 सत्पथ *n* sky, virtuous way, the path of the stars 823
 सत्य *n* oath, true, good, the uppermost of the seven worlds, 1283
 सख *n* truth 708, 1212, 1232, 1285, 1869
 सदा *ind.* always 716
 सदाशन *n* liberality 1447
 सदान्तर *m* a river having water for ever 1367
 सदृश *m/fn* similar 1822
 सरोत्तम always excellent 1003
 सद्भाव *m* Goodness 1758
 सधन् *n* house 1890
 सद्गुरु *m* protector of good 1447
 सद्गुण *n* Good character 1658
 सन्मनित्थय *m* Firm opinion 1785
 समर्थ *m* *n* right path, virtuous way 823
 सता *m* Bakula tree 661
 सप्तमूर्तिमण्डप *n* a seven-story building 1019
 सप्तमूर्ति *m* the uppermost of the

seven worlds 1283

सप्तधरादिमान *n* the measure of seven musical tunes 37सभा *f* an assembly, सभ्य इन्दीवर, public audience, gambling, इरोव(द)र, bright 1149-50सभा *f* assembly 732, 1366सभ्य *m* 1149सम *m* a churning stick, half 1214सम *mfn* equal 695 1243समग्रोन्मेष *m* completely opening ? 798समय *m* condition promise, practice, demonstrated conclusion, time, knowledge, opportunity 1349 51समय *m* time 466, 1627, conclusion 1010 1475, period of life 1790सगर *m* Battle 732, 765समर्थ *mfn* mighty significant suitable 824समर्थ *m* capable of 1538समर्थन *n* justification 922समदाय *m* collection, multitude 1364समदाय *m* bringing together 1351समस्त *mfn* whole or entire 1759समांश *m* an equal share 825समांशक *m* an equal share 905समाधि *m* Penance, a partic place demand of grains in time of dearth, justification 922समाधि *m* awakening (a partic stage in yoga) 1042समान *m* one of the five vital airs, equal same, virtuous man 1053समाप्ति *f* conclusion 655 712, 892

1041

समासङ्ग *m* good association 614समाहार *m* collection 348समिति *f* battle, likeness, assembly 732समिति *f* assembly 1088समीप *m* near 656, 714, 790, 1168, 1223समीहन *n* engagement ? 908समुच्चय *m* accumulation 348, 1100, 1726[समुच्छ्रय *m*] growing up, height, enmity 1364-65समुच्छ्रय *mfn* 798समुच्चय *m* aggregate 907समुद्रक *m* a round box or casket 476समुद्भूत *mfn* produced or born 927समुद्रतरणि *mif* a ship 1741समुद्रलवण *n* sea salt 564समुन्नत *mfn* produced or born fancying one's self learned or clever, proud 927समूह *mfn* collected, bent, epilepsy, chief or leader 534समूह *m* multitude, collection 390, 473, 551, 1132 1364, 1382, 1642, 1704सशुद्धि *f* increase 445, abundance 1948

सरषा ? 1377, a kind of bee 1461

सरम ? 684

सरल *mfn* 433 straight 591सरल *mfn* sentimental, रञ्जु proba bly a mistake for रञ्जु ?) 1967सरसी *f* pond 1016सरस्वती *m* a river, the sea, इक्ष्वाकु N of Kubera, रश्मि 753-9सरस्वती *f* N. of a river, cow, Goddess

- of speech, speech 800
 सारस्वती *f* Goddess Sarasvatī 1198
 सारिन्ध्र *m* a certain river 1531
 सरोजदल *n* the petal of ■ lotus 537
 सरोजिनी *f* ■ lotus pool 615; lotus 1014
 सरोर *m* a lotus pond 1014
 सर्ग *m* Nature liberation, resolve or resolution, chapter or canto, creation (of the universe) effort or energy, abandonment 299-300
 सर्प *m* a serpent or snake 291; 517, 528, 1394, 1397, 1552, 1661, 1675, 1784, 1942
 सर्वदंष्ट्र *m* a serpent's fang 1875
 सर्वमुत्र *m* a mongoose 1687
 सर्वकलावद् *mfn* learned in all arts 1162
 सर्वज्ञ *mfn* all-knowing 974
 सर्वतोमुख (*m*) Atman, N. of Brahman, God Śiva, *n* a partic, sacrifice, the sky, water 247-8
 सर्वधारी N of one of the 63 years 1613
 सर्वनामद् *n* pronoun 1259
 सर्वार्थनाशि *f* acquisition of all wealth 263
 सखिल *n* water 930, 1697, 1749
 सखिलमग्निर *f* whirlpool 755
 सखिलरिपति *f* reservoir 1110
 सद्यकी *f* a kind of plant 1156
 सन्य *mfn* left 1191
 सन्ध्या ? 417
 सस *n* ■ heap of corn 416, the plant 1651
 ससमूल *n* the root of a partic. plant 835
 सत् *ind* a particle expressing totality, similarity, simultaneousness abundance 1948
 सद् *m* Enduring 1179, *ind*, with 1223
 सहचारिन् *m* follower, eating together 1592
 सहज *m* a young brother 946
 सहस्र (*m*) the month Mārgaśīrṣa or Āgrahāyana winter or cold season, light, शक्त्युत्त *n* strength, 1903 6
 सहस्रबाहु *m* N of Bānāsura, an attribute to the Sun, an attribute to the son of Kṛtāvīrya 1955
 सहाय *m* Assistant or companion 234, 1782 1997
 सहायन *n* eating together 1592
 सरोत्तम ? 714
 [सह्य] (*mfn*) endurable 1280, *m*, N. of a mountain, (*n*) health 1280
 साक्ष्य *m* puruṣa in Sāṃkhya system 1850
 साक्ष्यादि 541
 साक्ष्योक्तप्रकृति *f* Pradhāna or Prakṛti . 275
 सां(से)पपाय War, calamity, future time 1357
 सकस्य *n* completeness 666, entirety 789, 1948
 सद्य (सद्य) *n* cunningness 388
 साक्षात् *ind* visible, similar 716
 साक्षात्सिद्ध *mfn* 440
 सतक (सतक) *mfn* that which causes to fall 95
 सगर *m* ocean 1602
 सगरवेला *f* the border of the sea 333

साति *f* a gift, end 687

सादन *m* 1448

सादर *mfn* attentive 782

सादिन् *m* a charioteer, an elephant driver, a horseman 959

सादृश्य *n* Resemblance 943, 977, 1557 1948

साधक ? 647

साधकत्वम् *mfn* an instrument by which an action is immediately effected 584

साधन *n* killing, obsequies, going, a substance, enforcing, payment, carrying out, goods or commodities, going after, organ of generation, mark, an army, the sense of the instrumental or agent 1043-5

साध्यत *n* accomplishment 1071

साधनान्तर *n* any instrument 1-03

साधारणाश्रयण *n* shelter 1366

साधीयस् *mfn* more agreeable, certainly 1923

साधीयन् *mfn* more proper 1230

साधु (*mfn*) proper, competent, honourable, beautiful, (*m*) a cook, a minister, पूजादिषु, proficiency, a money lender, a virtuous man; 888-90

साधु *mfn* good 703, 746, 1283 1457, 1869, agreeable 1923

साध्य *mfn* a proposition to be proved 1999

साधव्यमाशुखविवेक *m* discrimination between good and bad 1818

साधु *m* Tableland 134, 822, 1474, a forest 221, top of a mountain 276; side of a mountain 650

सान्त्वन *n* conciliation 1725

सांद्र *mfn* thick 903 941

सामज *m* an elephant 420

सामन्त *m* ? 1295

सामयिकि *f* one of the five parts of Sāman 1017

सामर्थ्य *n* capacity 686, ability 1279, 1405, might 1898

सामय्यद्वयम् *m* a partic sound of ॐ in the recitation of Sāmaveda hymns 236

सामयिक public audience 1149

सामान्य *mfn* generic 633, species 731

सामान्यन्याय *m* a general rule 318

सामि *m* half, dislike 1223

सामुद्रव्य (स) *n* seasalt 136

साम्य *n* Likeness 732, equality 1805

साम्यवत् *n* resembling 1168

साम्यक *m* that which is to be thrown, that which causes to fall, a sword, an arrow 95

सावक *m* an arrow 1343

सार *n* Best, the end of reed, wealth 1440

सार *mfn* best, (*m*) strength, solid part, (*n*) propriety 1490-1

सारङ्ग (*mfn*) variegated colour, (*m*) a kind of spotted antelope, Cārika bird, an elephant, a bee, a partic rāga (in music), यद् नृप 311-2

सप्तकादि *m* N. of certain ragas (in music) 286

स एषि *m* charioteer 633, 634, 959

सारस (सः) a swan, any bird in water, a kind of crane [APTE]. one who has had sexual intercourse with a

सूच]

- woman, a cakravāka bird. [APTE]. (n) a lotus, शुभ्र ? 1910-1
- सारिणी *f* a brook 603
- सार्वभौम *m* N of the elephant of Kubera (regent of the north), an emperor, moon ? 1250
- सार्वभौम *m* emperor 425
- साध *m* any wall 1474
- सामयिक *m* a metal image 1210
- सालावृक *m* a monkey, a jackal, a dog 204
- सारना *f* dewlap 1699
- साहस *m* reckless act 485
- साहसिक *m/f* Bold or daring 1821
- सिंह *m* excellent, the lion 1222
- सिंह *m* a lion 244, 1470
- सिकता *f* Sand 772
- मिवरु *m* Beevax 982
- सित (*m/f*) camphor, *m* the planet
- सिद्धपुष्प *m* Karavīra plant ? 35
- सिद्धमन्त्र *m* a partic efficacious, mantra 38
- सिद्धस्थान *m* place of pilgrimage 1432
- मिद्धान्त *m* Demonstrated conclusion 766 1350, settled opinion or doctrine 1450
- सिद्धि *f* a partic yoga; बुद्धि 886
- [सिद्धि] *f* Final emancipation, conclusion, acquisition 892
- सिन्द *m* a kind of stone, Red lead, a kind of tree 1515
- सिन्द *m* Red lead 1506
- सिन्धु *m* province, ocean, elephant; *f* a river, 891
- सिरा *f* vein 520, 1453
- सिरिक *m* Incense 102 oilbanum 407
- सामन् *m* Limit 15, 917, boundary 1648
- सौमन्त *m* parting of hair 755

- ness, causing pleasure 230-1
 सुख *n* happiness 42, 215, 230, 259, 361, 607, 1271, 1749, 1788, 1848, 1934
 सुखरेतु *m* causing pleasure 231
 सुखित *mfn* enjoyed 985
 सुगत *m* N. of Buddha 906, 1056
 सुगन्ध *mfn* fragrance 1157, 1964
 सुगन्धिन् *m* perfume 1546
 सुग्रीव *m* Handsome-necked, brother of Vālin 1770
 सुग्रीवमाया *f* wife of Sugrīva 1400
 सुत *m* king, son 680
 सुत *m* son 946, child 1144
 सुता *f* daughter 1796
 सुदर्शन *n* the disc of God Viṣṇu 1136
 सुधा *f* water, Nectar, a sort of hemp, a kind of spurge a coating of paint, N of the Ganges, a brick 887-8
 सुषा *f* Nectar 1088
 सुमिष्ट *f* full development of the mind 62
 सुन्दर ? 229, 611; charming or beautiful 322, 751, 904 1112, 1316
 सुन्दर (सुरतः) sexual union 1505, cf notes
 सुन्दराकाररूपादिविषय *m* a pleasing or beautiful object 1853
 सुन्दरी *f* sprout, coral, a woman 1514
 सुपताका *f* a good banner 748
 सुपर्ण *m* Garuḍa ? 1396
 सुषप्तस्थिति *f* dream 948
 सुप्रगल्भ *mfn* bold or eminent 875
 सुमग *mfn* दुरीयांश्च श्रेयति ? 324
 सुमदा a kind of plant 1393
 सुम Flower 1239
 सुमनस् *m* a learned man, God, a partic flower, *n* flower 1913-4
 सुमुख *m* N. of a son of Garuḍa (mythical bird), N of a serpent demon, a learned man or teacher, having a beautiful face, N of Ganesa 237-8
 सुमेरु *m* N of mountain Meru 1541
 सुम्भ *m* N of a demon, a boy, 1146
 सुयोधनसुत *m* Suyodhana's son † 1076
 सुर *m* the sun, God 1480
 सुर *m* a god 20, 28 916, 1594, 1753, 1863
 सुरगुरु *m* Brhaspati 859, 1742
 सुरक्षा *f* a breach 834
 सुरत *n* sexual enjoyment 635, 931, 931, 1573
 सुरतमेद *m* a kind of coitus 356
 सुरतालय *m* pleasure house 1555
 सुरद्रुम *m* Heavenly tree 1012
 सुरधुनाय *m* N. of a tree 1541
 सुरय (चरमा) 1321
 सुरभि *m* campaka tree, (n) Gold, Nutmeg, the season spring, sulphur; (f) the divine cow, a kind of plant (सहकी), one of the Mātr̥s, fragrant, charming, learned man, perfume 1155-7
 सुरभि *mfn* fragrant 1323
 सुरयोनि *f* An Apsaras 590
 सुरशिल्पिन् *m* the divine architect 1074
 सुरस्य *m* Group of gods 1835
 सुरा *f* Nymph, wine 1481

सति]

सुरा *f* liquor 23, 127, 599, 719, 1493
 सुरान्तर one of the gods 359, [this is
 not correct cf. crit. notes]

सुरालय *m* = temple for worship 12c6
 सुरेश्वर 886

सुवर्ण = gold 279, 1169

सुवर्णप्रतिमा *f* an image made of gold
 608

सुवर्णसाहस्रत *n* a weight of 108 suvar-
 nas 75

सुषम *mfn* beautiful, सम 1243

सुषमा *f* Exquisite beauty 1241

सुषिर = hole 1242

सुषीम (*mfn*) pleasant or agree-
 able, hole, a sort of snake,
m cold 1242

सुषुता *f* beauty 1621

सुसूत *mfn* well-woven 683

सुसुत *n* a number (here used for
 शङ्ख) 60

सुस्पष्ट (+ वाक्य) *n* clear speech 745

सुसदृश *n* the army of an ally or
 king 1550

सू *f* urging, begetting 1868

सूक्ष्म (*mfn*) minute or small, "
 Vedānta philosophy 1209

सूक्ष्म *mfn* thin 935

सूक्ष्मवृद्धि *f* small cardamom 1670

सूक्ष्मवस्तु *n* minute object 132

सूक्ष्मवस्त्र *n* fine cloth 180, 1692

सूक्ष्मांशुक *m* a small quantity 229

सूचक *mfn* Treacherous 1010, (*m*)
 a villain 1784

[सूचक ?] नरक a villain 154

सूचन *n* pointing out the faults of
 others 1004

सूचि (*m*) a kind of conus, a dra-
 matic action, a needle, the

sharp point of केतकी flower,
 piercing, back-biter 356-7

सूचिमेद *m* a kind of needle 1479

सूच्य *n* the needle point 135

सूत *m* quicksilver, carpenter,
 charioteer, a praiser, well-
 woven, the son of a Kshatriya
 by a Brāhmaṇa, 683-4

सूत (सूत्र) *n* thread 538

सूत *m* a charioteer ? 678

सूतिकागृह *n* the lying in-chamber 476

सूत्रमेद *m* 225

सूद *m* a cook, injury, killing, 851

सून (ना ?) a place for slaughter-
 ing, uvula or soft palate, a
 kind of uvula, (*n*) flower, a
 young shoot, 947

सुनु son, the sun, younger brother
 946

सुनु *m* son 438

सूनूत *m* pleasing speech, true
 speech, clear speech, friendly
 speech, (*n*) auspiciousness 745-6

सूर्य *m* N of a root 835

सूर्यि *f* a metal image 1210

सूर्य *m* the sun 45, 240, 315, 439,
 710, 730, 759, 856, 964, 965,
 1403, 1404, 1480, 1741, 1870,
 1879, 1893, 1930

सूर्यपुत्र *m* Sun's son 575

सूर्यमाया *f* wife of the sun 1288

सूर्यमण्डल = Disc of the sun 1125

सूर्यादि *m* planets (sun etc) 1940

सूर्यादिदिवस *m* the day of a week 1382

सुगाल *m* N of a demon, a rogue,
 = jackal 1685

सुगर *m* a jackal 481

सुति *f* a path 1235

- स्थूल *mfn* stout or large, ignorant 1669
- स्थूल *mfn* bulky or huge 531, 1468
- स्थूलोच्चय *m* incompleteness, the middle pace of elephant, a huge rock thrown down from a mountain 1362-3
- स्थौल्य *m* stoutness 1633
- स्नान *n* perfumed bathing powder, bathing 952
- स्नान *n* ablution or bath 1085, 1233 1825
- स्नानीय *n* perfumed bathing powder 952
- स्नानीयादि *n* fragrant powder used after bathing 307
- स्निग्ध *mfn* Thick, smooth, (*n*) light, lustre 903
- स्निग्ध *mfn* oily 1323
- स्नुषा *f* daughter-in-law 900
- स्नुदि *f* a kind of spurge 837
- स्नेह *m* ointment, friendship, butter 1941-2
- स्नेह *m* 644
- स्नेहित *m* a friend 1403
- स्वन्द *m* Movement (of hands, feet etc) 1505
- स्पर्श *f* emulation 647
- स्पर्शपद (स्पर्शपद) *n* object of rivalry 1994
- स्पर्श *m* act of touching 1035
- स्पर्श (स्पर्श) a spy 1397
- स्पर्शमात्र *m* touching 1825
- स्पर्श *m* a spy, war, a kind of spy, wind, ? harassing, a kind of spy, pure 1808-9
- स्पष्टार्थ *m* clear meaning 676
- स्फा *f* a kind of plant 336, 762, 901 1011, a kind of creeper 1754
- स्फा *f* desire 353 563 911, 1795
- स्फ *m* the wind with rain, the sound made by striking on the arms, puffing or blowing, warding off 1114, [for variants see crit notes]
- स्फटिक *m* crystal 45
- स्फार *mfn* extensive 1116
- स्मय *m* बल, प्रवत्स, arrogance, haughtiness 1263
- स्मर *m* God of love 16 1725
- स्मरिष्या *f* The wife of Kāmadeva 635
- स्मृति *f* knowledge or understanding Itihāsas (e. g. : Mahābhārata, Rāmāyana) 674
- स्मृति *f* sentence expressing remembrance 13, remembrance 436 1059
- स्व-द *m* flowing 629
- स्व-द्वन्द्वभाग *m* part of a chariot 1994
- स्वाल *m* wife's brother 1346
- स्व *m* flowing or oozing 1374
- स्वप्न *m* stream 637
- सुच् *f* a kind of sacrificial wooden spoon, motion 1379
- सुच् *f* *m* sacrificial ladle 1748 1756
- सुवादि *m* sacrificial vessel etc. 1390
- स्रोतस् *m* an organ of sense, the current of a river 1886
- स्व (*mfn*) one's own property; *mn* wealth, (*m*) relative; (*n*) self 1729
- स्व *mfn* one's own 397
- स्वच्छ *m* pure water, a cloud 377
- स्वच्छ *mfn* clear 991
- स्वच्छन्द *m* Independent 1502

- स्वरात(ति)पद्मरागादि *n* species of
 jewels as Padmarāga etc. 973
 स्वदन्तुद *m* a thunder cloud 98
 स्वप्न *m* Dream 948
 स्वप्न *m* Dream 1008, sleeping 1039
 स्वभाव *m* Nature 299, 637, 739, 961,
 1092, 1189, 1668, 1735, 1757
 स्वयर्धोर्वावट *m* a cleft (in the earth)
 1561
 स्वर् *ind* Heaven, Next world 1730
 स्वर् *ind.* heaven 1260
 स्वर *m* a note of the musical scale
 of which 7 are enumerated,
 accent of which there are
 three kinds, the vowels 1466
 स्वर *m* a vowel 677, note 871, 1191;
 a musical note 1228
 स्वमेद *m* one of the 7 kinds of notes
 in music 1507
 , स्वह *m* Thunderbolt, a strip of
 wood from a sacrificial post,
 a sacrificial vessel, an arrow
 1465
 स्वरूप *n* appearance 642, Nature or
 condition 656, 1630
 स्वर्ग *m* Heaven 25, 27, 40, 6^a, 120,
 215, 227, 249, 297, 1730, 1762,
 1830
 स्वर्ग *n* gold 1155, 1374, 1376, 1418,
 1471, 1899
 स्वर्गादिशुद्धोय *m* a flaw in gold etc 127
 स्वर्णहरि *n* gold, red chalk etc. 172
 स्वोतोभूषण *n* a golden ornament for
 the breast 74
 स्वल्प *m/n* little 114 361, 1460
 स्वयया *f* an independent woman 1795
 स्वय *f* sister 1220
 स्वस्ति *ind* a particle expressing
 blessing, welfare, meritorious
 act etc 713
 स्वादन *n* 1899
 स्वादु *mfn* agreeable or desired;
 sweet, pleasing to the heart
 853
 स्वाडु (*mfn*) sweet 1582; *n* Flavour
 141
 स्वाध्याय *m* Recitation of Veda 1232
 स्वान् *n* mind 1918
 स्वाप *m* sleeping 1789
 स्वामिन् *m* master 1348, 1537
 स्वामिन् (*स्वामिन्*) strength 1633
 स्वास्थ *n* Tranquillity 863
 स्वि *ind* particle of interrogation,
 particle of doubt 628
 स्वय *mfn* one's own 1645
 स्वेद *m* perspiration 849
 स्वेद *m* sweat 142, 1219
 स्वेदवारि *n* sweat, perspiration 343
 स्वीर *m* walking slowly. independent
 1502
 स्वैकादि *m* self willed 854
 हंस *m* the sun, swan, horse, asce-
 tic, supreme soul superior,
 an unambitious monarch, one
 of the vital airs, envy, a
 kind of mantra, Visnu, एकादि-
 पूर्व 1870-72
 हंस *m* Swan 410, 428, 496, 1523,
 1910, 1932
 हंसमेद *m* a sort of goose 1596
 हंसवृत्तादिभूष *n* the root of a bird's
 wing 772
 ह *m* N. of God Śiva, Visnu, swan,
 war, thrill of the hair horse,
 गर्ह (*w.* *h* for गर्ह=pride)
 epithet of Varuna. 1932-3

- हृ (*ifn*) mad, laughable, हेतुसुखोपन *n*
 weapon pleasure or delight,
 sound of a lute sparkling of a
 gem the supreme spirit 193-1-6
- हृ *m* a market 1277 : 1877
- हृ *m* violence 493
- हृ *ifn* killed 694
- हृन्त *ind* *n* particle expressing joy
 pity beginning of a sentence,
 grief 657
- हृयारोह *m* a horseman 960
- हर *m* God Siva 32 350 391 1193
 1712 (but cf introd for हृ) 1750
- हर (हरि) *m* Visnu 1932
- हरकर (हारहरा *f*) a kind of grape 570
- हरमौलि *m* the head of God Siva 19
- हरश्च *m* the bull of Siva 1990
- हरि (*mfn*) Tawny *m* wind the sun
 moon Indra God of death
 Indra's younger brother
 (Visnu) ray of light lion
 horse monkey frog snake,
 parrot next world gold,
 jewel 1469 71
- हरि *m* God Visnu 19, 30, 391 482
- हरिण *m* a deer, yellowish white
 colour 588
- हरिण *m* a deer 193; a kind of spotted
 antelope 311
- हरिणी *f* a female deer, a gold image
 colours like green *N* of a
 metre a kind of jasmine
 Dūrva grass etc *N* of an
 Apsaras 589-90
- हरि *mfn* a kind of colour; (*m*) a
 horse (of the sun) the sun,
- (*f*) quarter, a species of grass
 662
- हरित *mfn* green 1183, 1812
- हरितादि colours like green 530 589
- हरितारक *ifn* yellow orpiment 1632
- हरिद्रक *ifn* turmeric coloured 402
- हरिद्रा *f* turmeric 1029, 1083, 1531
 1705
- हरिमिय *if* (kadamba ?) 1098
- हरितका *f* *N* of a plant 85 the
 yellow myrobalan tree 722, 816
- हर्म्य *n* Mansion 186
- हर्म्याप्रिकोठ *m* the inner apartment of
 a palace 1270
- हर्म्योदर *n* inner part of a mansion 30
- हृप *m* pleasure 156 173, 864 joy
 657 808, 880 1917 sexual
 excitement 841
- हृषण *n* the 14th of astron yogas,
 excitement (*m*) a deity pre-
 siding over Sraddhas 592-3
- हृषण *n* pleasure 607
- हृषिण *mfn* pleasing 1619
- हलमुख्य *n* a ploughshare 1499
- हलवृष *m* *N* of the brother of Lord
 Krishna 369, 1634
- हलह *if* variegated colour ? 953
- हलिन् *if* a ploughman, Krishna's
 elder brother 1615
- हृ *m* sacrifice, calling, direction,
 command 1745
- हस्त *m* *N* of a constellation hand,
 an elephant's trunk 675
- हस्त *if* hand 32, 93, ? 1271 1436;
 forearm cubit (a measure of
 length) 86
- हस्तवृष *n* a measure of 4 hastas or
 cubits 302

इह]

- हस्तनूत *m* the marriage thread 157; a
 cord worn round the wrist
 1600
 हस्तादिबस्तुसूचना *f* sign with the hand
 eyes etc 435
 हस्तिदंष्ट्रक *m* Tooth of an elephant 20
 हस्तिन् *m* ? 1267
 हस्तिनी *f* a female elephant 615
 हस्तिपक *m* an elephant keeper 678
 हस्तिपिप्पली *f* N of a plant 605
 हस्तिभेद *m* a horse 421
 हस्तिसनाह *m* an elephant's trappings
 or armour 516
 हस्तिसूत्र *n* sūtra work treating of ele-
 phants 602
 ह *f* abandonment, moving or walk-
 ing, a lute, 1933
 हा *f* a particle expressing grief 1936
 हानि *f* Destruction 1302
 हायन *m* a sort of red rice, a rav,
 year 1026
 हायन *m* year 1613, 1784
 हार *m* garland 16, 385, a pearl orna-
 ment 778
 हारमेद *m* a kind of necklace 372 847
 हारमध्यमणि *m* the central gem of a
 necklace 159
 हासि ? 487
 हास्य *m* the sense of humour going
 fast, mirth 1876
 हास *m* laughter 499
 हास्युक ? 1906
 हास्य *mfn* laughable, funny 1935
 हास्यरस *m* the sense of humour 1876
 हाहा *ind* a particle expressing pre-
 vention distress pleasure (*m*)
 N of a Gandharva 1943-4
 हागणधर *m* one of the Gandharvas
 1326
 हिमन (*mfn*) injurious 1576; *n* harm
 ing 1061 killing 1164,
 हिंसा *f* Robbery, beating, injury to
 others, imprisonment 1873
 हिंसा Hurting 505 851, injury 1005,
 1060 1302, 1532, 1572, 1789
 हिंसार्थक *m* ? 271
 हिंस *mfn* cruel 1922
 हिंसली *f* a mischievous woman 514
 हि *ind* a particle expressing reason,
 determination 1938
 हिक्का *f* Hiccup 930
 हिङ्गु *m* Asafoetida 102, 103, 1517
 हिङ्गुपत्र *n* a partic plant 1586
 हिङ्गुपर्णी *f* a kind of plant 423
 हिङ्गुल *m* N of a tree 1975
 हित *mfn* suitable 816, 824, 1179 1211
 हिताशसा *f* wishing benefit 1875
 हिन्ताल *m* N of a tree 1714
 हिताल *m* the marsby date tree 1976
 हिम *n* snow 25 hoar-frost 1308
 हिरेण्यगर्भ *m* (Siva ?) 1489
 ही *ind*, an exclamation of surprise,
 of sorrow 1938
 हीन *mfn* shortened (incomplete),
 contemptible 974
 हीन *mfn* inferior 1686
 हु *ind* an exclamation of doubt, an
 exclamation of interrogation,
 a mystical syllable, an ex-
 clamation of fear, gift or
 donation 1937
 हुडुक (क) *m* a kind of small drum
 a kind of bird, a drunken
 man 150 (see errata)
 हुगान *m* fire 1596
 हृ *m* N of a Gandharva, *ind* a
 particle expressing shaking
 1944

हन् ॥ a stroke, blow 1594	हेतुसन्तोषन ॥ ? 1936
हृदय ॥ life, wealth, intention, mind breast, son, mother 1340-41	हेमन् ॥ gold 275, 777, 1087, 1371, 1392, 1456
हृद म॥ pleasing to the heart 853	हेमत म the cold season 1905
हृमाहृत म Breath 566	हेमतादि म winter etc. 682
हृष्ट म॥ satisfied 747	हेमप्रतिमा f a golden image 589
हेति f flame, (m) a ray of the sun, a missile weapon, horse 665	हरम् म N of Gaṇeśa 652, 881, 934
हेति f a weapon or sword 303	हेमवती f N of Pārvatī 726
हेतु म॥ (meaning not given) 665	होम म sacrifice 1471, 1780
हेतु म cause or object 12 cause 393 598 1063, 1333, 1435, reason 601 712, 1258, 1938	होमाङ्ग ॥ a kind of wooden vessel in sacrifice 1379
हेतुकृत म॥ consequence 1651	हादिन् ? 471
	हादिनी f Thunderbolt, lightning 1030
	होरेर a kind of perfume 1640, 1802

Additions and Corrections in Index

Page	word	
110	अद्भुत	After 734, add 'a partic ritual text'
111	अतिशय	In place of query read 'over suspicion'
"	अधीर	Cancel this word with its meaning and ref
112	अध्वक्ष	For 'superior' read 'superintendent'
"	अनु	After 'likeness', add 977.
"	अनुनय	After the word, add 'm. kind expression or persuasion'
115	अमीक	For 'कलि' read कवि.
116	अरुण	For 'त्रिवृता' read 'a kind of root'
117	अरुणरुद्र	After this word, add '[अरुणी] f N of Usā (wife of Aniruddha), of a river (Karatoyā or Bāhudā), baud 996'.
118	अवदम्भ	For 'कान्त' read 'seized'.
119	अस्वेरित्	For 'not free' read 'not going astray'
"	अशेषत	Cancel त्त and after 'ind.' add 'alas'.
"	आकृष्य	Read आकृष्य
120	आह	For 'धातुयोगज' read 'sense in relation to a root (as an upasarga)'
122	आशङ्का	For 'danger, सङ्कोच' read 'ruin, fear, danger'.
"	आसार	For प्रवेश read 'entrance'.
123	शक्ति	For 'प्रकारादिसमाप्ति' read 'variety etc., conclusion'.
"	शत्रु	Delete the figure 878.
"	इन्द्रजालविदुष	For 'deceptive' read 'juggler'.
"	इष्टप्रिय	For 'a little dear' read 'preferable'.
124	उत्तान	For meaning 'उत्तान' read 'stretching upwards'.
125	उपलब्धि	For 'knowledge' read 'acquisition'.
126	उभयार्थ	For 'double' read 'm. having double'.
127	ओजस्	For 'पादवद्वम्भ. विवर्ण' read 'the application of various चक्षुः in the body, each alternate sign of the Zodiac'.
128	कण्ठ	For 'पश्चाद्वचन' read 'end of the lower garment tied to the waist'
130	कवरा	Read कवरी
133	कटह	After m., read 'quatrel'.
134	काम	For 'according to desire' read 'indicating abundance'
135	काल	For 'कालात्म' read 'a form of Siva'.
"	काम्य	read the word 'काम्य' (+जीव)'.
"	काय	For 'reed' read 'grass'.
136	काह्न	The word should be in big type
"	विही	For 'kind of' read 'particular'.
137	कुल्ल	After '३१', add 'hatched'.
138	कुल्ल	Read the word 'कुल्ल'.

Lines	Words	
139	कृतवास	For 'perfumed' read 'peopled'
141	कोशवत्	After this entry add another entry को(का)शवत् <i>msn</i> brilliant 1811'
143	क्षण	In place of query read 'moment'
"	क्षय	For 'loss' read 'decay'
146	गन्धफलिनी	After 'plant', read '(priyangu)'
"	गर्भ	In place of second query read 'foetus' and cancel '‡ 1933'. After this entry add another entry गर्भ (गर्भ <i>m</i>) pride 1933',
147	गुरु	In place of query read 'preceptor'.
150	घुटिका	For 'रत्नरत्नमणि' read a jewel furnished with mer- cury'
152	चिरातीत	Delete (प्रथम) and for 'time in works' read 'past'
154	जन	Take the number 1172 before '1728
156	म (म)	For 'मूर्ख' read 'stupid'
157	ठ	For 'adventure' read 'reckless act'
161	तुल्य	In place of second query read 'similar'.
"	त्याग	In place of query read 'sacrifice'
162	दण्ड	For 'मरा' read 'मय'.
166	देवतादिमहोत्सव	Remove the query
"	दोष	For 'sin' read 'fault'
168	द्वार	After passage add 'hole'
"	ध	Read after 'झिरी' ' (corrupt)
170	नकुल	cancel 'Ichneumon 1416, 1489'.
173	नाश	For 'Danger' read 'ruin'
176	नीली	cancel '1187' and add after '1628' ' , the indigo plant 1187'.
177	पक्ष	Read '1122' after the word 'party' and cancel the query
179	[पक्ष #]	The word should be in big type
181	पर्वन्	Read 'joint' in place of query.
188	प्रथम	Cancel '‡ 1861' and then add a new entry 'प्रथम (कथन) <i>n</i> telling 1861'
192	वाद	Read वाद.
200	मर्षण	Read 'forgiving' for 'endurance'.
205	युक्त	Cancel '783' and read after 1179 ' , furnished with 783'
231	शुक्	Before '355' add 'grief'.
"	शुद्ध	For '355, 1809.' read '1809, purity 355.'
232	शृङ्ग	Read 'horn' '64', and delete the query.
233	शोक	For 'शृङ्ग' read 'horn'.
"	शोचिस्	For 'शुद्ध, शुक्' read 'purity, grief'.

ERRATA (for the text)

Lines	For	Read
71	°वापा°	°पाप
106	°कृष्णे लिपा°	°कृष्णलिपि°
120	स्वर्णे	स्वर्गे
132	°चष्ट्यांशुके	°चष्ट्याशुके
152	°कृषिका	°कृषिक°
155	वार्षिक	वार्षिक
204	°कोपु°	°कोपु°
235	°रेहरे	°रेहरे
812	°क्षायया स्थाना°	°क्षायस्थाना°
913	°विश्वे (प्र°य°)	°विश्वोष्मिन्
933	°ष्टुघ	°ष्टुघो
1048	°दुग ह्री°	°दुगधी
1144	सुते	सुते
1183	°त्यवाण°	°त्यवाण°
1197	°त्यग्ना	°त्यग्नो
1214	Remove query at the end of the line	
1258	°ह्ये व्ये	°ह्येद्व्ये
1350	This line number should come before पुत्तं सम्रा etc.	
1468	°कृतिश्रुत	°कृति श्रुते
1469	वस्र°	वस्र°
1496	वने	वने
1557	°श्वकृति°	°श्वकृति°
1578	Remove query within brackets	
1767	वेवे°	वेवे°
1781	°रे विश्वे°	°रेद्विश्वे°
1856	विश्वे	विश्वे